

รัฐสภา

ฉบับปรับปรุง

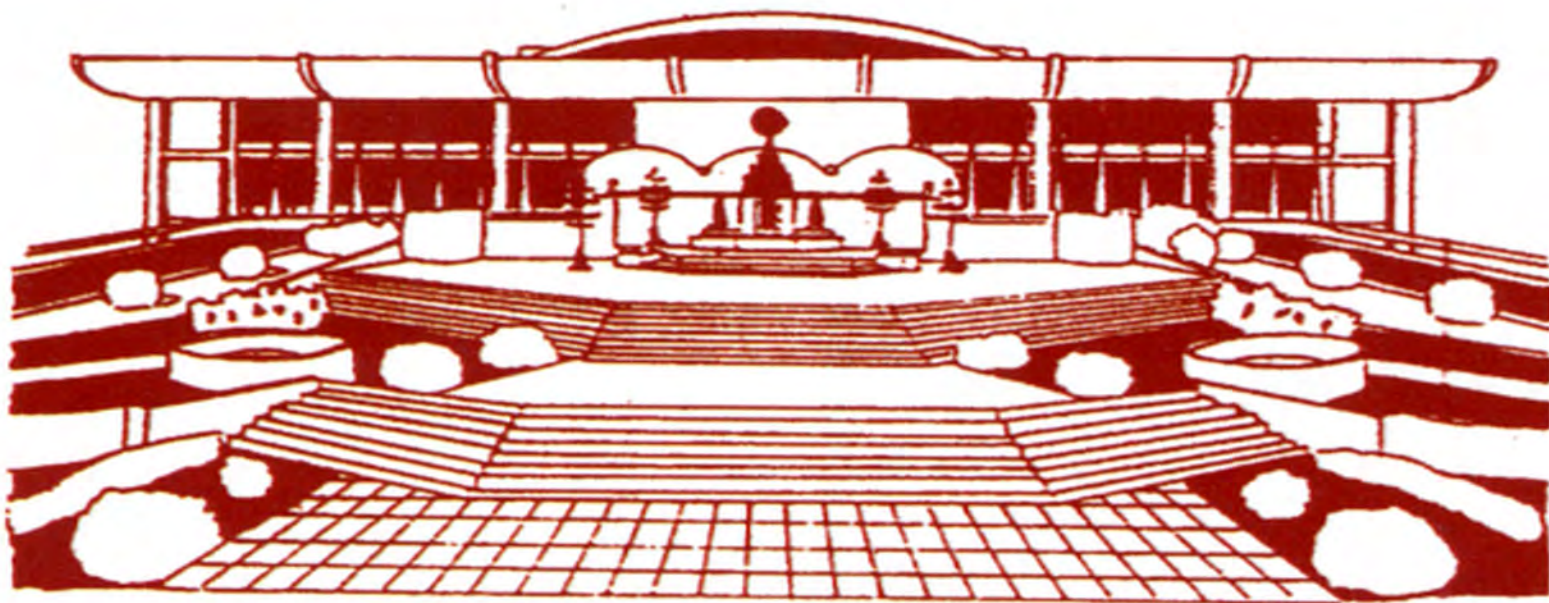
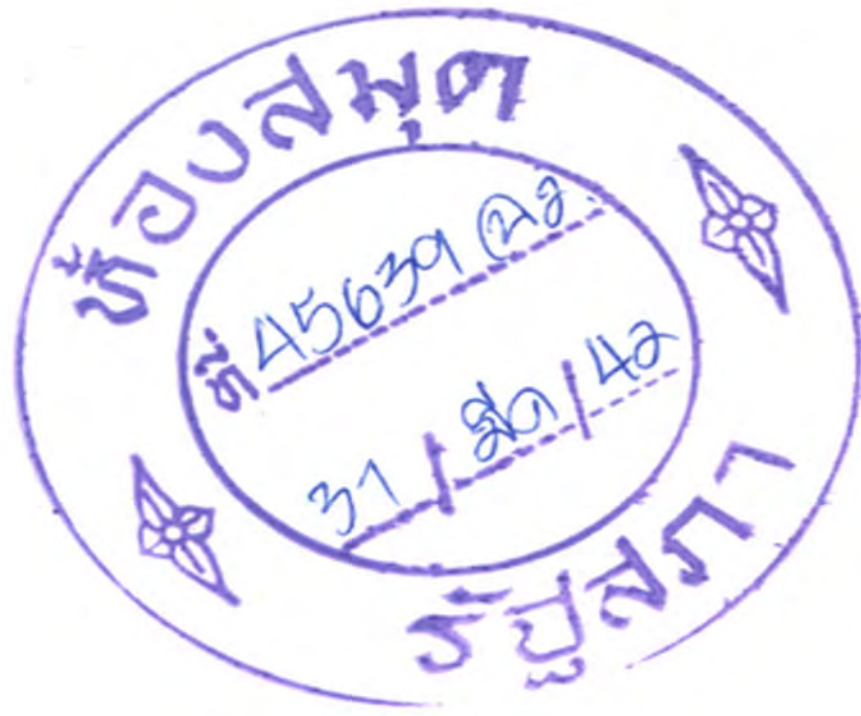
ปีที่ ๔๖ ฉบับที่ ๑๐ เดือน ตุลาคม ๒๕๔๑

๑.๕

LIRT

Legislative Institutional Repository of Thailand

รัฐสภา

Legislative Institutional Repository of Thailand

ที่ปรึกษา

นางศิริลักษณ์ บันบำรุงกิจ

นางพรพิมล ติรคุณโกวิท

นางสุภารัตน์ วสะภาคย์

บรรณาธิการ

นายศุภพงศ์ ขจรศิลป์

ผู้ช่วยบรรณาธิการ

นางปริยวดี พระทอง

ผู้จัดการ

นางนุศรี ชัยสุวรรณ

เทร่ญญิก

นายประวิฬ ตั้งใจมั่น

กองบรรณาธิการ

นายจินดา เจริญพรรณ

นางสาวรัชณี อังตระกูล

นายบุญเรือง บุรภักดี

นายวีระพันธ์ มุขสมบัติ

นายอัศรเมศวร์ ทองนวล

นายสมบัติ ทวีศิลป์

นางอัจฉรา จุฬินยง

นางสาวพรรณพร ปิเจริญกิจ

นางสาวอรทัย แสนบุตร

นางสาวอารีวรรณ พูลทรัพย์

นางสาวจุฬารรณ เต็มผล

ฝ่ายศิลปกรรม

นายมานะ เรืองสอน

นายก้องเกียรติ ผือโย

นายกิตติชาติ สัมพันธ์นรินทร์

ฝ่ายธุรการ

นางอำไพ กันเกษแก้ว

นางภักษิณี คงสมจิตต์

นางสาวอาภรณ์ เนื่องเศรษฐ์

นางสาวโสภี คำมัน

พิมพ์ที่

กองการพิมพ์ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ได้เริ่มมีขึ้นหลังจากที่ได้มีการเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นระบอบประชาธิปไตยเมื่อปีพุทธศักราช 2475 ซึ่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยนี้ ถือว่าเป็นกฎหมายสูงสุดในการปกครองประเทศ ดังนั้นการตรากฎหมายอื่น ๆ ที่ออกมาใช้นั้น จะต้องเป็นกฎหมายที่ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ

รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันได้ให้สิทธิ เสรีภาพ ความเสมอภาคกับประชาชนเพิ่มมากขึ้นรวมทั้งการให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองมากขึ้นด้วย เช่น การเข้าชื่อของผู้มีสิทธิเลือกตั้ง จำนวนไม่น้อยกว่าห้าหมื่นคน เพื่อร้องขอต่อประธานวุฒิสภา ในการถอดถอนบุคคลผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองและข้าราชการระดับสูง การตรวจสอบบัญชีทรัพย์สินและหนี้สินของคณะรัฐมนตรี รวมถึงการสรรหาสมาชิกวุฒิสภาด้วยตนเองโดยวิธีเลือกตั้ง ฯลฯ

รัฐสภาสารฉบับนี้จึงได้นำเรื่อง “แนวทางการร่างกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา ให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540” มาเสนอต่อท่านผู้อ่านเพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาค้นคว้าต่อไป

บรรณาธิการ

LIART

Legislative Institutional Repository of Thailand

สารบัญ

เดือน ตุลาคม 2541

บทความ

1

- แนวทางการร่างกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และสมาชิกวุฒิสภา ให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540

โดย ดร. อัครเมศวร์ ทองนวล

สรุปข่าว

139

โดย ฝ่ายผลิตเอกสารรัฐสภา

ประกาศสำนักงาน

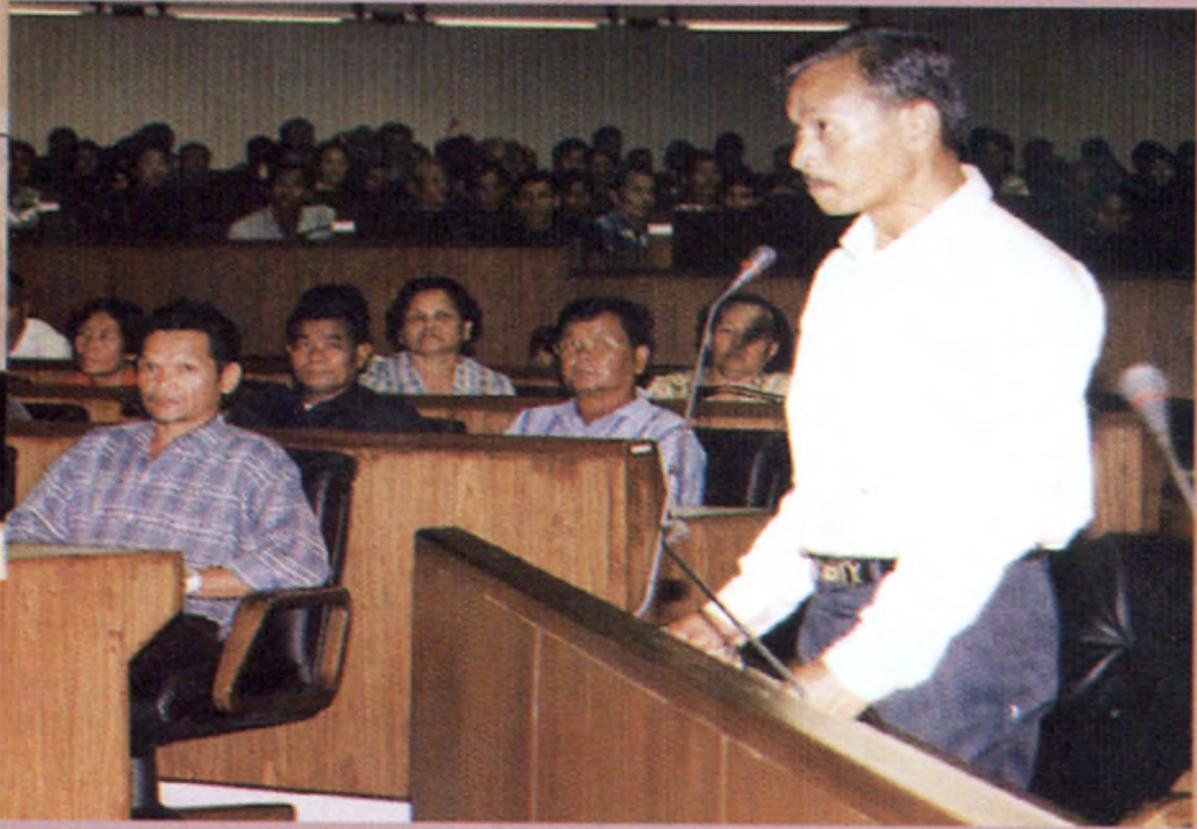
155

ภาพพิธีจกกรม

นายโสภณ เพชรสว่าง
รองประธานสภาผู้แทนราษฎร คนที่ 1
นำคณะกรรมการพัฒนาประชาธิปไตย
เยี่ยมชมและศึกษาดูงานสำนักงาน
หนังสือพิมพ์ไทยรัฐและเดลินิวส์
เมื่อวันที่ 1 กันยายน 2541

นายสมศักดิ์ เกียรติสุรนนท์ รองประธานสภาผู้แทนราษฎร คนที่ 2 ให้การต้อนรับคณะ
ชุมชนและกลุ่มแม่บ้าน อ.ชุมแพ อ.ภูผาม่าน และอ.ศรีชมภู จ.ขอนแก่น ณ ห้องประชุมรัฐสภา
อาคารรัฐสภา 1 เมื่อวันที่ 1 กันยายน 2541

นายวันมูหะมัดนอร์ มะทา
ประธานรัฐสภาและประธานสภา
ผู้แทนราษฎร รับมอบเครื่องมือ
ตรวจสารบอแรกซ์ในอาหารจาก
นายแพทย์บุญเทียม เขมาภิรัตน์
ณ ห้องรับรอง 1 อาคารรัฐสภา
Legislative Institutional Repository of Thailand
เมื่อวันที่ 2 กันยายน 2541

นายวันมูหะมัดนอร์ มะทา ประธานรัฐสภาและประธานสภาผู้แทนราษฎรให้การต้อนรับ คณะผู้บริหารการศึกษาจาก ประเทศมาเลเซีย จำนวน 50 คน ณ ห้องรับรอง 1 อาคารรัฐสภา 1 เมื่อวันที่ 8 กันยายน 2541

นายวันมูหะมัดนอร์ มะทา ประธานรัฐสภาและประธานสภาผู้แทนราษฎร ให้การรับรอง นายแฮร์มันน์ เอราท เอกอัครราชทูตสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมันประจำประเทศไทย ในโอกาสที่เข้ารับตำแหน่งใหม่ ณ ห้องรับรอง 1 อาคารรัฐสภา 1 เมื่อวันที่ 8 กันยายน 2541

นายวันมูหะมัดนอร์ มะทา ประธานรัฐสภาและประธานสภาผู้แทนราษฎร ให้การรับรอง Mr. Kamer Genc รองประธานสภาประชาชนแห่งชาติตุรกีและคณะ ในโอกาสที่มาเยือนประเทศไทยอย่างเป็นทางการในฐานะแขกของวุฒิสภาไทย ณ ห้องรับรอง 1 อาคารรัฐสภา 1 เมื่อวันที่ 15 กันยายน 2541

นายวันมูหะมัดนอร์ มะทา ประธานรัฐสภาและ
ประธานสภาผู้แทนราษฎร ให้การต้อนรับคณะ
นักศึกษาจากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ห้องประชุมกรมการ หมายเลข 215-216 ชั้น 2
อาคารรัฐสภา 2 เมื่อวันที่ 15 กันยายน 2541

นายวันมูหะมัดนอร์ มะทา ประธานรัฐสภาและนายโสภณ เพชรสว่าง รองประธานสภา
ผู้แทนราษฎร คนที่ 1 ได้มอบช่อดอกไม้แสดงความยินดีแก่นางปวีณา หงสกุล ส.ส.กรุงเทพฯ
พรรคชาติพัฒนา ในฐานะที่เป็นผู้ปฏิบัติงานด้านการพัฒนาสตรี จนได้รับโล่รางวัลจากคณะกรรมการ
สภาสตรีแห่งชาติให้เป็น "สตรีดีเด่นประจำปี 2541" ณ ห้องประธานรัฐสภา อาคารรัฐสภา 1
เมื่อวันที่ 16 กันยายน 2541

นายโสภณ เพชรสว่าง รองประธานสภาผู้แทนราษฎร คนที่ 1 ให้การต้อนรับคณะกรรมการ
พัฒนาสตรี จากอำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์ ในโอกาสที่เดินทางมาเยี่ยมชมรัฐสภา พร้อมกับ
รองประธานสภาผู้แทนราษฎรได้นำคณะเข้าเยี่ยมชมคารวะนายวันมูหะมัดนอร์ มะทา ประธานรัฐสภา
ณ ห้องรับรอง 1 ชั้น 2 อาคารรัฐสภา 1 เมื่อวันที่ 23 กันยายน 2541

นายวันมูหะมัดนอร์ มะทา ประธานรัฐสภาและประธานสภาผู้แทนราษฎร มอบของที่ระลึกให้แก่ข้าราชการและลูกจ้างของสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร เนื่องในโอกาสเกษียณอายุราชการ ณ ห้องประชุมรัฐสภา ชั้น 2 อาคารรัฐสภา 1 เมื่อวันที่ 29 กันยายน 2541

นายวันมูหะมัดนอร์ มะทา ประธานรัฐสภาและประธานสภาผู้แทนราษฎร ให้การรับรองนายเฮียม พมมะจัน เอกอัครราชทูตสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ในโอกาสที่มารับตำแหน่งใหม่ ณ ห้องรับรอง 1 ชั้น 2 อาคารรัฐสภา 1 เมื่อวันที่ 30 กันยายน 2541

นายไพจิต ศรีวรขาน ประธานคณะกรรมการดำเนินการจัดหาบริษัทเอกชนเพื่อทำการศึกษาวิเคราะห์เกี่ยวกับสถานที่ก่อสร้างอาคารรัฐสภาและการออกแบบก่อสร้างอาคารรัฐสภา พร้อมด้วยนางศิริลักษณ์ บันบำรุงกิจ รองเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร นำคณะอนุกรรมการฯ เดินทางไปศึกษาดูงานด้านรัฐสภา ณ ประเทศออสเตรเลีย เมื่อวันที่ 30 กันยายน 2541

LI
RT

Legislative Institutional Repository of Thailand

**แนวทางการร่างกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญ
ว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา
ให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540**

โดย.....ดร.ยัตินเสาว์ ทองนวล

ความเป็นมาของกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้ง

นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2475 เป็นต้นมาจนถึงปัจจุบัน ประเทศไทยมีกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งดังนี้

1. พระราชบัญญัติว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในระหว่างเวลาที่
ได้เฉพาะกาลในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม พุทธศักราช 2475 กำหนดฉบับนี้
ยังไม่ทันได้นำมาใช้ก็บังเอิญมีเหตุการณ์วุ่นวายทางการเมืองเกิดขึ้น จึงมีการปิดสภาผู้แทน
ราษฎรเมื่อวันที่ 1 เมษายน 2476 แล้วแก้ไขเป็นกฎหมายฉบับใหม่

2. พระราชบัญญัติการเลือกตั้ง พ.ศ. 2476 แก้ไขเพิ่มเติม พุทธศักราช 2476 เป็น
กฎหมายซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมหลักการจากกฎหมายฉบับแรกหลายประการ และจากกฎหมาย
ฉบับนี้ ได้มีพระราชกฤษฎีกากำหนดจังหวัดเพื่อการเลือกตั้ง โดยรวมเขตจังหวัดหลาย
จังหวัดเข้าเป็นเขตเลือกตั้ง แต่ยังไม่ทันได้ใช้ก็มีการปิดสภาผู้แทนราษฎร

3. พระราชบัญญัติการเลือกตั้ง พ.ศ. 2476 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช
2476 เป็นกฎหมายที่มีความสำคัญยิ่งต่อประวัติศาสตร์การเลือกตั้งของไทย เพราะการ
เลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรครั้งแรก ได้กระทำตามกฎหมายฉบับนี้ ซึ่งมีข้อที่น่า
สังเกตคือ

- 1) การเลือกตั้งไม่ได้กระทำในวันเดียวพร้อมกันทุกจังหวัด
- 2) การเลือกตั้งกระทำโดยทางอ้อม หรือเรียกว่าการเลือกตั้ง 2 ชั้น กล่าวคือ ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งจะกระทำการเลือกตั้งผู้แทนตำบล หลังจากนั้น ผู้แทนตำบลจึงจะไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งผู้แทนราษฎรอีกชั้นหนึ่ง

4. พระราชบัญญัติการเลือกตั้ง พ.ศ. 2476 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พุทธศักราช 2479 เป็นกฎหมายที่มีความสำคัญยิ่งต่อประวัติศาสตร์การเลือกตั้งของไทย เพราะได้มีการเลือกตั้งโดยตรงเป็นครั้งแรก กฎหมายฉบับนี้มีข้อที่น่าสังเกตคือ ได้ใช้มาจนกระทั่งถึงปี พ.ศ. 2489 ซึ่งเป็นระยะเวลาที่ยาวนานพอสมควร ทั้งนี้เพราะระยะนั้นกำลังอยู่ในระหว่างสงครามมหาเอเชียบูรพา

5. พระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนให้ใช้ไปพลางก่อน พ.ศ. 2490 มีสาระสำคัญคือ ให้นำพระราชบัญญัติการเลือกตั้ง พ.ศ. 2476 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พุทธศักราช 2479 มาใช้ในการเลือกตั้ง “สมาชิกสภาผู้แทน” ส่วนคำว่า “ผู้แทนราษฎร” ทุกแห่งในพระราชบัญญัติฉบับที่ให้ใช้นี้ ให้แก้เป็น “สมาชิกสภาผู้แทน” กับให้กำหนดให้ใช้เขตจังหวัดหนึ่งเป็นเขตเลือกตั้งหนึ่งด้วย

6. พระราชบัญญัติการเลือกตั้ง แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2490 มีสาระสำคัญคือให้ใช้เขตการปกครองของจังหวัดเป็นเขตเลือกตั้ง เมื่อมีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พ.ศ. 2490

7. พระราชบัญญัติการเลือกตั้ง พ.ศ. 2494 ตราขึ้นเนื่องจากมีประกาศพระบรมราชโองการให้ใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย เมื่อวันที่ 29 พฤศจิกายน 2494 โดยให้นำเอารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม พุทธศักราช 2476 พร้อมทั้งรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมว่าด้วยนามประเทศ พุทธศักราช 2482 และรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมว่าด้วยบทเฉพาะกาล พุทธศักราช 2483 กลับมาใช้ไปพลางก่อน ประกอบกับรัฐธรรมนูญที่ให้นำมาใช้มีถึง 3 ฉบับ และมีการแก้ไขต่างๆ มากมาย จึงต้องมีการตราพระราชบัญญัติการเลือกตั้งขึ้นใหม่ แก้ไขให้เหมาะกับการเปลี่ยนแปลงตามความในรัฐธรรมนูญที่ได้นำมาใช้

8. พระราชบัญญัติการเลือกตั้ง (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2496 ตราขึ้นเนื่องจากมีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม พุทธศักราช 2476 และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2476 แก้ไขเพิ่มเติม พุทธศักราช 2495 ซึ่งมีการแก้ไขคุณสมบัติของผู้สมัครรับเลือกตั้งบางประการ

9. พระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2499

10. พระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2499

11. พระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2500 ประกาศใช้ภายหลังจากที่จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ได้ทำการรัฐประหาร เมื่อวันที่ 16 กันยายน 2500

12. พระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทน พ.ศ. 2511 กำหนดฉบับนี้ถูกตราออกใช้บังคับภายหลังจากที่ได้มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2511

13. พระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทน (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2517 กฎหมายฉบับนี้ถูกตราขึ้นเนื่องจากมีการร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยขึ้นใหม่ในปี พ.ศ. 2517 เพื่อให้การเลือกตั้งสอดคล้องกับรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ ซึ่งมีการยกเลิกความในมาตรา 49 แห่งพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทน พ.ศ. 2511 เปลี่ยนแปลงเรื่องการลงคะแนน โดยให้ใช้วิธีทำเครื่องหมายลงในบัตรเลือกตั้ง ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง

14. พระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2517 กฎหมายฉบับนี้มีการแก้ไขชื่อพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทน พ.ศ. 2511 และพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทน (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2517 เป็น “สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร” และแก้ไขข้อความอีกหลายเรื่อง เนื่องจากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2517 ได้บัญญัติเกี่ยวกับคุณสมบัติของผู้มีสิทธิเลือกตั้งและผู้สมัครรับเลือกตั้ง ตลอดจนวิธีการเลือกตั้งและจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรขึ้นใหม่

15. พระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2522 ถูกตราขึ้นเนื่องจากได้มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2521 ซึ่งบัญญัติให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรขึ้น จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรขึ้นใหม่

16. พระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2523 ถูกตราขึ้นเนื่องจากบทบัญญัติเกี่ยวกับคุณสมบัติของผู้มีสิทธิเลือกตั้งและผู้สมัครรับเลือกตั้ง วิธีการเลือกตั้งและการหาเสียงเลือกตั้ง ในพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2522 ยังไม่เหมาะสมกับสภาพการณ์ทั่วไป

17. พระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2522 พ.ศ. 2526 พระราชกำหนดฉบับนี้ถูกตราขึ้นเนื่องจากว่าเพื่อให้การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้เป็นไปด้วยความเรียบร้อยและรวดเร็ว สมควรที่จะกำหนดระยะเวลาในการดำเนินการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเสียใหม่ และโดยที่เป็นกรณีฉุกเฉินและเป็นการจำเป็นรีบด่วนในอันที่จะรักษาความสงบเรียบร้อยและความปลอดภัยของประเทศ จึงตราพระราชกำหนดฉบับนี้ขึ้น มีหลักใหญ่ในการแก้ไขเปลี่ยนแปลง คือลดกำหนดวันตรวจสอบหลักฐาน วันรับสมัคร การตรวจรายชื่อในประกาศบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้ง การยื่นคำร้องขอให้แก้ไขบัญชีรายชื่อในทะเบียนบ้าน การเปลี่ยนแปลงเขตของหน่วยเลือกตั้ง การประกาศที่เลือกตั้งและหน่วยเลือกตั้ง การตั้งกรรมการตรวจคะแนน ฯลฯ โดยให้ลดระยะเวลาจากกฎหมายเดิมลงครึ่งหนึ่ง เพื่อจัดการเลือกตั้งให้เสร็จเรียบร้อยก่อนที่บทเฉพาะกาลของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2521 จะสิ้นสุดลง

18. พระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2522 (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2529 ถูกตราขึ้นเนื่องจากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2528 ได้แก้ไขเขตเลือกตั้ง โดยแบ่งเขตจังหวัดออกเป็นเขตเลือกตั้ง และจัดให้แต่ละเขตเลือกตั้งมีจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเขตละ 3 คน สมควรปรับปรุงแก้ไขหลักเกณฑ์การคำนวณสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่แต่ละจังหวัดจะพึง

มี จำนวนเขตเลือกตั้งในแต่ละจังหวัด จำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่จะทำการเลือกตั้งในแต่ละเขตเลือกตั้ง วิธีการออกเสียงลงคะแนน กำหนดหลักเกณฑ์เรื่องบัตรเสีย การได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2522 ให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญฉบับดังกล่าว และโดยที่เป็นกรณีฉุกเฉินมีความจำเป็นรีบด่วนในอันที่จะรักษาความสงบเรียบร้อยและความปลอดภัยของประเทศจึงจำเป็นต้องตราพระราชกำหนดนี้

19. พระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2535 ถูกตราขึ้นเนื่องจากพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2522 มีบทบัญญัติบางประการไม่สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2534 ประกอบกับมีบทบัญญัติบางประการยังไม่เหมาะสม สมควรที่จะปรับปรุงเสียใหม่ จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้

20. พระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2522 (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2538 ถูกตราขึ้นเนื่องจากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 5) พุทธศักราช 2538 มาตรา 106 ได้บัญญัติให้คำนวณจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่แต่ละจังหวัดจะพึงมีตามเกณฑ์จำนวนราษฎรแต่ละจังหวัด 150,000 คนต่อสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร 1 คน แทนการให้คำนวณจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่แต่ละจังหวัดจะพึงมีตามเกณฑ์จำนวนราษฎรต่อสมาชิก 1 คน โดยเฉลี่ยจำนวนราษฎรทั้งประเทศด้วยจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร 360 คน และมาตรา 112 ได้บัญญัติให้พรรคการเมืองส่งสมาชิกเข้าสมัครรับเลือกตั้งได้คณะเดียวในเขตเลือกตั้ง 1 เขต และต้องส่งสมาชิกเข้าสมัครรับเลือกตั้งทั้งหมดรวมกันไม่น้อยกว่า 1 ใน 4 ของจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั้งหมดที่จะพึงมีในการเลือกตั้งครั้งนั้น ประกอบกับมาตรา 109 ได้กำหนดคุณสมบัติของผู้มีสิทธิเลือกตั้งในส่วนที่เกี่ยวกับอายุ โดยบัญญัติให้ผู้มีอายุไม่ต่ำกว่า 18 ปีบริบูรณ์ในวันที่ 1 มกราคม ของปีที่มีการเลือกตั้ง เป็นผู้มีสิทธิเลือกตั้ง นอกจากนี้ มาตรา 117 และมาตรา

118 ยังได้กำหนดวันเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรใหม่เป็นการทั่วไปในกรณีที่อายุของสภาผู้แทนราษฎรสิ้นสุดลงและในกรณีที่มีการยุบสภาผู้แทนราษฎรเสียใหม่ โดยกำหนดระยะเวลาที่จะต้องจัดให้มีการเลือกตั้งทั่วไปให้รวดเร็วยิ่งขึ้น สมควรแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2522 ในส่วนที่เกี่ยวข้องให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย และโดยที่เป็นกรณีฉุกเฉินที่มีความจำเป็นรีบด่วนอันมิอาจจะหลีกเลี่ยงได้เพื่อประโยชน์ในอันที่จะรักษาความปลอดภัยของประเทศจึงจำเป็นต้องตราพระราชกำหนดนี้

สาระสำคัญของกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรฉบับปัจจุบัน

กฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรฉบับที่ใช้บังคับอยู่ในปัจจุบันคือพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2522 ซึ่งมีการแก้ไขเพิ่มเติมจำนวน 5 ครั้งคือแก้ไขเพิ่มเติมในปี พ.ศ. 2523 พ.ศ. 2526 พ.ศ. 2529 พ.ศ. 2535 และ พ.ศ. 2538 ประกอบด้วยหมวดต่าง ๆ ดังนี้ /

- หมวด 1 บททั่วไป
 - หมวด 2 สิทธิเลือกตั้งและการสมัครรับเลือกตั้ง
 - หมวด 3 บัญชีรายชื่อผู้เลือกตั้ง
 - หมวด 4 ค่าใช้จ่ายและการหาเสียงเลือกตั้ง
 - หมวด 5 หน่วยเลือกตั้งและที่เลือกตั้ง
 - หมวด 6 เจ้าพนักงานผู้ดำเนินการเลือกตั้ง กรรมการตรวจคะแนน และเจ้าหน้าที่คะแนน
 - หมวด 7 การลงคะแนนเลือกตั้ง
 - หมวด 8 การตรวจและการรวมคะแนน
 - หมวด 9 การคัดค้านการเลือกตั้ง
 - หมวด 10 บทกำหนดโทษ
- บทเฉพาะกาล

พระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรดังกล่าว มีสาระสำคัญบางประการโดยสังเขปดังนี้

1. สิทธิเลือกตั้งและสิทธิสมัครรับเลือกตั้ง

พระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร บัญญัติเกี่ยวกับสิทธิเลือกตั้งไว้เพียงมาตราเดียวว่า “มาตรา 17 ภายใต้บังคับมาตรา 19 บุคคลมีสิทธิเลือกตั้งและสมัครรับเลือกตั้งตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ” ดังนั้น จึงต้องพิจารณาสหสิทธิเลือกตั้งของบุคคลจากบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2534 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 5) พุทธศักราช 2538 ที่เกี่ยวกับสิทธิเลือกตั้ง ซึ่งมีดังนี้

มาตรา 26 บุคคลย่อมมีสิทธิทางการเมือง

การใช้สิทธิทางการเมือง ให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ

มาตรา 50 บุคคลมีหน้าที่ที่จะใช้สิทธิในการเลือกตั้งโดยสุจริต

มาตรา 109 บุคคลผู้มีคุณสมบัติดังต่อไปนี้ เป็นผู้ที่มีสิทธิเลือกตั้ง

(1) มีสัญชาติไทย แต่บุคคลผู้มีสัญชาติไทยโดยการแปลงสัญชาติต้องได้สัญชาติไทยมาแล้วไม่น้อยกว่าสิบปี

(2) มีอายุไม่ต่ำกว่าสิบแปดปีบริบูรณ์ในวันที่ 1 มกราคม ของปีที่มีการเลือกตั้ง และ

(3) มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านในเขตเลือกตั้ง

มาตรา 110 บุคคลผู้มีลักษณะดังต่อไปนี้ในวันเลือกตั้ง เป็นบุคคลต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิเลือกตั้ง คือ

(1) วิกลจริต หรือจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ

(2) เป็นภิกษุ สามเณร นักพรตหรือนักบวช

(3) ต้องคุมขังอยู่โดยหมายของศาลหรือโดยคำสั่งที่ชอบด้วยกฎหมาย

(4) อยู่ในระหว่างถูกเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งโดยคำพิพากษา

มาตรา 111 บุคคลผู้มีคุณสมบัติดังต่อไปนี้ เป็นผู้ที่มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้ง

(1) มีสัญชาติไทยโดยการเกิด แต่บุคคลผู้มีสัญชาติไทยซึ่งบิดาเป็นคนต่างด้าว ต้องมีคุณสมบัติตามที่กำหนดไว้ในกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร อีกด้วย

(2) มีอายุไม่ต่ำกว่ายี่สิบห้าปีบริบูรณ์ในวันเลือกตั้ง

(3) เป็นสมาชิกพรรคการเมืองที่ส่งสมาชิกเข้าสมัครรับเลือกตั้งตามมาตรา 112 หรือพรรคการเมืองตามมาตรา 121 พรรคสอง พรรคการเมืองใดพรรคการเมืองหนึ่งแต่ พรรคเดียว

(4) มีลักษณะอย่างหนึ่งอย่างใด ดังต่อไปนี้

(ก) มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านในจังหวัดที่สมัครรับเลือกตั้งมาแล้วเป็นเวลาติดต่อกันไม่น้อยกว่าหนึ่งปีนับถึงวันสมัครรับเลือกตั้ง

(ข) เคยเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดที่สมัครรับเลือกตั้ง หรือเคยเป็น สมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นในจังหวัดนั้น

(ค) เป็นบุคคลซึ่งเกิดในจังหวัดที่สมัครรับเลือกตั้ง

(ง) เคยศึกษาในสถานศึกษาที่ตั้งอยู่ในจังหวัดที่สมัครรับเลือกตั้งเป็นเวลาติดต่อกันไม่น้อยกว่าสองปีการศึกษา

(จ) เคยรับราชการหรือเคยมีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านในจังหวัดที่สมัครรับเลือกตั้ง เป็นเวลาติดต่อกันไม่น้อยกว่าสองปี

มาตรา 113 บุคคลผู้มีลักษณะดังต่อไปนี้ เป็นบุคคลต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งคือ

(1) ติดยาเสพติดให้โทษ

(2) เป็นบุคคลล้มละลายซึ่งศาลยังไม่สั่งให้พ้นจากคดี

(3) เป็นบุคคลผู้มีลักษณะต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิเลือกตั้งตามมาตรา 110 (1) (2)

หรือ (4)

LI RT

- (4) เป็นบุคคลหูหนวกและเป็นใบ้
- (5) ต้องคำพิพากษาให้จำคุก และถูกคุมขังอยู่โดยหมายของศาล
- (6) เคยต้องคำพิพากษาให้จำคุกตั้งแต่สองปีขึ้นไปโดยพันธโทษมายังไม่ถึงห้าปีในวันเลือกตั้ง เว้นแต่ในความผิดอันได้กระทำโดยประมาท
- (7) เคยถูกไล่ออก ปลดออก หรือให้ออกจากราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ เพราะทุจริตต่อหน้าที่หรือถือว่ากระทำการทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการ
- (8) เคยต้องคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดิน เพราะทรมยผิดปกติหรือมีทรัพย์สินเพิ่มขึ้นผิดปกติ
- (9) เป็นข้าราชการซึ่งมีตำแหน่งหรือเงินเดือนประจำนอกจากข้าราชการการเมือง
- (10) เป็นสมาชิกสภาท้องถิ่น ผู้บริหารท้องถิ่น หรือคณะผู้บริหารท้องถิ่น
- (11) เป็นพนักงานหรือลูกจ้างของหน่วยงานของรัฐหรือรัฐวิสาหกิจ หรือของราชการส่วนท้องถิ่น
- (12) เคยถูกวุฒิสภาหรือสภาผู้แทนราษฎรมีมติให้พ้นจากสมาชิกตามมาตรา 98 โดยยังไม่พ้นกำหนดสี่ปีนับแต่วุฒิสภาหรือสภาผู้แทนราษฎรมีมติจนถึงวันเลือกตั้ง

เมื่อพิจารณาจากบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญ จะเห็นได้ว่าบุคคลทุกคนที่มีคุณสมบัติตามมาตรา 109 และมาตรา 111 ย่อมเป็นผู้มีสิทธิเลือกตั้งและสิทธิสมัครรับเลือกตั้ง แต่หากบุคคลดังกล่าวมีลักษณะตามมาตรา 110 และมาตรา 113 บุคคลนั้นแม้จะมีสิทธิเลือกตั้งและสิทธิสมัครรับเลือกตั้ง แต่ก็ถูกห้ามมิให้ใช้สิทธิเลือกตั้งและสิทธิสมัครรับเลือกตั้ง

2. ค่าใช้จ่ายในการหาเสียงเลือกตั้ง

พระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ได้กำหนดเรื่องค่าใช้จ่ายในการหาเสียงเลือกตั้งไว้ดังนี้

มาตรา 32 เมื่อได้ประกาศพระราชกฤษฎีกาให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในเขตเลือกตั้งใด ผู้สมัครแต่ละคนจะใช้จ่ายเกี่ยวกับการเลือกตั้งทั้งหมดเกินหนึ่งล้านบาทไม่ได้ ทั้งนี้ ไม่รวมค่าธรรมเนียมการสมัคร

ค่าใช้จ่ายตามวรรคหนึ่ง ให้รวมถึงบรรดาเงินหรือทรัพย์สินอื่นใดที่พรรคการเมืองหรือบุคคลอื่นใดจ่ายหรือรับว่าจะจ่ายแทน หรือนำมาให้ใช้โดยไม่คิดค่าตอบแทน เพื่อประโยชน์ในการหาเสียงเลือกตั้ง ในกรณีนำทรัพย์สินมาให้ใช้ ให้คำนวณตามอัตราค่าเช่าหรือค่าตอบแทนตามปกติในท้องถิ่นนั้น ๆ

มาตรา 33 การใช้จ่ายตามมาตรา 32 ให้ใช้จ่ายได้เฉพาะค่าใช้จ่าย ดังต่อไปนี้

- (1) การโฆษณากระจายเสียง วิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ และสื่อมวลชนอื่น
- (2) การพิมพ์ โฆษณา แจกจ่าย ประกาศ แผ่นป้าย โบปปลิว และสิ่งพิมพ์อื่น ๆ
- (3) การจัดหาเครื่องเขียน แบบพิมพ์ ไปรษณียากร โทรเลข โทรศัพท์ และการสื่อสารอื่นใด
- (4) การซื้อ เช่า หรือยืมสำนักงาน สถานที่ ยานพาหนะ วัสดุ อุปกรณ์เกี่ยวกับการเลือกตั้ง
- (5) การว่าจ้างแรงงานทุกประเภทที่เกี่ยวกับการเลือกตั้ง
- (6) ค่าใช้จ่ายในการเดินทางเพื่อการเลือกตั้ง
- (7) ค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการหาเสียงเลือกตั้งที่ไม่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัตินี้

จะเห็นได้ว่ากฎหมายจำกัดวงเงินค่าใช้จ่ายในการหาเสียงเลือกตั้งไว้ไม่เกิน 1,000,000 บาท โดยในมาตรา 32 วรรคสอง ได้ขยายความออกไปด้วยว่าค่าใช้จ่ายนี้ให้รวมถึงบรรดาเงินหรือทรัพย์สินอื่นใดที่พรรคการเมืองหรือบุคคลอื่นใดจ่ายหรือรับว่าจะจ่ายแทน หรือนำมาให้โดยไม่คิดค่าตอบแทนด้วย และกฎหมายยังจำกัดต่อไปอีกว่าค่าใช้จ่ายดังกล่าวจะใช้จ่ายได้เฉพาะกรณีต่าง ๆ ตามมาตรา 33 (1)-(7) เท่านั้น

อย่างไรก็ตาม หากพิจารณาจากพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแล้วจะเห็นได้ว่ากฎหมายจำกัดค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการเลือกตั้งไว้เฉพาะผู้สมัครรับเลือกตั้งเท่านั้น ดังนั้น จึงไม่รวมถึงค่าใช้จ่ายที่พรรคการเมืองได้ใช้จ่ายไปเพื่อการโฆษณา

พรรคการเมืองด้วย ทำให้พรรคการเมืองสามารถใช้จ่ายเงินในการโฆษณาพรรคการเมืองได้ไม่จำกัดจำนวน ซึ่งย่อมจะไม่เป็นธรรมแก่พรรคการเมืองที่ไม่มีเงินมากนัก

นอกจากจะได้มีการควบคุมการหาเสียงเลือกตั้งโดยการจำกัดค่าใช้จ่ายในการหาเสียงเลือกตั้งแล้ว พระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ยังควบคุมค่าใช้จ่ายในการหาเสียงเลือกตั้งโดยวิธีการอื่นอีก ได้แก่

1) กำหนดให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งต้องยื่นรายการค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการเลือกตั้ง พระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ได้บัญญัติเรื่อง การกำหนดให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งต้องยื่นรายการค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการเลือกตั้งไว้ดังนี้

มาตรา 34 ภายในกำหนดสามเดือนหลังจากวันประกาศผลการเลือกตั้ง ผู้สมัครต้องยื่นรายการค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการเลือกตั้งให้ถูกต้องตามความเป็นจริงต่อผู้ว่าราชการจังหวัดที่ตนสมัครรับเลือกตั้ง ซึ่งได้แก่

- (1) ค่าใช้จ่ายทั้งหมดเกี่ยวกับการเลือกตั้งที่ได้จ่ายไปแล้ว
- (2) ค่าใช้จ่ายทั้งหมดเกี่ยวกับการเลือกตั้งที่ยังค้างชำระ
- (3) หลักฐานการจ่ายเงินตาม (1) และหลักฐานการค้างชำระตาม (2) ซึ่งอย่างน้อยต้องมีรายการแสดงชื่อและที่อยู่ของผู้รับหรือเจ้าหนี้

ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดรักษารายการค่าใช้จ่ายและหลักฐานตามวรรคหนึ่งมีกำหนดหกเดือนนับแต่วันที่ประกาศผลการเลือกตั้ง

ในกรณีที่มีการคัดค้านการเลือกตั้งที่กระทำในเขตเลือกตั้งโดยผู้สมัครใช้จ่ายเงินเกินกว่าที่กำหนด ให้เก็บรักษารายการค่าใช้จ่ายและหลักฐานดังกล่าวไว้จนกว่าคดีถึงที่สุด

การขอตรวจสอบและขอสำเนารายการค่าใช้จ่ายตามวรรคหนึ่ง จะกระทำได้แต่ผู้สมัครหรือพรรคการเมือง โดยยื่นคำร้องเป็นหนังสือต่อผู้ว่าราชการจังหวัด และเสียค่าธรรมเนียมตามระเบียบของทางราชการ

เหตุที่กฎหมายบัญญัติไว้เช่นนี้ ก็เพื่อให้ทางเจ้าหน้าที่ได้ตรวจสอบว่าผู้สมัครรับเลือกตั้งได้ใช้จ่ายเงินในการหาเสียงเลือกตั้งเกินกว่าที่กฎหมายกำหนดไว้หรือไม่ ถ้าหากมีการฝ่าฝืนไม่ยื่นรายการค่าใช้จ่ายดังกล่าวจะมีบทลงโทษตามมาตรา 90 ดังนี้

มาตรา 90 ผู้สมัครผู้ใดไม่ยื่นรายการค่าใช้จ่ายต่อผู้ว่าราชการจังหวัดภายในกำหนดตามมาตรา 34 หรือยื่นรายการค่าใช้จ่ายดังกล่าวเป็นเท็จ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปีหรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ และให้ศาลสั่งเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งมีกำหนดห้าปี

อย่างไรก็ตาม ผู้สมัครรับเลือกตั้งจะมีความผิดตามมาตรา 90 นี้ ก็เฉพาะการไม่ยื่นรายการค่าใช้จ่ายกับการยื่นรายการค่าใช้จ่ายเป็นเท็จเท่านั้น หากเป็นกรณีอื่น เช่น ยื่นรายการค่าใช้จ่ายไม่ครบถ้วน หรือยื่นรายการค่าใช้จ่ายแต่ไม่มีหลักฐาน ไม่ต้องด้วยมาตรา 90 นี้

2) กำหนดห้ามมิให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งเพื่อจะจูงใจให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งลงคะแนนเสียงให้แก่ตนเอง หรืองดเว้นมิให้ลงคะแนนเสียงให้แก่ผู้สมัครรับเลือกตั้งอื่น

พระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ได้บัญญัติเรื่องนี้ไว้ดังนี้

มาตรา 35 เมื่อได้มีการประกาศพระราชกฤษฎีกาให้เลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในเขตเลือกตั้งใดจนถึงวันเลือกตั้ง ห้ามมิให้ผู้สมัครหรือผู้ใดกระทำการอย่างหนึ่งอย่างใด เพื่อจะจูงใจให้ผู้เลือกตั้งลงคะแนนเลือกตั้งให้แก่ตนเองหรือผู้สมัครอื่น หรือให้งดเว้นมิให้ลงคะแนนให้แก่ผู้สมัครใดด้วยวิธีการดังนี้

- (1) จัดทำ ให้ เสนอให้ หรือสัญญาว่าจะให้ทรัพย์สินหรือผลประโยชน์อื่นใดอันอาจคำนวณเป็นเงินได้แก่ผู้ใด
- (2) ให้ เสนอให้ หรือสัญญาว่าจะให้เงินหรือทรัพย์สินอื่นไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อม แก่สมาคม มูลนิธิ วัด สถาบันการศึกษา หรือสถานสงเคราะห์อื่นใด
- (3) ทำการโฆษณาหาเสียงด้วยการจัดให้มีมหรสพและการรื่นเริงต่าง ๆ

(4) ทำสิ่งอันเป็นสาธารณประโยชน์หรือสิ่งอื่นใดเพื่อประโยชน์ของบุคคล ชุมชน สมาคม มูลนิธิ วัด สถาบันการศึกษา หรือสถาบันอื่นใด ทั้งนี้ ไม่ว่าจะเป็ประโยชน์ต่อส่วนรวมหรือไม่ก็ตาม

(5) เลี้ยงหรือรับจัดเลี้ยงผู้ใด

จะเห็นได้ว่าบทบัญญัตินี้เป็นกาห้ามมิให้มีการซื้อเสียงเลือกตั้งกันนั่นเอง โดยห้ามทั้งผู้สมัครรับเลือกตั้งและห้ามบุคคลใด ๆ ด้วย แต่บทบัญญัตินี้ไม่อาจใช้ได้ผลในทางปฏิบัติ ทั้ง ๆ ที่ปรากฏข่าวอยู่เสมอว่ามีการซื้อเสียงเลือกตั้งกันทุกครั้ง ทั้งนี้อาจจะเป็นเพราะผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นผู้ที่มีอิทธิพล เจ้าหน้าที่จึงไม่กล้าที่จะดำเนินคดี เพราะอาจถูกกลั่นแกล้งได้ จึงยังไม่ปรากฏว่ามีคำพิพากษาศาลฎีกาลงโทษผู้กระทำการฝ่าฝืนมาตรา 35 ใด ๆ ที่มีบทกำหนดโทษไว้ในมาตรา 91 ว่า “ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา 35 หรือมาตรา 37 ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสิบปี และปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาทและให้ศาลสั่งเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งมีกำหนดสิบปี”

(3) กำหนดห้ามมิให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งจัดยานพาหนะนำผู้มีสิทธิเลือกตั้งไปยังที่เลือกตั้ง

พระราชบัญญัติกาเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร บัญญัติเรื่องนี้ไว้ดังนี้

มาตรา 37 ห้ามมิให้ผู้สมัครผู้ใดจัดยานพาหนะนำผู้เลือกตั้งไปยังที่เลือกตั้งเพื่อการเลือกตั้งหรือนำกลับจากที่เลือกตั้ง หรือจัดให้ผู้เลือกตั้งไปยังที่เลือกตั้งหรือกลับจากที่เลือกตั้ง โดยไม่ต้องเสียค่าโดยสารยานพาหนะหรือค่าจ้าง ซึ่งต้องเสียตามปกติ หรือผู้ใดกระทำการเช่นนั้นเพื่อประโยชน์แก่ผู้สมัครใด

ทั้งนี้ ผู้ฝ่าฝืนบทบัญญัตินี้มีบทกำหนดโทษไว้ในมาตรา 91 เช่นเดียวกัน

3. ผู้ที่มีอำนาจในการดำเนินการเลือกตั้ง

การดำเนินการเลือกตั้งให้เป็นไปด้วยความบริสุทธิ์ยุติธรรมเป็นเรื่องที่มีความสำคัญยิ่งดังนั้น ผู้ที่มีอำนาจในการดำเนินการเลือกตั้งจึงมีความสำคัญตามไปด้วย หากผู้

ที่มีอำนาจในการดำเนินการเลือกตั้งดำเนินการอย่างเป็นทางการเป็นกลางและดูแลการเลือกตั้งให้เป็นไปด้วยความบริสุทธิ์ยุติธรรมการเลือกตั้งนั้นก็ย่อมจะมีความบริสุทธิ์ยุติธรรมด้วย

พระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร กำหนดให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยเป็นผู้ที่มีอำนาจในการดำเนินการเลือกตั้ง ซึ่งการกำหนดไว้เช่นนี้ได้รับการวิพากษ์วิจารณ์ว่าง่ายต่อการที่จะใช้อำนาจให้เอื้อประโยชน์แก่พรรคของตนเอง เช่น อาจมีการโยกย้ายข้าราชการของกระทรวงมหาดไทยในหลายพื้นที่ก่อนที่จะมีการเลือกตั้งเพื่อหวังผลในคะแนนเสียงของผู้สมัครรับเลือกตั้งของพรรคการเมืองซึ่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยเป็นสมาชิกอยู่ เป็นต้น

4. การคัดค้านการเลือกตั้ง

เพื่อให้การเลือกตั้งเป็นไปด้วยความบริสุทธิ์ยุติธรรม จะต้องมีวิธีการในการดำเนินการเลือกตั้งที่สามารถป้องกันการทุจริต คดโกง หรือกระทำผิดกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้ง แต่ถ้าหากมีการทุจริต คดโกง หรือกระทำผิดกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้ง ก็จะต้องมีมาตรการในการแก้ไข ซึ่งได้แก่การคัดค้านการเลือกตั้ง

พระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ได้บัญญัติเรื่องการคัดค้านการเลือกตั้งไว้ดังนี้

มาตรา 78 เมื่อผู้ว่าราชการจังหวัดประกาศผลการเลือกตั้งของเขตเลือกตั้งใด ผู้เลือกตั้ง ผู้สมัคร หรือพรรคการเมืองซึ่งมีสมาชิกสมัครรับเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งนั้น เห็นว่าการเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งนั้นหรือเห็นว่าการที่บุคคลใดได้รับการเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจากการเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งนั้นเป็นไปโดยมิชอบ อันเป็นการฝ่าฝืน มาตรา 26 มาตรา 32 มาตรา 34 มาตรา 51 หรือมาตรา 52 ผู้เลือกตั้ง ผู้สมัคร หรือพรรคการเมือง มีสิทธิยื่นคำร้องคัดค้านต่อศาลจังหวัดที่เขตเลือกตั้งนั้นตั้งอยู่ หรือต่อศาลแพ่งสำหรับกรุงเทพมหานคร ภายในสามสิบวัน เว้นแต่เฉพาะกรณีร้องคัดค้านตามมาตรา 32 หรือมาตรา 34 ให้ยื่นคำร้องคัดค้านภายในหนึ่งร้อยยี่สิบวันนับแต่วันประกาศผลการเลือกตั้ง เพื่อให้มีการเลือกตั้งใหม่

มาตรา 79 เมื่อศาลจังหวัดหรือศาลแพ่งได้รับคำร้องคัดค้านแล้ว ให้ดำเนินการพิจารณาโดยไม่ชักช้าและให้นำประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้บังคับโดยอนุโลม และให้ทำความเข้าใจและส่งสำนวนไปยังศาลฎีกาเพื่อวินิจฉัยและให้ศาลฎีกามีอำนาจดังต่อไปนี้

(1) ถ้าเห็นว่าการเลือกตั้งหรือการที่ผู้ใดได้รับเลือกตั้งเป็นไปโดยมิชอบ สมควรจะให้มีการเลือกตั้งใหม่ ให้มีคำสั่งให้มีการเลือกตั้งใหม่ในเขตเลือกตั้งนั้น หรือเฉพาะแต่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรคนใดที่ถูกคัดค้านในเขตเลือกตั้งตามคำร้องคัดค้านนั้นได้

(2) ถ้าเห็นว่าการเลือกตั้งหรือการที่ผู้ใดได้รับการเลือกตั้งเป็นไปโดยชอบหรือแม้มิชอบแต่ไม่มีเหตุอันสมควรจะมีการเลือกตั้งใหม่ในเขตเลือกตั้งนั้น หรือเฉพาะสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่ถูกคัดค้านในเขตเลือกตั้งนั้น ให้มีคำสั่งยกคำร้องคัดค้านเสีย

มาตรา 80 เมื่อศาลฎีกามีคำสั่งอย่างใดแล้ว ให้ส่งสำเนาคำสั่งไปยังรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม เพื่อแจ้งให้ประธานสภาผู้แทนราษฎรและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยทราบ

ในกรณีที่ศาลฎีกามีคำสั่งให้มีการเลือกตั้งใหม่ ให้ถือว่าสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรซึ่งถูกคัดค้านนั้นขาดจากสมาชิกภาพตั้งแต่วันที่ศาลฎีกามีคำสั่ง คำสั่งของศาลฎีกาซึ่งเป็นเหตุให้สมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรผู้ใดคนหนึ่งสิ้นสุดลง ย่อมไม่กระทบกระเทือนกิจการที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรผู้นั้นได้กระทำไปในหน้าที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรก่อนที่ประธานสภาผู้แทนราษฎรได้รับแจ้งคำสั่ง

จากบทบัญญัติดังกล่าวข้างต้น อาจแยกพิจารณาได้ดังนี้

1) เหตุในการคัดค้านการเลือกตั้ง

(1) ผู้สมัครรับเลือกตั้งไม่มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้ง

พระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร มาตรา 26 บัญญัติว่า “ห้ามมิให้ผู้ใดซึ่งรู้อยู่แล้วว่าตนไม่มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้ง เข้าสมัครรับเลือกตั้ง” สำหรับบุคคลที่ต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้ง ต้องพิจารณาจากข้อห้ามที่บัญญัติไว้

ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2534 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 5) พุทธศักราช 2538 มาตรา 113 และพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2522 มาตรา 19 ประกอบ

(2) ผู้สมัครรับเลือกตั้งใช้จ่ายเกี่ยวกับการเลือกตั้งเกิน 1,000,000 บาท

พระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร มาตรา 32 วรรคหนึ่งบัญญัติว่า “เมื่อได้ประกาศพระราชกฤษฎีกาให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในเขตเลือกตั้งใด ผู้สมัครแต่ละคนจะใช้จ่ายเกี่ยวกับการเลือกตั้งทั้งหมดเกินหนึ่งล้านบาทไม่ได้ ทั้งนี้ ไม่รวมค่าธรรมเนียมการสมัคร”

เหตุในการคัดค้านการเลือกตั้งในกรณีนี้ เป็นกรณีที่กฎหมายจำกัดค่าใช้จ่ายในการหาเสียงเลือกตั้งไว้ โดยค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการเลือกตั้งนี้มีได้หมายถึงเฉพาะเงินที่ใช้จ่ายไปโดยตรงในการหาเสียงเลือกตั้งเท่านั้น หากแต่หมายรวมถึงบรรดาเงิน หรือทรัพย์สินอื่นใดที่พรรคการเมืองหรือบุคคลอื่นใดจ่าย หรือรับว่าจะจ่ายแทน หรือนำมาให้ใช้โดยไม่คิดค่าตอบแทน เพื่อประโยชน์ในการหาเสียงเลือกตั้ง และในกรณีนำทรัพย์สินมาให้ใช้ให้คำนวณตามอัตราค่าเช่าหรือค่าตอบแทนตามปกติในท้องถิ่นนั้น ๆ

(3) ผู้สมัครรับเลือกตั้งไม่ยื่นรายการค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการเลือกตั้งภายในกำหนดเวลา

พระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร มาตรา 34 วรรคหนึ่งบัญญัติว่า “ภายในกำหนดสามเดือนหลังจากวันประกาศผลการเลือกตั้ง ผู้สมัครต้องยื่นรายการค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการเลือกตั้งให้ถูกต้องตามความเป็นจริงต่อผู้ว่าราชการจังหวัดที่ตนสมัครรับเลือกตั้ง...”

เหตุในการคัดค้านการเลือกตั้งในกรณีนี้ เป็นกรณีที่ผู้สมัครรับเลือกตั้งไม่ยื่นรายการค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการเลือกตั้ง หรือยื่นแต่ไม่ถูกต้องตามความเป็นจริง ถ้าเป็นกรณีอื่นย่อมไม่ต้องด้วยเหตุในการคัดค้านการเลือกตั้งในกรณีนี้

(4) เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้งบกพร่องต่อหน้าที่ พระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร บัญญัติเรื่องนี้ไว้ดังนี้

มาตรา 51 ห้ามมิให้เจ้าพนักงานผู้ดำเนินการเลือกตั้ง กรรมการตรวจคะแนน หรือเจ้าหน้าที่คะแนน ผู้ใด จงใจนับบัตรเลือกตั้งหรือคะแนนในการเลือกตั้งให้ผิดไปจากความจริง หรือรวมคะแนนให้ผิดไป หรือกระทำความผิดโดยมิได้อำนาจกระทำได้ โดยชอบด้วยกฎหมาย ให้บัตรเลือกตั้งชำรุดหรือเสียหาย หรือให้เป็นบัตรเสีย หรือกระทำความผิดโดยแก้บัตรเสียเพื่อให้เป็นบัตรที่ใช้ได้ หรืออ่านบัตรเลือกตั้งให้ผิดไปจากความจริง หรือทำรายงานการเลือกตั้งไม่ตรงความจริง

มาตรา 52 ห้ามมิให้เจ้าพนักงานผู้ดำเนินการเลือกตั้ง กรรมการตรวจคะแนน หรือเจ้าหน้าที่คะแนน ผู้ใด จงใจไม่ปฏิบัติตามหน้าที่ หรือกระทำการอันใดเพื่อขัดขวางมิให้การเป็นไปตามกฎหมาย กฎกระทรวง หรือคำสั่งของศาลอันเกี่ยวกับการเลือกตั้งตามพระราชบัญญัตินี้

เมื่อพิจารณาจากบทบัญญัติดังกล่าว จะเห็นได้ว่าเหตุในการคัดค้านการเลือกตั้งในกรณีนี้เกิดจากการกระทำของเจ้าพนักงานผู้ดำเนินการเลือกตั้ง กรรมการตรวจคะแนน หรือเจ้าหน้าที่คะแนนเท่านั้น หากเป็นการกระทำของเจ้าพนักงานอื่น ไม่เป็นเหตุในการคัดค้านการเลือกตั้งในกรณีนี้

2) ผู้มีสิทธิคัดค้านการเลือกตั้ง

(1) ผู้มีสิทธิเลือกตั้ง

(2) ผู้สมัครรับเลือกตั้ง

(3) พรรคการเมืองที่มีสมาชิกสมัครรับเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งนั้น

3) การพิจารณาคำร้องคัดค้านการเลือกตั้ง

การพิจารณาคำร้องคัดค้านการเลือกตั้งเป็นไปตามบทบัญญัติมาตรา 79 โดยองค์กรที่มีอำนาจสูงสุดในการพิจารณาคือศาลฎีกา

4) ผลการคัดค้านการเลือกตั้ง

เมื่อศาลฎีกาได้รับคำร้องคัดค้านการเลือกตั้งแล้ว ศาลฎีกามีอำนาจดังต่อไปนี้

(1) ถ้าเห็นว่าการเลือกตั้งหรือการที่ผู้ใดได้รับการเลือกตั้งเป็นไปโดยมิชอบสมควรจะให้มีการเลือกตั้งใหม่ ให้มีคำสั่งให้มีการเลือกตั้งใหม่ในเขตเลือกตั้งนั้น หรือเฉพาะแต่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรคนใดที่ถูกคัดค้านในเขตเลือกตั้งตามคำร้องคัดค้านนั้นได้

(2) ถ้าเห็นว่าการเลือกตั้งหรือการที่ผู้ใดได้รับการเลือกตั้งเป็นไปโดยชอบหรือแม้มิชอบแต่ไม่มีเหตุอันสมควรจะมีการเลือกตั้งใหม่ในเขตเลือกตั้งนั้น หรือเฉพาะสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่ถูกคัดค้านในเขตเลือกตั้งนั้น ให้มีคำสั่งยกคำร้องคัดค้านเสีย

สภาพปัญหาเกี่ยวกับการเลือกตั้งและการบริหารการเลือกตั้งของไทย

ถึงแม้ว่าจะมีกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรกำหนดหลักเกณฑ์ต่างๆ ในการบริหารการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อยและบริสุทธิ์ยุติธรรม อีกทั้งยังมีมาตรการต่างๆ ในการลงโทษผู้กระทำความผิด การลงโทษทางอาญา การเพิกถอนสิทธิเลือกตั้ง และการคัดค้านการเลือกตั้ง เป็นต้น แต่ในทางปฏิบัติ การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรยังคงมีปัญหาต่างๆ เกิดขึ้นมากมาย โดยเฉพาะปัญหาเกี่ยวกับการทุจริตและการซื้อขายเสียงในการเลือกตั้งปัญหาต่างๆ เหล่านี้อาจจำแนกได้ดังนี้¹

1. ปัญหาในการกำหนดเขตเลือกตั้ง

การกำหนดเขตเลือกตั้ง ได้แก่การแบ่งเขตเลือกตั้งหรือการแบ่งประชาชนที่มีสิทธิเลือกตั้งออกเป็นกลุ่มตามลักษณะของพื้นที่ โดยทั่วไป การประกาศเขตเลือกตั้ง มักจะเป็นเรื่องที่ประชาชนไม่ค่อยให้ความสนใจมากนัก ประชาชนส่วนใหญ่อาจจะไม่รู้ด้วยซ้ำว่าเขตเลือกตั้งที่ตนมีสิทธิในครั้งหนึ่งๆ มีการเปลี่ยนแปลงไปหรือไม่ ดังนั้น การแบ่งเขตเลือกตั้งจึงยังไม่เคยถูกตรวจสอบ หรือถูกสงสัยจากสาธารณชนเลย การแบ่งเขตเลือกตั้งจึงยังคง

เป็นเรื่องที่ทำกันเองเสียๆ โดยกระบวนการของทางราชการ แต่สำหรับนักการเมืองแล้ว การแบ่งเขตเลือกตั้ง ถือว่าเป็นเรื่องที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะไม่ว่าจะออกมาใน ลักษณะใดลักษณะหนึ่ง ย่อมจะมีผลกระทบต่อการแพ้การชนะในการเลือกตั้งไม่มากนักน้อย เต็มอ ทั้งนี้เพราะโดยพื้นฐานแล้ว เขตเลือกตั้งเปรียบเสมือนยุทธภูมิของนักการเมืองตาม ปกตินักการเมืองจะทำงานหาเสียงเลือกตั้งอย่างต่อเนื่องในพื้นที่ที่เป็นเขตเลือกตั้งของตน ดังนั้นหากเขตเลือกตั้งมีการเปลี่ยนแปลงไป ก็ย่อมหมายถึงการทำให้พื้นที่บางส่วนที่นัก การเมืองผู้นั้นมีฐานเสียงอยู่ตัดแบ่งไปอยู่เขตอื่น และ/หรือทำให้พื้นที่ที่นักการเมืองผู้นั้นไม่ ได้ทำงานมาอย่างต่อเนื่องหรือขาดความคุ้นเคยเข้ามาอยู่ในเขตเลือกตั้งของตน หรืออาจ จะกล่าวว่า ทำให้พื้นที่ที่เป็นฐานเสียงของนักการเมืองแยกออกจากกัน และ/หรือรวมเอา พื้นที่ที่นักการเมืองขาดฐานเสียงเข้ามา ² ดังนั้นถ้าผู้มีอำนาจในการแบ่งเขตเลือกตั้งลาก เส้นแบ่งเขตให้พรรคการเมืองหรือนักการเมืองฝ่ายหนึ่งได้เปรียบในการเลือกตั้ง และใน ขณะเดียวกันก็ตัดโอกาสของพรรคการเมืองหรือนักการเมืองฝ่ายอื่นด้วย ลักษณะของการ แบ่งเขตเลือกตั้งอย่างลำเอียงเพื่อให้เกิดความได้เปรียบเสียเปรียบดังกล่าว อาจทำได้ หลายวิธีเช่น

- พยายามลากเส้นแบ่งเขตเลือกตั้งให้ครอบคลุมฐานเสียงของฝ่ายที่ตน สนับสนุน ทั้งๆ ที่ฐานเสียงดังกล่าวมีลักษณะกระจัดกระจายอยู่ในหลายท้องที่ ทั้งนี้ เพื่อให้ ฝ่ายของตนได้รับเสียงข้างมากจากการลงคะแนนเสียง ในกรณีเช่นนี้ รูปร่างของเขตเลือก ตั้งจะดูผิดปกติ และคะแนนเสียงของผู้ชนะการเลือกตั้งมักจะสูงกว่าผู้แพ้การเลือกตั้งเล็กน้อย วิธีนี้มีชื่อเรียกว่า เกอริแมนเดอริง (gerrymandering)

- พยายามแบ่งเขตเลือกตั้งให้ฐานเสียงทั้งหมดของฝ่ายตรงข้ามกระจุกตัวอยู่ใน เขตเลือกตั้งเพียงเขตเดียวหรือสองเขตเป็นอย่างมาก เพื่อให้พรรคที่ตนสนับสนุนสามารถ เอาชนะในเขตเลือกตั้งที่เหลือได้อย่างง่ายดาย วิธีนี้ตรวจสอบได้ยาก เว้นแต่จะพิจารณา จากอัตราส่วนระหว่างคะแนนเสียงกับจำนวนที่นั่งที่แต่ละพรรคได้รับ

- พยายามแบ่งเขตเลือกตั้งให้ฐานเสียงของฝ่ายตรงข้ามกระจุกกระจายอยู่ในเขตเลือกตั้งโดยในแต่ละเขตมีคะแนนเสียงของฝ่ายที่ตนสนับสนุนอยู่เป็นส่วนใหญ่ วิธีนี้จะทำให้เขตเลือกตั้งมีรูปร่างผิดปกติได้เหมือนกัน และพรรคการเมืองฝ่ายตรงข้ามจะมีจำนวนสมาชิกที่ได้รับเลือกตั้งต่ำกว่าที่ควรจะเป็นค่อนข้างมาก เมื่อเทียบกับคะแนนเสียงที่ได้รับทั้งหมด

- พยายามแบ่งเขตเลือกตั้งให้เขตของฝ่ายที่ตนสนับสนุนมีจำนวนประชาชนต่อเขตเลือกตั้งน้อยกว่าเขตเลือกตั้งอื่นๆ ซึ่งจะทำให้การหาเสียงเลือกตั้งกระทำได้ง่ายและมีโอกาสได้รับเลือกตั้งมากขึ้น

- พยายามรักษาที่นั่งในสภาของฝ่ายที่ตนสนับสนุนซึ่งอยู่ในเขตที่จำนวนประชาชนลดลงโดยไม่ยอมแบ่งเขตเลือกตั้งใหม่ เพราะหากมีการแบ่งเขตเลือกตั้งใหม่ เขตของฝ่ายที่ตนสนับสนุนจะถูกรวมเข้ากับที่อื่นซึ่งฝ่ายที่ตนสนับสนุนอยู่ไม่มีฐานเสียง ในกรณีเช่นนี้เรียกว่า เขตตาย (rotten borough)³

ถึงแม้ว่าการแบ่งเขตเลือกตั้งจะยังไม่เคยมีการฟ้องร้องหรือมีการพิสูจน์กันอย่างจริงจังว่าเกิดขึ้นในประเทศไทย แต่จากการสอบถามนักการเมืองที่เกี่ยวข้องในอดีต พบว่ามีหลายกรณีที่เป็นปัญหากล่าวขวัญกันในหมู่นักการเมือง ในบางประเทศ ปัญหาเช่นนี้ไม่เกิดขึ้น เนื่องจากได้มีการจัดตั้งองค์การอิสระขึ้นมาเพื่อทำหน้าที่พิจารณาแบ่งเขตเลือกตั้ง เช่น ประเทศอังกฤษและประเทศเยอรมัน มีคณะกรรมการแบ่งเขตเลือกตั้ง (boundary commission) เป็นต้น

2. ปัญหาในการจัดทำบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้ง

การจัดทำบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้งเป็นหน้าที่โดยตรงของนายอำเภอ โดยนายอำเภอจะเป็นผู้คัดรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้งมาจากทะเบียนบ้านซึ่งอยู่ในความรับผิดชอบของเจ้าหน้าที่ฝ่ายทะเบียนราษฎรอีกทีหนึ่ง ซึ่งในจุดนี้ ก่อให้เกิดปัญหาเกี่ยวกับการจัดทำบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้งตามมา โดยปัญหาเกี่ยวกับบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้งที่มีผล จะพบเห็นทุกครั้งที่มีการเลือกตั้ง มีดังนี้

1) ชื่อในบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้งหายไปทั้งๆที่ผู้นั้นมีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้าน ความผิดพลาดในเรื่องนี้ น่าจะเกิดจากความผิดพลาดของเจ้าหน้าที่ที่คัดรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้งจากทะเบียนบ้านทั้งในส่วนที่เป็นความบกพร่องในการคัดรายชื่อและในส่วนที่เกี่ยวกับการดึงทะเบียนบ้านออกมาใช้แล้ววไม่นำกลับไปไว้ที่เดิม และในอีกส่วนหนึ่ง อาจจะเป็นผลมาจากนโยบายเดิมของกระทรวงมหาดไทย ซึ่งเน้นให้มีผู้ออกมาใช้สิทธิเลือกตั้งในอัตราสูงสุด ดังนั้น เพื่อให้บัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้งมีแต่ชื่อบุคคลที่คาดว่าจะมาใช้สิทธิได้อย่างแน่นอน นายอำเภอจึงมักจะให้กำนันและผู้ใหญ่บ้านแจ้งรายชื่อของผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ซึ่งในขณะนั้นไม่อยู่ในท้องที่และคาดว่าจะไม่มาใช้สิทธิเลือกตั้ง แล้วนำรายชื่อเหล่านั้นไปไว้ในทะเบียนบ้านกลาง บุคคลดังกล่าวจึงไม่มีรายชื่ออยู่ในบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้งหรือไม่ก็ถูกขีดฆ่าชื่อออกไป⁴ จากการอภิปรายเรื่อง “กลไกการเลือกตั้ง” เมื่อวันที่ 9 มกราคม 2535 รองอธิบดีกรมการปกครอง ได้กล่าวถึงกรณีนี้ว่า ตามกฎหมายทะเบียนราษฎรบุคคลที่ย้ายไปอยู่ที่อื่นเกิน 15 วัน จะต้องแจ้งย้ายออก แต่ส่วนใหญ่จะไม่แจ้งย้ายออก เมื่อมีการเลือกตั้งจึงเกิดปัญหาขึ้น คือเมื่อนายอำเภอเห็นว่าย้ายไปอยู่ที่อื่นเกิน 15 วัน แล้วไม่แจ้งย้ายออก นายอำเภอก็จะคัดรายชื่อออกจากทะเบียนบ้านกลาง แต่ในการคัดรายชื่อออกนั้นกำนันและผู้ใหญ่บ้าน จะเป็นผู้แจ้งชื่อกับนายอำเภอ เพราะเป็นผู้ที่รู้ว่าลูกบ้านของตนคนใดย้ายไปทำงานที่อื่น แต่เบื้องหลังของการแจ้งชื่อนั้นมีอยู่หลายกรณี ในบางกรณี กำนันและผู้ใหญ่บ้านได้แจ้งชื่อผู้ที่ตนไม่ต้องการให้ไปใช้สิทธิเลือกตั้งออกจากบัญชี ทำให้ผู้นั้นไม่มีชื่ออยู่ในบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้ง⁵

2) การย้ายบุคคลเข้ามาอยู่ในทะเบียนบ้านมากผิดปกติ ปัญหานี้หลายครั้งเกิดจากเจ้าหน้าที่ต้องการช่วยเพิ่มคะแนนเสียงให้แก่ผู้สมัครรับเลือกตั้งบางคน ดังจะเห็นได้จากการเลือกตั้งเมื่อเดือนมีนาคม 2535 ที่เจ้าหน้าที่ฝ่ายทะเบียนราษฎรย้ายบุคคลจำนวน 1,603 คน จากตำบลแสนสุขไปที่เมืองพัทยาโดยไม่ได้แจ้งให้นายอำเภอทราบ และทางเจ้าหน้าที่ทะเบียนราษฎรเมืองพัทยาก็รับแจ้งมาโดยไม่ทักท้วง⁶ ทำให้หลายบ้านมีรายชื่อบุคคลอยู่ในทะเบียนบ้านนับร้อยคน วิธีนี้เรียกว่าการนำเอา “ผีเข้าบ้าน” และจะดำเนิน

การในขั้นตอนต่อไปภายใต้กรรมวิธีของ “บัตรผีจริง-วัง” ซึ่งหมายถึงการใช้บัตรประจำตัวประชาชนจริง และใช้ตัวบุคคลเจ้าของบัตรประจำตัวประชาชนจริง มาใช้สิทธิเลือกตั้ง โดยการฉวยโอกาสในขณะที่มีการชุมนุม หรือในขณะที่เจ้าหน้าที่พลั้งเผลอ เหตุที่ต้องมีการฉวยใช้สิทธิเลือกตั้ง ก็เพราะเป็นคนแปลกหน้า จึงเกรงว่าประชาชนที่อยู่ในละแวกหน่วยเลือกตั้งนั้นจะจับผิดได้⁷

3) บัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้งมีชื่อบุคคลภายนอกปรากฏอยู่ในทะเบียนบ้านโดยเจ้าของบ้านไม่ทราบ ปัญหาดังกล่าวอาจเกิดขึ้นจากความผิดพลาดหรือความล้มเหลวของระบบทะเบียนราษฎร หรืออาจจะเกิดจากการกระทำของเจ้าหน้าที่ซึ่งจงใจจะช่วยเหลือผู้สมัครรับเลือกตั้งฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง จึงทำบัญชีรายชื่อในลักษณะดังกล่าวขึ้น ทั้ง ๆ ที่บุคคลที่มีชื่อปรากฏอยู่นั้น ไม่ได้อยู่ในท้องถิ่นนั้น ทำให้บุคคลนั้นมีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งในหน่วยเลือกตั้งนั้น

4) บัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้งซ้ำซ้อนกัน ในการเลือกตั้งเมื่อวันที่ 13 กันยายน 2535 ปรากฏว่ามีบุคคลที่มีรายชื่อซ้ำซ้อนกันเป็นจำนวนมาก ในกรุงเทพฯ มีบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้งซ้ำซ้อนกันกว่า 2 แสนราย และในจังหวัดใหญ่ๆ มีรายชื่อซ้ำซ้อนกันกว่า 1 แสนราย รวมทั้งประเทศแล้วมีมากกว่า 1 ล้านราย นับว่าเป็นจำนวนที่สูงมากเมื่อเปรียบเทียบกับจำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ความผิดพลาดนี้อาจจะเกิดจากการทุจริตของเจ้าหน้าที่ แต่ส่วนใหญ่แล้วมักจะเกิดจากความผิดพลาดของเจ้าหน้าที่ เพราะเร่งรีบทำบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้งในระยะเวลาสั้นๆ ในช่วงการเลือกตั้งเป็นส่วนใหญ่

ดังนั้น จึงอาจกล่าวได้ว่าการคัดรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้งเข้าไปไว้ในทะเบียนบ้านกลางเป็นอำนาจโดยตรงและกว้างขวางของนายอำเภอที่จะคัดชื่อหรือไม่คัดชื่อบุคคลใดออกก็ได้ นอกจากนี้ ในการคัดรายชื่อออก นายอำเภอยังต้องอาศัยกำนันและผู้ใหญ่บ้านเป็นหลัก หากกำนันและผู้ใหญ่บ้านเป็นพรรคพวกหรือเป็นหัวคะแนนให้กับพรรคการเมืองใดก็อาจจะทำให้เกิดความไม่เป็นธรรม โดยการแจ้งชื่อเพื่อให้ฝ่ายตรงข้ามเสียประโยชน์ และในขณะที่เดียวกันก็รักษานผลประโยชน์ของฝ่ายตน และหากคิดไปไกลกว่านั้น ถ้าหาก

นายอำเภอเป็นผู้ที่ฝากไว้ในพรรคการเมืองใดพรรคการเมืองหนึ่ง ก็น่าจะชวนให้คิดว่าอาจเกิดความไม่เป็นธรรมได้

อย่างไรก็ตาม ถึงแม้ว่าจะมีมาตรการตรวจสอบการจัดทำบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้งของนายอำเภอ โดยการให้สิทธิผู้มีสิทธิเลือกตั้งหรือเจ้าบ้านทำคำร้องยื่นต่อศาลให้ชี้ขาดได้ในกรณีที่ผู้มีสิทธิเลือกตั้งหรือเจ้าบ้านไม่เห็นด้วยกับการชี้ขาดของนายอำเภอตามมาตรา 25 และมาตรา 28 ของพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2522 (แก้ไขเพิ่มเติม) แต่ปัญหามีอยู่ว่าประชาชนมักไม่ตรวจสอบบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้งก่อนวันเลือกตั้ง ทำให้ไม่ทราบปัญหาที่เกิดขึ้นและไม่สามารถร้องต่อนายอำเภอได้ทันที หรือถ้าทัน ก็มักจะไม่ได้รับความสะดวกในการแจ้งขอเพิ่มหรือถอนชื่อในบัญชีรายชื่อ เช่นนี้ หากพิจารณาจากระเบียบปฏิบัติของทางราชการที่มีขั้นตอนค่อนข้างมาก เมื่อประชาชนมาแจ้งขอให้เพิ่มชื่อที่ขาดหายลงในบัญชี หรือเอารายชื่อบุคคลภายนอกออกนอกบัญชี ก็ต้องเขียนคำร้องต่อนายอำเภอให้ดำเนินการ ในบางครั้งแต่ละอำเภอหรือเขต อาจจะมีวิธีดำเนินการที่ไม่เป็นมาตรฐานเดียวกัน ทำให้เกิดความสับสนและความยุ่งยากในการแจ้ง⁸ ทำให้มาตรการตรวจสอบบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้งไม่ได้ผลในการบังคับใช้

3. ปัญหาในการตรวจสอบค่าใช้จ่ายในการเลือกตั้ง

เจตนารมณ์ในการกำหนดวงเงินสำหรับใช้จ่ายในการหาเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ก็เพื่อที่จะควบคุมไม่ให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งแต่ละคนใช้จ่ายสูงเกินไปในลักษณะของการทุ่มเงินเพื่อหวังชัยชนะ ข้าราชการใช้เงินในลักษณะทุ่มเงินจำนวนมหาศาลในการหาเสียงเลือกตั้งมีมาตั้งแต่การเลือกตั้งทั่วไปในปี พ.ศ. 2512 เป็นต้นมา ถึงแม้ว่าพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2522 จะได้มีการกำหนดวงเงินสำหรับใช้จ่ายในการหาเสียงเลือกตั้งขึ้นเป็นครั้งแรกและจนกระทั่งถึงปัจจุบัน แต่การบังคับใช้พระราชบัญญัติให้เกิดผลจริงตามเจตนารมณ์นับว่าเป็นไปได้ยากมากหรืออาจทำไม่ได้เลยในความเป็นจริงของการเมืองไทยที่ผ่านมา⁹ เพราะถึงแม้กฎหมายจะกำหนดไว้ว่าภายใน 3 เดือนหลังจากวันประกาศผลการเลือกตั้ง ผู้สมัครรับเลือกตั้งต้องยื่นรายการค่าใช้จ่าย

ให้ถูกต้องตามความเป็นจริง มิฉะนั้นจะถูกลงโทษก็ตาม แต่ในทางปฏิบัติ พบว่าเมื่อเจ้าหน้าที่ได้รับรายการค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการเลือกตั้งจากผู้สมัครรับเลือกตั้งแล้ว เจ้าหน้าที่ไม่ได้ตรวจสอบข้อความในรายการค่าใช้จ่ายเลย ว่าข้อความดังกล่าวเป็นความจริงหรือไม่ เพียงแต่ต้องการให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งนำรายการค่าใช้จ่ายมายื่นต่อเจ้าหน้าที่ ก็เพียงพอแล้ว และในรายการค่าใช้จ่ายเองก็ไม่มีแบบฟอร์มที่จะทำให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งสามารถกรอกให้เป็นระเบียบตามความเป็นจริงได้ บางรายการผู้สมัครรับเลือกตั้งลงรายการว่ามีผู้บริจาคให้ ทำให้ลดค่าใช้จ่ายในรายการลงไปได้มาก รวมทั้งถ้าเป็นกรณีที่ในเขตเลือกตั้งนั้น สามารถมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้มากกว่า 1 คน การทำรายการค่าใช้จ่ายของผู้สมัครรับเลือกตั้งที่อยู่ในพรรคเดียวกันสามารถทำรวมกันได้ และค่าใช้จ่ายจะเฉลี่ยกันไปเป็นจำนวนเท่ากัน ทำให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งซึ่งเป็นตัวหลักใช้เงินมากกว่าที่กฎหมายกำหนด ส่วนตัวผู้สมัครรับเลือกตั้งที่เหลือซึ่งเป็นตัวประกอบสามารถที่จะหลบเลี่ยงการลงรายการค่าใช้จ่ายได้ เป็นต้น ดังนั้น การยื่นรายการค่าใช้จ่ายต่อเจ้าหน้าที่ จึงเท่ากับไม่เป็นผลแต่อย่างใดเลย¹⁰ นอกจากนี้ ในการยื่นรายการค่าใช้จ่ายซึ่งต่ำกว่าที่ได้ใช้จ่ายไปจริงและเกินวงเงินที่กฎหมายกำหนดไว้ ก็ยังไม่เคยพบว่าทางเจ้าหน้าที่สามารถนำตัวผู้สมัครรับเลือกตั้งที่กระทำผิดตามพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2522 มาลงโทษได้ ทั้ง ๆ ที่ผู้สมัครรับเลือกตั้งส่วนมาก ให้ความเห็นว่าคุณสมัครรับเลือกตั้งมักจะทำบัญชีค่าใช้จ่ายในการเลือกตั้งไม่ตรงกับความเป็นจริง¹¹ ทั้งนี้เพราะในคดีแพ่งนั้นการบรรยายฟ้องว่าผู้สมัครรับเลือกตั้งใช้จ่ายเงินเกินไปในกิจการใด เพื่อให้ผู้ถูกฟ้องเข้าใจว่าจำนวนเงินที่เกินไปเป็นค่าใช้จ่ายในกิจการใด และเกี่ยวกับการเลือกตั้งหรือไม่ เป็นเรื่องที่ยากลำบาก การบรรยายฟ้องที่ไม่ชัดเจนเช่นนี้ อาจเป็นคำฟ้องที่เคลือบคลุม ไม่ชอบด้วยประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 7 และเมื่อเป็นคำฟ้องที่เคลือบคลุมแล้ว ศาลก็มีอำนาจหยิบยกขึ้นมาวินิจฉัยยกฟ้องหรือไม่รับไว้พิจารณาได้เอง โดยไม่ต้องมีฝ่ายได้ร้องขอ เพราะเป็นปัญหาข้อกฎหมายอันเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของประชาชน (คำพิพากษาฎีกาที่ 2735/2522) ดังนั้น จึงอาจจะกล่าวได้ว่ามาตรการที่จะควบคุมผู้สมัคร

รับเลือกตั้งให้ยื่นรายการค่าใช้จ่ายตามความเป็นจริงตามกฎหมายเป็นเรื่องที่ปฏิบัติได้ยากยิ่ง

สำหรับกรณีที่ผู้สมัครรับเลือกตั้งยื่นรายการค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการเลือกตั้งโดยไม่มีหลักฐานการจ่ายเงินที่ดี หรือมีหลักฐานการจ่ายเงินไม่ครบถ้วนก็ดี โดยเฉพาะในกรณีที่เกินวงเงินที่กำหนดไว้ จะถือได้หรือไม่ว่าเป็นผู้ยื่นรายการค่าใช้จ่ายอันเป็นเท็จตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 34 ของพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2522 (แก้ไขเพิ่มเติม) กรณีดังกล่าว ศาลฎีกาได้ตัดสินเป็นบรรทัดฐานว่าการยื่นรายการค่าใช้จ่ายอันเป็นเท็จที่จะต้องรับโทษตามกฎหมายนั้น หมายถึงการยื่นรายการค่าใช้จ่ายที่ไม่ตรงกับค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการเลือกตั้งที่ผู้สมัครรับเลือกตั้งได้จ่ายไปจริง การที่ผู้สมัครรับเลือกตั้งไม่มีหลักฐานการจ่ายเงินตามรายการที่ยื่นไว้ให้ครบถ้วน เป็นการยื่นที่บกพร่องหรือไม่สมบูรณ์ตามที่กฎหมายบัญญัติไว้เท่านั้น ซึ่งไม่มีบทกำหนดโทษไว้ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3436/2536) เมื่อพิสูจน์ไม่ได้ว่าผู้สมัครรับเลือกตั้งยื่นรายการค่าใช้จ่ายอันเป็นเท็จแล้ว ศาลย่อมยกฟ้องผู้สมัครรับเลือกตั้งไป (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3107/2523) ดังนั้นข้อกำหนดในเรื่องการควบคุมค่าใช้จ่ายของผู้สมัครรับเลือกตั้งที่บังคับให้ยื่นรายการค่าใช้จ่ายจึงไม่อาจควบคุมผู้สมัครรับเลือกตั้งให้ยื่นรายการถูกต้องตามความเป็นจริงได้ เพราะผู้สมัครรับเลือกตั้งมีช่องทางที่จะยื่นโดยไม่มีหลักฐานการจ่ายเงินหรือมีหลักฐานแต่ไม่ครบถ้วน เพื่อหลีกเลี่ยงการควบคุมของเจ้าหน้าที่โดยไม่ต้องรับโทษแต่อย่างใด¹² และนอกจากนี้ เป็นที่น่าสังเกตว่ามาตรา 34 ของพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2522 (แก้ไขเพิ่มเติม) ไม่ได้ให้อำนาจเจ้าหน้าที่ในการตรวจสอบรายการค่าใช้จ่ายดังกล่าวว่าถูกต้องหรือไม่ มาตรา 34 วรรคท้าย บัญญัติไว้แต่เพียงว่า “การขอตรวจสอบและขอสำเนารายการค่าใช้จ่าย... จะกระทำได้แต่ผู้สมัครและพรรคการเมือง...” ส่วนเจ้าหน้าที่ในกรณีนี้คือ ผู้ว่าราชการจังหวัด และรวมถึงผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร มีหน้าที่ตามมาตรา 34 วรรคสอง เท่านั้นคือ “รักษารายการค่าใช้จ่ายและหลักฐานตามวรรคหนึ่งมีกำหนดหกเดือน นับแต่วันที่ประกาศผลการเลือกตั้ง” และยังเป็นที่น่าสังเกตอีกว่าพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภา

ผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2522 มีเนื้อหาครอบคลุมถึงการได้มาซึ่งเงินว่าต้องมีหลักเกณฑ์อย่างใดบ้าง จึงทำให้เข้าใจได้ว่าบุคคลใดบุคคลหนึ่งอาจจะบริจาคเงิน 1 ล้านบาท ให้แก่ผู้สมัครรับเลือกตั้งรายใดรายหนึ่งก็ได้ ทั้งๆ ที่กฎหมายอนุญาตให้ใช้ได้เพียง 350,000 บาท¹³ (ซึ่งปัจจุบัน พระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2522 (แก้ไขเพิ่มเติม) กำหนดไว้จำนวน 1,000,000 บาทแล้ว) สิ่งเหล่านี้จึงเป็นปัญหาในการตรวจสอบค่าใช้จ่ายในการเลือกตั้ง

ถึงแม้ว่าเมื่อมีการประกาศผลการเลือกตั้งแล้วจะสามารถคัดค้านการเลือกตั้งในกรณีนี้ได้ก็ตาม แต่การคัดค้านการเลือกตั้งได้กำหนดว่าผู้ที่สามารถคัดค้านการเลือกตั้งได้แก่ผู้มีสิทธิเลือกตั้งหรือผู้สมัครรับเลือกตั้ง หรือพรรคการเมืองซึ่งมีสมาชิกสมัครรับเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งนั้นเท่านั้น จึงทำให้เกิดการจำกัดผู้มีสิทธิคัดค้านการเลือกตั้ง นอกจากนี้การคัดค้านการเลือกตั้งยังใช้ระบบการพิจารณาพิพากษาคดีของศาลยุติธรรม จึงทำให้กระบวนการเกิดความล่าช้าตั้งแต่การฟ้องร้องไปจนถึงการพิจารณา ผลก็คือทำให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งที่จะต้องได้รับโทษได้รับการเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแล้ว ทำให้ต้องมีการเลือกตั้งซ่อมแทนตำแหน่งที่ว่าง และทำให้เสียค่าใช้จ่ายในการเลือกตั้งซ่อม ที่เป็นคดีตัวอย่างคือ มีการฟ้องร้องผู้สมัครรับเลือกตั้งรายหนึ่งว่าใช้เงินซื้อเสียงจากผู้มีสิทธิเลือกตั้ง แต่กว่าที่ศาลจะพิจารณาพิพากษาคดีเสร็จ ปรากฏว่าผู้สมัครรับเลือกตั้งรายนั้นได้รับการเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแล้ว เป็นต้น¹⁴

4. ปัญหาเกี่ยวกับความเป็นกลางของข้าราชการและเจ้าพนักงานที่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้ง

1) ปัญหาจากการที่ข้าราชการการเมืองมีอิทธิพลเหนือข้าราชการประจำ จากที่ได้กล่าวมาแล้วว่ากระทรวงมหาดไทยมีอำนาจหน้าที่ในการควบคุมดูแลการเลือกตั้งทั้งหมด ดังนั้น ในกรณีที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยเป็นรัฐมนตรีที่มาจากพรรคการเมืองหรือกรณีที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยสังกัดพรรคการเมือง จึงก่อให้เกิดปัญหาแก่ข้าราชการประจำในการปฏิบัติหน้าที่ กล่าวคือ ข้าราชการประจำอาจ

วางตัวเป็นกลางตามกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้อย่างยากลำบาก เพราะผู้บังคับบัญชาคือรัฐมนตรี เป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ทำให้เกิดความขัดแย้งกันทางด้านผลประโยชน์ขึ้นมาอย่างชัดเจน ปัญหาเรื่องนี้มิได้เพิ่งจะเกิดขึ้น แต่ได้มีการพิจารณามานานแล้ว จนถึงขนาดเคยมีการตั้งคณะกรรมการควบคุมการเลือกตั้งขึ้นมาทำหน้าที่ดูแลการเลือกตั้งแทนรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยในปี พ.ศ. 2519 เนื่องจากมีผู้มองว่าคณะรัฐมนตรี ซึ่งมี ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช ดำรงตำแหน่งทั้งนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย มีหน้าที่รักษาการให้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้ง และสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรด้วยนั้น จะควบคุมการเลือกตั้งให้บริสุทธิ์ยุติธรรมได้อย่างไร¹⁵ นอกจากนี้ ถึงแม้ว่าจะไม่มีตำแหน่งเป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยก็ตาม หากแต่เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่มีตำแหน่งทางการเมืองอื่นพ่วงอยู่ด้วย ก็สามารถที่จะแสวงหาประโยชน์ทางการเมืองจากตำแหน่งหน้าที่ของตนผ่านทางข้าราชการประจำได้ เช่น ใช้อำนาจหน้าที่ตามกฎหมายโยกย้ายข้าราชการบางคนในเขตเลือกตั้งของตนเพื่อให้มาช่วยเหลืองานเลือกตั้ง หรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรบางคนอาจใช้งบพัฒนาจังหวัดของตนสนับสนุนโครงการบางอย่างของหน่วยงานราชการ เช่น สำนักงานเร่งรัดพัฒนาชนบท เพื่อที่ตนจะได้ถือโอกาสไปเยี่ยมชมโครงการโดยสม่ำเสมอ นอกจากนี้ พรรคการเมืองและตัวสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรยังพยายามที่จะสร้างสัมพันธ์อันดีกับข้าราชการซึ่งดำรงตำแหน่งสำคัญในจังหวัดพื้นที่ของตน โดยเฉพาะอย่างยิ่งข้าราชการซึ่งดำรงตำแหน่งที่สามารถให้คุณให้โทษในการเลือกตั้งโดยตรง เช่น ผู้ว่าราชการจังหวัด ตำรวจระดับผู้บังคับการหรือผู้กำกับ เป็นต้น

2) ปัญหาเกี่ยวกับความไม่เป็นกลางของเจ้าพนักงานที่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้ง เจ้าพนักงานที่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้ง ได้แก่ เจ้าพนักงานผู้ดำเนินการเลือกตั้งกรรมการตรวจคะแนน และเจ้าหน้าที่คะแนน ที่ทำหน้าที่ในการดำเนินการเลือกตั้งในแต่ละหน่วยเลือกตั้ง การแต่งตั้งเจ้าพนักงานเหล่านี้เป็นอำนาจหน้าที่ของนายอำเภอ ถึงแม้ว่าพรรคการเมืองจะสามารถเสนอชื่อกรรมการตรวจคะแนนได้ แต่เนื่องจากพรรคการเมือง

เมืองไม่มีทุนทรัพย์เพียงพอที่จะจ้างบุคลากรไปเป็นกรรมการตรวจคะแนนได้ จึงมักจะไม่มีการเสนอชื่อกรรมการตรวจคะแนนโดยพรรคการเมือง ดังนั้น อำนาจในการแต่งตั้งจึงตกอยู่ที่นายอำเภอตามที่บัญญัติไว้ในกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้ง ในการแต่งตั้งเจ้าพนักงานต่างๆ นี้ นายอำเภอมักจะแต่งตั้งตามที่กำนันและผู้ใหญ่บ้านเสนอชื่อมา ซึ่งเป็นที่แน่นอนว่าผู้ที่ถูกเสนอชื่อให้นายอำเภอแต่งตั้งมักจะเป็นผู้นำในท้องถิ่นซึ่งเป็นพรรคพวกของกำนันและผู้ใหญ่บ้านนั่นเอง และส่วนหนึ่งก็เป็นหัวคะแนนซึ่งอยู่ภายใต้การดูแลของกำนันและผู้ใหญ่บ้าน¹⁶ จุดนี้เองที่เป็นเสมือนลูกโซ่ที่ทำให้เกิดการทุจริตกันที่หน่วยเลือกตั้ง ซึ่งหากไม่มีการระมัดระวังตรวจตรากันแล้ว ก็อาจจะทำให้มีการโกงการเลือกตั้งโดยความร่วมมือกันของเจ้าหน้าที่ได้ทุกขั้นตอน เช่น การปล่อยให้ผู้ไม่มีสิทธิเลือกตั้งเข้าไปใช้สิทธิเลือกตั้ง และการปล่อยให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งไปใช้สิทธิเลือกตั้งซ้ำ (การเวียนเทียน) เป็นต้น

5. ปัญหาเกี่ยวกับการทุจริตและการใช้เงินซื้อเสียงในการเลือกตั้ง

ปัญหาเกี่ยวกับการทุจริตและการใช้เงินซื้อเสียงในการเลือกตั้งนับวันจะทวีความรุนแรงมากขึ้นเป็นลำดับ โดยเฉพาะการใช้เงินซื้อเสียงในการเลือกตั้ง ซึ่งในขณะนี้ได้พัฒนาไปจนถึงขั้นที่มีกลไกที่สลับซับซ้อนจนยากที่จะจับกุมได้ โดยมีวิธีการในรูปแบบต่างๆ มากมายดังต่อไปนี้

1) รูปแบบการทุจริตในการเลือกตั้งโดยผู้สมัครรับเลือกตั้ง

การทุจริตในการเลือกตั้งเป็นการใช้อำนาจโดยมิชอบหรือใช้อิทธิพลบังคับข่มขู่เพื่อให้ตนเองได้รับคะแนนเสียง หรือทำให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งลงคะแนนเสียงให้แก่ตนโดยร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือผู้ที่มีอำนาจ วิธีการทุจริตมีหลายรูปแบบ ดังต่อไปนี้¹⁷

(1) การทำลายป้ายหาเสียง

การทำลายป้ายหาเสียงเป็นกลยุทธ์ที่ผู้สมัครรับเลือกตั้งใช้ทำลายคู่ต่อสู้เพื่อไม่ให้ประชาชนได้เห็นป้ายหาเสียงของผู้สมัครรับเลือกตั้งพรรคอื่น หรือผู้สมัครรับเลือกตั้งอาจให้พรรคพวกของตนทำลายป้ายหาเสียงของตนบางส่วน และใส่ร้ายว่าพรรคของคู่ต่อสู้เป็นผู้ทำลายเพื่อให้ได้คะแนนลงสวจากประชาชน

(2) การใส่ร้ายป้ายสีคู่ต่อสู้

การใส่ร้ายป้ายสีคู่ต่อสู้ เป็นการกระทำเพื่อสร้างคะแนนเสียงให้กับตนเองและทำลายคะแนนเสียงของคู่ต่อสู้ โดยอาจใช้ใบปลิวโจมตีผู้สมัครรับเลือกตั้งของพรรคอื่นว่ามีประวัติส่วนตัวไม่ดี เป็นคอมมิวนิสต์ หรือเคยทุจริตในหน้าที่ เป็นต้น โดยสร้างเรื่องขึ้นมาเพื่อโน้มน้าวให้ประชาชนหลงเชื่อว่าเป็นเรื่องจริงและเห็นว่าคู่ต่อสู้เป็นคนที่ไม่ดี จะได้เปลี่ยนใจมาเลือกตน เช่น ในการเลือกตั้งที่จังหวัดสกลนคร เมื่อวันที่ 26 กรกฎาคม 2529 ก่อนวันเลือกตั้งมีใบปลิวถูกแจกจ่ายไปทั่วเมืองโดยกล่าวหาว่าผู้สมัครรับเลือกตั้งผู้หนึ่งเป็นผูวนอพยพ หรือในจังหวัดร้อยเอ็ดในตอนเช้ามีดของวันที่ 27 กรกฎาคม 2529 ได้มีใบปลิวโจมตีผู้สมัครรับเลือกตั้งคนหนึ่ง โดยกล่าวหาว่ารับเงินจากรัสเซียมาใช้ในการหาเสียงเลือกตั้ง และกล่าวหาว่าเป็นคอมมิวนิสต์โดยเคยเข้าป่ามาแล้ว¹⁸

(3) การใช้อิทธิพลบังคับข่มขู่

ผู้สมัครรับเลือกตั้งซึ่งมีอิทธิพลอาจใช้พรรคพวกหรือหัวคะแนนของตนทำการข่มขู่ผู้สมัครรับเลือกตั้งรายอื่นให้ถอนตัวจากการสมัครรับเลือกตั้ง หรือไม่ให้มาหาเสียงเลือกตั้งในเขตพื้นที่ของตน นอกจากนี้ ผู้สมัครรับเลือกตั้งอาจให้หัวคะแนนของตนบีบบังคับให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งลงคะแนนเสียงให้แก่ตน

(4) การทุจริตโดยการร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ

ในการทุจริตโดยวิธีนี้ เจ้าหน้าที่ของรัฐซึ่งได้แก่เจ้าหน้าที่ประจำหน่วยเลือกตั้งหรือกรรมการตรวจคะแนน จะให้ความร่วมมือกับผู้สมัครรับเลือกตั้งบางคนโดยใช้อำนาจหน้าที่ที่ตนมีอยู่กระทำการทุจริตเพื่อช่วยเหลือผู้สมัครรับเลือกตั้ง ซึ่งอาจจะทำได้หลายวิธี เช่น ลอบใส่บัตรเลือกตั้งซึ่งทำเครื่องหมายไว้แล้วลงในหีบบัตร อนุญาตให้ผู้ไม่มีสิทธิเลือกตั้งซึ่งเป็นพรรคพวกของผู้สมัครรับเลือกตั้งเข้าไปใช้สิทธิเลือกตั้งโดยไม่ได้ตรวจสอบบัตรประจำตัวประชาชน จัดทำบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้งผิดพลาดโดยเพิ่มชื่อบุคคลที่ไม่มีตัวตนไปในทะเบียนบ้าน ชักจูงประชาชนโดยทำที่แนะนำวิธีการกาเครื่องหมายลงในบัตรเลือกตั้ง เป็นต้น

(5) การใช้วิธีการพนัน

วิธีการพนันเป็นวิธีที่นิยมกันมาก ทั้งนี้เพราะคนไทยกับการพนันมักจะเป็นสิ่งที่แยกกันไม่ออก การใช้วิธีนี้จึงมักจะได้ผล แต่ผู้สมัครรับเลือกตั้งจะต้องลงทุนมาก วิธีการก็คือ ถ้าผู้สมัครรับเลือกตั้งหมายเลข 1 ต้องการที่จะได้รับชัยชนะในการเลือกตั้ง ก็จะใช้หวัคະແນຂອງຕົນໄປຮະຈາຍຂ່າວໃຫ້ປະຊາຊນໃນເຂດເລືອກຕັ້ງທຣາບວ່າມີການທຳພັນກັນວ່າหมายเลข 2 เป็นต่อหมายเลข 1 เมื่อได้รับพนันมาแล้ว บรรดาหวัคະແນຂອງหมายเลข 1 ก็จะถูกกระจายข่าวไปยังประชาชนในเขตเลือกตั้งที่รับທຳພັນວ່າถ้าสามารถทำให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งหมายเลข 1 ชนะหมายเลข 2 ได้ พวกเขาก็จะมีเงินใช้ทันที

2) รูปแบบของการซื้อเสียงเลือกตั้งโดยผู้สมัครรับเลือกตั้ง

การซื้อเสียงเลือกตั้งคือการที่มีผู้สมัครรับเลือกตั้งหรือตัวแทนของผู้สมัครรับเลือกตั้งจ่ายเงินตลอดจนให้อามิสสินจ้างหรือผลประโยชน์ต่าง ๆ แก่ผู้มีสิทธิเลือกตั้งเพื่อให้มาลงคะแนนเสียงให้แก่ตน การซื้อเสียงเลือกตั้งสามารถกระทำได้หลายรูปแบบ โดยระยะเวลาในการซื้อเสียงเลือกตั้งแบ่งออกได้เป็น 2 ระยะ คือ

ระยะที่ 1 เป็นระยะเวลาก่อนวันเลือกตั้ง ประมาณ 1-2 เดือน นอกเหนือจากการหาเสียงเลือกตั้งโดยการประชาสัมพันธ์ แจกแผ่นปลิว ติดโปสเตอร์ หรือกล่าวปราศรัยแล้ว ผู้สมัครรับเลือกตั้ง โดยเฉพาะผู้สมัครหน้าใหม่หรือผู้สมัครต่างถิ่นอาจใช้วิธีการอื่นเสริม คือการจ่ายเงิน สิ่งของ เครื่องอุปโภคบริโภค แก่ประชาชน เพื่อทำความรู้จักกับประชาชนในเบื้องต้น และสำรวจความนิยมของประชาชนในพื้นที่เลือกตั้งของตน

ระยะที่ 2 เป็นระยะที่สำคัญที่สุดต่อผลการเลือกตั้งของผู้สมัครรับเลือกตั้ง เป็นช่วงเวลาประมาณ 1-7 วันก่อนวันเลือกตั้ง และเป็นระยะเวลาที่เหมาะสมที่สุดในการซื้อเสียงเลือกตั้ง โดยผู้สมัครรับเลือกตั้งจะจ่ายเงินผ่านหวัคະແນຂອງຕົນซึ่งเป็นผู้ที่คุมฐานเสียงอยู่ ถ้าหวัคະແນมีความผูกพันกับผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นอย่างดี มีความซื่อสัตย์ และไว้วางใจได้ ผู้สมัครรับเลือกตั้งสามารถจ่ายเงินได้ล่วงหน้าถึง 7 วันก่อนวันเลือกตั้ง แต่ถ้าหวัคະແນไม่มีความผูกพันเพียงพอต่อผู้สมัครรับเลือกตั้ง ผู้สมัครรับเลือกตั้งไม่ควรจ่ายเงิน

ล่วงหน้าเป็นระยะเวลาาน เพราะหวัคະแนนเหล่านี้อาจแปรพักตร์ไปหาผู้สมัครรับเลือกตั้ง
รายอื่นที่ให้ค่าตอบแทนสูงกว่าก็ได้ หวัคະแนนในลักษณะนี้ ผู้สมัครรับเลือกตั้งควรจ่ายเงิน
ให้ในช่วงเวลาที่กระชั้นชิดที่สุด เช่น 1-2 วันก่อนวันเลือกตั้ง เพื่อป้องกันการบิดพลิ้วของ
หวัคະแนน

รูปแบบของการซื้อเสียงเลือกตั้งสามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ลักษณะใหญ่ ๆ คือ
การซื้อเสียงเลือกตั้งโดยใช้เงินทางตรง และการซื้อเสียงเลือกตั้งโดยใช้เงินทางอ้อม

(1) การซื้อเสียงเลือกตั้งโดยใช้เงินทางตรง คือการที่ผู้สมัครรับเลือกตั้งจ่ายเงิน
ให้แก่ผู้มีสิทธิเลือกตั้งเพื่อเป็นการจูงใจให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งมาออกเสียงเลือกตั้งให้แก่ตน
การจ่ายเงินนี้ ผู้สมัครรับเลือกตั้งมักไม่จ่ายเงินด้วยตนเอง แต่จะจ่ายผ่านคนกลางซึ่งอาจ
จะเป็นหวัคະแนนหรือผู้ที่มีอิทธิพลในเขตเลือกตั้งนั้น

ก. การซื้อเสียงเลือกตั้งโดยผ่านกำนันและผู้ใหญ่บ้าน การซื้อเสียงเลือกตั้ง
โดยวิธีนี้คือการที่ผู้สมัครรับเลือกตั้งหรือผู้หาเสียงของผู้สมัครรับเลือกตั้งไปพบกำนันและผู้
ใหญ่บ้านในเขตพื้นที่เลือกตั้งของตนเพื่อขอให้กำนันและผู้ใหญ่บ้านชักชวนผู้มีสิทธิเลือก
ตั้งไปลงคะแนนเสียงให้แก่ผู้สมัครรับเลือกตั้ง โดยจ่ายเงินให้ตามที่ตกลงกันตามจำนวน
ของผู้ไปให้สิทธิเลือกตั้งในตำบลและหมู่บ้านนั้น โดยเฉพาะในตำบลที่มีขนาดเล็ก กำนัน
และผู้ใหญ่บ้านจะมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดและสนิทสนมเป็นส่วนตัวกับประชาชนเป็นส่วน
มาก ผู้สมัครรับเลือกตั้งจึงอาศัยช่องทางนี้ให้กำนันและผู้ใหญ่บ้านช่วยชักชวนให้ประชาชน
มาลงคะแนนเสียงให้แก่ตน โดยขั้นตอนในการดำเนินการจะเริ่มตั้งแต่เมื่อผู้สมัครรับเลือก
ตั้งได้เลขประจำตัวและจะให้เงินแก่กำนันและผู้ใหญ่บ้านโดยทั่วถึงกันทุกหมู่บ้าน ทุกตำบล
และทุกอำเภอในเขตเลือกตั้ง หรืออาจจะเรียกกำนันและผู้ใหญ่บ้านมาประชุมและเลี้ยงดูรา
อาหาร แล้วรับเงินไปซื้อเสียงเลือกตั้งหรือแจกจ่ายเงินให้กับประชาชนในหมู่บ้านและใน
ตำบลทุกคนจนครบตามจำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้งในหมู่บ้านและในตำบลในอัตราซื้อเสียง
เลือกตั้งคนละ 20 บาท 30 บาท หรือ 50 บาท¹⁹

ข. การซื้อเสียงเลือกตั้งโดยผ่านหัวคะแนน การซื้อเสียงเลือกตั้งโดยวิธีนี้ หัวคะแนนของผู้สมัครรับเลือกตั้งจะเป็นผู้นำเงินไปแจกจ่ายกับผู้มีสิทธิเลือกตั้งหรือเจ้าบ้าน ทั้งเป็นการส่วนตัวหรือเหมาจ่ายทั้งครอบครัว โดยผู้สมัครรับเลือกตั้งไม่ต้องลงไปดำเนินการเอง ผู้สมัครรับเลือกตั้งจะให้ตัวแทนหรืออาสาสมัครของตนเข้ามาติดต่อกับหัวคะแนน โดยขอทราบข้อมูลจำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้งทั้งหมด และจำนวนคะแนนเสียงที่จะควบคุมให้ เก่งตนได้ จากนั้นจะนำเงินมามอบให้กับหัวคะแนนเพื่อแจกจ่าย หัวคะแนนเหล่านี้มักจะเป็นผู้ที่มีชื่อเสียง มีอิทธิพลในเขตเลือกตั้ง และมักจะมีประสบการณ์ในการเลือกตั้งมาก่อน เช่น เคยเป็นกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกสภาจังหวัด สมาชิกสภาเทศบาล เป็นต้น โดยบุคคล เหล่านี้จะมีบัญชีรายชื่อหน่วยเลือกตั้งแต่ละหน่วย และรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้งว่าหน่วยใดมี จำนวนเท่าใด ซึ่งรวบรวมมาจากหัวคะแนนระดับหมู่บ้านและหัวคะแนนระดับตำบล

ค. การแจกเงินแก่ประชาชนโดยตรงโดยไม่ผ่านคนกลาง การซื้อเสียงเลือกตั้งโดยวิธีนี้ จะใช้วิธีประสานงานกับหัวคะแนน โดยหัวคะแนนซึ่งคุมฐานเสียงอยู่จะนำ ประชาชนมารับเงินกับผู้สมัครรับเลือกตั้งโดยตรง โดยหัวคะแนนจะได้รับค่าตอบแทนเป็น การสมนาคุณ การแจกจ่ายเงินโดยวิธีนี้ หากทำให้เป็นระบบและประสานงานอย่างมี ประสิทธิภาพ ผู้สมัครรับเลือกตั้งจะได้รับประโยชน์เป็นอย่างมาก เพราะจะได้จำนวน คะแนนเสียงแน่นอนตามที่คาดหมาย

(2) การซื้อเสียงเลือกตั้งโดยใช้เงินทางอ้อม คือการที่ผู้สมัครรับเลือกตั้งไม่ได้ใช้ เงินในการแจกจ่ายให้แก่ประชาชนโดยตรง แต่จะเป็นการใช้เงินเพื่อซื้อคะแนนเสียงโดยทาง อ้อม เช่น การแจกสิ่งของเครื่องใช้แก่ประชาชน หรือการซื้อกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้ง

ก. การซื้อบัตรประจำตัวประชาชนโดยผู้สมัครรับเลือกตั้ง วัตถุประสงค์ ประการแรกคือการซื้อบัตรประจำตัวประชาชนมาเก็บไว้ เพื่อไม่ให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งไปออก เสียงเลือกตั้ง ในกรณีนี้ถ้าผู้สมัครรับเลือกตั้งเห็นว่าพื้นที่ที่ตนเองลงสมัครรับเลือกตั้งนั้น มี คู่ต่อสู้ที่มีคะแนนเสียงหนาแน่นกว่าตน ผู้สมัครรับเลือกตั้งจะทำการกว้านซื้อบัตรประจำตัว ประชาชนเพื่อมิให้ประชาชนไปลงคะแนนเสียงให้แก่คู่ต่อสู้เพื่อเป็นการตัดคะแนน ประการ

ที่สอง คือซื้อบัตรประจำตัวประชาชนเพื่อนำไปให้บุคคลอื่นซึ่งมิใช่เจ้าของบัตรไปลงคะแนนเสียงให้แก่ตน ในกรณีนี้ ผู้สมัครรับเลือกตั้งจะทุ่มเงินกว่านซื้อบัตรประจำตัวประชาชนจากบุคคลที่คิดว่าจะไม่ไปลงคะแนนเสียงหรือไปลงคะแนนเสียงให้แก่คู่แข่ง เมื่อได้บัตรประจำตัวประชาชนมาแล้ว ก็จะให้พรรคพวกของตนนำบัตรนั้นไปลงคะแนนเสียงในวันเลือกตั้ง การซื้อบัตรประจำตัวประชาชนมักจะปฏิบัติกันในวันเลือกตั้ง หรือก่อนวันเลือกตั้งประมาณ 1-2 วัน โดยหัวหน้าคณะของพรรคจะติดต่อหาบาทมาประชาชนไว้ก่อน

ข. การแจกสิ่งของและสร้างสาธารณประโยชน์ วิธีการนี้ ผู้สมัครรับเลือกตั้ง มักจะทำกันเพื่อหลีกเลี่ยงการแจกเงินโดยตรง แต่จะแจกเป็นสิ่งของหรือสร้างสาธารณประโยชน์ให้กับประชาชนแทน ได้แก่การแจกข้าวสาร น้ำปลา ยารักษาโรค สิ่งของเครื่องใช้ในโรงเรียน บริจาคถังเก็บน้ำ สร้างศาลาที่พักผู้โดยสาร สร้างถนนหรือทางเดินเข้าวัด เป็นต้น เป็นการสร้างคะแนนนิยมจากประชาชน จากนั้นก็จะเขียนชื่อของตนลงบนสิ่งของเหล่านั้นเพื่อให้ชื่อของตนเป็นที่ติดปากหรือคุ้นเคยสายตาของประชาชน

นอกจากนี้ ผู้สมัครรับเลือกตั้งบางคนอาจจะไปติดต่อกับเจ้าอาวาสที่ประชาชนในหมู่บ้านนั้นให้ความเคารพนับถือ โดยบริจาคเงินจำนวนหนึ่งเพื่อเกลี้ยกล่อมให้ประชาชนไปลงคะแนนเสียงให้แก่ตน จากนั้นเจ้าอาวาสจะเรียกประชาชนมาประชุม แล้วแจ้งให้ทราบว่าจะขอเงินที่ได้รับบริจาคมาเข้าวัดส่วนหนึ่ง ส่วนที่เหลือประชาชนจะนำไปพัฒนาอะไรในหมู่บ้านก็แล้วแต่จะตกลงกัน แต่ถ้าประชาชนลงมติว่าให้นำเอามาแจกแก่ประชาชนเป็นรายหัว เจ้าอาวาสก็มักจะยอม

6. ปัญหาเกี่ยวกับองค์กรกลาง²⁰

จากการปฏิบัติงานในการเลือกตั้งในช่วงเวลาที่ผ่านมา องค์กรกลางประสบปัญหาในด้านต่าง ๆ ดังนี้

1) องค์กรกลางเป็นหน่วยงานที่ไม่มีกฎหมายรองรับโดยตรง และมีงบประมาณจำกัดแต่ต้องดูแลหน่วยเลือกตั้งกว่า 70,000 หน่วย ทั่วประเทศ ผลงานที่ได้ปฏิบัติมาก็เป็นแค่เพียงการสอดส่องดูแล โดยไม่มีอำนาจใด ๆ ที่จะเข้าไปปฏิบัติหรือดำเนินการเกี่ยวกับ

การเลือกตั้งโดยมีกฎหมายคุ้มครอง และเมื่อสอดส่องดูแลแล้วเห็นว่าไม่บริสุทธิ์ยุติธรรม ถ้ารายงานต่อรัฐบาลให้รู้ถึงพฤติการณ์นั้น ก็อาจจะเป็นอันตรายได้ เพราะอาจจะทำให้เกิดความไม่สงบเรียบร้อยขึ้นมาภายหลังการเลือกตั้ง ดังจะเห็นได้จากการที่ประธานคณะกรรมการฝ่ายสังเกตการณ์การเลือกตั้ง ได้รายงานต่อที่ประชุมองค์กรกลาง ณ บ้านมนังคศิลา เมื่อวันที่ 16 มีนาคม 2535 ว่า “องค์กรกลางแม้จะมีพยานหลักฐานเกี่ยวกับการซื้อ-ขายเสียง และการกระทำผิดกฎหมายเลือกตั้งของผู้สมัครหลายสิบราย แต่เมื่อส่งเรื่องไปถึงผู้ว่าราชการจังหวัดหรือทางตำรวจ ก็ไม่เกิดผลอะไรขึ้นมา เพราะตำรวจท้องถิ่นเกรงกลัวผู้มีอิทธิพลในท้องถิ่น กลัวว่าจะถูกย้ายหลังการเลือกตั้ง ผู้ว่าราชการจังหวัดเองก็ปล่อยปละละเลย”

2) องค์กรกลางตั้งขึ้นมาในลักษณะที่เป็นองค์กรนอกกระบวนการ เป็นความร่วมมือกันของกลุ่มบุคคลกลุ่มหนึ่ง ซึ่งเข้าไปมีอำนาจหน้าที่ภายใต้โครงสร้างของระบบราชการ โดยเอางบประมาณจากงบกลางของรัฐบาล จึงต้องแบกรับภาระหน้าที่ท่ามกลางความคาดหวังของประชาชน

3) ตัวแทนขององค์กรกลางยังไม่มีความเป็นกลางอย่างแท้จริง เลขานุการองค์กรกลางเคยกล่าวว่า แม้ว่าองค์กรกลางจะมีตัวแทนมาจากองค์กรต่าง ๆ เช่น สื่อสารมวลชน สมาคมครู ฯลฯ แต่ก็ยังไม่สามารถที่จะให้หลักประกันเกี่ยวกับความเป็นกลางในกรปฏิบัติหน้าที่ได้

4) ในการติดตามและสอดส่องดูแลการเลือกตั้งให้ได้ผล องค์กรกลางยังต้องอาศัยความร่วมมือจากประชาชนทั่วไปและสื่อสารมวลชน เพราะองค์กรกลางเป็นองค์กรอาสาสมัครที่มีการจัดตั้งขึ้นเป็นการชั่วคราว มิได้มีเจ้าหน้าที่ประจำและสายการบังคับบัญชาที่แน่นอนเหมือนกับองค์กรถาวรอื่น ๆ

5) การประสานงานกับส่วนราชการยังไม่คล่องตัวเท่าที่ควร แม้ว่าองค์กรกลางจะได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาลอย่างเต็มที่ในการดำเนินการ โดยขอให้ส่วนราชการที่เกี่ยวข้องให้การสนับสนุนทั้งในด้านกำลังคน วัสดุครุภัณฑ์ และข้อมูลที่จำเป็น แต่ในชั้น

ตอนการปฏิบัติงาน ยังมีความไม่คล่องตัวเท่าที่ควร โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับส่วนราชการที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้งโดยตรง ซึ่งมีผลกระทบต่อภารกิจกรมของฝ่ายสังเกตการณ์เป็นอย่างมากโดยต้องปรับกระบวนการทำงาน อยู่หลายครั้งหลายครา ซึ่งก่อให้เกิดปัญหาในการทำงานแก่ผู้ปฏิบัติงานในระดับภูมิภาคและระดับจังหวัดค่อนข้างมาก

6) กระทรวงมหาดไทยไม่ได้ให้ความร่วมมือและยังกีดกันการปฏิบัติงานขององค์กรกลางอีกด้วย เหตุที่เป็นเช่นนี้ ก็เพราะกระทรวงมหาดไทยถือว่าหน้าที่ในการจัดการและควบคุมการเลือกตั้งเป็นหน้าที่ของกระทรวงมหาดไทยโดยตรง เมื่อมีองค์กรกลางเข้ามาปฏิบัติงานซ้ำซ้อนกันในบางส่วน จึงทำให้กระทรวงมหาดไทยกีดกันด้วยวิธีการต่าง ๆ ทั้งทางตรงและทางอ้อม

7) องค์กรกลางดูแลการเลือกตั้งไม่ทั่วถึง โดยเฉพาะในเขตเลือกตั้งตามท้องถิ่นที่อยู่ห่างไกลจากตัวเมืองออกไปมาก ๆ

8) องค์กรกลางไม่มีอำนาจเข้าไปตรวจสอบการใช้เงินหาเสียงเลือกตั้งของพรรคการเมืองและผู้สมัครรับเลือกตั้ง เช่นกรณีที่นักการเมืองโอนเงินจากบัญชีเงินฝากในช่วงการเลือกตั้ง เป็นต้น

จากปัญหาที่ไม่มีกฎหมายรองรับ ไม่มีอำนาจเต็มที่ ยังมีความไม่เป็นกลาง และเป็นองค์กรที่ไม่ถาวร ทำให้องค์กรกลางมีบทบาทในการปฏิบัติงานที่จำกัด

7. ปัญหาในการดำเนินคดีเกี่ยวกับการเลือกตั้ง²¹

เป็นที่ทราบกันทั่วไปว่าในการเลือกตั้งแทบทุกครั้ง มักจะมีการกระทำผิดเกี่ยวกับการเลือกตั้งกันมาก แต่การสืบสวนสอบสวนเพื่อให้ได้ตัวผู้กระทำผิดมาดำเนินคดีและตัดสินลงโทษตามกฎหมายนั้นมีอยู่จำนวนน้อย เมื่อเทียบกับจำนวนผู้กระทำผิด ทั้ง ๆ ที่การกระทำผิดหรือการทุจริตเกี่ยวกับการเลือกตั้งมีมาตรการลงโทษทางอาญา และเปิดโอกาสให้มีการคัดค้านการเลือกตั้งได้ก็ตาม ดังนั้นจะเห็นได้ว่ากระบวนการในการดำเนินคดีอาญาและการดำเนินคดีเกี่ยวกับการเลือกตั้งมีปัญหาดังต่อไปนี้

1) การดำเนินคดีอาญา

เนื่องจากความผิดเกี่ยวกับการเลือกตั้งเป็นความผิดที่ไม่ค่อยมีพยานหลักฐาน หรือหากจะมีพยานหลักฐานก็มักจะเป็นพยานหลักฐานที่ยืนยันว่าได้มีการกระทำผิดเกิดขึ้นจริง ไม่ใช่พยานหลักฐานที่พิสูจน์ว่าผู้ใดเป็นผู้กระทำความผิด ที่เป็นเช่นนี้ก็เนื่องจากความผิดเกี่ยวกับการเลือกตั้งเป็นความผิดที่มักจะมีผู้ร่วมกระทำหลายคน และได้มีการเตรียมกันมาอย่างเป็นระบบ จึงไม่ค่อยทิ้งพยานหลักฐานหรือร่องรอยใด ๆ ไว้ เช่น การโงกการเลือกตั้งด้วยวิธีพลร่ม หรือไฟไฟ จะทำไม่ได้เลย หรือถ้าทำได้ก็เป็นไปด้วยความยากลำบาก ถ้าไม่มีเจ้าพนักงานผู้ดำเนินการเลือกตั้ง กรรมการตรวจคะแนน และเจ้าหน้าที่คะแนน ให้ความร่วมมือ เมื่อเจ้าพนักงานต่าง ๆ พร้อมใจกันรับสินบนจากผู้สมัครรับเลือกตั้งและหัวคะแนนแล้ว ก็เป็นการยากลำบากที่จะแสวงหาพยานหลักฐานมาพิสูจน์ความผิด

สำหรับความผิดฐานให้สินบนหรือการใช้เงินซื้อเสียงเลือกตั้งแก่ผู้มีสิทธิเลือกตั้งนั้น ผู้ที่จะเป็นพยานพิสูจน์ความผิดจนเป็นเหตุให้สามารถเอาตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษได้ คือผู้มีสิทธิเลือกตั้งที่รับสินบนหรือขายเสียงเลือกตั้งของตน แต่เมื่อกฎหมายเลือกตั้งบัญญัติให้ผู้รับสินบนมีความผิดด้วย คือเอาผิดทั้งผู้ให้และผู้รับ จึงทำให้ความผิดฐานให้สินบนแก่ผู้มีสิทธิเลือกตั้งขาดพยานผู้รู้เห็นที่สำคัญไป เพราะไม่มีผู้มีสิทธิเลือกตั้งที่รับสินบนคนใดสมัครใจมาให้การเป็นพยานว่าตนได้รับสินบนจากใคร ด้วยเกรงว่าค่าให้การของตนจะถูกใช้ไปในทางปรักปรำตนอันจะทำให้ตนถูกดำเนินคดีฐานรับสินบนในภายหลัง

2) การคัดค้านการเลือกตั้ง

ดังที่กล่าวมาแล้วว่า การคัดค้านการเลือกตั้งเป็นมาตรการประการหนึ่งซึ่งช่วยทำให้การเลือกตั้งที่ไม่บริสุทธิ์ยุติธรรมกลับเข้ามาอยู่ในกรอบแห่งความถูกต้อง แต่เนื่องจาก การคัดค้านการเลือกตั้งมีข้อจำกัดบางประการ กล่าวคือการคัดค้านการเลือกตั้งจึงมีอยู่แค่เฉพาะผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียซึ่งได้แก่ผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ผู้สมัครรับเลือกตั้ง และพรรคการเมืองซึ่งมีสมาชิกสมัครรับเลือกตั้งเท่านั้น ผู้อื่นนอกเหนือจากนี้ไม่สามารถที่จะคัดค้านการเลือกตั้งได้ นอกจากนี้ เหตุแห่งการคัดค้านการเลือกตั้งก็จำกัดเหตุไว้เพียง 5 ประการ

เท่านั้น คือบุคคลซึ่งรู้ว่าตนไม่มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งเข้าสมัครรับเลือกตั้ง ผู้สมัครรับเลือกตั้งใช้จ่ายเงินเกี่ยวกับการเลือกตั้งทั้งหมดเกินกว่า 1,000,000 บาท ผู้สมัครรับเลือกตั้งไม่ยื่นรายการค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการเลือกตั้งให้ถูกต้องตามความเป็นจริงต่อผู้ว่าราชการจังหวัด เจ้าพนักงานผู้ดำเนินการเลือกตั้ง กรรมการตรวจคะแนน หรือเจ้าหน้าที่คะแนนทุจริตในการเลือกตั้ง และกรณีสุดท้ายคือ เจ้าพนักงานผู้ดำเนินการเลือกตั้ง กรรมการตรวจคะแนน หรือเจ้าหน้าที่คะแนน จงใจไม่ปฏิบัติหน้าที่หรือขัดขวางการเลือกตั้ง จะเห็นได้ว่าเหตุที่จะทำการคัดค้านการเลือกตั้งมีอยู่อย่างจำกัด ทั้ง ๆ ที่การกระทำผิดในกรณี อื่น ๆ ก็อาจจะทำให้การเลือกตั้งเป็นไปด้วยความไม่บริสุทธิ์ยุติธรรมได้เช่นกัน เป็นต้นว่าการติดสินบนผู้มีสิทธิเลือกตั้ง การโกงโดยวิธีพลร่ม ไฟไฟ ฯลฯ

3) องค์กรที่มีอำนาจในการพิจารณาคดีเกี่ยวกับการเลือกตั้ง

ในปัจจุบัน องค์กรที่มีอำนาจในการพิจารณาคดีเกี่ยวกับการเลือกตั้ง คือ ศาลแพ่งและศาลจังหวัด ซึ่งมีกระบวนการในการพิจารณาคดีที่ประกอบด้วยขั้นตอนที่ยุงยาก จึงก่อให้เกิดความล่าช้า นอกจากนี้ ศาลแพ่งและศาลจังหวัดมักจะมีขอบเขตความรับผิดชอบกว้างขวาง จึงทำให้การวินิจฉัยคดีล่าช้าไม่ทันการ จนทำให้ผู้กระทำผิดอาจจะได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไปแล้ว ทำให้เกิดความยุ่งยากภายหลัง ถึงแม้ว่าจะมีมาตรการให้มีการคัดค้านการเลือกตั้งได้ในภายหลัง แต่หากผู้ที่ได้รับเลือกตั้งได้รับการเลือกตั้งมาโดยมิชอบ และไม่มีเหตุอันควรจะให้มีการเลือกตั้งใหม่ ผู้กระทำผิดนั้นก็สามารรถดำรงตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้

จากเหตุผลทั้ง 3 ประการดังกล่าว จึงทำให้เกิดปัญหาในการดำเนินคดีแก่ผู้กระทำผิดเกี่ยวกับการเลือกตั้ง ถึงแม้จะได้มีการกระทำผิดกันมากก็ตาม แต่ทางเจ้าหน้าที่ของรัฐก็ไม่สามารถที่จะนำตัวผู้กระทำผิดมาลงโทษตามกฎหมายได้ ทำให้ผู้กระทำผิดได้ใจและขาดความเกรงกลัวต่อการกระทำผิด เพราะไม่สามารถที่จะเอาผิดตนได้

ข้อเสนอแนะบางประการเกี่ยวกับการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

ในช่วงเวลาที่ผ่านมา มีข้อเสนอแนะหลายประการเกี่ยวกับการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งจะขอยกมาเป็นตัวอย่างบางประการดังนี้

1. รายงานการวิจัยของ รศ.ดร.สมบัติ จันทรวงศ์ เรื่อง “เลือกตั้งวิกฤต : ปัญหาและทางออก”²²

มีข้อเสนอแนะให้มีการแก้ไขปรับปรุงในส่วนต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้งดังต่อไปนี้

1) ในส่วนที่เกี่ยวกับพรรคการเมือง

ควรยกเลิกหรือผ่านปรนความพยายามที่จะจำกัดจำนวนพรรคการเมืองให้เหลือน้อยพรรค ซึ่งรวมไปถึงความพยายามที่จะกีดกันพรรคการเมืองเล็กๆ และส่งเสริมให้มีแต่เฉพาะพรรคการเมืองใหญ่ ผ่านมาตรการทางกฎหมายรัฐธรรมนูญที่กำหนดให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรต้องสังกัดพรรค และพรรคการเมืองจะต้องส่งผู้สมัครทั่วประเทศให้ครบทีมในแต่ละเขตเลือกตั้งและรวมกันแล้วไม่น้อยกว่า 120 คน รวมตลอดทั้งมาตรการเด็ดขาดที่ให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่ขาดจากสมาชิกภาพของพรรคต้องขาดออกจากสมาชิกภาพของสภาผู้แทนราษฎรเสีย เพราะมาตรการดังกล่าวได้พิสูจน์ให้เห็นแล้วว่าในทางปฏิบัตินั้นไม่สามารถจำกัดจำนวนพรรคการเมืองได้เลย พรรคการเมืองที่ลงแข่งขันรับเลือกตั้งในแต่ละครั้งเมื่อปี พ.ศ. 2529 เป็นต้นมา ก็ยังคงมีจำนวนมาก พรรคอย่างสม่ำเสมอ เช่น ในการเลือกตั้งครั้งที่ผ่านมาก็มีพรรคการเมืองทั้งหมดลงแข่งขันกันถึง 15 พรรค และในจำนวนนี้มีพรรคการเมืองเกิดใหม่เฉพาะการเลือกตั้งคราวนี้ถึง 6 พรรค เท่าที่ผ่านมาการบีบบังคับให้ผู้สมัครทุกคนต้องสังกัดพรรค และพรรคการเมืองจะต้องเป็นพรรคขนาดใหญ่ในด้านจำนวนผู้สมัครลงรับเลือกตั้งอย่างทันทีทันใด เป็นการฝืนธรรมชาติและความเป็นจริง ซึ่งยังเป็นแรงผลักดันให้นักการเมืองต้องมีภาระทางการเงินในอันที่จะหาผู้สมัครประเภทตัวประกอบมาลงสมัครให้ครบตามจำนวน 120 คน ที่กฎหมายต้องการโดยเปล่าประโยชน์และกลายเป็นแรงผลักดันให้นายทุนของพรรคการเมืองเข้ามามี

ขบวนการสำคัญต่อพรรคการเมืองใหม่ๆ เสียแล้วตั้งแต่ตอนเริ่มต้น แทนที่จะเป็นการรวมตัวกันอย่างเสรีของผู้ที่มีหัวใจหรืออุดมการณ์ทางการเมืองอย่างเดียวกัน หรือถ้าหากว่ายังมองเห็นความจำเป็นที่จะต้องให้ผู้สมัครเลือกตั้งทุกคนต้องสังกัดพรรคการเมืองอยู่ ก็สมควรจะผ่อนปรนให้พรรคการเมืองต้องส่งสมาชิกของตนลงสมัครรวมกันแล้วทั่วประเทศ ไม่น้อยกว่า 20 คน (เท่ากับจำนวนที่รัฐธรรมนูญระบุว่าเป็นจำนวนขั้นต่ำสุดของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ที่สามารถรวมตัวกันเสนอร่างกฎหมายในสภาได้) ทั้งนี้ เพื่อเปิดโอกาสให้การเกิดของพรรคการเมืองเป็นไปโดยธรรมชาติมากขึ้น แทนที่จะเป็นระบบปัจจุบันซึ่งส่งเสริมให้พรรคการเมืองที่ใหญ่แต่ตัว แต่ความเป็นจริงแล้วประกอบไปด้วยกลุ่มย่อยต่างๆ มากมายภายในพรรค ซึ่งในทางปฏิบัติแล้วก็ไม่ได้ทำให้เกิดเสถียรภาพที่แท้จริงของระบบพรรคการเมืองแต่อย่างใด ดังจะเห็นได้ว่า การล่มสลายของคณะรัฐบาลประชาธิปไตยในรอบกว่าทศวรรษที่ผ่านมาส่วนใหญ่แล้วมีสาเหตุมาจากความแตกแยกภายในพรรคของพรรคการเมืองร่วมรัฐบาลทั้งสิ้น

2) ในส่วนที่เกี่ยวกับเขตเลือกตั้ง

ควรเปลี่ยนแปลงจากปัจจุบันซึ่งเป็นระบบเลือกตั้งแบบ “พวงเล็กเรียงเบอร์” หรือ “แบ่งเขตเรียงเบอร์” เป็นระบบเขตเดี่ยวเบอร์เดียวเสีย เพราะเขตเลือกตั้งในระบบเดิมเป็นเขตเลือกตั้งที่ใหญ่เกินกว่าความสามารถของบุคคลที่จะหาเสียงโดยวิธีการที่ถูกต้องได้ นอกจากนั้น ในระบบเดิมซึ่งกำหนดให้พรรคการเมืองทุกพรรคต้องส่งผู้สมัครให้ครบทีมในแต่ละเขตเลือกตั้งเป็นระบบที่ทำลายศีลธรรมและจริยธรรม เพราะมักปรากฏว่าผู้สมัครทีมเดียวกัน แข่งกันเอง แย่งกันเอง และทรยศหักหลังกันเอง หรือไม่เช่นนั้นก็เป็นอาการหลอกลวงประชาชน เพราะมีทั้งผู้สมัครตัวจริงและผู้สมัครตัวปลอม นอกจากนั้น ก็ยังมีกรณีที่ผู้สมัครต่างทีมต่างพรรค “ฮั้ว” กันอีกด้วย เมื่อสามารถกำหนดเขตเลือกตั้งให้เล็กลงแล้วก็สมควรที่จะย่นระยะเวลาหาเสียงเลือกตั้งให้สั้นลงด้วย เหลือแค่ไม่เกิน 30 วัน เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดการใช้จ่ายเงินในการหาเสียงเลือกตั้งมากเกินไป ความจำเป็น ซึ่งการกำหนดเขตเลือกตั้งให้เล็กลงเป็นแบบเขตเดี่ยวเบอร์เดี่ยวนี้น่าจะเป็นวิธีการที่ถูกต้องในการขจัดอิทธิพลของเงิน

ออกไปจากการเลือกตั้งได้ส่วนหนึ่งด้วย เพราะภายในขอบเขตของเขตเลือกตั้งที่ไม่ใหญ่โตจนเกินไปนั้น ผู้สมัครสามารถหาเสียงโดยวิธีการที่ถูกต้องได้อย่างทั่วถึง สามารถเข้าพบปะอธิบายความจริงกับประชาชนได้ง่ายขึ้น ข้อแตกต่างระหว่างผู้สมัครที่ดีกับที่เลวจะเห็นได้ง่ายสำหรับข้ออ้างที่ว่า เขตเลือกตั้งที่เล็กลงจะทำให้ผู้สมัครที่ใช้อิทธิพลของเงินซื้อเสียงได้ง่ายขึ้นหรือใช้อำนาจมืดข่มขู่ ข่มขู่ผู้สมัครฝ่ายตรงกันข้ามได้ง่ายขึ้นด้วยนั้นฟังไม่ขึ้น เพราะข้ออ้างเช่นนั้นเป็นการยอมรับว่า กฎเกณฑ์ของบ้านเมืองไม่มีประสิทธิภาพเลย ซึ่งถ้าเป็นเช่นนั้นจริง การเลือกตั้งก็ไม่มีจุดหมายใดๆ ทั้งสิ้น ไม่ว่าจะกระทำในระบบใด แต่ความเป็นจริงที่เกิดขึ้นแล้วก็คือว่า ในระบบปัจจุบันที่เป็นอยู่สำหรับจังหวัดบางจังหวัดที่เล็กอยู่แล้วคือ มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้เพียงคนเดียว ก็ไม่ปรากฏว่าในจังหวัดดังกล่าวจะมีการใช้เงินหรือใช้อิทธิพลมืดที่แตกต่างออกไปจากจังหวัดอื่นๆ แต่อย่างใด

อนึ่ง ในการกำหนดเขตเลือกตั้งที่จะเกิดขึ้นใหม่นั้น สมควรให้มีคณะกรรมการที่เป็นกลางในทางการเมืองมาปฏิบัติหน้าที่ โดยคณะกรรมการควรประกอบด้วยตัวแทนของทุกฝ่าย คือจากทั้งฝ่ายการเมืองและการบริหาร ตลอดจนประชาชนในท้องถิ่น เพื่อมิให้การแบ่งเขตเป็นไปโดยไม่ยุติธรรม และควรมีมาตรการกำหนดการแบ่งเขตใหม่เป็นระยะๆ ไป เพื่อให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของจำนวนและโครงสร้างของประชากร เช่น อาจจะทำกันทุกๆ 10 ปี โดยเฉพาะอย่างยิ่งการแบ่งเขตเลือกตั้งในเขตจังหวัดชายแดนภาคใต้ ที่มีปัญหาของความแตกต่างทางด้านศาสนาและเชื้อชาติอยู่นั้น ควรให้ความสำคัญเป็นพิเศษ เพื่อป้องกันมิให้การแบ่งเขตเลือกตั้งเป็นตัวซ้ำเติมปัญหาความขัดแย้งระหว่างคนกลุ่มใหญ่และคนกลุ่มน้อยในพื้นที่ให้ทวีความรุนแรงมากยิ่งขึ้นกว่าเดิมด้วย

3) ในส่วนที่เกี่ยวกับคุณสมบัติของผู้สมัครรับเลือกตั้ง

ควรกำหนดคุณสมบัติของผู้สมัครรับเลือกตั้งเพิ่มเติม ให้ผู้สมัครต้องมีภูมิลำเนาอยู่ในเขตเลือกตั้งมาก่อนไม่น้อยกว่า 6 เดือน ถึง 1 ปีเป็นอย่างน้อย ทั้งนี้ เพื่อป้องกันผู้สมัครประเภทนายทุนมาจากต่างถิ่น ข้อเสนอนี้เมื่อรวมกับข้อเสนอให้มีระยะเวลา

หาเสียงเพียงสั้นๆ ไม่เกิน 1 เดือน จะเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้สมัครที่เป็นคนในท้องถิ่น ซึ่ง
คลุกคลีสร้างความนิยมกับประชาชนในท้องถิ่นมาตลอด มีโอกาสมากขึ้นที่จะได้รับเลือกตั้ง
■ 4) ในส่วนที่เกี่ยวกับค่าใช้จ่ายในการเลือกตั้ง

โดยเหตุที่เขตเลือกตั้งในปัจจุบันเป็นเขตเลือกตั้งที่ใหญ่เกินไป การกำหนด
เพดานของค่าใช้จ่ายในการเลือกตั้งไว้จึงไม่สอดคล้องกับความเป็นจริง หากได้มีการ
กำหนดเขตเลือกตั้งให้เล็กลงและร่นเวลาในการหาเสียงให้สั้นเข้าก็น่าจะเป็นไปได้ว่า ค่าใช้
จ่ายต่างๆ ในการหาเสียงน่าจะลดลงด้วย แต่ประเด็นจริงๆ ของปัญหาในเรื่องนี้ไม่น่าจะ
เป็นเรื่องค่าใช้จ่ายในการหาเสียงเท่ากับเรื่องที่มาของทุนในการหาเสียง เพราะฉะนั้น จึง
เห็นควรให้ยกเลิกเพดานขั้นสูงสุดในการหาเสียง ผู้สมัครจะใช้เงินสักเท่าใดในการหาเสียง
(ไม่ใช่การซื้อเสียง) ก็ย่อมกระทำได้ แต่ทั้งนี้ผู้สมัครจะต้องแจ้งที่มาของเงินทุนดังกล่าวของ
ตนไว้อย่างชัดเจนให้มหาชนได้ตรวจสอบได้เป็นพอ อย่างไรก็ดี เพื่อประโยชน์ในการตรวจ
สอบและป้องกันการแอบแฝงและแอบอ้าง และเพื่อป้องกันการอาศัยอำนาจหน้าที่ของ
สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเข้ามาแสวงหาผลประโยชน์ส่วนตัวและผลประโยชน์อันมิชอบ จึง
ควรที่จะกำหนดไว้ด้วยว่าผู้สมัครทุกคนจะต้องชี้แจงรายละเอียดเรื่องทรัพย์สินของตนเอง
ของคู่สมรส และญาติพี่น้องสนิทไว้อย่างชัดเจนพร้อมๆ กับการลงสมัครเลือกตั้งอย่างเป็นทางการ
และให้ทำรายงานรายรับของผู้สมัครในระหว่างการเลือกตั้ง ไม่ว่าเงินที่ได้รับมานั้น
จะได้มาเพื่อใช้ในการเลือกตั้ง หรือเพื่อกิจการอื่นๆ ของผู้สมัครก็ตาม วิธีการนี้ร่วมกับ
มาตรการอื่นๆ ที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้นน่าจะทำให้มีผู้ลงสมัครรับเลือกตั้งไม่มากนักในแต่ละ
เขต และแต่ละคนน่าจะเป็นผู้ที่มีภูมิหลังที่สังคมยอมรับได้ สายสัมพันธ์ที่ไม่ชอบมา
พากลในอดีตระหว่างเงินทุนที่ผู้สมัครใช้ไปในการหาเสียงเลือกตั้งกับตัวบุคคลสำคัญๆ
บางคนในพรรคที่เชื่อมโยงต่อไปถึงวิธีการหาเสียงที่ไม่ถูกต้อง และการใช้อำนาจหน้าที่ทาง
การเมืองของนักการเมืองที่มาจากการเลือกตั้งก็น่าที่จะลดน้อยถอยลงไปด้วย

ในเรื่องเดียวกันนี้ ในกรณีที่ประสงค์จะคงรักษาเพดานสูงสุดของค่าใช้จ่ายใน
การหาเสียงไว้ (อาจจะเพื่อความเท่าเทียมกันในโอกาสของการแข่งขัน) ก็ยังคงสมควรอยู่ดี

ที่จะต้องมีการตรวจสอบค่าใช้จ่ายต่างๆ ของผู้สมัครแต่ละคนกันอย่างจริงจัง ทั้งในระหว่างและหลังการรณรงค์หาเสียง ทั้งนี้ก็เพื่อป้องกันอิทธิพลทางการเงินที่บุคคลหนึ่งบุคคลใดจะมีเหนือตัวผู้สมัครรับเลือกตั้งหลังจากที่ได้รับตำแหน่งทางการเมืองไปแล้วนั่นเอง เช่น สำหรับรายจ่ายนั้นควรกำหนดให้ผู้สมัครรายงานกิจกรรมที่จะมีการใช้จ่ายเป็นลายลักษณ์อักษรภายใน 1 วันหลังจากที่กิจกรรมดังกล่าวเกิดขึ้น (โดยระบุวงเงินอย่างคร่าวๆ) และให้เจ้าหน้าที่ตรวจสอบในพื้นที่ได้ว่า ผู้สมัครรายงานอย่างครบถ้วนหรือไม่ และภายในเจ็ดวันหลังจากวันเลือกตั้ง ให้ผู้สมัครทำบัญชีแจ้งค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้น ทั้งนี้ เจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องจะต้องมีสิทธิตามกฎหมายในการประเมินค่าใช้จ่ายต่างๆ ตามราคาที่เป็นจริง กล่าวคือ ไม่จำเป็นต้องประเมินตาม ตามหลักฐานใบเสร็จที่ส่งมอบ การระบุวงเงินดังกล่าวจะช่วยให้ความพยายามในการควบคุมค่าใช้จ่ายในการหาเสียงเลือกตั้งกระทำได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ปัจจุบันมีมาตรา 34 บังคับให้ผู้สมัครยื่นรายการค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการเลือกตั้ง แต่มีเหตุน่าเชื่อว่ารายการค่าใช้จ่ายเป็นจำนวนมาก มิได้ตรงกับความเป็นจริง การตรวจสอบดังกล่าวจะต้องกระทำในระหว่างที่การเลือกตั้งดำเนินอยู่ การตรวจสอบและการประเมินค่าใช้จ่ายในลักษณะนี้ สามารถนำไปตรวจสอบกับรายการค่าใช้จ่ายที่ผู้สมัครจะส่งยื่นภายหลังการเลือกตั้งได้อีกชั้นหนึ่งด้วย

ส่วนรายรับที่นำไปใช้ในการเลือกตั้งนั้น ให้พิมพ์เผยแพร่แก่ประชาชน โดยเฉพาะเมื่อมีการบริจาคเงินให้แก่ผู้สมัครเกินกว่าวงเงินจำนวนหนึ่งที่กำหนดไว้ (เช่น 100,000 บาท) การให้รายงานหลาย ๆ ด้านก็เพื่อจะเอื้อต่อการตรวจสอบว่าข้อมูลที่ปรากฏในรายงานต่างๆ นั้น ชัดแย้งกันหรือไม่ อนึ่ง การควบคุมพฤติกรรมและเพดานค่าใช้จ่ายในกฎหมายปัจจุบันนั้น สามารถบังคับใช้กับผู้สมัครเท่านั้น เห็นควรที่จะขยายขอบข่ายการควบคุมทั้งหมดนี้ไปยังพรรคการเมืองด้วย

นอกจากนี้ ยังเห็นสมควรให้ยกเลิกงบประมาณพัฒนาจังหวัดที่ให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแต่ละคนมีสิทธิอนุมัติโครงการต่างๆ เพื่อพัฒนาจังหวัดในวงเงินคนละ 5,000,000 บาทต่อปี เสียเพราะงบประมาณจำนวนดังกล่าว นอกจากจะซ้ำซ้อนกับ

ประมาณปกติของทางราชการทางจังหวัดแล้วยังเป็นทางให้มีการแสวงหาผลประโยชน์ทั้งทางทรัพย์สินและทางการเมืองกันโดยมิชอบ และยังเท่ากับเป็นการนำเอาเงินงบประมาณของชาติมาใช้หาเสียงในระยะยาวอย่างไม่เป็นธรรมต่อผู้สมัครหน้าใหม่อีกด้วย

๖) ในส่วนที่เกี่ยวกับมาตรการตรวจสอบและจัดการเลือกตั้ง

เห็นสมควรให้ตั้งคณะกรรมการบริหารการเลือกตั้งถาวร แยกออกจากกระทรวงมหาดไทยขึ้นมาชุดหนึ่ง เพื่อบริหารการเลือกตั้งและตรวจสอบความถูกต้องของการเลือกตั้งทุกระดับโดยเฉพาะ โดยที่องค์ประกอบของคณะกรรมการชุดนี้จะเน้นเรื่องความเป็นอิสระจากการแทรกแซงทางการเมืองโดยเด็ดขาดไม่ว่าจะเป็นอิทธิพลทางด้านข้าราชการประจำ หรือจากด้านนักการเมือง ทั้งนี้ ภาวะเฉพาะหน้าของคณะกรรมการชุดดังกล่าว ในช่วงที่ยังไม่มีการเลือกตั้งอยู่ที่การจัดทำทะเบียนผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งทั่วประเทศเสียใหม่ให้ถูกต้องไว้ล่วงหน้าแยกออกจากบัญชีรายชื่อในทะเบียนบ้านของกระทรวงมหาดไทย โดยอาจใช้วิธีการขอให้ผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งที่ประสงค์จะใช้สิทธิดังกล่าวข้างต้นแสดงความจำนงต่อกลไกของคณะกรรมการนี้ ซึ่งจะมีการทำบัญชีรายชื่อขึ้นใหม่ให้ทันสมัยทุกๆ ปี ทั้งนี้เพื่อป้องกันความผิดพลาดและความทุจริตที่เกี่ยวข้องกับบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิออกเสียงลงคะแนนซึ่งมีปรากฏให้เห็นทุกๆ ครั้งที่มีการเลือกตั้ง และเพื่อให้การดำเนินงานของคณะกรรมการชุดนี้เป็นไปอย่างรวดเร็วทันการ จึงควรให้มีการจัดตั้งศาลเลือกตั้งขึ้นมาด้วย โดยให้มีอำนาจหน้าที่พิพากษาคดีที่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้งโดยเฉพาะ และให้สามารถพิจารณาพิพากษาคดีความที่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้งให้เสร็จสิ้นภายในเวลา 3 เดือน นับตั้งแต่มีการฟ้องร้องเกิดขึ้น เพราะฉะนั้นวิธีการนี้ก็จะมีผลให้พรรคการเมืองต้องให้การศึกษามหากรรมการเมืองแก่ประชาชน เพราะมีความจำเป็นต้องกระตุ้นประชาชนให้ไปจดทะเบียนเป็นผู้ใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งอยู่ตลอดเวลา (โดยวิธีการจดทะเบียนจะต้องเป็นการอำนวยความสะดวกแก่ประชาชน ผ่านกลไกของคณะกรรมการบริหารการเลือกตั้งดังกล่าว) ในขณะที่เดียวกันการบริหารการเลือกตั้งก็มีโอกาสที่จะมีความบริสุทธิ์ยุติธรรมสูง เพราะมี

องค์กรที่ทำหน้าที่ที่เป็นกลางจากข้าราชการประจำและนักการเมือง อีกทั้งการบังคับใช้กฎหมายเลือกตั้งก็จะเป็นไปอย่างจับใจอีกด้วย

6) ในส่วนที่เกี่ยวกับวันเลือกตั้ง

สภาพทางเศรษฐกิจสังคมของประเทศไทยในปัจจุบัน มีส่วนสำคัญอย่างยิ่งในการผลักดันให้ประชาชนต้องมีการอพยพย้ายถิ่นไปทำงานนอกภูมิลำเนาของตนเองมากขึ้นเรื่อยๆ จึงเห็นควรให้กำหนดวันเลือกตั้งเป็นวันอาทิตย์ แต่ทั้งนี้ต้องกำหนดลงไปด้วยว่า วันเสาร์ก่อนวันเลือกตั้งต้องเป็นวันหยุดงานสำหรับภาคเอกชนด้วยอย่างพร้อมเพรียงกัน เพราะเท่าที่ผ่านมา ถึงแม้ว่าวันเลือกตั้งจะตรงกับวันอาทิตย์ แต่วันเสาร์ก่อนวันเลือกตั้งเป็นวันทำงานของภาคเอกชน ซึ่งทำให้เป็นไปไม่ได้สำหรับคนในวัยทำงานจำนวนมากทั่วประเทศที่จะกลับไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งในภูมิลำเนาของตนเอง เพราะต้องทำงานเต็มวันในวันเสาร์ หากจะเดินทางในวันอาทิตย์ก็อาจจะไปกลับไม่ทันในวันเดียว หรือไม่ได้รับความสะดวก การกำหนดให้วันเสาร์เป็นวันหยุดงานของภาคเอกชนจะทำให้ประชาชนที่อพยพย้ายถิ่นไปทำงานต่างถิ่น โดยเฉพาะจากจังหวัดต่างๆ ที่เข้ามาทำงานในกรุงเทพมหานคร สามารถเดินทางกลับบ้านของตนได้ตั้งแต่เย็นวันศุกร์หรือเช้าวันเสาร์ และสามารถเดินทางกลับที่ทำงานได้ในวันอาทิตย์ เท่าที่ผ่านมาในพื้นที่หลายจังหวัด แม้จังหวัดรอบๆ เขตกรุงเทพมหานคร ปรากฏว่ามีอยู่หลายชุมชนที่ไม่มีคนหนุ่มสาวในวัยทำงานหลงเหลืออยู่เลย คงมีแต่คนแก่คนชรา ซึ่งวุฒิกวาระทางการเมืองไม่ทันสมัยและถูกขังจูงโดยนักการเมืองโดยวิธีการที่ไม่สุจริตได้ง่าย ข้อเสนอแนะนี้จะทำให้การเลือกตั้งซึ่งเป็นการตัดสินใจจากผู้คนที่มิประสพการณ์ทางการเมืองพอสมควร มีความหมายมากยิ่งขึ้น

7) ในส่วนที่เกี่ยวกับสื่อมวลชนของรัฐ

เห็นสมควรเปิดโอกาสให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งทุกคนมีสิทธิใช้สื่อมวลชนต่างๆ ในเวลาที่เท่าเทียมกัน เพื่อประโยชน์ในการหาเสียงตามแนวและวิธีการของตนได้อย่างทั่วถึง โดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายใดๆ ในระยะเวลาที่กำหนดขึ้น ทั้งสื่อมวลชนที่มีลักษณะเป็นสื่อมวลชนของชาติและของระดับท้องถิ่น และห้ามการแทรกแซงหรือการกระทำอื่นใดของสื่อ

มวลชนของรัฐ (โดยเฉพาะของกองทัพ) ที่มีลักษณะเป็นการลำเอียงหรือฝักใฝ่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งอย่างเด็ดขาด สำหรับผู้สมัครจะใช้เวลาของสื่อมวลชนเพื่อโฆษณาหาเสียงก็ให้ได้ อย่างเสรี ตราบเท่าที่มีข้อควบคุมอื่นๆ อยู่แล้วในเรื่องทุนการหาเสียงของผู้สมัคร

8) ในส่วนที่เกี่ยวกับกฎหมายเลือกตั้งฉบับปัจจุบัน

เห็นควรให้มีการแก้ไขในประเด็นต่างๆ ดังต่อไปนี้

(1) ไม่ห้ามการใช้มหรสพในการหาเสียงเลือกตั้ง เพราะการใช้มหรสพเพื่อดึงคนให้มาฟังการปราศรัยหาเสียงเป็นวิธีการดึงคนจำนวนมากให้มารวมกัน ณ ที่เดียวที่เสียค่าใช้จ่ายน้อยที่สุดอย่างหนึ่ง การรณรงค์หาเสียงโดยวิธีนี้ใช้กันอย่างแพร่หลายในทุกสังคมทั่วโลก เพราะถือต่อการปราศรัย ซึ่งเป็นวิธีการหาเสียงที่ถูกต้อง

(2) รัฐควรพิจารณาเข้าไปจัดการให้ความสะดวกในการเดินทางกลับภูมิลำเนาแก่การที่ประชาชนผู้อพยพไปทำงานที่อื่นได้กลับไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งให้มากกว่านี้ เพราะจังหวัดที่เป็นแหล่งอุตสาหกรรม จะมีผู้ใช้แรงงานจากจังหวัดอื่นๆ เข้ามาพักอาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก โดยมีได้ย้ายทะเบียนบ้านเข้ามา หรือที่เรียกกันว่า “ประชากรแฝง” ซึ่งประชากรเหล่านี้ เมื่อถึงเทศกาลเลือกตั้ง จะมีหวัคະແນของพรรคการเมืองต่างๆ ส่งรถมารับกลับภูมิลำเนา เพื่อไปลงคะแนนเสียงในเขตเลือกตั้งของตัวเอง โดยมีการยึดบัตรประจำตัวประชาชน และจ่ายเงินค่าตอบแทนให้ หรือไม่เช่นนั้นก็ต้องเปิดโอกาสให้ประชากรเหล่านี้ มีโอกาสได้ลงคะแนนเสียงทางไปรษณีย์ อย่างที่ใช้กันอยู่ในบางประเทศ

(3) ไม่เอาผิดผู้รับเงินหรือสิ่งของจากผู้สมัคร กฎหมายเลือกตั้งฉบับปัจจุบันถือเอาว่าทั้งผู้ให้และผู้รับเงินหรือสิ่งของ เป็นผู้กระทำความผิดกฎหมายเลือกตั้ง ซึ่งทำให้การบังคับใช้กฎหมายเป็นไปได้โดยยาก เพราะเมื่อมีการแจกของแจกเงินเกิดขึ้น ประชาชนก็จะถูกขู่ด้วยว่ารับไปแล้ว ก็เท่ากับกระทำความผิดด้วย การเอาผิดกับผู้ให้จึงทำได้ยากลำบาก เพราะขาดพยานหลักฐานที่เป็นตัวบุคคล ทำให้ทั้งผู้ให้และผู้รับกลายเป็นพวกเดียวกัน วิธีการนี้จะต้องเสริมด้วยมาตรการใหม่คือ การให้สินบนนำจับผู้ทุจริตในการเลือกตั้งในอัตราที่สูงมาก เช่น 50,000-100,000 บาท โดยสินบนดังกล่าวจะได้มาจากค่าปรับบุคคลผู้กระทำ

ความผิดฐานเป็นผู้ซื้อเสียง หรืออาจได้มาจากค่าสมัครรับเลือกตั้ง ซึ่งจะปรับเข้าหลวง สำหรับผู้สมัครที่ไม่ได้คะแนนตามเกณฑ์ต่ำสุด วิธีการนี้จะทำให้ประชาชนโดยทั่วไปมีแรงจูงใจทั้งทางด้านผลตอบแทนและการได้รับความคุ้มครองทางกฎหมายที่จะแจ้งจับแก่ผู้กระทำผิดกฎหมายเลือกตั้ง

(4) ไม่ห้ามบทบาททางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นทุกระดับ สำหรับนักการเมืองท้องถิ่นที่มาจากกาเลือกตั้ง และอยู่ในตำแหน่งแบบมีวาระ ไม่ว่าจะเป็นสมาชิกสภาเทศบาล สมาชิกสภาจังหวัด หรือแม้แต่กำนันผู้ใหญ่บ้าน (ที่มีวาระ) ควรที่จะมีโอกาสแสดงบทบาททางการเมืองของตนได้อย่างเต็มที่ เพราะความสัมพันธ์โยงระหว่งการเมืองระดับชาติกับการเมืองท้องถิ่นเป็นสิ่งซึ่งยากที่จะปฏิเสธเสียแล้วสำหรับสังคมไทยปัจจุบัน การปิดกั้นบทบาทของนักการเมืองท้องถิ่นจึงเป็นความไม่เป็นธรรมและเป็นการฉีกรัฐธรรมนูญ จริงอยู่ นี่หมายถึงว่าเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้นำชุมชนเหล่านี้สามารถเป็นหัวคะแนนได้อย่างเปิดเผย แต่ถ้าพิจารณาอีกแง่หนึ่ง ก็อาจเป็นการดีที่ประชาชนจะได้รู้อย่างชัดแจ้งว่า ผู้นำท้องถิ่นของตนเป็นคนของใคร เพราะถึงอย่างไรสิทธิในการลงคะแนนก็ยังคงเป็นของประชาชนอยู่โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อได้มีการจัดตั้งองค์การอิสระขึ้นมาบริหารการเลือกตั้งแล้ว ผู้นำชุมชนระดับล่างสุดอย่างกำนันผู้ใหญ่บ้านก็จะปลอดจากภาระหน้าที่ในการรักษาการเลือกตั้งอยู่ดี การเปิดโอกาสให้นักการเมืองท้องถิ่นมีบทบาทในการกำหนดความเป็นไปของนักการเมืองระดับชาติ น่าจะเป็นแรงจูงที่สำคัญสำหรับแนวโน้มที่เคยเป็นมาจนถึงปัจจุบันที่จะให้ความสำคัญกับสิ่งที่เกิดขึ้นในส่วนกลางมากเกินไป

๑) ในส่วนที่เกี่ยวกับการนับคะแนน

ปัจจุบันนี้ การนับคะแนนในระดับหน่วยเลือกตั้ง ตามที่กำหนดไว้ในมาตรา 71 ของพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรนั้น ค่อนข้างจะไปรุ่งใส และสามารถป้องกันการทุจริตในการนับคะแนนได้เป็นอย่างดี แต่ขณะเดียวกัน การนับคะแนนในระดับย่อยเช่นนี้เอื้ออำนวยให้ผู้ซื้อเสียงสามารถติดตามและประเมินได้อย่างละเอียดว่า

ผู้ใช้สิทธิที่ได้ขายเสียงให้แก่ตนนั้น ได้ปฏิบัติตามเงื่อนไขของการซื้อขายหรือไม่ เท่ากับเป็นการสนับสนุนการซื้อขายเสียงโดยทางอ้อม

ฉะนั้น แนวปฏิบัติที่ได้มีผู้เสนออย่างกว้างขวางก็คือ ให้นำคะแนนกันในระดับที่สูงขึ้นกว่าในหน่วยเลือกตั้ง โดยหลักการแล้ว ข้อเสนอจะเป็นวิธีการที่สำคัญมากในการลดการซื้อขายเสียง แต่จะต้องคำนึงถึงปัญหาในทางปฏิบัติบางประการ

ปัญหาที่สำคัญที่สุดในการนับคะแนนรวม ก็คือการขนย้ายหีบบัตรจากหน่วยเลือกตั้ง ไปยังอำเภอหรือจังหวัดที่จะมีการนับคะแนน เพราะถ้าหากไม่มีมาตรการในระดับนี้ที่รัดกุมจริง ๆ แล้วผลเสียจากการทุจริตในระดับรวม อาจจะมากกว่าผลดีในการลดการซื้อขายเสียงก็ได้

10) ในส่วนที่เกี่ยวกับประเด็นหาเสียง

สมควรที่จะส่งเสริมให้มีการหาเสียงเลือกตั้งกันโดยมุ่งประเด็นไปที่ผลงานทางการเมืองของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแต่ละคนเป็นหลัก ซึ่งจะกระทำได้ดีก็เฉพาะต่อเมื่อได้มีการแก้ไขข้อบังคับการประชุมของสภาผู้แทนราษฎร ตลอดไปจนถึงส่วนที่เกี่ยวข้องกับการทำงานของคณะกรรมการทุกคณะในสภาผู้แทนราษฎรให้มีประวัติการเข้าประชุม และการลงคะแนนเสียงของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทุกคนอย่างละเอียด เพราะเท่าที่เป็นมาในอดีตจนถึงปัจจุบัน การตัดสินใจยกมือสนับสนุนหรือคัดค้านในสภาผู้แทนราษฎรของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแต่ละคน จะเป็นความลับอยู่เสมอ ประชาชนรับรู้เฉพาะแต่ผลการลงคะแนนเท่านั้น แต่ไม่มีทางได้ทราบเลยว่า จริง ๆ แล้วสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแต่ละคนลงคะแนนอย่างไรในเรื่องต่าง ๆ การตรวจสอบการทำงานของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในสภา (นอกเหนือจากที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรพูด) จึงเป็นเรื่องที่เป็นไปไม่ได้ เพราะฉะนั้นจึงมักปรากฏว่าในขณะที่การอภิปรายในสภาที่ประชาชนได้รับรู้ผ่านการถ่ายทอดวิทยุและโทรทัศน์เป็นอย่างหนึ่ง แต่ผลการลงมติจะเป็นไปอีกอย่างหนึ่ง การแก้ไขข้อบังคับการประชุมสภาให้เป็นไปตามที่ถูกที่ควร จะเป็นส่วนหนึ่งในการบีบบังคับให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแต่ละคนจะต้องเอาผลงานในสภา

และความคิดความเห็นที่เป็นรูปธรรมของตนในเรื่องต่างๆ มาพูดกัน การตรวจสอบการทำงานของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั้งโดยผู้สมัครรับเลือกตั้งคนใหม่และประชาชนโดยทั่วไปก็จะกระทำได้ง่ายขึ้น

2. รายงานการวิจัยของมหาวิทยาลัยรามคำแหง เรื่อง “การพัฒนากฎหมายเกี่ยวกับการเลือกตั้ง : ศึกษาเฉพาะกรณีบทบาทและการสนับสนุนพรรคการเมือง”²³

มีการเสนอร่างพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ฉบับที่...) พ.ศ... โดยมีหลักการเป็นการแก้ไขเพิ่มเติม หมวด 4 ค่าใช้จ่ายและการหาเสียงเลือกตั้ง มาตรา 32 ถึงมาตรา 37 แห่งพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2522 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2535 เป็นหมวด 4 การสนับสนุนจากรัฐและค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการเลือกตั้ง มาตรา 32 ถึงมาตรา 37 เถถุนวิสติ รวมทั้งได้แก้ไขบทบัญญัติเกี่ยวกับการคัดค้านการเลือกตั้งและปรับปรุงบทบัญญัติว่าด้วยโทษให้สอดคล้องกับการแก้ไขเพิ่มเติมดังกล่าวข้างต้น ทั้งนี้ โดยมีสาระสำคัญดังนี้

1) กำหนดให้มีเงินทุนจำนวนหนึ่งเพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการสนับสนุนการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในแต่ละครั้ง

ในร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้ รัฐจะเข้าไปสนับสนุนการดำเนินกิจกรรมเกี่ยวกับการหาเสียงเลือกตั้งของผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ดังนั้น จึงต้องกำหนดให้กระทรวงการคลังจัดสรรเงินทุนจำนวนหนึ่ง เป็นจำนวน 10 ล้านบาท ต่อหนึ่งเขตเลือกตั้ง เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการสนับสนุนการเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งนั้นในครั้งนั้น โดยเรียกเงินทุนนี้ว่า “เงินทุนเพื่อสนับสนุนการเลือกตั้ง” และหากปรากฏว่าเงินดังกล่าวไม่เพียงพอ กระทรวงการคลังก็จะจัดสรรเพิ่มเติมให้เป็นครั้งคราวไป สำหรับการเก็บรักษา การเบิกจ่าย และการส่งคืนเงินทุนหากมีเหลืออยู่นั้น ได้กำหนดให้กระทรวงการคลังออกระเบียบกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการให้ส่วนราชการที่รับผิดชอบในการเบิกจ่ายเงินทุนถือปฏิบัติในแนวเดียวกัน (มาตรา 33)

2) กำหนดให้รัฐเข้าไปสนับสนุนการดำเนินกิจกรรมเกี่ยวกับการหาเสียงเลือกตั้งให้แก่ผู้สมัครรับเลือกตั้งทุกคนโดยเท่าเทียมกัน

เพื่อให้การหาเสียงเลือกตั้งในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในแต่ละครั้งเป็นไปด้วยความบริสุทธิ์และเป็นธรรม รวมทั้งเป็นการให้โอกาสแก่ผู้สมัครรับเลือกตั้งทุกคนให้หาเสียงเลือกตั้งได้อย่างทัดเทียมและเสมอภาคกัน รัฐจึงเข้าไปให้การช่วยเหลือการหาเสียงเลือกตั้งให้แก่ผู้สมัครรับเลือกตั้งทุกคน รวม 5 ประการคือ

- (1) จัดพิมพ์และปิดประกาศและแผ่นป้ายเกี่ยวกับการเลือกตั้ง
- (2) พิมพ์และจัดส่งเอกสารเกี่ยวกับการเลือกตั้งไปให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งทุกคนในเขตเลือกตั้งนั้น
- (3) จัดหาสถานที่หาเสียงเลือกตั้ง
- (4) จัดสรรเวลาออกอากาศทางสถานีวิทยุกระจายเสียงและสถานีวิทยุโทรทัศน์ของรัฐให้แก่ผู้สมัครรับเลือกตั้งและพรรคการเมืองที่ส่งผู้สมัครรับเลือกตั้งใช้ในการโฆษณา นโยบายและผลงานของพรรค และการหาเสียงเลือกตั้งให้แก่ผู้สมัครรับเลือกตั้ง
- (5) จ่ายค่าตอบแทนให้แก่ผู้จัดการทรัพย์สินของผู้สมัครรับเลือกตั้ง (มาตรา 32 และ มาตรา 34 ถึงมาตรา 37)

3) กำหนดให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งต้องเปิดบัญชีเงินฝากเพื่อใช้จ่ายเกี่ยวกับการเลือกตั้งไว้กับธนาคาร

เพื่อให้การตรวจสอบการใช้จ่ายเงินเพื่อการหาเสียงเลือกตั้งของผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ จึงกำหนดให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งแต่ละคนต้องเปิดบัญชีเงินฝากไว้กับธนาคารออมสินหรือธนาคารอื่นตามที่รัฐมนตรีจะได้กำหนดโดยกฎกระทรวง โดยจะต้องไปดำเนินการเปิดบัญชีดังกล่าวภายใน 7 วันนับแต่วันประกาศรายชื่อผู้สมัครรับเลือกตั้ง แล้วแจ้งหมายเลขบัญชีเงินฝากและจำนวนเงินที่เปิดบัญชีครั้งแรก พร้อมส่งภาพถ่ายสมุดหรือเอกสารในการฝากเงินให้ผู้ว่าราชการจังหวัดทราบภายใน 7 วันนับแต่วันเปิดบัญชีเงินฝาก สำหรับเงินฝากนั้นจะต้องเป็นรายรับที่ใช้ในการหาเสียงเลือกตั้งซึ่งมาจากเงิน

ส่วนตัวของผู้สมัครรับเลือกตั้ง เงินที่พรรคการเมืองซึ่งผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกอยู่จัดสรรให้ และเงินที่มีผู้บริจาคผ่านพรรคการเมือง โดยระบุตัวผู้สมัครรับเลือกตั้งไว้โดยเฉพาะ ตามกฎหมายว่าด้วยพรรคการเมือง (มาตรา 37 ทวิ)

4) กำหนดเพดานค่าใช้จ่ายที่ผู้สมัครรับเลือกตั้งแต่ละคนจะใช้จ่ายในการหาเสียงเลือกตั้งในแต่ละครั้งได้

เพื่อป้องกันมิให้พรรคการเมืองที่มีเงินทุนสูงในการดำเนินกิจกรรมทางการเมืองของพรรคการเมืองนั้นได้เปรียบพรรคการเมืองที่มีเงินทุนน้อย ตลอดจนเพื่อลดข้อครหาว่าพรรคการเมืองที่ใช้จ่ายเงินเป็นจำนวนสูงในการหาเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และได้มาเป็นฝ่ายบริหารใช้ตำแหน่งหน้าที่หาผลประโยชน์เพื่อมาคืนทุนให้แก่พรรค จึงกำหนดจำนวนค่าใช้จ่ายจำนวนสูงสุดที่ผู้สมัครรับเลือกตั้งแต่ละคนจะใช้จ่ายได้ในการเลือกตั้งในแต่ละครั้ง โดยคำนึงถึงจำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้งในแต่ละเขตเลือกตั้งเป็นเกณฑ์ โดยกำหนดบัญชีกำหนดจำนวนค่าใช้จ่ายไว้ท้ายพระราชบัญญัติ นอกจากนี้ ได้กำหนดไว้ด้วยว่าค่าใช้จ่ายที่จะนำมาคำนวณเป็นค่าใช้จ่ายสูงสุดนี้ประกอบไปด้วยค่าใช้จ่ายอะไรบ้าง และค่าใช้จ่ายประเภทใดบ้างที่ไม่ถือว่าเป็นค่าใช้จ่ายในอันที่จะนำเอาไปรวมเป็นจำนวนค่าใช้จ่ายสูงสุด ตลอดจนห้ามผู้สมัครหรือผู้ใดกระทำการอย่างหนึ่งอย่างใดตามที่บัญญัติไว้เพื่อจะจูงใจให้ผู้เลือกตั้งลงคะแนนเสียงให้ผู้สมัครคนใดคนหนึ่ง หรืองดเว้นมิให้ลงคะแนนให้ผู้สมัครใด ๆ (มาตรา 37 ตริ ถึงมาตรา 37 เบญจ)

5) กำหนดให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งแต่ละคนต้องมีผู้จัดการทรัพย์สินรับผิดชอบจัดการทรัพย์สินที่ใช้จ่ายเกี่ยวกับการเลือกตั้งของผู้สมัครรับเลือกตั้งคนนั้น

เพื่อเป็นการจัดระบบการใช้จ่ายเงินในการหาเสียงเลือกตั้งของผู้สมัครรับเลือกตั้ง จึงกำหนดให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งแต่ละคนต้องจัดให้มีผู้จัดการทรัพย์สินขึ้นคนหนึ่ง เพื่อให้ทำหน้าที่รับผิดชอบจัดการทรัพย์สินเพื่อใช้จ่ายเกี่ยวกับการเลือกตั้ง แล้วแจ้งรายชื่อผู้จัดการทรัพย์สินพร้อมหลักฐานการแต่งตั้งและคำยินยอมรับเป็นผู้จัดการทรัพย์สินของผู้ที่ได้รับแต่งตั้ง รวมทั้งใบมอบอำนาจให้เบิกจ่ายเงินจากบัญชีเงินฝากให้ผู้ว่าราชการจังหวัด

ทราบภายใน 3 วัน นับแต่วันแต่งตั้งผู้จัดการทรัพย์สินและหากผู้สมัครรับเลือกตั้งไม่จัดให้มีผู้จัดการทรัพย์สินภายใน 7 วัน นับแต่วันสิ้นสุดระยะเวลารับสมัครตามพระราชกฤษฎีกาให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ผู้ว่าราชการจังหวัดจะเป็นผู้แต่งตั้งผู้จัดการทรัพย์สินให้เองภายในวันถัดจากวันที่พ้นกำหนดเวลาดังกล่าว (มาตรา 37 ฉ) สำหรับคุณสมบัติของผู้จัดการทรัพย์สินนั้นได้กำหนดไว้ในมาตรา 37 สัตต และมาตรา 37 อัฐฐ ค่าตอบแทนที่รัฐจะจ่ายให้แก่ผู้จัดการทรัพย์สิน กำหนดไว้ในมาตรา 37 นว หน้าที่ของผู้จัดการทรัพย์สินกำหนดไว้ในมาตรา 37 ทศ (หน้าที่ในการรับและเบิกจ่ายเงิน ทรัพย์สิน และประโยชน์อื่นใด เพื่อใช้จ่ายเกี่ยวกับการหาเสียงเลือกตั้ง) มาตรา 37 เอกทศ (หน้าที่จัดทำรายการค่าใช้จ่าย บัญชีรายรับ และบัญชีรายจ่าย) มาตรา 37 จตุทศ (หน้าที่ในการเบิกจ่ายเงินเพื่อใช้จ่ายเกี่ยวกับการเลือกตั้งของผู้สมัครรับเลือกตั้ง) มาตรา 37 ปัญจทศ (หน้าที่ในการปิดบัญชีเงินฝาก) และมาตรา 37 โสฬส (หน้าที่ในการยื่นรายการค่าใช้จ่าย บัญชี และหลักฐานที่เกี่ยวข้องต่อผู้ว่าราชการจังหวัด) สำหรับตัวผู้จัดการทรัพย์สินนี้ หากเป็นผู้จัดการทรัพย์สินที่ผู้สมัครรับเลือกตั้งจัดให้มีขึ้น สามารถเปลี่ยนตัวได้ แต่สำหรับผู้จัดการทรัพย์สินที่ผู้ว่าราชการจังหวัดแต่งตั้งให้การเปลี่ยนตัวจะต้องได้รับอนุมัติจากผู้ว่าราชการจังหวัดก่อน (มาตรา 37 ทวาทศ)

6) กำหนดให้มีองค์กรตรวจสอบการใช้จ่ายเกี่ยวกับการเลือกตั้ง

จัดให้มีองค์กรตรวจสอบการใช้จ่ายเกี่ยวกับการเลือกตั้งของผู้สมัครรับเลือกตั้งทุกคน เรียกองค์กรนี้ว่า “คณะกรรมการตรวจสอบ” ประกอบด้วยประธานสภาจังหวัด เป็นประธานกรรมการ อัยการจังหวัดและคลังจังหวัด เป็นกรรมการ และหัวหน้าสำนักงานจังหวัด เป็นกรรมการและเลขานุการ (มาตรา 37 สัตตรส) โดยกำหนดให้รัฐมนตรีกำหนดวิธีพิจารณาไว้ในกฎกระทรวง และกำหนดให้คณะกรรมการตรวจสอบพิจารณาตรวจสอบรายการค่าใช้จ่าย บัญชีรายรับ บัญชีรายจ่าย และหลักฐานที่เกี่ยวข้องให้แล้วเสร็จภายใน 60 วัน นับแต่วันที่ได้รับเอกสารดังกล่าวจากผู้ว่าราชการจังหวัด ซึ่งเมื่อคณะกรรมการตรวจสอบมีผลการตรวจสอบแล้ว ต้องส่งให้ผู้ว่าราชการจังหวัดดำเนินการตามความเห็นสมควร

และเปิดประกาศเปิดเผยผลการตรวจสอบให้สาธารณชนได้ทราบโดยทั่วไป ตามวิธีการที่ รัฐมนตรีจะได้กำหนดโดยกฎกระทรวง (มาตรา 37 อัญญาสาร) ในกรณี ได้กำหนดให้คณะกรรมการตรวจสอบมีอำนาจเรียกให้ผู้ที่เกี่ยวข้องมาชี้แจงข้อเท็จจริง หรือจัดส่งเอกสาร หลักฐานมาเพื่อประกอบการพิจารณาของคณะกรรมการ (มาตรา 37 เถกุนวีสติ) สำหรับ ผู้ที่ไม่พอใจผลการตรวจสอบของคณะกรรมการตรวจสอบมีสิทธินำคดีไปฟ้องต่อศาล จังหวัด หรือศาลแพ่งสำหรับกรุงเทพมหานครได้ (ร่างมาตรา 7 เพิ่มเติม มาตรา 78 ทวิ)

3. รายงานการวิจัยของ ดร.ไพฑูรย์ บุญวัฒน์ เรื่อง “ระบบการเลือกตั้งที่ลด การซื้อเสียงและให้โอกาสคนดีสมัครรับเลือกตั้งเพื่อทดแทนระบบการเลือกตั้งที่ใช้อยู่ใน ปัจจุบัน”²⁴

มีข้อเสนอแนะว่าการซื้อเสียงเลือกตั้งอาจจะเป็นผลมาจากการปฏิบัติงานตาม กฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้ง ตลอดจนกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1) กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้งบางประเด็นเปิดโอกาสให้ผู้สมัครหาเสียง ไปในทางไม่สุจริต

(1) ข้อพิจารณาเกี่ยวกับกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้ง

ก. การบังคับใช้กฎหมาย : กฎหมายได้ระบุโทษสำหรับผู้กระทำความผิด เกี่ยวกับการซื้อขายเสียงไว้แล้ว แต่การบังคับใช้ให้เป็นไปตามกฎหมายยังไม่สมบูรณ์ โดยเฉพาะการกล่าวหาผู้กระทำความผิดต้องมีพยานหลักฐาน แต่กฎหมายระบุโทษทั้งผู้ให้และผู้รับ จึงไม่มีใครมาเป็นพยาน และข้าราชการประจำผู้รับผิดชอบในการบังคับใช้กฎหมายเพื่อ เอาโทษแก่ผู้กระทำความผิด ยังเกรงกลัวอิทธิพลของนักการเมือง

แนวทางแก้ไข

- ควรแก้ไขกฎหมายให้สามารถกันตัวผู้ต้องหาเป็นพยานได้ และมีรางวัล

สินบนนำจับ

- สำหรับปัญหาข้าราชการประจำเกรงกลัวอิทธิพลของนักการเมือง ควรพิจารณาปรับปรุงแก้ไขกฎหมายข้าราชการพลเรือนเพื่อคุ้มครองข้าราชการประจำจากอิทธิพลของนักการเมือง

ข. โทษสำหรับการกระทำผิด : ปัจจุบัน โทษสำหรับการกระทำความผิดยังน้อยไปไม่ก่อให้เกิดความเกรงกลัว

แนวทางแก้ไข

- ควรเพิ่มโทษให้หนักขึ้นและไม่ควรมีการรอลงอาญา ควรเพิกถอนสิทธิการเลือกตั้งให้มีระยะเวลานานขึ้น

ค. การกำหนดวงเงินค่าใช้จ่ายและการยื่นแสดงรายการค่าใช้จ่ายในการหาเสียงเลือกตั้ง : เนื่องจากยังมีการใช้เงินในการหาเสียงเลือกตั้งไปในทางที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายและเกินวงเงินที่กฎหมายกำหนด

แนวทางแก้ไข

- เพื่อให้การใช้จ่ายเงินและรายงานการใช้จ่ายเงินในการหาเสียงเลือกตั้งของผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นไปอย่างถูกต้อง จึงควรแก้ไขกฎหมายเลือกตั้งให้มีการประกาศรายการใช้จ่ายเงินของผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นเวลา 30 วัน และให้ศาลไต่สวนรายการค่าใช้จ่ายทั้งหมดว่าถูกต้องเป็นจริงหรือไม่

- สำหรับวงเงินค่าใช้จ่ายซึ่งเดิมกำหนดไว้ไม่เกินคนละ 350,000 บาท ควรปรับปรุงให้สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงและยึดหยุ่นตามจำนวนผู้มีสิทธิภายใต้กรอบวงเงินซึ่งสภาผู้แทนราษฎรเป็นผู้กำหนดเป็นคราว ๆ ไป

(2) ข้อพิจารณาเกี่ยวกับกฎหมายทะเบียนราษฎร

ในการจัดทำบัญชีผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ซึ่งกฎหมายกำหนดให้คัดลอกรายชื่อจากทะเบียนบ้าน ทำให้มีการย้ายที่อยู่เพื่อการลงคะแนนช่วยเหลือผู้สมัคร

แนวทางแก้ไข

- ควรมีการกำหนดระยะเวลาในการมีภูมิลำเนาของผู้มีสิทธิเลือกตั้ง คือ อย่างน้อย 6 เดือน

- สำหรับภูมิลำเนาของผู้สมัครรับเลือกตั้ง ไม่ควรกำหนด เพราะทุกคน เป็นผู้แทนของปวงชนชาวไทย

(3) ข้อพิจารณาเกี่ยวกับกฎหมายบัตรประจำตัวประชาชน

เนื่องจากการนำเอาบัตรประจำตัวประชาชนของบุคคลอื่น ไปใช้ในการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง

แนวทางแก้ไข

- ควรมีการปรับปรุงแก้ไขให้มีการพิมพ์ลายนิ้วมือแสดงการใช้สิทธิลงคะแนนเพิ่มเติมจากการจดหมายเลขบัตรประจำตัวประชาชน

- กำหนดโทษความผิดแก่ผู้เก็บบัตรประจำตัวประชาชนของผู้อื่นไว้โดยไม่มีเหตุอันสมควร

(4) ข้อพิจารณาเกี่ยวกับกรรมการตรวจนับคะแนน

กรรมการตรวจคะแนนมีบทบาทสำคัญที่ทำให้การเลือกตั้งเป็นไปด้วยความเรียบร้อย บริสุทธิ์ ยุติธรรม แต่ปัจจุบัน หลายแห่งมีการซื้อกรรมการตรวจคะแนนทั้งหน่วยเลือกตั้ง และการป้องกันและการควบคุมกรรมการตรวจคะแนนกระทำได้ยาก เพราะผู้สมัครหรือนักการเมืองส่วนใหญ่ไม่ได้ตั้งตัวแทนของตนเองเป็นกรรมการตรวจคะแนน

2) การบริหารงานเลือกตั้ง

(1) องค์กรหรือบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้ง

ก. รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย : เนื่องจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย เป็นผู้รักษาการตามพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2522 ทำให้ถูกมองว่าไม่น่าจะเป็นธรรม เนื่องจากเป็นผู้สมัครของพรรคการเมือง

แนวทางแก้ไข

- ควรจัดตั้งองค์กรกลางทางการเมืองระดับชาติสนับสนุนการบริหารงานเลือกตั้งเพื่อให้เป็นไปอย่างเรียบร้อย บริสุทธิ์ ยุติธรรม

ข. กรรมการตรวจคะแนน : พรรคการเมืองส่งตัวแทนเป็นกรรมการตรวจคะแนนเพื่อหวังผลประโยชน์ในการเลือกตั้ง เช่น การนับคะแนนให้ผิดพลาด คณะกรรมการตรวจคะแนนถูกซื้อทั้งหน่วย คณะกรรมการตรวจคะแนนไม่เข้าใจอำนาจหน้าที่ของตน

แนวทางแก้ไข

- นายอำเภอจะต้องเลือกผู้ที่ไม่ได้ผลประโยชน์เข้าร่วมเป็นกรรมการตรวจคะแนน เช่น นิสิตนักศึกษา

- ควรมีเจ้าหน้าที่ที่เป็นกลางคอยควบคุมและให้มีอำนาจเช่นเดียวกับคณะกรรมการตรวจคะแนน

- เน้นการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการตรวจคะแนนและความผิดกรณีมีการฝ่าฝืนกฎหมายเพื่อเป็นการปราบปราม

ค. กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน : หัวคะแนนส่วนใหญ่คือ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน มักใช้อิทธิพลในการชี้แนะการเลือกผู้สมัครคนใดคนหนึ่ง และกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน มักเอาความสะดวกของตนเป็นหลักในการกำหนดหน่วยเลือกตั้ง ทำให้ประชาชนบางพื้นที่มีความยากลำบากในการเดินทางไปใช้สิทธิ

แนวทางแก้ไข

- ควรประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนเห็นผลเสียของการซื้อเสียง

- กำหนดให้กำนัน ผู้ใหญ่บ้านเป็นกรรมการนอกเขตการปกครองของตน

- นายอำเภอควรพิจารณากำหนดหน่วยเลือกตั้งอย่างจริงจัง เพื่อเป็น

การอำนวยความสะดวกต่อประชาชนส่วนใหญ่ให้มากที่สุด

ง. หน่วยเลือกตั้ง : การกำหนดหน่วยเลือกตั้ง 1 หน่วย ต่อผู้มีสิทธิเลือกตั้ง 1,000 คน มีจำนวนมากเกินไป

แนวทางแก้ไข

- ให้มีหน่วยเลือกตั้งเพิ่มขึ้นให้มากที่สุดตามความเหมาะสมของพื้นที่ และจำนวนประชาชน

จ. ชำราชการ : ชำราชการไม่ดำเนินการอย่างจริงจังต่อผู้กระทำผิดเกี่ยวกับการซื้อเสียงเลือกตั้ง

แนวทางแก้ไข

- ควรให้สินบนนำจับแก่ผู้สามารถชี้ช่องทางการกระทำผิดเกี่ยวกับการซื้อเสียง

(2) ขั้นตอนในการเลือกตั้ง

ก. บัญชีรายชื่อผู้เลือกตั้งไม่สมบูรณ์ : มีการย้ายผู้มีสิทธิที่ไม่มีตัวตนที่อยู่ในทะเบียนบ้านกลาง ชื่อผู้มีสิทธิในบัญชีตกหล่น

แนวทางแก้ไข

- ให้สำนักงานกลางทะเบียนราษฎรจัดพิมพ์บัญชีผู้มีสิทธิ ทุกวันที่ยี่สิบ มกราคม เพื่อให้ผู้มีสิทธิได้ตรวจสอบ

- ให้จัดทำทะเบียนผู้มีสิทธิเลือกตั้งและกำหนดให้ผู้มีสิทธิมาลงทะเบียน โดยรัฐจัดทำบัตรเลือกตั้งให้โดยเฉพาะ ไม่ต้องใช้บัตรประจำตัวประชาชนหรือใบเหลือง (บ.ป.2) ในการลงทะเบียน

ข. การนับคะแนน : การกำหนดห้วงระยะเวลาการลงคะแนน ตั้งแต่ 08.00 - 15.00 น. นั้นน้อยเกินไป เนื่องจากเป็นห้วงเวลาการประกอบอาชีพประจำวัน

- การนับคะแนนของเจ้าหน้าที่คะแนน ประชาชนมองไม่เห็นเครื่องหมายกากบาทในช่องทำเครื่องหมาย เนื่องจากอยู่ไกลจากจุดนับคะแนนหรือเป็นเวลาใกล้ค่ำ

- การนับคะแนนมักเร่งรัดเกินไป เพื่อหวังผลในการได้รับรางวัล ส่งผลให้นับคะแนนเร็ว ทำให้เกิดการผิดพลาดในการพิจารณาบัตรดีบัตรเสีย

แนวทางแก้ไข

- ควรขยายระยะเวลาการลงคะแนน เพื่อให้ผู้ใช้สิทธิมีโอกาสเลือกเวลา
มาใช้สิทธิมากขึ้น

- ควรใช้วิธีการชี้หมายเลขตามรอยปรุติดในบัตรเลือกตั้ง

- ควรยกเลิกการตั้งรางวัลการส่งผลการนับคะแนนเร็ว และรางวัลอื่นๆ ที่
ไม่ก่อให้เกิดผลดี

ค. การกำหนดเขตเลือกตั้ง : ปัจจุบันการแบ่งเขตเลือกตั้ง ทำให้ชื่อเสียง
ได้ง่าย

แนวทางแก้ไข

- ควรให้แต่ละจังหวัดเป็นหนึ่งเขตเลือกตั้ง เพราะจะชื่อเสียงได้ยาก

ง. ประชาชนไม่ค่อยมาใช้สิทธิเลือกตั้ง เนื่องจากอยู่ห่างไกลจากหน่วย
เลือกตั้ง

แนวทางแก้ไข

- สำหรับพื้นที่ห่างไกลหรือหน่วยเลือกตั้งไม่เพียงพอ ควรจัดหน่วยเลือก
ตั้งเคลื่อนที่ (Mobile Unit) เพื่อตระเวนให้ประชาชนมาใช้สิทธิ โดยต้องให้ผู้ที่
เป็นกลางอย่างแท้จริงเป็นผู้ดำเนินการ

- ควรให้สิทธิพิเศษแก่ผู้มีสิทธิเลือกตั้งที่สนใจไปใช้สิทธิเลือกตั้งในการรับ
บริการจากรัฐ เช่น การลดภาษีและการอำนวยความสะดวกให้มากกว่าผู้ไม่มาใช้สิทธิ

- ควรมีการปลูกฝังทัศนคติตั้งแต่วัยเด็กเกี่ยวกับเรื่องประชาธิปไตย จาก
สื่อมวลชนทุกรูปแบบ สถานการศึกษา ฯลฯ

- ควรประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่องให้เห็นความสำคัญของการเลือกตั้ง
และจำนวนผู้มาใช้สิทธิ มาใช้สิทธิด้วยจิตสำนึกมากกว่าการหวังผลจากการเลือกตั้ง

จ. มีการทุจริตในการใช้บัตรประจำตัวประชาชนหรือใบเหลือง (บ.ป.2) ในการ
เลือกตั้ง

แนวทางแก้ไข

- ควรจัดทำบัตรเลือกตั้งโดยเฉพาะ เมื่อใช้สิทธิแล้วให้ยึดบัตรหรือเจาะบัตร เพื่อแสดงว่าใช้สิทธิแล้ว

- บัตรเลือกตั้ง ควรให้ใช้สิทธิในการลงคะแนน ณ หน่วยใดก็ได้

4. รายงานของคณะกรรมการการศึกษามัธยมศึกษาหามาตรการเพื่อนำมาปรับปรุงให้การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นไปโดยบริสุทธิ์และยุติธรรม วุฒิสภา²⁵

คณะกรรมการได้พิจารณาเห็นสมควรให้มีการแก้ไขกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในบางมาตราดังนี้

1) มาตรา 35 บัญญัติว่า “เมื่อได้มีการประกาศพระราชกฤษฎีกาให้เลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในเขตเลือกตั้งใดจนถึงวันเลือกตั้ง ห้ามมิให้ผู้สมัครหรือผู้ใดกระทำอย่างหนึ่งอย่างใดเพื่อจะจูงใจให้ผู้เลือกตั้งลงคะแนนเลือกตั้งให้แก่ตนเองหรือผู้สมัครอื่น หรือให้งดเว้นมิให้ลงคะแนนให้แก่ผู้สมัครใดด้วยวิธีการ ดังนี้

(1) จัดทำ ให้ เสนอให้ หรือสัญญาว่าจะให้ทรัพย์สินหรือผลประโยชน์อื่นใด อันอาจคำนวณเป็นเงินได้แก่ผู้ใด

(2) ให้ เสนอให้ หรือสัญญาว่าจะให้เงินหรือทรัพย์สินอื่นไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อม แก่สมาคม มูลนิธิ วัด สถาบันการศึกษา หรือสถานสงเคราะห์อื่นใด

(3) ทำการโฆษณาหาเสียงด้วยการจัดให้มีมหรสพและการรื่นเริงต่าง ๆ

(4) ทำสิ่งอันเป็นสาธารณประโยชน์หรือสิ่งอื่นใดเพื่อประโยชน์ของบุคคล ชุมชน สมาคม มูลนิธิ วัด สถาบันการศึกษา หรือสถาบันอื่นใด ทั้งนี้ไม่ว่าจะเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมหรือไม่ก็ตาม

(5) เลี้ยงหรือรับจะจัดเลี้ยงผู้ใด”

ความผิดของผู้ฝ่าฝืนมาตรา 35 มีมาตรา 91 กำหนดโทษจำคุกไม่เกินสิบปี และปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท และให้ศาลสั่งเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งมีกำหนดสิบปี

ควรเพิ่มความต่อไปนี้เป็นวรรคสองของมาตรา 91

“ผู้ใดกระทำการอันเป็นการก่อให้เกิดผู้อื่นกระทำการเตรียม หรือการพยายาม
กระทำความผิดตามมาตรา 35 (1) และ (2) ต้องระวางโทษเช่นเดียวกัน”

ทั้งนี้ ก็โดยมีเหตุผลว่า ความผิดตามมาตรา 35 ที่มีบทลงโทษตามมาตรา 91 นี้
ต้องเป็นความผิดที่ได้กระทำสำเร็จแล้ว แต่เพื่อให้การป้องกันและปราบปรามการซื้อสิทธิ
ขายเสียงได้ผลยิ่งขึ้น และเพื่อควบคุมการกระทำความผิดอย่างมีผลจริงจัง ควรกำหนดให้การ
เตรียมการกระทำความผิดเป็นความผิดที่ต้องระวางโทษเท่ากับความผิดสำเร็จด้วย
และควรกำหนดให้การพยายามกระทำความผิดและการใช้ผู้อื่นกระทำความผิด ต้องระวาง
โทษเท่ากับการกระทำความผิดสำเร็จด้วยเช่นกัน

คณะกรรมการได้พิจารณาเห็นว่าความผิดตามมาตรา 35 เป็นความผิดที่เกี่ยวข้อง
กับการซื้อสิทธิขายเสียง ถึงแม้มาตรา 91 จะกำหนดโทษจำคุกไม่เกินสิบปี และปรับไม่เกิน
หนึ่งแสนบาท และศาลอาจสั่งเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งมีกำหนดสิบปีก็ตาม แต่ระยะเวลาของ
การพิจารณาความผิดตามวิธีพิจารณาความตั้งแต่ศาลชั้นต้นถึงศาลฎีกา คู่ความอาจใช้
เวลาถึง 5-6 ปี ด้วยเหตุนี้ระยะเวลาดังกล่าว ถึงแม้ในที่สุดศาลจะพิจารณาพิพากษาลงโทษ
ผู้กระทำความผิดมาตรา 35 แต่ในระหว่างนั้นก็สามารรถดำรงตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร
ได้ตลอดอายุของสภาผู้แทนราษฎร และเพื่อให้มีการบังคับใช้มาตรการป้องกันการค้าซื้อสิทธิ
ขายเสียงอย่างมีประสิทธิภาพ ก็เห็นสมควรที่จะนำมาตรการที่สามารถจัดการกับกรณี
ดังกล่าวมาใช้ หากพบว่ามีกรณีฝ่าฝืนกฎหมายในมาตรานี้อย่างจริงจัง ก็ควรเปิดโอกาสให้
ผู้มีส่วนได้เสียสามารถใช้สิทธิได้ด้วย โดยไม่ต้องรอผลการดำเนินการของทางภาครัฐ ใน
ฐานะเป็นผู้เสียหายแต่ฝ่ายเดียว ดังนั้น จึงควรเพิ่มมาตรา 35 ไว้ในบทบัญญัติของมาตรา
78 หมวดว่าด้วยการคัดค้านการเลือกตั้งด้วย

2) มาตรา 57 ได้บัญญัติว่า “ในระหว่างเวลาเปิดการลงคะแนน ให้ผู้เลือกตั้งที่จะ
ลงคะแนนไปแสดงตนต่อกรรมการตรวจคะแนนโดยแสดงบัตรประจำตัวประชาชน เพื่อให้
ตรวจสอบชื่อในบัญชีรายชื่อผู้เลือกตั้ง เมื่อกรรมการตรวจคะแนนตรวจสอบถูกต้องแล้ว ให้
อ่านชื่อและที่อยู่ของผู้นั้นดัง ๆ ฯลฯ” ในปัจจุบัน กรรมการตรวจคะแนนได้ละเลยไม่อ่านชื่อ

และที่อยู่ของผู้มาเลือกตั้งต่าง ๆ ความประสงค์ของบทบัญญัติมาตรา 67 ที่ให้กรรมการตรวจคะแนนรายชื่อผู้มาเลือกตั้งต่าง ๆ ก็เพื่อให้ประชาชนที่อยู่ในหน่วยเลือกตั้งนั้นทราบ ถ้าประชาชนเห็นว่ามีคนอื่นไปใช้ชื่อแทนก็อาจคัดค้านต่อกรรมการตรวจคะแนนได้ โดยที่กฎหมายได้บัญญัติไว้อย่างชัดเจน แต่กรรมการตรวจคะแนนไม่ปฏิบัติตาม ควรจะถูกลงโทษตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 157 หรือกำหนดโทษสำหรับความผิดที่ไม่ชานชื่อต่าง ๆ โดยเฉพาะก็ได้ คณะกรรมาธิการจึงรายงานไว้เพื่อให้ส่วนราชการที่เกี่ยวข้องจะได้ดำเนินการแก้ไข

3) มาตรา 73 ได้บัญญัติเรื่องบัตรเสียไว้ว่า “บัตรเลือกตั้งต่อไปนี้ให้ถือว่าเป็นบัตรเสีย คือ

- (1) บัตรปลอม
- (2) บัตรที่ทำเครื่องหมายเลือกตั้งเกินจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่จะพึงมีได้ในเขตเลือกตั้งนั้น
- (3) บัตรที่มีได้ทำเครื่องหมายเลย
- (4) บัตรที่ปรากฏว่าได้พับซ้อนกันมากกว่าหนึ่งบัตร
- (5) บัตรที่มีเครื่องหมายหรือข้อความอื่นใด นอกจากที่กำหนดไว้ในกฎกระทรวง
- (6) บัตรที่ไม่อาจทราบได้ว่าลงคะแนนให้กับผู้สมัครของพรรคการเมืองคนใด เว้นแต่เป็นบัตรเลือกตั้งตามวรรคสี่

บัตรดังกล่าวให้กรรมการตรวจคะแนนสลักหลังว่า “เสีย” และให้กรรมการตรวจคะแนนไม่น้อยกว่าสามคนลงลายมือชื่อกำกับไว้

ในการนับคะแนน หากปรากฏว่ามีบัตรเสีย ให้แยกบัตรเสียออกไว้เป็นส่วนหนึ่ง และห้ามมิให้นับบัตรเสียเป็นคะแนนไม่ว่ากรณีใด

บัตรเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งที่มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้เกินหนึ่งคนและบัตรเลือกตั้งนั้นมีทั้งเครื่องหมายที่อาจทราบได้ว่าลงคะแนนให้กับผู้สมัครของพรรคการเมืองคนใด และที่ไม่อาจทราบได้ว่าลงคะแนนให้กับผู้สมัครของพรรคการเมืองคนใด ในกรณีนี้

ให้ถือว่าเป็นบัตรเสียเฉพาะเครื่องหมายที่ไม่อาจทราบได้ว่า ลงคะแนนให้กับผู้สมัครของพรรคการเมืองคนใดเท่านั้น และให้นำคะแนนเฉพาะเครื่องหมายที่อาจทราบได้ว่าลงคะแนนให้กับผู้สมัครของพรรคการเมืองคนใด บัตรเลือกตั้งนี้ ให้กรรมการตรวจคะแนน สลักหลังว่า “เสียบางส่วน” โดยให้กรรมการตรวจคะแนนไม่น้อยกว่าสามคนลงลายมือชื่อกำกับไว้ และให้แยกบัตรเสียบางส่วนนี้ออกไว้เป็นอีกส่วนหนึ่ง”

คณะกรรมการการได้พิจารณาแล้วเห็นว่า มาตรา 73 มีบทบัญญัติไม่รัดกุม การให้กรรมการตรวจคะแนนสลักหลังว่า “เสีย” และระบุให้ชัดว่าเสียตามอนุมาตราใดของมาตรา 73 และให้กรรมการตรวจคะแนนไม่น้อยกว่าสามคนลงลายมือชื่อกำกับไว้ จะถือว่ากรรมการตรวจคะแนนได้ใช้ดุลพินิจว่าเป็นบัตรเสีย ศาลจะต้องรับฟังเสมอไปหรือไม่

4) มาตรา 75 วรรคสอง ได้บัญญัติว่า “ในกรณีที่มีการคัดค้านการเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งใดให้นายอำเภอเก็บรักษาหีบบัตรเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งนั้นไว้จนกว่าคดีจะถึงที่สุด” คณะกรรมการการได้พิจารณาแล้วเห็นว่า ถ้ามีการคัดค้านการเลือกตั้งและมีประเด็นที่จะต้องเปิดหีบบัตรพิสูจน์ ในกรณีเช่นนี้ควรมานำหีบบัตรไปมอบให้ศาลเป็นผู้เก็บรักษา จะช่วยป้องกันการกล่าวหาว่ามีการทุจริตเกี่ยวกับหีบบัตรเลือกตั้ง

5) โดยที่พระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่ใช้อยู่ในปัจจุบันไม่มีบทบัญญัติที่ควบคุมจำนวนบัตรที่ใช้ในการลงคะแนนเสียง คณะกรรมการการมีความเห็นว่า บัตรที่ส่งมาให้หน่วยเลือกตั้งจะต้องมีหมายเลขกำกับไว้ทุกบัตร และเมื่อเริ่มลงคะแนนจะต้องแจกบัตรให้แก่ผู้มาออกเสียงเรียงตามหมายเลขของบัตร และเมื่อหมดเวลาลงคะแนน ต้องตรวจและบันทึกไว้เป็นหลักฐานว่ามีบัตรที่ลงคะแนนไปแล้วจำนวนกี่ใบ และเหลือจำนวนเท่าใด วิธีการนี้จะช่วยป้องกันการทุจริตในการลงคะแนนได้

6) คณะกรรมการการมีความเห็นเพิ่มเติมว่า การซื้อสิทธิขายเสียงจะต้องอาศัยเงินสดเป็นจำนวนมาก และนิยมเบี่ยงจากธนาคาร ถ้ารัฐบาลจะออกกฎหมายบังคับให้ธนาคารและสถาบันการเงินทุกแห่งให้ความร่วมมือโดยทำรายงานการถอนเงินของผู้ฝากแต่ละวัน ซึ่งแต่ละรายมีจำนวนเกินกว่า 500,000 บาทต่อวัน โดยจดชื่อคนและที่อยู่ของผู้ถอนเงินไว้

ด้วย แล้วรายงานให้คณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดทราบทุกสัปดาห์ถึงความเคลื่อนไหวของเงินที่ได้เบิกไปจากธนาคาร มาตรการนี้ น่าจะสร้างความหวาดหวั่นให้แก่ผู้ประสงค์จะซื้อสิทธิขายเสียง

๗) เมื่อได้มีการแก้ไขพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร บังคับให้ผู้เลือกตั้งต้องไปลงคะแนนเสียง และถ้าใช้ระบบการเลือกตั้งแบบสัดส่วน (Proportional Representation) ผู้เลือกตั้งจะต้องลงคะแนนเลือกบัญชีรายชื่อผู้สมัครของพรรคการเมือง พรรคหนึ่งพรรคใดแต่เพียงพรรคเดียว การเรียงรายชื่อผู้สมัครว่าคนใดจะเป็นคนแรก คนที่สอง คนที่สาม คนที่สี่ และคนที่ห้าของบัญชีที่จะจัดทำขึ้น จึงมีความสำคัญต่อผู้สมัครเป็นอย่างมาก และผู้สมัครแต่ละคนจะใช้ความพยายามทุกวิถีทางให้ชื่อของตนอยู่ในลำดับที่หนึ่งหรือที่สอง ฉะนั้น เพื่อเป็นหลักประกันแก่ผู้สมัครรับเลือกตั้งว่าจะได้รับการคัดเลือกอย่างบริสุทธิ์ยุติธรรม คณะกรรมาธิการเห็นสมควรเสนอให้คณะกรรมการบริหารพรรคเป็นผู้ลงมติโดยอาศัยเสียงข้างมากกว่าผู้สมัครคนใดเป็นผู้ได้รับเลือกให้มีชื่อในบัญชีรายชื่อเป็นลำดับแรก ลำดับที่สอง และลำดับต่อ ๆ ไปจนครบจำนวนผู้แทนของแต่ละเขตเลือกตั้ง

กรอบความคิดเกี่ยวกับการเลือกตั้ง

ความหมายของการเลือกตั้ง

การเลือกตั้งเป็นการให้สิทธิขั้นพื้นฐานแก่ประชาชนภายใต้การปกครองระบอบประชาธิปไตย เนื่องจากการปกครองระบอบประชาธิปไตยมีหลักการว่า ประชาชนจึงเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย ควรจะมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองให้มากที่สุดเท่าที่จะเหมาะสมกับสภาพการณ์ของแต่ละประเทศ ดังนั้น การให้ประชาชนมีสิทธิเลือกตั้งจึงเป็นการเปิดโอกาสทางการเมืองอย่างหนึ่ง เพื่อตอบสนองต่อการให้สิทธิขั้นพื้นฐานแก่ประชาชนดังกล่าว

การเลือกตั้งจึงเป็นกระบวนการทางการเมืองอย่างหนึ่ง ซึ่งแสดงออกถึงการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน ด้วยการไปใช้สิทธิเลือกตั้งผู้แทนของตนเพื่อเข้าไปทำหน้าที่

ที่ในรัฐสภาและในรัฐบาล การที่ประชาชนเลือกตั้งผู้แทน หรือพรรคการเมืองที่มีอุดมการณ์ และนโยบายที่สอดคล้องกับความต้องการของตน ก็เพราะประชาชนเชื่อว่า ผู้แทนหรือ พรรคการเมืองที่ตนเลือกตั้งเพื่อไปใช้อำนาจอธิปไตยแทนตนนั้น จะใช้อุดมการณ์ที่ ประกาศไว้เป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายเพื่อนำไปปฏิบัติ ในทำนองเดียวกัน เพื่อเป็นการรักษาผลประโยชน์ของตนเอง ประชาชนจะไม่เลือกตั้งผู้แทนที่มีอุดมการณ์และนโยบาย ที่เป็นปฏิปักษ์ หรือไม่เลื้ออำนาจต่อความต้องการของตน ดังนั้น การเลือกตั้งจึงเป็นกิจกรรมที่ประชาชนแสวงหาทางเลือกในการปกครองและบำบัดความต้องการของ ตนเอง²⁶

ความสำคัญของการเลือกตั้ง

การเลือกตั้งผู้แทนของประชาชนเป็นกระบวนการทางการเมืองอย่างหนึ่งในระบบ การปกครองที่เชื่อว่า อำนาจอธิปไตยหรืออำนาจสูงสุดในการปกครองเป็นของปวงชน การเลือกตั้งเป็นกระบวนการที่เลือกสรรรัฐบาลที่จะมาทำการปกครองและสร้างความชอบธรรม ให้แก่อำนาจการปกครองของผู้ปกครองให้เป็นไปโดยสันติ การเลือกตั้งในประเทศที่มีพรรค การเมืองหรือกลุ่มการเมืองมากกว่าหนึ่งพรรคหรือหนึ่งกลุ่มมีบทบาทสำคัญในการยุติข้อ ขัดแย้งในระบบการเมืองโดยเคารพและปฏิบัติตามกฎเกณฑ์กติกา และธรรมเนียมปฏิบัติที่ ใช้บังคับในระบบการเมืองนั้นๆ การเลือกตั้งที่เป็นไปตามกฎเกณฑ์และกติกา ดังกล่าว จะทำให้คู่ต่อสู้ทางการเมืองยอมรับผลการตัดสินของผู้เลือกตั้ง โดยฝ่ายที่ชนะจะได้รับมอบ อำนาจจากประชาชนให้ทำการปกครองในช่วงระยะเวลาที่กำหนดไว้ ฝ่ายที่แพ้ก็จะหาทาง เอาชนะในคราวต่อไปตามวิถีทางที่กฎเกณฑ์และกติกาได้กำหนดไว้ วิธีการเช่นนี้ ช่วย อำนาจให้การสืบอำนาจทางการเมืองการปกครองเป็นไปอย่างสันติวิธี ไม่ต้องอาศัยวิธีการ ที่ผิดกฎหมายและไม่ชอบธรรมเช่นการปฏิวัติรัฐประหาร เป็นกลไกในการสืบเปลี่ยนอำนาจ ดังนั้น กระบวนการเลือกตั้งภายใต้เงื่อนไขที่กล่าวมานี้ จึงแตกต่างไปจากการเลือกตั้งใน ประเทศที่มีพรรคการเมืองที่มีอำนาจและอิทธิพลมากที่สุดเพียงพรรคเดียว หรือคณะบุคคล เพียงคณะเดียว ซึ่งให้การเลือกตั้งเป็นเพียงข้ออ้างในการสร้างความชอบธรรมในอำนาจ

การปกครองเท่านั้น มิใช่เป็นกลไกเพื่อขจัดความขัดแย้ง หรือเพื่อตัดสินใจการสืบอำนาจแต่อย่างใด กระบวนการสืบเปลี่ยนอำนาจการปกครองโดยการเลือกตั้งนี้ยังเป็นกลไกสำคัญจะคอยเตือนสำนึกของผู้แทนหรือเจ้าหน้าที่อื่นที่ได้รับตำแหน่งหน้าที่โดยการเลือกตั้งให้ตระหนักอยู่ตลอดเวลาว่า ตนมีความรับผิดชอบต่อประชาชน และมีประชาชนคอยจับตาดูการกระทำของตนอยู่เสมอ ดังนั้น จะต้องทำหน้าที่อย่างดีที่สุดและด้วยความรับผิดชอบต่อประชาชนจะเป็นผู้ตัดสินใจอนาคตทางการเมืองของตนด้วยการเลือกหรือไม่เลือกกลับมาทำหน้าที่ผู้แทนอีก

นอกจากนั้น กระบวนการเลือกตั้งยังเป็นกลไกสำคัญของการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน การไปใช้สิทธิเลือกตั้งทำให้บุคคลเกิดความรู้สึกว่าตนเป็นส่วนหนึ่งของประเทศ มีความเชื่อมั่นและศรัทธาในความสามารถของตนเองและเพื่อนมนุษย์ว่าสามารถตัดสินใจเลือกรัฐบาล และเลือกรูปแบบการปกครอง วิธีการดำเนินการปกครอง และระบบเศรษฐกิจเพื่อประโยชน์ของตนเองได้ การเลือกตั้งจะนำไปสู่ความพยายามของประชาชนที่จะมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจและการกระทำของรัฐบาล ปัจจัยต่างๆ เหล่านี้จะช่วยให้บูรณาการภายในระบบการเมืองของประเทศ และระดมประชาชนเข้าร่วมในระบบการเมืองในระบบประชาธิปไตยมากขึ้น

การแสดงออกซึ่งการเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตยและการยอมรับหรือไม่ยอมรับความชอบธรรมในสิทธิและอำนาจของผู้ปกครอง ประชาชนอาจแสดงออกได้หลายวิธี ในระบบการเมืองปัจจุบัน ไม่ว่าจะเป็นระบบเสรีประชาธิปไตยหรือระบบประชาธิปไตยของปวงชนในประเทศสังคมนิยม ทางหนึ่งที่ประชาชนแสดงออกก็คือการเลือกตั้ง ด้วยเหตุนี้ผู้ปกครองในทุกระบบการเมืองจึงจัดให้มีการเลือกตั้งเพื่อแสวงหาความชอบธรรมในอำนาจปกครองให้แก่ตน

กล่าวโดยสรุป การเลือกตั้งมีความสำคัญดังต่อไปนี้²⁷

1. เป็นการเลือกผู้ปกครองหรือรัฐบาลที่จะมาทำการปกครอง
2. เป็นห้ามล้อทางการเมือง

3. เป็นกลไกเชื่อมโยงความต้องการของประชาชนเข้ากับนโยบายสาธารณะ
4. ลดความตึงเครียดและความขัดแย้งทางการเมืองและทางสังคม

แนวความคิดเกี่ยวกับการเลือกตั้งกับการเป็นผู้แทนปวงชน

พื้นฐานที่สำคัญที่สุดของระบบเสรีประชาธิปไตย ก็คือการเลือกตั้งเสรี ซึ่งหมายถึง การที่ประชาชนมีสิทธิเลือกผู้แทนของตนจากผู้สมัครต่างๆ ได้อย่างเสรี ทั้งนี้เพราะแนวความคิดเสรีนิยมนั้น ถือว่าทุกคนเกิดมาเท่าเทียมกันและไม่มีใครเป็นนายใครโดยการเกิด ผู้ที่จะเป็นผู้ปกครองได้จะต้องได้รับเลือกให้เป็นเท่านั้น ดังนั้นอำนาจรัฐหรืออำนาจปกครอง จึงต้องมาจากการเลือกตั้ง นอกจากนี้ เพื่อที่จะป้องกันไม่ให้ผู้ปกครองห่างเหินจากประชาชน การเลือกตั้งก็จำต้องมีอย่างสม่ำเสมอ มีกำหนดระยะเวลาของการเป็นผู้ปกครองที่แน่นอน มิเช่นนั้น หลักการเป็นผู้แทนปวงชนก็จะไม่มีความหมาย

แนวความคิดเกี่ยวกับการเป็นผู้แทนปวงชน เริ่มพัฒนาขึ้นมาราวศตวรรษที่ 17 - 18 ก่อนหน้านั้น แม้จะมีประชาธิปไตยเช่นในสมัยกรีก ก็เป็นประชาธิปไตยโดยตรงที่ประชาชนปกครองกันเองโดยไม่ผ่านทางผู้แทนประชาธิปไตยโดยตรงไม่อาจดำเนินไปได้ในรัฐที่มีประชาชนและกิจการต่างๆ ที่ต้องจัดทำเพิ่มขึ้นอย่างมากมาย ประชาธิปไตยโดยทางผู้แทน จึงเข้ามาแทนที่ แต่ประชาธิปไตยโดยทางผู้แทนนี้ ก็มีใช้จะมีความหมายแค่การมีผู้แทนเท่านั้น คงมีเหตุผลในทางทฤษฎีอันจะส่งผลต่อหลักของการเป็นผู้แทนปวงชนอยู่ไม่น้อย และก็มีใช่เป็นเรื่องที่จะเอาไปเปรียบเทียบกับหลักตัวแทนตามกฎหมายเอกชนได้ เพราะเป็นเรื่องของแนวความคิดทางกฎหมายมหาชน ทั้งการเลือกตั้งผู้แทนก็แฝงไว้ซึ่งความนิยมในแนวความคิดทางการเมืองแบบต่างๆ ของประชาชนอีกด้วย

เหตุผลที่รองรับหลักการเป็นผู้แทนปวงชนที่สำคัญมีอยู่ 2 แนวความคิด คือ แนวความคิดว่าด้วยอำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชน และแนวความคิดว่าด้วยอำนาจอธิปไตยเป็นของชาติ

1. แนวความคิดว่าด้วยอำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชน

เจ้าของแนวความคิดนี้คือ Jean Jacques Rousseau ซึ่งถือว่าอำนาจอธิปไตยเป็นของประชาชนทุกคนที่มารวมกันอยู่เป็นสังคม ทุกคนมีส่วนเป็นเจ้าของตามสัดส่วนของตน เช่น สังคมหนึ่งมีสมาชิก 10,000 คน สมาชิกแต่ละคนก็จะเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตยคนละ $1/10,000$ ดังนั้นประชาชนแต่ละคนจึงมีส่วนในการมอบอำนาจที่ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งได้เลือกผู้แทนขึ้น ผลของแนวความคิดนี้ คือ

1) ประชาชนแต่ละคนมีสิทธิที่จะเลือกผู้ปกครอง ทั้งนี้เพราะเป็นการแสดงออกซึ่งส่วนแห่งอำนาจอธิปไตยของตนอันนำมาซึ่งหลักที่รู้จักกันดี คือ “การเลือกตั้งโดยทั่วไป เพราะถือว่าการเลือกตั้งเป็นสิทธิของทุกคน มิใช่เป็นหน้าที่ จึงไม่อาจมีการจำกัดสิทธิได้” ดังที่ Rousseau กล่าวว่า “สิทธิเลือกตั้งเป็นสิทธิที่ไม่มีอะไรจะมาพรากไปจากประชาชนได้”

2) การมอบอำนาจของประชาชนให้ผู้แทนนั้น เป็นการมอบอำนาจในลักษณะที่ผู้แทนต้องอยู่ภายใต้อาณัติของประชาชนผู้เลือกตั้ง

2. แนวความคิดว่าด้วยอำนาจอธิปไตยเป็นของชาติ

หลังจากการปฏิวัติในฝรั่งเศสในปี ค.ศ.1789 สภาร่างรัฐธรรมนูญของฝรั่งเศสได้เสนอแนวความคิดเกี่ยวกับอำนาจอธิปไตยเสียใหม่ โดยตั้งอยู่บนพื้นฐานของ “ชาติ” แทนที่จะเป็นของ “ปวงชน” โดยให้เหตุผลว่า ชาติเป็นสภาพความจริงที่อยู่เหนือประชาชน ซึ่งมีชีวิตอยู่ในช่วงเวลาหนึ่งๆ เท่านั้น ชาติเป็นนิติบุคคลที่มีชีวิตจิตใจ ดำรงอยู่คงทนกว่าประชาชนในแต่ละยุคแต่ละสมัย เป็นความต่อเนื่องของประชาชนในสังคมนั้นๆ กล่าวโดยสรุปก็คือ ชาติเป็นสิ่งที่เหนือกว่าประชาชน เพราะเป็นผลสังเคราะห์ทางประวัติศาสตร์ ทางการเมืองเป็นปึกแผ่นของประชาชนทุกยุคทุกสมัย ผลของแนวความคิดนี้คือ

1) ชาติเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย ไม่ใช่ปวงชน อำนาจเลือกตั้งเป็นสิ่งที่ขัดห้ามอบให้แก่ประชาชนในฐานะเป็นองค์กรที่มีหน้าที่เลือกผู้แทนของชาติ ดังนั้น การเลือกตั้งของประชาชนจึงเป็นการปฏิบัติหน้าที่ มิใช่การใช้สิทธิ ชาติจึงมีสิทธิที่จะมอบอำนาจเลือก

ตั้งให้แก่ประชาชนที่เห็นว่าเหมาะสมได้ การเลือกตั้งจึงไม่จำเป็นต้องเป็นไปโดยทั่วไป โดยมีการจำกัดสิทธิในการเลือกตั้งได้

2) ผู้แทนแต่ละคนไม่ได้เป็นผู้แทนของประชาชนในแต่ละเขตเลือกตั้งที่เลือกตนเท่านั้น แต่ผู้แทนทั้งหมดถือเป็นผู้แทนของชาติและไม่อยู่ภายใต้อำนาจอธิปไตยของประชาชนผู้เลือกตั้ง (Mandate Representative)

จะเห็นว่าผลของแนวความคิดทั้งสองนี้ นอกจากจะแตกต่างกันในแง่ที่การเลือกตั้งเป็นสิทธิหรือเป็นหน้าที่แล้ว ยังแตกต่างกันในแง่ของความสัมพันธ์ระหว่างประชาชนกับผู้แทนอีกด้วย จากแนวความคิดว่าด้วยอำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชน ผู้แทนแต่ละคนไม่ถือว่าเป็นผู้แทนของประชาชนทั้งประเทศ แต่เป็นผู้แทนของประชาชนในเขตเลือกตั้งของตน ผู้แทนต้องอยู่ภายใต้คำสั่งและการควบคุมจากผู้เลือกตั้ง ซึ่งอาจจะเป็นในรูปของวิธีการ Referendum หรือวิธีการ Recall อันเป็นการสะท้อนให้เห็นถึงอิทธิพลของหลักการว่าด้วย 4 ตัวแทนตามกฎหมายเอกชน ส่วนแนวความคิดว่าด้วยอำนาจอธิปไตยเป็นของชาตินั้น ผู้แทนไม่อยู่ภายใต้การควบคุมจากประชาชนตลอดช่วงเวลาที่มีการมอบอำนาจ เพราะถือว่าการกระทำของผู้แทนคือการแสดงออกของชาติ แนวความคิดนี้มีอิทธิพลมากในฝรั่งเศส จนถือว่า “รัฐบัญญัติคือการแสดงออกซึ่งเจตจำนงร่วม” ไม่ใช่เป็นเพียงเจตจำนงของเสียงข้างมากในสภาเท่านั้น

คุณสมบัติของผู้มีสิทธิเกี่ยวกับการเลือกตั้ง²⁹

ผู้มีสิทธิเกี่ยวกับการเลือกตั้งมีอยู่ 2 ฝ่ายด้วยกัน คือ ผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งฝ่ายหนึ่ง และผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งอีกฝ่ายหนึ่ง การพิจารณาถึงคุณสมบัติของบุคคลทั้ง 2 ฝ่ายนี้ จะพิจารณาเป็นการรวมๆ กันไป ไม่แยกพิจารณาคุณสมบัติทั้ง 2 ฝ่าย เป็นการศึกษาเฉพาะ เพราะโดยทั่วไปการพิจารณาว่าคุณสมบัติของผู้มีสิทธิเลือกตั้ง และผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งในหลักการใหญ่ มักจะมีลักษณะเหมือนกัน จะแตกต่างกันแต่เฉพาะรายละเอียดปลีกย่อยเท่านั้น เช่น ในเรื่องคุณสมบัติเกี่ยวกับการศึกษาอาจจะไม่กำหนดให้ผู้มีสิทธิ

เลือกตั้งมีคุณสมบัติด้านนี้โดยเฉพาะเจาะจงแต่อย่างใด แต่อาจกำหนดให้ผู้มีสิทธิสมัครเลือกตั้งมีคุณสมบัติด้านการศึกษาเพียงอ่านออกเขียนได้ หรือเพียงจบการศึกษามัธยมศึกษาชั้นต้น เป็นต้น

โดยหลักการระบอบประชาธิปไตย สิทธิเลือกตั้งเป็นสิทธิที่กำหนดให้พลเมืองทุกคนมีเป็นการทั่วไป หมายความว่า ผู้ใดมีฐานะเป็นพลเมืองของรัฐ (citizen) ย่อมมีสิทธิเลือกตั้ง ซึ่งเป็นสิทธิทางการเมืองขั้นพื้นฐานด้วยกันทุกคน เพราะระบอบประชาธิปไตยถือถนัด “อำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชน” การใช้สิทธิเลือกตั้งเป็นการแสดงออกซึ่งความเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย หรืออำนาจสูงสุดในการปกครองประเทศที่สำคัญวิถีทางหนึ่ง ดังนั้นเมื่อประชาชนทุกคนเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย ประชาชนทุกคนจึงย่อมมีสิทธิเลือกตั้งตามหลักการดังกล่าว แต่ผลที่เกิดขึ้นในทางปฏิบัติตามหลักการที่ถือว่าสิทธิเลือกตั้งเป็นสิทธิทั่วไปที่ประชาชนทุกคนควรเป็นเจ้าของและมีสิทธิที่จะใช้โดยเท่าเทียมกันโดยไม่มีข้อจำกัดใดๆ นั้น เป็นผลที่ทำให้ต้องมีการกำหนดหลักเกณฑ์ที่จำเป็นบางประการ และจะเป็นผลดีแก่การเลือกตั้งขึ้น เช่น ข้อจำกัดเกี่ยวกับสัญชาติ อายุ เพศ สภาพทางจิตใจ ถิ่นที่อยู่ การศึกษา เป็นต้น เพราะถ้าหากจะกำหนดให้ทุกคนมีสิทธิเลือกตั้งโดยไม่มีข้อจำกัดใดๆ เลย เช่น ไม่คำนึงว่าบุคคลนั้นมีอายุ มีประสบการณ์พอที่จะตัดสินใจได้ด้วยตนเองว่าจะโหวตอะไรแล้ว หรือโดยไม่คำนึงถึงสภาพทางจิตของบุคคลนั้นว่าเป็นบุคคลที่มีสภาพทางจิตไม่ปกติหรือไม่ คนที่มีสภาพทางจิตไม่ปกติย่อมไม่อยู่ในฐานะที่จะแยกแยะได้ว่าอะไรถูกอะไรผิด ดังนั้น การให้บุคคลที่มีลักษณะดังกล่าวมีสิทธิเลือกตั้งจึงย่อมไม่ชอบด้วยเหตุผล และเป็นผลดีแก่การเลือกตั้ง

นักปรัชญาทางการเมืองบางคนเห็นว่าการกำหนดให้สิทธิเลือกตั้งเป็นสิทธิทั่วไปนี้ มีข้อบกพร่องทั้งในด้านเหตุผล และข้อเท็จจริงดังนี้ ข้อบกพร่องในด้านเหตุผลก็คือ การที่บุคคลสองคนมีอำนาจเท่ากัน (มีสิทธิเลือกตั้งเหมือนกัน) ในการตัดสินใจชะตาชีวิตของรัฐ โดยที่บุคคลหนึ่งพอมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับผลประโยชน์ของรัฐอยู่บ้าง แต่อีกคนหนึ่งไม่มีความรู้ความเข้าใจเลยว่าจะอะไรคือผลประโยชน์ของรัฐ แต่คนทั้งสองมีสิทธิที่จะเป็นผู้มี

ส่วนในการตัดสินใจชะตาของรัฐดังกล่าว ผลที่เกิดขึ้นจะเป็นเช่นไร ผู้มีสติสัมปชัญญะ และเหตุผลย่อมจะรู้ได้

ส่วนข้อบกพร่องในการกำหนดให้สิทธิเลือกตั้งเป็นสิทธิทั่วไปในข้อเท็จจริงนั้น ก็ จะเห็นได้ว่าการเลือกตั้งโดยการให้สิทธิแก่พลเมืองเป็นการทั่วไปของประเทศต่างๆ ในอดีตที่ ผ่านมา ได้ประสบความล้มเหลวและมีปัญหาต่างๆ อย่างมากมาย เช่น มีผลทำให้นักการ เมืองที่ขาดความรับผิดชอบในผลประโยชน์ของชาติ หากแต่ได้นักการเมืองที่มุ่งเข้ามา แสวงหาผลประโยชน์และอำนาจของตนเอง หรือกลุ่มของตน อันมีผลทำให้เกิดความปั่น ่วน ทุกข์ยากในการปฏิบัติหน้าที่ของนักการเมืองเหล่านี้ ซึ่งส่งผลให้เกิดความอ่อนแอแก่ กระบวนการทางการเมืองการปกครองของประเทศเป็นอย่างยิ่ง และในที่สุดก็อาจจะนำไป สู่การแก้ไขปัญหาความยุ่งยากทางการเมืองในรูปของการปฏิวัติรัฐประหารกันเสมอมา การ แก้ไขปัญหาความยุ่งยากทางการเมืองด้วยวิธีการดังกล่าว ยิ่งมีผลทำให้การเมืองการปก ครองในระบบประชาธิปไตยของประเทศอ่อนแอและมีปัญหาแทรกซ้อนมากยิ่งขึ้น ดังนั้น จึงเป็นเรื่องที่นำให้ความสนใจเป็นพิเศษต่อแนวความคิดเรื่องการให้สิทธิเลือกตั้งเป็นสิทธิ ทั่วไปแก่พลเมือง เป็นสิ่งที่ชอบด้วยหลักการ เหตุผล และข้อเท็จจริง ที่เกิดขึ้นในกระบวนการ การทางการเมืองการปกครองในระบบประชาธิปไตยในประเทศต่างๆ เพียงใด

ในปัจจุบัน การกำหนดสิทธิเลือกตั้งพยายามที่จะยึดหลักการที่ว่าสิทธิเลือกตั้งเป็น สิทธิทั่วไปตามหลักการของระบบประชาธิปไตย แต่ก็พยายามที่จะกำหนดคุณสมบัติของ ผู้มีสิทธิเลือกตั้งบางประการ รวมทั้งกำหนดลักษณะที่จำเป็นเพื่อกำหนดให้ผู้มีลักษณะดัง กล่าวไม่มีสิทธิเลือกตั้ง ทั้งนี้ก็เพื่อให้เกิดผลดีแก่การให้สิทธิเลือกตั้งอย่างแท้จริง เพราะผล ของการเลือกตั้งนั้นมีความสำคัญต่อผลประโยชน์และความเป็นอยู่ที่ยั่งยืนและผาสุกของ ประชาชนและประเทศชาติอย่างกว้างขวางดังที่ได้กล่าวมาข้างต้น

คุณสมบัติทั่วไปของผู้มีสิทธิเลือกตั้ง

ในปัจจุบันประเทศต่างๆ ได้กำหนดคุณสมบัติของผู้มีสิทธิเลือกตั้งที่สำคัญเพียง 2 หลักการ คือ

1. หลักการเกี่ยวกับสัญชาติ กำหนดให้ผู้มีสัญชาติเป็นเจ้าของประเทศนั้นเท่านั้นที่จะมีสิทธิเลือกตั้ง คนต่างด้าวโดยทั่วไปจะไม่มีสิทธิเลือกตั้ง เว้นแต่จะมีคุณสมบัติอื่นที่เข้าหลักเกณฑ์ตามที่รัฐธรรมนูญจะได้กำหนดไว้ เหตุผลที่กำหนดให้ผู้ซึ่งมีสัญชาติเป็นเจ้าของประเทศเท่านั้นที่มีสิทธิเลือกตั้งก็เนื่องจากเหตุผลที่ว่า คนต่างด้าวอาจจะขาดความจงรักภักดีต่อประเทศชาติที่ตนเข้าไปพักพำนักอาศัยอยู่ การประพฤติปฏิบัติของคนต่างด้าวจึงอาจจะเป็นปฏิปักษ์ต่อผลประโยชน์ส่วนรวมของประเทศ ดังนั้นการให้คนต่างด้าวมีสิทธิเลือกตั้งจึงเป็นเรื่องที่ไม่สมควร และอาจจะเป็นอันตรายต่อความมั่นคงของประเทศได้

2. หลักการเกี่ยวกับอายุ ทุกประเทศจะให้ผู้ซึ่งมีอายุเจริญเติบโตถึงวัยผู้ใหญ่ซึ่งเป็นวัยที่รู้จักรับผิดชอบ รู้จักใช้เหตุผลในการกระทำ รู้จักการตัดสินใจด้วยตนเองได้ มีสติเลือกตั้ง ผู้ที่อยู่ในวัยเด็กย่อมไม่สมควรที่จะได้รับสิทธิเลือกตั้ง เพราะยังไม่รู้จักการใช้สติด้วยเหตุผลและความรับผิดชอบอย่างแท้จริง หลักการเกี่ยวกับอายุจะมีแตกต่างกันในรายละเอียดปลีกย่อยว่าควรจะเป็นเท่าไร ระหว่างอายุ 18 ปี ถึง 23 ปี โดยที่บางประเทศเห็นแก่บุคคลที่มีอายุ 18 ปี เติบโตพอที่จะมีความรับผิดชอบในการใช้สิทธิเลือกตั้งได้แล้ว แต่ในบางประเทศเห็นว่าผู้ที่จะใช้สิทธิเลือกตั้งให้เกิดผลดีควรจะมีวัยที่สูงกว่าการมีอายุบรรลุนิติภาวะ โดยกำหนดให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งต้องมีอายุถึง 23 ปี

ลักษณะต้องห้ามในการใช้สิทธิเลือกตั้ง

ข้อกำหนดในเรื่องลักษณะต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิเลือกตั้งเป็นหลักเกณฑ์ที่กำหนดขึ้นเพื่อให้ประกอบกับคุณสมบัติของผู้มีสิทธิเลือกตั้ง กล่าวคือ ผู้มีสิทธิเลือกตั้งจะใช้สิทธิเลือกตั้งนั้นได้จะต้องเป็นผู้ที่มีคุณสมบัติครบถ้วนและไม่มีลักษณะต้องห้ามในการใช้สิทธิเลือกตั้งตามที่กฎหมายกำหนดไว้ เช่น บุคคลที่มีสัญชาติไทย มีอายุ 18 ปีบริบูรณ์ เป็นผู้มีสติ

สมบัติเป็นผู้มีสิทธิเลือกตั้งได้ แต่ถ้าในขณะที่มีการเลือกตั้งนั้น บุคคลผู้นั้นดำรงฐานะเป็นพระภิกษุ ซึ่งเป็นลักษณะต้องห้ามในการใช้สิทธิเลือกตั้งประการหนึ่งของกฎหมายว่าด้วย การเลือกตั้ง บุคคลนั้นจึงไม่มีสิทธิเลือกตั้ง ลักษณะต้องห้ามนี้กำหนดขึ้นมาเพื่อให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งได้ใช้สิทธิเลือกตั้งให้เกิดผลดีได้อย่างแท้จริง โดยทั่วไปลักษณะต้องห้ามในการใช้สิทธิเลือกตั้งที่สำคัญที่กำหนดไว้ในปัจจุบัน ได้แก่

1. บุคคลวิกลจริตหรือมีจิตฟั่นเฟือน บุคคลประเภทนี้มีสภาพทางจิตไม่ปกติ ไม่สามารถจะแยกแยะได้ว่าอะไรถูกอะไรผิด ดังนั้น จึงชอบด้วยเหตุผลที่จะกำหนดให้บุคคลที่มีสภาพดังกล่าวไม่มีสิทธิเลือกตั้ง

2. พระหรือนักบวช บุคคลที่มีสถานภาพเป็นนักบวชถือว่าเป็นผู้ที่มีหน้าที่ในด้านการสั่งสอนให้ประชาชนประพฤติดีประพฤติชอบ เป็นผู้ทรงศีลบริสุทธิ์ จึงควรจะอยู่เหนือการเมือง ไม่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมทางการเมืองซึ่งเป็นเรื่องทางโลก อันจะทำให้เกิดความมัวหมองแก่ศีลที่ตนครองอยู่ ประกอบกับผู้ซึ่งเป็นพระหรือนักบวชย่อมเป็นที่เคารพนับถือของประชาชนทั้งหลาย ถ้าหากมีสิทธิเลือกตั้งแล้วอาจจะมีอิทธิพลต่อผู้เลือกตั้งอันเป็นลักษณะที่ไม่เหมาะสมกับสมณะเพศที่ครองอยู่

3. บุคคลที่อยู่ใต้บังคับบัญชาของผู้อื่น เช่น ผู้ต้องขังเป็นนักโทษ ถ้าหากให้มีสิทธิเลือกตั้ง อาจจะใช้สิทธิเลือกตั้งตามคำสั่งของผู้ที่มีอำนาจเหนือกว่า อันเป็นการขัดต่อการเลือกตั้งที่ต้องการให้ผู้เลือกตั้งมีความเป็นอิสระ มีความเป็นตัวของตัวเองในการเลือกตั้งอย่างแท้จริง ในบางประเทศได้เคยกำหนดให้ผู้ซึ่งมีสถานภาพเป็นข้าราชการและทหารประจำการ เป็นบุคคลที่มีลักษณะต้องห้ามในการใช้สิทธิเลือกตั้ง ในฐานะที่เป็นบุคคลที่อยู่ภายใต้บังคับบัญชาของผู้อื่น กล่าวคือ ข้าราชการและทหารประจำการต่างก็มีผู้บังคับบัญชา มีระเบียบวินัยที่จะต้องปฏิบัติตามโดยเคร่งครัด ดังนั้น ถ้าให้ข้าราชการและทหารประจำการมีสิทธิเลือกตั้ง ก็อาจจะทำให้ผู้บังคับบัญชาใช้อำนาจสั่งการให้ใช้สิทธิเลือกตั้งตามที่ผู้บังคับบัญชาเห็นสมควร อันเป็นการไม่ชอบด้วยหลักการของการเลือกตั้งและไม่เป็นธรรมแก่ผู้สมัครรับเลือกตั้ง

หลักเกณฑ์ขั้นมูลฐานของการเลือกตั้ง

ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนขององค์การสหประชาชาติ ข้อ 21 มีข้อความว่า

“(1) ทุกคนมีสิทธิและมีส่วนในรัฐบาลของประเทศของตน ซึ่งอาจจะเป็นโดยตรงหรือโดยผ่านทางผู้แทนที่มีการเลือกตั้งโดยอิสระ

(2) ทุกคนมีสิทธิที่จะเข้าถึงบริการสาธารณะในประเทศของตนอย่างเสมอภาค

(3) เจตจำนงของประชาชนต้องเป็นมูลฐานแห่งอำนาจของรัฐบาล โดยแสดงออกทางการเลือกตั้งตามกำหนดเวลาและอย่างแท้จริง ซึ่งอาศัยการออกเสียงโดยทั่วไปอย่างเสมอภาค และการลงคะแนนลับ หรือวิธีการลงคะแนนโดยอิสระ”

จะเห็นได้ว่าปฏิญญานี้ได้วางหลักประชาธิปไตยโดยตรง หรือโดยทางผู้แทนไว้ชัดเจน และในกรณีที่ใช้หลักประชาธิปไตยโดยทางผู้แทน ก็ได้กำหนดให้การเลือกตั้งผู้แทนต้องประกอบไปด้วยหลักเกณฑ์ 6 ประการ คือ หลักการเลือกตั้งโดยอิสระ หลักการเลือกตั้งตามกำหนดเวลา หลักการเลือกตั้งอย่างแท้จริง หลักการเลือกตั้งอย่างเสมอภาค และหลักการเลือกตั้งโดยวิธีลับ

วิธีการออกเสียงเลือกตั้ง

ในแต่ละประเทศที่จัดให้มีการเลือกตั้ง มักจะกำหนดวิธีการเลือกตั้งแตกต่างกันออกไปเพื่อให้เกิดความเหมาะสมและสอดคล้องกับอุดมการณ์ นโยบาย และรูปแบบการปกครองในประเทศของตน ซึ่งพอจะแบ่งออกได้เป็น 2 วิธี คือ³⁰

1. การออกเสียงเลือกตั้งโดยตรง (Direct Vote) คือการให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งได้ลงคะแนนเลือกผู้แทนของตนโดยตรง โดยไม่ต้องเลือกผู้ใดให้ไปทำหน้าที่แทนตนอีก

การออกเสียงเลือกตั้งวิธีนี้ถือว่าเป็นวิธีที่ดีที่สุด และถูกต้องตามอุดมการณ์ประชาธิปไตยมากที่สุด เพราะประชาชนสามารถเลือกผู้แทนได้ด้วยตนเอง ไม่มีผู้ใดสามารถที่จะบิดเบือนหรือเปลี่ยนแปลงเจตนาของประชาชนได้

2. การออกเสียงเลือกตั้งโดยทางอ้อม (Indirect Vote) คือการเลือกตั้งที่จะต้องผ่านระบบตัวกลาง ซึ่งอาจจะมีชั้นเดียวหรือหลายชั้นก็ได้ หมายความว่า ประชาชนผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งจะทำการคัดเลือกบุคคลหรือสภาขึ้นมาชั้นหนึ่งก่อน แล้วบุคคลหรือสภาดังกล่าวจะไปทำหน้าที่เลือกตั้งผู้แทนอีกชั้นหนึ่ง

การออกเสียงเลือกตั้งวิธีนี้เป็นการจำกัดสิทธิของประชาชน เพราะบุคคลหรือสภาที่ประชาชนเลือกให้ไปทำหน้าที่แทนอาจจะไปเลือกตั้งผู้แทนคนอื่นที่ไม่ตรงกับความต้องการของประชาชนก็ได้ ทำให้เจตนารมณ์ของประชาชนถูกบิดเบือนไป ดังนั้น ประเทศต่างๆ จึงมักที่จะใช้วิธีการออกเสียงเลือกตั้งโดยตรง แต่ก็อาจจะถูกจำกัดด้วยปัญหาบางประการ เช่น ผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งมีจำนวนมากเกินไป ประชาชนมีการศึกษาต่ำ เป็นต้น

ระบบการเลือกตั้ง³¹

เนื่องจากการเลือกตั้งเป็นกลไกสำคัญในการสรรหาผู้นำทางการเมือง และดำรงไว้ซึ่งระบบการเมือง ประเทศต่างๆ จึงได้พยายามที่จะพัฒนาระบบการเลือกตั้งให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมของประเทศตน ทั้งนี้เพื่อให้การเลือกตั้งสามารถสนองตอบต่อวัตถุประสงค์สูงสุดของแต่ละประเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ระบบการเลือกตั้งมีอยู่หลายรูปแบบ แต่โดยทั่วไป มักจะแบ่งเป็น 2 รูปแบบคือ

1. ระบบการเลือกตั้งแบบกำหนดเขตเลือกตั้ง มีอยู่ 2 แบบ คือ
 - 1) แบบเขตละหนึ่งคน (single - member constituency)
 - 2) แบบเขตละหลายคน (multi - member constituency)
2. ระบบการเลือกตั้งแบบคิดคะแนนเสียง มีอยู่ 2 แบบ คือ
 - 1) แบบเสียงข้างมาก (majority) มีอยู่ 3 วิธี คือ

- (1) แบบเสียงข้างมากรอบเดียว (simple majority)
- (2) แบบเสียงข้างมากสองรอบ (absolute majority)
- (3) แบบเสียงข้างมากแบบผสม (alternative or preferential)

2) แบบสัดส่วน (proportional representation)

เป็นที่น่าสังเกตว่า หากนำเอาระบบการเลือกตั้งแบบกำหนดเขตเลือกตั้งมาผสมกับระบบการเลือกตั้งแบบคิดคะแนนเสียงแล้ว จะเกิดรูปแบบการเลือกตั้งขึ้นมาอีกมากมายหลายรูปแบบ ยิ่งกว่านั้นในแต่ละรัฐแต่ละประเทศยังได้มีการคิดกลวิธีปลีกย่อยผสมเข้าไปอีก ทำให้เกิดรูปแบบการเลือกตั้งแตกต่างกันออกไปมากกว่า 300 รูปแบบ

ระบบการเลือกตั้งจึงมีรูปแบบที่สามารถพิจารณาได้จากวิธีการกำหนดเขตเลือกตั้ง และวิธีการคิดคะแนนเสียง ซึ่งมีสาระสำคัญดังนี้

ก. วิธีการกำหนดเขตเลือกตั้ง

การกำหนดเขตเลือกตั้ง (delineation of constituencies) ถือเป็นสิ่งที่มีความจำเป็นอย่างยิ่งต่อการที่จะให้ประชาชนผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งได้รู้จักผู้สมัครรับเลือกตั้งได้เป็นอย่างดี และทั่วถึง เขตเลือกตั้งหมายถึงเขตพื้นที่ซึ่งกำหนดขึ้นเพื่อการเลือกตั้งผู้แทน เนื่องจากการเลือกตั้งผู้แทนไม่อาจทำได้โดยการเลือกตั้งรวมกันทั้งประเทศ ดังนั้น ประเทศต่างๆ จึงมักจะนิยมกำหนดเขตการเลือกตั้งขึ้นเป็นเขตพื้นที่ย่อยๆ ภายในประเทศ เพื่อความสะดวกรวดเร็วในการเลือกตั้ง หลักเกณฑ์ในการกำหนดเขตเลือกตั้ง จึงมักจะคำนึงถึงเหตุผล 3 ประการ คือ

- 1) คำนึงถึงจำนวนผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้ง โดยแบ่งให้เท่ากันหรือใกล้เคียงกันมากที่สุดในแต่ละเขตเลือกตั้ง เพื่อที่จะให้ผู้ที่ได้รับการเลือกตั้งแต่ละคนเป็นตัวแทนของประชาชน ในจำนวนเท่ากันหรือใกล้เคียงกันมากที่สุด

- 2) คำนึงถึงเขตพื้นที่ที่กำหนดโดยธรรมชาติ หรือเหตุผลทางภูมิศาสตร์ เขตการปกครองหรือการแบ่งเขตทางการเมืองในแต่ละประเทศ

3) ควรพิจารณาบทวนการกำหนดเขตเลือกตั้งอยู่เสมอ เพื่อให้สอดคล้องกับการโยกย้ายถิ่นฐานของประชาชน และเพื่อความถูกต้องของจำนวนประชาชนในเวลาที่มีการเลือกตั้ง โดยควรมีการพิจารณากำหนดเขตเลือกตั้งใหม่ทุกครั้งที่มีการเลือกตั้งทั่วไป

โดยทั่วไป การกำหนดเขตเลือกตั้งแบ่งออกเป็น 3 แบบคือ

1) การกำหนดเขตเลือกตั้งโดยถือตามเขตการปกครองท้องที่ หรือเขตการปกครองส่วนภูมิภาค ประเทศที่นิยมหลักการกำหนดเขตเลือกตั้งตามเขตการปกครองท้องที่ จะถือหลักความสะดวกและความถูกต้องแน่นอนในเรื่องเขตเลือกตั้ง เพราะเป็นการระบุดำเนินการปกครองท้องที่แต่ละเขตให้เป็นการถาวรแล้ว ซึ่งโดยปกติได้มีการแบ่งเป็นเขตใหญ่ๆ เป็น มลรัฐ มณฑล ภาค จังหวัด หรือเมืองต่างๆ ดังนั้น การกำหนดเขตเลือกตั้งจึงถือตามเขตการปกครองท้องที่นั้นๆ ส่วนประเทศที่กำหนดเขตเลือกตั้งตามเขตการปกครองส่วนภูมิภาคจะใช้ระบบการเลือกตั้งแบบสัดส่วนซึ่งต้องใช้ระบบบัญชีรายชื่อของผู้สมัครรับเลือกตั้งหรือพรรคการเมือง เนื่องจากแต่ละเขตเลือกตั้งต้องการผู้แทนหลายคน

2) การกำหนดเขตเลือกตั้งโดยถือตามเขตชุมชน ประเทศประชาธิปไตยที่พัฒนาแล้วส่วนใหญ่ นิยมกำหนดเขตเลือกตั้งตามเขตชุมชนหรือท้องถิ่น โดยมีหลักการว่าจะกำหนดเขตเลือกตั้งเป็นเขตไม่กว้างใหญ่นัก เพื่อให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งกับประชาชนได้รู้จักกัน ให้ประชาชนในแต่ละเขตเลือกตั้งมีสิทธิเลือกตั้งอย่างเสมอภาคกัน โดยกำหนดเอาเขตชุมชนที่อยู่ในเกณฑ์ที่จะมีผู้แทนได้หนึ่งคนเป็นหลัก เขตชุมชนอาจจะถือตามเขตการปกครองท้องที่ก็ได้ เช่น เขตอำเภอ เขตแขวง เป็นต้น หรือถือตามเขตการปกครองท้องที่ก็ได้ เช่น เขตเทศบาล เป็นต้น

3) การกำหนดเขตเลือกตั้งโดยถือตามเกณฑ์จำนวนประชาชน การกำหนดเขตเลือกตั้งแบบนี้ถือหลักการกำหนดเกณฑ์จำนวนประชาชนตามส่วนที่ได้กำหนดไว้เป็นใหญ่ โดยไม่คำนึงถึงเขตท้องที่หรือเขตชุมชน เขตการเลือกตั้งจึงเป็นเขตเฉพาะที่แบ่งขึ้นใหม่ตามที่ต้องการ

การกำหนดเขตเลือกตั้งจึงอาจทำได้ 2 แบบ การกำหนดเขตเลือกตั้งแบบเขตละหนึ่งคนและการกำหนดเขตเลือกตั้งแบบเขตละหลายคน ดังสาระสำคัญต่อไปนี้

1. การกำหนดเขตเลือกตั้งแบบเขตละหนึ่งคน (single-member constituency) หมายถึงการแบ่งเขตเลือกตั้งให้มีผู้แทนได้เพียงคนเดียว ประชาชนผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งแต่ละคนจึงมีสิทธิเลือกผู้สมัครรับเลือกตั้งจำนวนหลายคน การดำเนินการเลือกตั้งตามวิธีนี้จะต้องแบ่งเขตเลือกตั้งให้มีจำนวนประชาชนตามที่รัฐธรรมนูญหรือกฎหมายเลือกตั้งได้กำหนดไว้ เช่น ประชาชน 150,000 คน ต่อผู้แทน 1 คน และต้องคำนึงถึงความเป็นธรรมในทางภูมิศาสตร์ด้วย โดยสรุป การกำหนดเขตเลือกตั้งแบบแบ่งเขตมีลักษณะสำคัญดังนี้

1) กำหนดเขตเลือกตั้งโดยแบ่งออกเป็นเขต ตามเกณฑ์ของจำนวนประชาชนที่จะพึงมีผู้แทนได้หนึ่งคน

2) เขตเลือกตั้งจะต้องมีผู้แทนได้เขตละหนึ่งคน

3) ผู้มีสิทธิเลือกตั้งคนหนึ่งมีคะแนนเสียงคนละหนึ่งคะแนน เท่าเทียมกันหมดทุกคนทั่วประเทศ

4) กำหนดให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งเข้าแข่งขันได้เพียงคนละหนึ่งเขตเท่านั้น

5) ประชาชนที่มีภูมิลำเนาอยู่ในเขตเลือกตั้งใด มีสิทธิเลือกตั้งได้เฉพาะในเขตเลือกตั้งนั้น

ผลดีของแบบเขตละหนึ่งคน³²

1) มีความเป็นประชาธิปไตยสูงสุด เพราะเกิดความเสมอภาคของบุคคลตามหลักการของระบอบประชาธิปไตยที่ว่าหนึ่งคนมีหนึ่งเสียง เท่าเทียมกันหมดทั่วประเทศ ทำให้เกิดความเป็นธรรมต่างกับการเลือกตั้งแบบเขตละหลายคน ซึ่งประชาชนในจังหวัดนั้นมีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งผู้แทนได้หลายคน ที่ถือว่าเป็นธรรมและผิดหลักการของกฏที่ประชาชนของประเทศจะต้องมีสิทธิเท่าเทียมกัน

ประเทศต่างๆทั่วโลกใช้การเลือกตั้งแบบเขตละหนึ่งคนประมาณร้อยละ 90 ไม่มีจะเป็นประเทศอังกฤษ สหรัฐอเมริกา หรือแคนาดา แม้แต่ในประเทศคอมมิวนิสต์ ก็

ประเทศรัสเซียก็มีลักษณะคล้ายคลึงกันนี้ (ให้แต่ละเขตเลือกตั้งสมาชิกพรรคเข้าสมัครรับเลือกตั้งได้เขตละหนึ่งคน) มีบางประเทศในยุโรปเท่านั้นที่เลือกแบบเขตละหลายคน

การเลือกตั้งแบบนี้จึงเป็นแบบสากลที่ประเทศต่างๆซึ่งมีประสบการณ์และปัญหาก็ยาวนานนับร้อยปี ต่างก็ใช้การเลือกตั้งแบบนี้ทั้งสิ้น

2) ส่งเสริมความสัมพันธ์ใกล้ชิดระหว่างผู้แทนกับประชาชน ซึ่งถือเป็นหลักรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ที่สำคัญ เพราะผู้แทนต้องเป็นตัวแทนของประชาชนที่เลือกตั้งตนเข้ามา

ดังนั้น การเลือกตั้งแบบเขตละหนึ่งคน ผู้แทนจึงย่อมมีโอกาสรู้จักกับประชาชนได้มากกว่าการเลือกตั้งแบบเขตละหลายคน ซึ่งต้องเป็นตัวแทนของประชาชนหลายแสนล้านคน ผู้แทนในเขตเล็กจึงย่อมมีโอกาสรู้ความทุกข์สุข ความคิดเห็น ปัญหาที่เกิดขึ้นในภูมิภาคในท้องถิ่นนั้นได้ดีกว่าในเขตใหญ่ๆอย่างแน่นอน เมื่อรู้ข้อเท็จจริงได้มากกว่า ก็ย่อมทำหน้าที่ได้ดีกว่า ทำให้ประชาชนในเขตเลือกตั้งนั้นพอใจผู้แทนที่พวกเขาเลือกตั้งเข้ามา

3) ส่งเสริมความมั่นคงและเสถียรภาพของระบบการเมือง กล่าวคือ ถ้าผู้สมัครรับเลือกตั้งหรือผู้สนใจในด้านการเมืองผู้ใดรู้จักคุ้นเคยกับประชาชนและให้บริการแก่ชุมชนสม่ำเสมอตลอดมาในเขตเล็กๆย่อมจะเป็นที่รักใคร่นับถือและยอมรับจากประชาชนได้ยั่งยืน นักการเมืองผู้นั้นก็จะมีฐานสนับสนุนของประชาชนในเขตของตนเป็นที่แน่นอน จึงย่อมมีความมั่นคงในอาชีพหรือแนวทางทางการเมืองของตน ประชาชนก็มีผู้แทนที่อยู่ได้หลายสมัย มีโอกาสจะทำประโยชน์แก่เขตเลือกตั้งนั้นๆได้ยั่งยืนต่อเนื่องสูงกว่าผู้แทนหน้าใหม่ ส่วนนักการเมืองประเภทที่อยู่ทีหนึ่งไปสมัครที่หนึ่ง หรือใช้อิทธิพลหรือเงินทุ่ม แต่ไม่ได้อยู่รับใช้ประชาชนเป็นเวลานานพอ ย่อมจะต่อสู้อย่างยาก

อนึ่ง การใช้เขตเล็กเป็นฐานทางการเมือง ยังจะช่วยส่งเสริมการพัฒนาการเมืองระดับท้องถิ่นด้วย คือนักการเมืองจะมีโอกาสสร้างชื่อเสียงเติบโตมาจากระดับท้องถิ่น คือ สุขาภิบาล สภาจังหวัด สภาเทศบาล มาก่อนจะเป็นผู้แทนระดับประเทศ

4) เปิดโอกาสให้แก่ผู้ที่สนใจในด้านการเมืองที่เป็นคนดี มีความรู้ความสามารถ และมีคุณธรรม แต่มีทุนทรัพย์น้อย ได้มีโอกาสแข่งขันเป็นผู้แทนได้ เช่น ครู แพทย์ ทนาย

ความ นักธุรกิจ คหบดี กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ที่เป็นคนในท้องถิ่นและตั้งใจรับใช้ประชาชนในท้องถิ่นนั้น เป็นระยะเวลาานเพราะการที่เขตเลือกตั้งใหญ่ขึ้นจะต้องใช้ทุนทรัพย์ในการเลือกตั้งมาก แต่ถ้าเขตเลือกตั้งเล็กลง ค่าใช้จ่ายในการหาเสียงเลือกตั้งก็จะน้อยลง นอกจากนี้ ยังทำให้ประชาชนได้รู้จักผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นรายคนเป็นอย่างดี ประชาชนยอมรับว่าใครเป็นคนเช่นใด และจะได้ออกเสียงเลือกตั้งได้อย่างมีประสิทธิภาพ

6) การคัดเลือกตัวบุคคลของพรรคการเมืองจะดีขึ้น เพราะแต่ละเขตจะเลือกตั้งผู้แทนได้คนเดียว แต่ละพรรคการเมืองจึงต้องพยายามเลือกบุคคลที่ประชาชนศรัทธามากที่สุดลงสมัครรับเลือกตั้งมิฉะนั้นจะแพ้แก่ผู้สมัครรับเลือกตั้งจากพรรคการเมืองอื่น ทำให้ได้ผู้แทนจากหลายสาขาอาชีพเข้ามาทำให้พรรคการเมืองมีความเข้มแข็งมากขึ้น นักการเมืองที่ไม่มีฐานในพื้นที่ ประเภทที่ พ่อจูงลูก พี่จูงน้อง สามัญภรรยา มาสมัครในเขตเลือกตั้งเดียวกันก็จะมีขึ้นมาอีก (แต่ในกรณีที่ครอบครัวใดตั้งใจรับใช้ชุมชนต่อเนื่องนั้น อาจจะได้รับทอดตำแหน่งกันได้)

6) เป็นการเปิดโอกาสให้คนกลุ่มน้อย มีผู้แทนของตนได้ เนื่องจากคนกลุ่มน้อยในจังหวัดหนึ่ง แต่ชุมชนรวมกันเป็นฝ่ายข้างมากในเขตเลือกตั้งหนึ่ง สามารถส่งผู้แทนของตนเข้าไปนั่งในสภาได้ ทำให้ได้ผู้แทนที่ทราบความเห็นของฝ่ายข้างน้อย และอาจลดความตึงเครียดทางการเมืองได้

7) การใช้สิทธิพลในการทุ่มซื้อคะแนนเสียงก็จะน้อยลง เพราะประชาชนรู้จักผู้สมัครรับเลือกตั้งแต่ละคนเป็นอย่างดี เช่น พรรคการเมืองใดเลือกผู้สมัครรับเลือกตั้งที่มีอิทธิพลหรือมีเงินที่ไม่มีคุณธรรม แต่ใช้เงินซื้อคะแนนเสียงในการเลือกตั้งเข้ามาเป็นผู้แทนประชาชนก็จะไม่เลือก และหันไปเลือกตั้งพรรคการเมืองที่ส่งผู้สมัครรับเลือกตั้งที่เป็นคนดี มีความรู้ความสามารถ และมีคุณธรรม เป็นต้น แนวโน้มก็คือ พรรคการเมืองจะกลับกรองเลือกคนดี มีความรู้ความสามารถ และมีคุณธรรมมากขึ้น ในที่สุด การทุ่มเงินซื้อเสียงก็จะลดน้อยลงโดยปริยาย

8) เป็นวิธีการสร้างผู้นำชุมชนของกลุ่มอาชีพต่างๆให้เตรียมพร้อมที่จะเป็นผู้นำทางการเมืองที่ดีมีความรับผิดชอบในโอกาสต่อไป และมีส่วนปลูกจิตสำนึกให้เลือกตัวแทนของตนเองอย่างแท้จริง

9) เป็นวิธีการเลือกตั้งที่ง่าย ประชาชนสามารถจำหมายเลขของผู้สมัครรับเลือกตั้งและกาบัตรเลือกตั้งได้ง่ายขึ้น เพราะกาบัตรเลือกตั้งได้เพียงหมายเลขเดียว ด้วยเหตุนี้ จึงไม่ต้องกลัวว่าบัตรเลือกตั้งจะเสียอันเนื่องมาจากการที่ต้องกาบัตรเลือกตั้งหลายหมายเลข

10) เป็นการส่งเสริมให้ประชาชนสามารถใช้ดุลพินิจของตนอย่างรับผิดชอบในการกาบัตรเลือกตั้ง เพราะกาบัตรเลือกตั้งได้เพียงคนเดียว ทำให้ประชาชนต้องพิจารณาอย่างรอบคอบมากกว่าเดิมว่าจะเลือกผู้สมัครรับเลือกตั้งซึ่งเป็นผู้มีเงินที่ให้อำมิสสินจ้างซื้อคะแนนเสียง ผู้มีอิทธิพล ผู้มีบุญคุณ หรือจะเลือกผู้สมัครรับเลือกตั้งที่มีความรู้ความสามารถและมีคุณธรรมความดี ตลอดจนมีความศรัทธาในพรรคการเมืองที่มีผู้สมัครรับเลือกตั้งนั้นสังกัด

11) ระยะเวลาในการโฆษณาหาเสียง สามารถเดินทางเข้าไปติดต่อได้ทั่วถึงทุกแห่ง ผู้สมัครรับเลือกตั้งที่ยากจนไม่เสียเปรียบผู้สมัครรับเลือกตั้งที่ร่ำรวยจนเกินไป ประชาชนจึงมีโอกาสพิจารณาตัวผู้สมัครรับเลือกตั้งได้อย่างใกล้ชิด ทั้งสะดวกในการที่จะพิจารณาเลือกเอาคนที่ดีที่สุดเพียงคนเดียวโดยไม่ต้องผ่าน “หัวคะแนน” ซึ่งเป็นวิธีที่จะทำให้การซื้อเสียงเป็นไปได้ยากที่สุด โอกาสที่จะใช้อิทธิพลข่มขู่บีบบังคับก็ไม่สามารถทำได้ เพราะไม่สามารถปิดบังได้ ทำให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งทุกคนควบคุมกันเอง และสามารถแก้ไขสถานการณ์ได้ทันต่อเหตุการณ์ เพราะเมื่อถึงเวลาออกเสียงลงคะแนนซึ่งเป็นการลงคะแนนลับ ผู้ออกเสียงเลือกตั้งย่อมมีสิทธิที่จะตัดสินใจเลือกตั้งได้เองอย่างอิสระ

12) การแบ่งเขตเลือกตั้งให้เล็กและให้ประชาชนเลือกผู้สมัครรับเลือกตั้งเพียงคนเดียว ทำให้การบริหารกาเลือกตั้งของทางราชการดำเนินไปอย่างสะดวก รวดเร็ว ประหยัดทั้งเวลาและค่าใช้จ่ายในการจัดการเลือกตั้ง การตรวจนับคะแนนก็สามารถรวมคะแนนประกาศผลการเลือกตั้งได้ถูกต้องรวดเร็วกว่า

13) หากมีการเลือกตั้งซ่อม ก็จะทำให้การเลือกตั้งสะดวกรวดเร็ว เสียค่าใช้จ่ายในการจัดการเลือกตั้งน้อย

14) ผู้สมัครรับเลือกตั้งและผู้ออกเสียงเลือกตั้งมีโอกาสเผชิญหน้ากันได้สะดวกมากขึ้น อาจทำให้ประชาชนมองเห็นความสำคัญและประโยชน์ของการเลือกตั้งได้ชัดเจนขึ้น

15) ความขัดแย้งในตัวผู้สมัครรับเลือกตั้งในพรรคการเมืองเดียวกันจะไม่มี เพราะไม่ต้องหาเสียงแข่งขันกันในเขตเลือกตั้งเดียวกัน

ผลเสียของแบบเขตละหนึ่งคน³³

1) อาจก่อให้เกิดปัญหาขึ้นถ้าการเลือกตั้งแบบเขตละหนึ่งคนนี้ ถูกนำไปใช้เป็นกลวิธีในการเอาชนะคู่แข่งขึ้นในการเลือกตั้ง ทั้งนี้ โดยการพยายามกำหนดเขตเลือกตั้งให้ครอบคลุมพื้นที่ที่ผู้สมัครรับเลือกตั้งผู้หนึ่งมีคะแนนนิยมมากที่สุด โดยตัดส่วนที่เป็นพื้นที่ซึ่งเป็นเขตคะแนนเสียงของผู้อื่นออกไปจากเขตเลือกตั้ง ซึ่งได้มีการใช้กลวิธีนี้ในสหรัฐอเมริกา ในการกำหนดเขตเลือกตั้ง เพื่อสร้างความได้เปรียบให้แก่พรรคการเมืองที่ตนสังกัดและก่อให้เกิดปัญหาขึ้น กลวิธีนี้มีชื่อว่า “เกอร์รีแมนเดอริง” (gerrymandering)

2) ทุจริตในการเลือกตั้งได้ง่าย เพราะประชาชนในเขตเลือกตั้งมีจำนวนน้อย ทำให้ผลของการเลือกตั้งอาจเปลี่ยนแปลงได้ เนื่องจากถ้ากระทำทุจริตเพียงบางหน่วยลงคะแนน ก็อาจจะทำให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งได้รับเลือกตั้งโดยมิชอบได้

3) เป็นการเลือกตั้งตัวบุคคลมากกว่านโยบายของพรรคการเมือง เพราะเลือกผู้สมัครรับเลือกตั้งได้เพียงหนึ่งคน ทำให้ตัวบุคคลมีความสำคัญมากกว่าพรรคการเมืองซึ่งเป็นการทำลายระบบพรรคการเมืองไปในตัว

4) ยากที่จะจัดแบ่งพื้นที่ให้เท่ากัน เพราะอาจมีปัญหาและอุปสรรคในทางภูมิศาสตร์

5) จากการศึกษาที่ประชาชนในเขตเลือกตั้งมีจำนวนน้อย ทำให้สามารถใช้อิทธิพลบังคับขู่เข็ญหรือให้สินจ้างรางวัลแก่ประชาชนให้ลงคะแนนเสียงให้ได้ง่าย

6) ผู้ที่ได้รับเลือกตั้งต้องคอยห่วงใยถึงผลประโยชน์ของท้องถิ่นเสมอ เพราะใกล้ชิดกับผู้ออกเสียงเลือกตั้งมาก จึงมักต้องเสนอขอเงินจากรัฐบาลเพื่อท้องถิ่นของตน ทำให้กลายเป็นผู้แทนท้องถิ่นไป

7) เขตเลือกตั้งเล็ก จึงสามารถทุ่มเงินซื้อคะแนนเสียงได้ง่าย และใช้เงินจำนวนไม่มากนัก

8) การเอาชนะคู่แข่งชั้นในการเลือกตั้งจะเป็นไปอย่างรุนแรง เพราะผู้สมัครรับเลือกตั้งแต่ละคนต่างก็หวังที่จะได้รับการเลือกตั้งเข้ามาเป็นผู้แทน

9) เขตเลือกตั้งเล็ก อาจจะทำให้ผู้แทนที่ไม่ดีเข้ามา เนื่องจากสามารถกระทำทุจริตด้วยวิธีการต่างๆได้ง่าย

10) ผู้แทนอาจจะมีความรู้สึกว่าตนเป็นแค่เพียงผู้แทนของคนกลุ่มน้อยเท่านั้น

11) ทำให้โยกย้ายผู้ออกเสียงเลือกตั้งเข้ามาในเขตเลือกตั้งเพื่อช่วยเหลือผู้สมัครรับเลือกตั้งคนใดคนหนึ่งได้ง่าย เนื่องจากเจ้าหน้าที่ของรัฐจะสามารถทำได้ง่ายกว่าเขตเลือกตั้งใหญ่

2. การกำหนดเขตเลือกตั้งแบบเขตละหลายคน (multi-member constituency) หมายถึงการกำหนดเขตการปกครองเป็นเขตเลือกตั้งเขตหนึ่ง โดยผู้สิทธิเลือกตั้งในแต่ละเขต มีสิทธิออกเสียงลงคะแนนเลือกผู้แทนได้ตามจำนวนที่กำหนดให้มีได้ในเขตเลือกตั้งนั้นๆ การดำเนินการเลือกตั้งตามวิธีนี้จึงมักจะเป็นเขตเลือกตั้งขนาดใหญ่ เช่น เขตจังหวัดเป็นเขตเลือกตั้ง โดยอาจจะกำหนดให้ประชาชนทุกๆ 150,000 คน มีผู้แทนเพิ่มได้อีก 1 คน โดยสรุป การกำหนดเขตการเลือกตั้งแบบรวมเขตมีลักษณะสำคัญดังนี้

1) กำหนดเขตเลือกตั้งโดยถือตามเขตการปกครองท้องถิ่นหรือเขตการปกครองส่วนภูมิภาค เช่น มณฑล ภาค หรือจังหวัด เป็นเขตเลือกตั้งหนึ่ง

2) ผู้สมัครรับเลือกตั้งสมัครเข้าแข่งขันได้เพียงเขตเลือกตั้งเดียวเท่านั้น

3) ประชาชนที่มีภูมิลำเนาอยู่ในเขตเลือกตั้งใดมีสิทธิเลือกตั้งได้เฉพาะในเขตเลือกตั้งนั้น

4) การคิดคะแนนเสียงใช้แบบเสียงข้างมาก ผู้สมัครรับเลือกตั้งที่ได้คะแนนเสียงสูงสุดตามลำดับจำนวนที่ต้องการในเขตนั้น จะเป็นผู้ได้รับเลือกตั้งเป็นผู้แทน

5) เนื่องจากเป็นเขตเลือกตั้งที่มีขนาดใหญ่ การลงคะแนนเสียงจึงอาจเป็นระบบบัญชีรายชื่อของผู้สมัครรับเลือกตั้งหรือพรรคการเมือง หรืออาจจะเป็นการลงคะแนนเสียงให้คนเดียวในเมื่อเขตเลือกตั้งนั้นต้องการผู้แทนเพียงคนเดียว หรือเป็นการลงคะแนนเสียงให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งมากกว่าหนึ่งคน ถ้าเขตเลือกตั้งนั้นมีผู้แทนได้หลายคน

ผลดีของแบบเขตละหลายคน

1) เมื่อถือจังหวัดหนึ่งเป็นเขตเลือกตั้งหนึ่ง เขตเลือกตั้งย่อมกว้างใหญ่และทั้งผู้มีสิทธิเลือกตั้งก็มีจำนวนมาก จึงเป็นการยากที่จะใช้อำนาจและอิทธิพลข่มขู่ บีบบังคับ จ้างวาน ใช้ หรือซื้อคะแนนเสียงโดยทั่วถึงทั้งจังหวัดได้

2) ผู้เลือกตั้งคนหนึ่งมีสิทธิเลือกผู้แทนได้หลายคน เพราะในการเลือกตั้งแบบรวมเขตจังหวัดอาจจะมีผู้แทนได้หลายคนตามเกณฑ์จำนวนของประชาชนในจังหวัด ประชาชนจึงมีโอกาสเลือกตั้งผู้แทนที่เขาพอใจได้มากยิ่งขึ้น เนื่องจากโอกาสในการเลือกตั้งมีมากกว่าการเลือกตั้งแบบเขตละหนึ่งคน

3) อาจจะทำให้มีโอกาสได้ผู้แทนที่มีคุณสมบัติยิ่งขึ้น เพราะผู้ที่ได้รับเลือกตั้งได้ผ่านการกลั่นกรองเลือกเฟ้นจากประชาชนทั้งจังหวัด

4) เปิดโอกาสให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งที่มีเสียงสนับสนุนกระจายกระจายทั่วไปทั้งจังหวัด แต่ไม่มีคะแนนนิยมหนาแน่นเฉพาะเจาะจงเป็นกลุ่มเป็นก้อนในแห่งใดแห่งหนึ่งสามารถได้รับเลือกตั้งได้

5) ทำให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งทุกคนรู้เขตเลือกตั้งที่แน่นอนและสะดวกในการหาคะแนนนิยมไว้ล่วงหน้า

6) ทำให้ผู้ที่ได้รับเลือกตั้งเป็นผู้แทนในจังหวัดนั้น รู้สึกว่ามีความผูกพันอยู่กับประชาชนทั่วไปทั้งจังหวัด ไม่เฉพาะแต่ท้องถิ่นใดท้องถิ่นหนึ่ง ทำให้ผู้ที่ได้รับเลือกตั้งมีความเป็นอิสระ ไม่จำเป็นต้องเอาใจประชาชนในท้องถิ่นมากเกินไป

7) ผู้สมัครรับเลือกตั้งที่เคยได้รับเลือกตั้งในจังหวัดนั้นมาแล้ว มีโอกาสได้รับเลือกตั้งเป็นผู้แทนมาก เพราะเป็นที่รู้จักของประชาชนอย่างกว้างขวางกว่าผู้สมัครหน้าใหม่ การได้ผู้แทนที่เคยมีประสบการณ์มาแล้ว ย่อมจะทำให้ผู้แทนนั้นรู้จักบทบาท อำนาจหน้าที่ และความรับผิดชอบในการเป็นผู้แทนที่ดี

8) ผู้สมัครที่ได้รับเลือกตั้งมีความรู้สึกภาคภูมิใจที่ได้รับเลือกมาจากประชาชนทั่วทั้งจังหวัดและอาจถือได้ว่าเป็นผู้แทนของประชาชนส่วนมาก คือ เป็นผู้แทนของจังหวัด

9) อาจมีผลช่วยส่งเสริมและกระตุ้นให้ประชาชนสนใจในการเลือกตั้งในระบบพรรคการเมืองและนโยบายพรรคการเมืองมากขึ้น โดยไม่ต้องพึ่งเสียงเลือกตั้งบุคคลเพียงอย่างเดียว

10) ช่วยสนับสนุนระเบียบวินัยของพรรคการเมือง ทำให้พรรคการเมืองเข้มแข็งเป็นปึกแผ่นและมีบทบาทเพิ่มมากขึ้น สามารถพัฒนาระบบพรรคการเมืองให้เจริญก้าวหน้าได้ และมีผลทำให้การปกครองระบอบประชาธิปไตยดำเนินไปด้วยดีมีเสถียรภาพ

11) ทำให้เกิดแนวโน้มในการมีพรรคการเมืองน้อยพรรค เพราะเขตเลือกตั้งกว้างใหญ่ ทำให้พรรคการเมืองเล็กๆที่เกิดขึ้นใหม่หรือผู้สมัครคนเดียวเสียเปรียบพรรคการเมืองที่มีชื่อเสียงและตั้งมานาน อีกทั้งยังมีแนวโน้มในการพัฒนาเข้าสู่ระบบพรรคการเมืองแบบสองพรรคได้ง่ายยิ่งขึ้น ทำให้รัฐบาลมีเสถียรภาพ

ผลเสียของแบบเขตละหลายคน

1) สิ้นเปลืองค่าใช้จ่ายในการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งมาก เพราะเขตเลือกตั้งกว้างใหญ่และมีจำนวนประชาชนมากมาย ผู้สมัครรับเลือกตั้งแต่ละคนต้องใช้จ่ายเงินหาเสียงจำนวนมาก ทำให้ผู้สมัครที่มีฐานะดีได้เปรียบผู้สมัครของพรรคการเมืองที่มีเงินทุนน้อยหรือผู้สมัครคนเดียว

2) ทางราชการต้องเสียงบประมาณในการบริหารการเลือกตั้งสูง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีที่ต้องมีการเลือกตั้งซ่อมแทนตำแหน่งที่ว่างเพียง 1 ตำแหน่งในจังหวัดหนึ่ง ก็

ต้องเสียงบประมาณค่าใช้จ่ายเกือบเท่ากับการเลือกตั้งเต็มตามจำนวนผู้แทนที่จะพึงมีได้ทั่วจังหวัด จึงไม่เป็นการประหยัดค่าใช้จ่ายตามหลักประชาธิปไตย

3) ผู้เลือกตั้งไม่ค่อยได้รับความสะดวกรวดเร็วในการพิจารณาและลงคะแนนเสียงเลือกผู้แทนของตน เพราะมีความยุ่งยากลำบากใจและเสียเวลาในการใช้ดุลพินิจเลือกตั้งผู้แทนที่เหมาะสมได้เต็มที่เนื่องจากในเขตเมืองมักจะต้องการผู้แทนหลายคน

4) ทำให้ยุ่งยากและเสียเวลาในการลงคะแนนเสียงของผู้เลือกตั้ง และในการตรวจนับคะแนนของเจ้าหน้าที่ เพราะผู้สมัครรับเลือกตั้งมีหลายคน และผู้เลือกตั้งทั้งจังหวัดก็มีจำนวนมากทำให้การตรวจนับคะแนนและการรวมคะแนนเพื่อประกาศผลเลือกตั้งล่าช้ากว่าการแบ่งเขตเลือกตั้งลง

5) แต่ละจังหวัดมีผู้แทนได้ไม่เท่ากัน จังหวัดใดมีผู้แทนมากทำให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งลงคะแนนเสียงได้หลายเสียงซึ่งไม่เป็นการเสมอภาคกับประชาชนที่อยู่ในจังหวัดที่มีผู้แทนได้น้อย

6) เนื่องจากเขตเลือกตั้งในแต่ละจังหวัดมีไม่เท่ากัน ประชาชนที่อยู่ในจังหวัดย่อมได้เปรียบในการมีผู้แทนได้จำนวนมากกว่าประชาชนที่อยู่ในจังหวัดเล็ก ดังนั้น ประชาชนในแต่ละจังหวัดจึงไม่ได้รับความเสมอภาคในการมีผู้แทนได้โดยเท่าเทียมกัน

7) นอกจากจะเป็นผู้แทนของปวงชนแล้ว ผู้แทนยังเป็นผู้แทนในเขตเลือกตั้งและดูแลทุกข์สุขของประชาชนในเขตเลือกตั้งนั้นด้วย แต่การเลือกตั้งแบบรวมเขต ซึ่งทำให้จังหวัดหนึ่งมีผู้แทนได้หลายคน ผู้แทนอาจจะเกี่ยงกันรับผิดชอบและแก่งแย่งชิงดีชิงเด่นกัน อาจจะนำมาซึ่งความแตกแยกขัดแย้งและเป็นปฏิปักษ์ต่อกัน และเกี่ยวโยงไปถึงคะแนนเสียงและผู้สนับสนุนของแต่ละฝ่ายด้วย

8) ผู้เลือกตั้งอาจเป็นผู้แทนของคนส่วนน้อย ซึ่งอยู่กระจัดกระจายทั่วไป ไม่เป็นกลุ่มก้อนและเขตเลือกตั้งกว้างใหญ่มาก ผู้ที่เป็นผู้แทนจึงไม่อาจที่จะรวบรวมความคิดเห็นหรือทราบความต้องการที่แท้จริงของประชาชนส่วนใหญ่ได้

๑) เนื่องจากเขตเลือกตั้งกว้างใหญ่มาก ผู้สมัครรับเลือกตั้งที่มีฐานะดีอาจจะซื้อเสียงหรือให้สินจ้างรางวัลแก่ผู้เลือกตั้งได้ในบางท้องที่

10) เนื่องจากเขตเลือกตั้งกว้างใหญ่และมีจำนวนประชาชนมาก จึงเป็นการยากที่จะหยั่งทราบเจตจำนงของประชาชน ผู้แทนไม่อาจที่จะทราบความต้องการและความคิดเห็นของประชาชนในเขตเลือกตั้งได้ทั่วถึง การติดต่อสัมพันธ์ระหว่างผู้เลือกตั้งกับผู้แทนย่อมไม่สะดวกรวดเร็วเท่าที่ควรและอาจจะทำให้ผู้แทนห่างเหินจากประชาชนได้ง่าย

11) เป็นการกดขี่ฝ่ายข้างน้อยในจังหวัด เพราะถ้าพรรคการเมืองใดมีสมาชิกหรือผู้ที่นิยมชมชอบในจังหวัดมากกว่าครึ่งหนึ่ง ผู้สมัครรับเลือกตั้งที่เป็นสมาชิกของพรรคการเมืองนั้นย่อมจะได้รับการเลือกตั้ง ส่วนผู้สมัครรับเลือกตั้งของพรรคการเมืองฝ่ายข้างน้อย ซึ่งอาจมีเสียงข้างมากในบางท้องที่ก็จะไม่ได้รับการเลือกตั้งเลย

ข. วิธีการคิดคะแนนเสียง

การคิดคะแนนเสียงมีความเกี่ยวข้องกับความบริสุทธิ์และยุติธรรมของการเลือกตั้งประเทศต่างๆ จึงพยายามที่จะคิดค้นวิธีการคิดคะแนนเสียงให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมทางการเมืองและสังคมของประเทศตน การคิดคะแนนเสียงจึงอาจทำได้ 2 วิธี คือ การคิดคะแนนเสียงแบบเสียงข้างมาก และการคิดคะแนนเสียงแบบสัดส่วน ดังสาระสำคัญต่อไปนี้

1. การคิดคะแนนเสียงแบบเสียงข้างมาก (majority) หมายถึงการคิดคะแนนเสียงที่ถือว่าผู้ได้รับคะแนนเสียงมากที่สุด ตามจำนวนผู้แทนที่พึงมีในเขตเลือกตั้งนั้นเป็นผู้ได้รับการเลือกตั้ง (first past the post) การคิดคะแนนเสียงแบบนี้มีอยู่ 3 วิธีย่อยคือ

1) แบบเสียงข้างมากรอบเดียว (simple majority) หมายถึงการตัดสินให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งที่ได้คะแนนเสียงมากที่สุดตามจำนวนผู้แทนที่พึงมีในเขตเลือกตั้งนั้นเป็นผู้ได้รับการเลือกตั้งโดยไม่คำนึงถึงว่าคะแนนเสียงที่ได้รับจะเป็นเท่าไร กล่าวคือ ถ้าเป็นเขตเลือกตั้งแบบเขตละหนึ่งคน ผู้สมัครรับเลือกตั้งที่ได้คะแนนเป็นที่หนึ่งจะได้รับเลือกตั้ง ถ้าเป็นเขต

เลือกตั้งแบบเขตละหลายคน เช่น เขตละ 3 คน ผู้สมัครรับเลือกตั้งที่ได้คะแนนสูงสุด 3 คนแรกจะได้รับเลือกตั้ง ดังนั้น คะแนนเสียงที่ได้รับจากแบบเสียงข้างมากรอบเดียวนี้ จึงอาจได้รับไม่เกินกว่าครึ่งหนึ่งของผู้ไปใช้สิทธิเลือกตั้งที่เป็นบัตรก็ได้ เพียงแต่ได้รับมากกว่าคนอื่น (relative majority) เท่านั้นเอง

ผลดีของแบบเสียงข้างมากรอบเดียว

- (1) เหมาะสำหรับประเทศที่มีพรรคการเมืองระบบสองพรรค เนื่องจากช่วยรักษาระบบสองพรรคให้คงอยู่ได้ตลอดไป
- (2) ประชาชนสามารถเข้าใจวิธีการคิดคะแนนเสียงได้ง่าย
- (3) สะดวกรวดเร็วในการบริหารการเลือกตั้ง

ผลเสียของแบบเสียงข้างมากรอบเดียว

- (1) มีความไม่เป็นธรรมสูง เนื่องจากจำนวนคะแนนเสียงกับจำนวนผู้ที่ได้รับเลือกตั้งไม่ได้สัดส่วนกัน
- (2) พรรคการเมืองขนาดเล็กจะเกิดขึ้นได้ยาก เนื่องจากโอกาสที่จะได้รับเลือกตั้งมีน้อยมาก

2) แบบเสียงข้างมากสองรอบ (absolute majority) หมายถึงการคิดคะแนนเสียงที่กำหนดว่า ผู้สมัครรับเลือกตั้งจะได้รับเลือกตั้งในรอบแรกก็ต่อเมื่อได้คะแนนเสียงมากกว่าครึ่งหนึ่ง (50+1) ของผู้ไปใช้สิทธิเลือกตั้งที่เป็นบัตร นั่นคือต้องได้เสียงข้างมากเด็ดขาด หากไม่มีใครได้คะแนนเสียงมากกว่าครึ่งหนึ่ง ก็จะมีการเลือกตั้งในรอบสอง ในรอบนี้ หากผู้ใดได้คะแนนเสียงมากที่สุดก็จะได้รับเลือกตั้ง ส่วนผู้ใดบ้างที่จะแข่งขันในรอบสองได้ จะต้องเป็นไปตามที่กฎหมายเลือกตั้งกำหนด เช่น จะต้องได้คะแนนเสียงไม่น้อยกว่าร้อยละ 12.5 ของผู้มีสิทธิเลือกตั้งในรอบแรก เป็นต้น

ผลดีของแบบเสียงข้างมากสองรอบ

(1) เกิดความเป็นธรรมในคะแนนเสียงที่ได้รับเลือกตั้งมากขึ้น เนื่องจากถ้าในรอบแรก ได้คะแนนเสียงไม่มากกว่าครึ่งหนึ่งของผู้ไปใช้สิทธิเลือกตั้งที่เป็นบัตรดี ก็จะมีการเลือกตั้งในรอบสอง

(2) เหมาะสำหรับประเทศที่มีพรรคการเมืองหลายพรรค เนื่องจากประชาชนสามารถเลือกพรรคการเมืองที่ตนเองชอบได้อย่างเต็มที่ในรอบแรก

(3) พรรคการเมืองที่มีอุดมการณ์ไปในแนวเดียวกันจะรวมตัวกันในรอบสอง ผลเสียของแบบเสียงข้างมากสองรอบ

(1) เสียค่าใช้จ่ายในการเลือกตั้งมาก

(2) ไม่เหมาะกับประเทศกำลังพัฒนาที่ประชาชนไม่ค่อยมีความสนใจในกิจกรรมทางการเมืองมากนัก

(3) แบบเสียงข้างมากแบบผสม (alternative or preferential) เป็นวิธีที่ใช้ในการเลือกตั้งแบบเขตละหนึ่งคนเป็นสำคัญ โดยผู้มีสิทธิเลือกตั้งแต่ละคนจะเลือกผู้สมัครรับเลือกตั้งที่ตนต้องการให้เป็นผู้แทนเพียงหนึ่งคนเป็นหมายเลขหนึ่ง จากนั้นก็จะเลือกผู้สมัครรับเลือกตั้งคนอื่น ๆ ที่ตนชอบน้อยกว่าคนแรกเป็นหมายเลขสอง สาม สี่.. ไปจนหมดผู้สมัครรับเลือกตั้งในเขตนั้น ถ้าผลปรากฏว่า ผู้สมัครรับเลือกตั้งคนใดได้คะแนนเสียงที่ผู้มีสิทธิเลือกตั้งระบุไว้เป็นหมายเลขหนึ่งเกินกว่าร้อยละ 50 ผู้สมัครรับเลือกตั้งคนนั้นก็จะเป็นผู้แทนทันที แต่ถ้าหากไม่มีใครได้คะแนนเสียงเกินกว่าร้อยละ 50 ผู้สมัครรับเลือกตั้งคนที่ได้รับเลือกเป็นหมายเลขหนึ่งน้อยที่สุดจะถูกตัดออกไป และจะเอาคะแนนเสียงที่ผู้มีสิทธิเลือกตั้งได้ระบุไว้สำหรับผู้สมัครรับเลือกตั้งคนอื่นเป็นหมายเลขสอง มาบวกให้แก่ผู้สมัครรับเลือกตั้งคนอื่น ๆ ที่ได้คะแนนเสียงสูงกว่า ผู้สมัครรับเลือกตั้งคนใดได้คะแนนเสียงถึงร้อยละ 50+1 ก่อน ก็จะได้เป็นผู้แทน หากยังไม่มีผู้สมัครรับเลือกตั้งคนใดได้คะแนนเสียงถึงอีก ก็จะเอาคะแนนเสียงที่ระบุไว้เป็นหมายเลขสามมาคำนวณต่อไป และทำเช่นนี้ไปเรื่อย ๆ จนกว่าจะมีผู้สมัครรับเลือกตั้งคนใดคนหนึ่งได้คะแนนเสียงถึงร้อยละ 50+1

ผลดีของแบบเสียงข้างมากแบบผสม

(1) ประชาชนมีโอกาสเลือกผู้สมัครรับเลือกตั้งได้ดีกว่าสองวิธีแรก

(2) คะแนนเสียงที่เลือกผู้สมัครรับเลือกตั้งไม่สูญเปล่า เนื่องจากสามารถเลือกผู้สมัครรับเลือกตั้งคนอื่น ๆ สำรองไว้ได้ตามลำดับความนิยมมากน้อย

ผลเสียของแบบเสียงข้างมากแบบผสม

(1) พรรคการเมืองที่มีเสียงข้างน้อยจะไม่มีโอกาสได้รับเลือกตั้ง

2. การคิดคะแนนเสียงแบบสัดส่วน (proportional representation) หมายถึง การเลือกตั้งที่ทำให้มีผู้แทนได้ตามสัดส่วนของคะแนนเสียงทั้งหมด การคิดคะแนนเสียงแบบนี้ค่อนข้างยุ่งยากพอสมควร และจะดำเนินไปได้กับการเลือกตั้งแบบเขตละหลายคนเท่านั้น วัตถุประสงค์ของการคิดคะแนนเสียงแบบสัดส่วนก็คือ เพื่อให้เกิดความสมดุลหรือการได้สัดส่วนกันระหว่างคะแนนเสียงที่ได้รับกับจำนวนผู้แทนที่จะพึงมีได้ การคิดคะแนนเสียงแบบนี้เรียกอีกชื่อหนึ่งว่า “ระบบบัญชีรายชื่อ” (list system) มีหลักการที่สำคัญคือ การกำหนดจำนวนคะแนนพื้นฐานสำหรับการตัดสินการได้ผู้แทนหนึ่งคนในเขตเลือกตั้งหนึ่ง ๆ สำหรับบัญชีรายชื่อของผู้สมัครรับเลือกตั้งหรือพรรคการเมือง วิธีการที่จะทำได้จำนวนคะแนนพื้นฐานมามีอยู่ 3 แบบ คือ

แบบที่หนึ่ง เอาคะแนนเสียงผู้ไปใช้สิทธิเลือกตั้งที่เป็นบัตรดีในเขตเลือกตั้งเขตหนึ่งหารด้วยจำนวนผู้แทนที่พึงมีในเขตเลือกตั้งนั้น ผลลัพธ์ที่ออกมาจะเป็นจำนวนคะแนนพื้นฐานสำหรับผู้แทนหนึ่งคนในเขตเลือกตั้งนั้น

แบบที่สอง ออกกฎหมายกำหนดล่วงหน้าถึงจำนวนคะแนนพื้นฐานที่จะได้ผู้แทนหนึ่งคนสำหรับทุกเขตเลือกตั้ง

แบบที่สาม เอาคะแนนเสียงของผู้ไปใช้สิทธิเลือกตั้งที่เป็นบัตรดีทั้งประเทศในทุกเขตเลือกตั้ง หารด้วยจำนวนผู้แทนที่พึงมีได้ทั้งประเทศ ผลลัพธ์ที่ออกมาจะเป็นจำนวนคะแนนพื้นฐานสำหรับผู้แทนหนึ่งคนในทุกเขตเลือกตั้ง

อย่างไรก็ตาม ไม่ว่าจะหาจำนวนคะแนนพื้นฐานจากวิธีใด ก็ย่อมจะเหลือเศษของคะแนนเสียงที่แต่ละบัญชีรายชื่อหรือแต่ละพรรคการเมืองได้รับ และเศษของจำนวนผู้แทน

เสมอ จึงต้องมีวิธีคำนวณจำนวนผู้แทนที่เหลือให้แก่แต่ละบัญชีรายชื่อหรือแต่ละพรรคการเมืองอื่น ซึ่งที่สำคัญมีอยู่ 3 แบบคือ

1) แบบเหลือเศษมาก : บัญชีรายชื่อใดหรือพรรคการเมืองใดที่เหลือคะแนนเสียงที่ยังไม่ได้เอาไปคำนวณหาจำนวนผู้แทนในครั้งแรกมากที่สุด จะได้จำนวนผู้แทนที่เหลือไป

2) แบบคะแนนเฉลี่ยมาก : เอาจำนวนเสียงที่เป็นบัตรดีที่พรรคการเมืองได้ทั้งหมดหารจำนวนผู้แทนที่ได้แล้วจริง บวกกับผู้แทนอีกหนึ่งคนที่ยังไม่ได้รับ พรรคการเมืองใดมีผลลัพท์จากการหารหรือมีคะแนนเฉลี่ยมาก จะได้ผู้แทนที่เหลือไป

3) แบบด็องต์ (d'Hondt) : เอาคะแนนเสียงของแต่ละพรรคที่ได้รับ หารด้วย 1,2,3,4,5,... ไปจนเท่าจำนวนของพรรคการเมืองที่ได้รับเลือกตั้ง แล้วเอาผลลัพท์ที่ได้มาเรียงไล่จากมากไปหาน้อยจนถึงจำนวนผู้แทนที่เหลืออยู่ จากนั้นก็เอาตัวเลขตัวสุดท้ายนี้มาหารคะแนนเสียงที่ได้รับของแต่ละพรรคการเมือง ก็จะออกมาเป็นจำนวนผู้แทน พรรคการเมืองใดได้คะแนนเสียงไม่ถึงตัวเลขดังกล่าว จะไม่ได้ผู้แทนเลย

ผลดีของแบบสัดส่วน

- (1) เป็นวิธีการลงคะแนนเสียงที่เป็นธรรม เนื่องจากพรรคการเมืองทุกพรรคที่ได้รับคะแนนเสียงถึงจำนวนคะแนนพื้นฐาน จะได้รับเลือกตั้ง
- (2) ทำให้พรรคการเมืองขนาดเล็กสามารถได้รับเลือกตั้งเหมือนกับพรรคการเมืองขนาดใหญ่
- (3) ทำให้พรรคการเมืองต่างๆ มีบทบาทในการปกครองประเทศได้อย่างใกล้ชิด

ผลเสียของแบบสัดส่วน

- (1) ทำให้โอกาสในการจัดตั้งรัฐบาลที่มีเสียงข้างมากเป็นไปได้ยาก
- (2) ทำให้ความร่วมมือระหว่างพรรคการเมืองไม่เกิดขึ้น
- (3) อาจทำให้มีพรรคการเมืองมากมายหลายพรรค
- (4) ทำให้พรรคการเมืองมีอำนาจเหนือผู้สมัครรับเลือกตั้ง เนื่องจากพรรคการเมืองเป็นผู้จัดทำบัญชีรายชื่อผู้สมัครรับเลือกตั้ง

(6) ประชาชนอาจจะไม่รู้จักผู้สมัครรับเลือกตั้งทุกคน

ค. การนำวิธีการกำหนดเขตเลือกตั้งมาผสมกับวิธีการคิดคะแนนเสียง

ถ้าหากมีการนำเอาวิธีการกำหนดเขตเลือกตั้งมาผสมกับวิธีการคิดคะแนนเสียง จะเกิดระบบการเลือกตั้งขึ้นมาอีกมากมายหลายระบบ อย่างไรก็ตาม ในที่นี้จะนำมาอธิบายแค่เพียงบางระบบที่ไม่มีความสลับซับซ้อนมากนัก ดังนี้

1. ระบบการเลือกตั้งแบบแบ่งเขต-เสียงข้างมากรอบเดียว หมายถึงระบบการเลือกตั้งแบบเขตละหนึ่งคนที่กำหนดให้ผู้ที่ได้รับคะแนนเสียงมากที่สุดคนแรกเป็นผู้ที่ได้รับเลือกตั้งเป็นผู้แทนประเทศที่ใช้ระบบการเลือกตั้งแบบนี้ได้แก่ประเทศอังกฤษ สหรัฐอเมริกา แคนาดา นิวซีแลนด์ อินเดีย ศรีลังกา บราซิล ลิเบีย ไนจีเรีย กานา เซียร์ราเลโอน

2. ระบบการเลือกตั้งแบบแบ่งเขต - เสียงข้างมากสองรอบ หมายถึงระบบการเลือกตั้งแบบเขตละหนึ่งคนที่กำหนดว่าผู้สมัครรับเลือกตั้งจะได้รับเลือกตั้งในรอบแรกก็ต่อเมื่อได้คะแนนเสียงมากกว่าครึ่งหนึ่ง (50+1) ของผู้ไปใช้สิทธิเลือกตั้งที่เป็นบัตรดี หากไม่มีใครได้คะแนนเสียงมากกว่าครึ่งหนึ่ง ก็จะมีการเลือกตั้งรอบสอง ในรอบนี้ หากผู้ใดได้คะแนนเสียงมากที่สุด ก็จะเป็นผู้ที่ได้รับเลือกตั้งเป็นผู้แทน ประเทศที่ใช้ระบบการเลือกตั้งแบบนี้ ได้แก่ ประเทศฝรั่งเศส ออสเตรเลีย และกลุ่มประเทศยุโรปตะวันออก (แต่การเลือกตั้งในออสเตรเลียและกลุ่มประเทศยุโรปตะวันออก ต่างกับประเทศเสรีประชาธิปไตย เพราะถูกครอบงำโดยพรรคคอมมิวนิสต์)

3. ระบบการเลือกตั้งแบบแบ่งเขต - เสียงข้างมากแบบผสม หมายถึงระบบการเลือกตั้งแบบเขตละหนึ่งคนที่กำหนดให้ผู้ไปใช้สิทธิเลือกตั้งเลือกผู้สมัครรับเลือกตั้งได้ 1 คน แต่ผู้ไปใช้สิทธิเลือกตั้งจะเลือกผู้สมัครรับเลือกตั้งคนอื่น ๆ สำรองไว้ด้วยตามลำดับความนิยมมากขึ้น ถ้าหากในการนับคะแนนครั้งแรกไม่มีผู้ใดได้คะแนนเสียงมากกว่าครึ่งหนึ่ง (50+1) ผู้สมัครรับเลือกตั้งที่ได้คะแนนเสียงต่ำที่สุดจะถูกตัดออก แต่คะแนนเสียงที่ถูกตัดออกนี้จะนำไปเพิ่มให้แก่ผู้สมัครรับเลือกตั้งที่ยังเหลือตามที่ผู้ไปใช้สิทธิเลือกตั้งระบุ สำรองไว้ การตัดผู้สมัครรับเลือกตั้งที่ได้คะแนนเสียงต่ำสุดออกไปนี้ จะดำเนินไปเรื่อย ๆ

จนกว่าจะมีผู้ที่ได้รับคะแนนเสียงมากกว่าครึ่งหนึ่ง (50+1) ของคะแนนเสียงในการเลือกตั้ง ครั้งนั้น ประเทศที่ใช้ระบบการเลือกตั้งแบบนี้ได้แก่ ประเทศออสเตรเลีย

4. ระบบการเลือกตั้งแบบรวมเขต - เสียงข้างมากรอบเดียว หมายถึงระบบการเลือกตั้งแบบเขตละหลายคน ที่กำหนดให้ผู้ไปใช้สิทธิเลือกตั้ง มีสิทธิเลือกผู้สมัครรับเลือกตั้งได้ตามจำนวนที่กำหนดให้มีได้ในเขตเลือกตั้งนั้น ๆ ผู้ที่ได้รับคะแนนเสียงมากที่สุดตามจำนวนที่กำหนดให้มีได้ จะเป็นผู้ที่ได้รับเลือกตั้งเป็นผู้แทน ประเทศที่ใช้ระบบการเลือกตั้งแบบนี้ได้แก่ ประเทศจอร์แดน (ในอดีต)

6. ระบบการเลือกตั้งแบบรวมเขต - เสียงข้างมากรอบเดียวแบบญี่ปุ่น (ก่อนการปฏิรูปการเมือง) หมายถึงระบบการเลือกตั้งแบบเขตละหลายคน ที่กำหนดให้ผู้ไปใช้สิทธิเลือกตั้งเลือกผู้สมัครรับเลือกตั้งได้เพียงคนเดียวจากบัญชีรายชื่อของผู้สมัครที่แต่ละพรรคการเมืองส่งเข้าสมัครรับเลือกตั้ง ผู้ที่ได้รับคะแนนเสียงมากที่สุดตามจำนวนที่กำหนดให้มีได้ในเขตเลือกตั้งนั้น จะเป็นผู้ที่ได้รับเลือกตั้งเป็นผู้แทน

6. ระบบการเลือกตั้งแบบรวมเขต-สัดส่วน หมายถึงระบบการเลือกตั้งแบบเขตละหลายคนที่กำหนดให้ผู้ไปใช้สิทธิเลือกตั้งผู้สมัครรับเลือกตั้งตามบัญชีรายชื่อของผู้สมัครที่พรรคการเมืองส่งเข้าสมัครรับเลือกตั้ง โดยมีหลักการที่สำคัญคือการกำหนดจำนวนคะแนนพื้นฐานสำหรับการตัดสินการได้ ผู้แทนหนึ่งคนในเขตเลือกตั้งหนึ่งๆสำหรับบัญชีรายชื่อของผู้สมัครรับเลือกตั้งหรือพรรคการเมืองที่สมัครเข้ารับเลือกตั้ง ประเทศที่ใช้ระบบการเลือกตั้งแบบนี้ได้แก่ ประเทศเนเธอร์แลนด์ ลักเซมเบิร์ก อิตาลี สวีเดน กรีซ ฟินแลนด์ สเปน โปรตุเกส อิสราเอล ไอร์แลนด์ เซเนกัล ลิกเตนสไตน์ เดนมาร์ก ตุรกี

7. ระบบการเลือกตั้งแบบรวมเขต-เสียงข้างมากรอบเดียวผสมสัดส่วน หมายถึงระบบการเลือกตั้งแบบเขตละหลายคน ที่กำหนดให้ผู้ที่ได้รับคะแนนเสียงมากที่สุดคนแรก เป็นผู้ได้รับเลือกตั้งเป็นผู้แทนส่วนจำนวนที่เหลือที่กำหนดให้มีได้ในเขตเลือกตั้งนั้นๆ ให้ใช้วิธีคิดแบบสัดส่วนเพื่อให้พรรคการเมืองที่ได้รับจำนวนคะแนนพื้นฐานตามที่กำหนดไว้ได้รับเลือกตั้งเป็นผู้แทน ระบบการเลือกตั้งแบบนี้เคยมีการเสนอให้นำมาใช้ในประเทศไทย

8. ระบบการเลือกตั้งแบบผสม-เสียงข้างมากรอบเดียว หมายถึงระบบการเลือกตั้งแบบผสมระหว่างการเลือกตั้งแบบเขตละหนึ่งคนกับแบบเขตละหลายคน ที่กำหนดให้ผู้ไปใช้สิทธิเลือกตั้งมีสิทธิเลือกผู้สมัครรับเลือกตั้งได้ตามจำนวนที่กำหนดให้มีได้ในเขตเลือกตั้งนั้นๆ ผู้ที่ได้รับคะแนนเสียงข้างมากที่สุดตามจำนวนที่กำหนดให้มีได้ จะเป็นผู้ที่ได้รับเลือกตั้งเป็นผู้แทน ประเทศที่ใช้ระบบการเลือกตั้งแบบนี้ได้แก่ ประเทศไทย

9. ระบบการเลือกตั้งแบบผสม-เสียงข้างมากรอบเดียวแบบไทย (พวงใหญ่) หมายถึงระบบการเลือกตั้งแบบผสมระหว่างการเลือกตั้งแบบเขตละหนึ่งคนกับแบบเขตละหลายคนที่กำหนดให้ผู้ไปใช้สิทธิเลือกตั้งเลือกผู้สมัครรับเลือกตั้งตามบัญชีรายชื่อของผู้สมัครที่พรรคการเมืองส่งเข้าสมัครรับเลือกตั้ง เป็นการเลือกตั้งที่เรียกว่า “แบบพวงใหญ่” หรือ “แบบรวมเบอร์”

10. ระบบการเลือกตั้งแบบผสม-เสียงข้างมากรอบเดียวผสมสัดส่วน หมายถึงระบบการเลือกตั้งแบบผสมระหว่างการเลือกตั้งแบบเขตละหนึ่งคนกับแบบเขตละหลายคนที่กำหนดให้ผู้ที่ได้รับคะแนนเสียงมากที่สุดคนแรก เป็นผู้ได้รับเลือกตั้งเป็นผู้แทน ส่วนจำนวนที่เหลือที่กำหนดให้มีได้ในเขตเลือกตั้งนั้นๆ ให้ใช้วิธีคิดแบบสัดส่วน เพื่อให้พรรคการเมืองที่ได้รับจำนวนคะแนนพื้นฐานตามที่กำหนดไว้ได้รับเลือกตั้งเป็นผู้แทน ระบบการเลือกตั้งแบบนี้เคยมีการเสนอให้นำมาใช้ในประเทศไทยเช่นเดียวกับระบบการเลือกตั้งแบบที่ 7

11. ระบบการเลือกตั้งแบบผสม-เสียงข้างมากรอบเดียวผสมสัดส่วนแบบเยอรมัน หมายถึง ระบบการเลือกตั้งแบบผสมระหว่างการเลือกตั้งแบบเขตละหนึ่งคนกับแบบเขตละหลายคนที่ใช้วิธีคิดคะแนนเสียงข้างมากรอบเดียวผสมกับแบบสัดส่วน กล่าวคือ มีการแบ่งจำนวนผู้แทนออกเป็น 2 ส่วนเท่าๆกัน โดยครึ่งหนึ่งของจำนวนทั้งหมด ใช้ระบบการเลือกตั้งแบบเขตละหนึ่งคน-เสียงข้างมากรอบเดียว ส่วนอีกครึ่งหนึ่งของจำนวนทั้งหมด ใช้ระบบการเลือกตั้งแบบเขตละหลายคน - สัดส่วน ดังนั้นระบบการเลือกตั้งแบบนี้

ผู้ไปใช้สิทธิเลือกตั้ง 1 คน จะมีเสียง 2 เสียง เสียงที่ 1 เป็นคะแนนเสียงที่นิยมผู้สมัครรับเลือกตั้ง ส่วนเสียงที่ 2 เป็นคะแนนเสียงที่นิยมพรรคการเมือง โดยผู้ไปใช้สิทธิเลือกตั้งอาจนิยมผู้สมัครรับเลือกตั้งแตกต่างไปจากพรรคการเมืองก็ได้ แต่ผู้ไปใช้สิทธิเลือกตั้งเลือกผู้สมัครรับเลือกตั้งได้เพียงคนเดียว และเพียงพรรคการเมืองเดียวเท่านั้น

บทบัญญัติเกี่ยวกับการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา ในร่างรัฐธรรมนูญของสภาร่างรัฐธรรมนูญ

สภาร่างรัฐธรรมนูญได้กำหนดบทบัญญัติเกี่ยวกับการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และสมาชิกวุฒิสภาไว้ในหมวด 4 หน้าที่ของชนชาวไทย หมวด 6 รัฐสภา ส่วนที่ 2 สภาผู้แทนราษฎร และส่วนที่ 3 วุฒิสภา และบทเฉพาะกาล ดังต่อไปนี้

หมวด 4 หน้าที่ของชนชาวไทย

มาตรา 68 บุคคลมีหน้าที่ไปใช้สิทธิเลือกตั้ง

บุคคลซึ่งไม่ไปเลือกตั้งโดยไม่แจ้งเหตุอันสมควรที่ทำให้ไม่อาจไปเลือกตั้งได้ ย่อมเสียสิทธิตามที่กฎหมายบัญญัติ

การแจ้งเหตุที่ทำให้ไม่อาจไปเลือกตั้งและการอำนวยความสะดวกในการไปเลือกตั้ง ให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ

หมวด 6 รัฐสภา ส่วนที่ 2 สภาผู้แทนราษฎร

มาตรา 98 สภาผู้แทนราษฎรประกอบด้วยสมาชิกจำนวนห้าร้อยคน โดยเป็นสมาชิกซึ่งมาจากการเลือกตั้งแบบบัญชีรายชื่อตามมาตรา 99 จำนวนหนึ่งร้อยคน และสมาชิกซึ่งมาจากการเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้งตามมาตรา 102 จำนวนสี่ร้อยคน

ในกรณีที่ตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรว่างลงไม่ว่าด้วยเหตุใด และยังมีได้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรขึ้นแทนตำแหน่งที่ว่าง ให้สภาผู้แทนราษฎรประกอบด้วยสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเท่าที่มีอยู่

มาตรา 99 การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อ ให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งมีสิทธิออกเสียงลงคะแนนเลือกบัญชีรายชื่อผู้สมัครรับเลือกตั้งที่พรรคการเมืองจัดทำขึ้น โดยให้เลือกบัญชีรายชื่อใดบัญชีรายชื่อหนึ่งเพียงบัญชีเดียว และให้ถือเขตประเทศเป็นเขตเลือกตั้ง

บัญชีรายชื่อผู้สมัครรับเลือกตั้งตามวรรคหนึ่ง ให้พรรคการเมืองจัดทำขึ้นพรรคการเมืองละหนึ่งบัญชี ไม่เกินบัญชีละหนึ่งร้อยคน และให้ยื่นต่อคณะกรรมการการเลือกตั้งก่อนวันเปิดสมัครรับเลือกตั้งสมาชิกซึ่งมาจากการเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง

รายชื่อของบุคคลในบัญชีรายชื่อตามวรรคหนึ่งจะต้อง

- (1) ประกอบด้วยรายชื่อผู้สมัครรับเลือกตั้งจากภูมิภาคต่าง ๆ อย่างเป็นธรรม
- (2) ไม่ซ้ำกับรายชื่อในบัญชีที่พรรคการเมืองอื่นจัดทำขึ้น และไม่ซ้ำกับรายชื่อของผู้สมัครรับเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้งตามมาตรา 102 และ
- (3) จัดทำรายชื่อเรียงตามลำดับหมายเลข

มาตรา 100 บัญชีรายชื่อของพรรคการเมืองใดได้คะแนนเสียงน้อยกว่าร้อยละห้าของจำนวนคะแนนเสียงรวมทั้งประเทศ ให้ถือว่าไม่มีผู้ใดในบัญชื่อนั้นได้รับเลือกตั้ง และมีให้นำคะแนนเสียงดังกล่าวมารวมคำนวณเพื่อหาสัดส่วนจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามวรรคสอง

วิธีคำนวณสัดส่วนคะแนนเสียงที่บัญชีรายชื่อของพรรคการเมืองแต่ละพรรคได้รับ อันจะถือว่าบุคคลซึ่งมีรายชื่ออยู่ในบัญชีของพรรคการเมืองนั้นได้รับเลือกตั้งตามสัดส่วนที่คำนวณได้ ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนดในกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา

ให้ถือว่าผู้สมัครรับเลือกตั้งซึ่งมีรายชื่ออยู่ในบัญชีรายชื่อของแต่ละพรรคการเมือง ได้รับเลือกตั้งเรียงตามลำดับจากหมายเลขต้นบัญชีลงไปตามจำนวนสัดส่วนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่คำนวณได้สำหรับบัญชีรายชื่อนั้น

มาตรา 101 ภายใต้บังคับมาตรา 119 (1) ในกรณีที่มีเหตุใด ๆ ทำให้ในระหว่างอายุของสภาผู้แทนราษฎรมีสมาชิกซึ่งได้รับเลือกตั้งจากการเลือกตั้งแบบบัญชีรายชื่อมีจำนวนไม่ถึงหนึ่งร้อยคน ให้สมาชิกซึ่งมาจากการเลือกตั้งแบบบัญชีรายชื่อประกอบด้วยสมาชิกเท่าที่มีอยู่

มาตรา 102 การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรซึ่งมาจากการเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง ให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งออกเสียงลงคะแนนเลือกตั้งผู้สมัครรับเลือกตั้งได้เขตละหนึ่งคน

การคำนวณเกณฑ์จำนวนราษฎรต่อสมาชิกหนึ่งคน ให้คำนวณจากจำนวนราษฎรทั้งประเทศตามหลักฐานการทะเบียนราษฎรที่ประกาศในปีสุดท้ายก่อนปีที่มีการเลือกตั้งเฉลี่ยด้วยจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสี่ร้อยคน

จำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของแต่ละจังหวัดจะพึงมี ให้นำจำนวนราษฎรต่อสมาชิกหนึ่งคนที่คำนวณได้ตามวรรคสอง มาเฉลี่ยจำนวนราษฎรในจังหวัดนั้น จังหวัดใดมีราษฎรไม่ถึงเกณฑ์จำนวนราษฎรต่อสมาชิกหนึ่งคนตามวรรคสอง ให้มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในจังหวัดนั้นได้หนึ่งคน จังหวัดใดมีราษฎรเกินเกณฑ์จำนวนราษฎรต่อสมาชิกหนึ่งคน ให้มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในจังหวัดนั้นเพิ่มขึ้นอีกหนึ่งคนทุกจำนวนราษฎรที่ถึงเกณฑ์จำนวนราษฎรต่อสมาชิกหนึ่งคน

เมื่อได้จำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของแต่ละจังหวัดตามวรรคสามแล้ว ถ้าจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรยังไม่ครบสี่ร้อยคน จังหวัดใดมีเศษที่เหลือจากการคำนวณตามวรรคสามมากที่สุด ให้จังหวัดนั้นมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเพิ่มขึ้นอีกหนึ่งคน และให้เพิ่มสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามวิธีการดังกล่าวแก่จังหวัดที่มีเศษที่เหลือจากการคำนวณตามวรรคสามในลำดับรองลงมาตามลำดับจนครบจำนวนสี่ร้อยคน

มาตรา 103 จังหวัดใดมีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้ไม่เกินหนึ่งคน ให้ถือเขตจังหวัดเป็นเขตเลือกตั้ง และจังหวัดใดมีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้เกินหนึ่งคน ให้แบ่งเขตจังหวัดออกเป็นเขตเลือกตั้งมีจำนวนเท่าจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่พึงมี โดยจัดให้แต่ละเขตเลือกตั้งมีจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหนึ่งคน

จังหวัดใดมีการแบ่งเขตเลือกตั้งมากกว่าหนึ่งเขต ต้องแบ่งพื้นที่ของเขตเลือกตั้งแต่ละเขตให้ติดต่อกัน และต้องให้จำนวนราษฎรในแต่ละเขตใกล้เคียงกัน

มาตรา 104 ในการเลือกตั้งทั่วไป ให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งมีสิทธิออกเสียงลงคะแนนเลือกบัญชีรายชื่อผู้สมัครรับเลือกตั้งที่พรรคการเมืองจัดทำขึ้นเพียงบัญชีเดียว และมีสิทธิออกเสียงลงคะแนนเลือกผู้สมัครรับเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งนั้นได้หนึ่งคน

ในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแทนตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่มาจากกาเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้งซึ่งว่างลงตามมาตรา 119 (2) ให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมีสิทธิออกเสียงลงคะแนนเลือกตั้งผู้สมัครรับเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งนั้นได้หนึ่งคน

การเลือกตั้งให้ใช้วิธีออกเสียงลงคะแนนโดยตรงและลับ

ในแต่ละเขตเลือกตั้งให้ดำเนินการนับคะแนนทุกหน่วยเลือกตั้งรวมกันและประกาศผลการนับคะแนนโดยเปิดเผย ทั้งนี้ ณ สถานที่แห่งใดแห่งหนึ่งแต่เพียงแห่งเดียวในเขตเลือกตั้งนั้นตามที่คณะกรรมการการเลือกตั้งกำหนด เว้นแต่เป็นกรณีที่มีความจำเป็นเฉพาะท้องถิ่น คณะกรรมการการเลือกตั้งจะกำหนดเป็นอย่างอื่นก็ได้ ทั้งนี้ ตามที่บัญญัติในกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา

การนับคะแนนและการประกาศคะแนนที่บัญชีรายชื่อแต่ละบัญชีได้รับในแต่ละเขตเลือกตั้งตามมาตรา 103 ให้นำบทบัญญัติวรรคสี่มาใช้บังคับโดยอนุโลม

มาตรา 105 บุคคลผู้มีคุณสมบัติดังต่อไปนี้ เป็นผู้ที่มีสิทธิเลือกตั้ง

- (1) มีสัญชาติไทย แต่บุคคลผู้มีสัญชาติไทยโดยการแปลงสัญชาติ ต้องได้สัญชาติไทยมาแล้วไม่น้อยกว่าห้าปี
- (2) มีอายุไม่ต่ำกว่าสิบแปดปีบริบูรณ์ในวันที่ 1 มกราคมของปีที่มีการเลือกตั้ง และ
- (3) มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านในเขตเลือกตั้งมาแล้วเป็นเวลาไม่น้อยกว่าเก้าสิบวันนับถึงวันเลือกตั้ง

ผู้มีสิทธิเลือกตั้งซึ่งอยู่นอกเขตเลือกตั้งตามมาตรา 103 ที่ตนมีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้าน หรือมีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านในเขตเลือกตั้งเป็นเวลาน้อยกว่าเก้าสิบวันนับถึงวันเลือกตั้ง หรือมีถิ่นที่อยู่นอกราชอาณาจักร ย่อมมีสิทธิออกเสียงลงคะแนนเลือกตั้ง ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภาบัญญัติ

มาตรา 106 บุคคลผู้มีลักษณะดังต่อไปนี้ในวันเลือกตั้ง เป็นบุคคลต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิเลือกตั้ง คือ

- (1) วิกลจริต หรือจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ
- (2) เป็นภิกษุ สามเณร นักพรต หรือนักบวช
- (3) ต้องคุมขังอยู่โดยหมายของศาล หรือโดยคำสั่งที่ชอบด้วยกฎหมาย
- (4) อยู่ในระหว่างถูกเพิกถอนสิทธิเลือกตั้ง

มาตรา 107 บุคคลผู้มีคุณสมบัติดังต่อไปนี้ เป็นผู้ที่มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

- (1) มีสัญชาติไทยโดยการเกิด
- (2) มีอายุไม่ต่ำกว่ายี่สิบห้าปีบริบูรณ์ในวันเลือกตั้ง
- (3) สำเร็จการศึกษาไม่ต่ำกว่าปริญญาตรีหรือเทียบเท่า เว้นแต่เคยเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภา

(4) เป็นสมาชิกพรรคการเมืองใดพรรคการเมืองหนึ่งแต่เพียงพรรคเดียวนับถึงวันสมัครรับเลือกตั้งเป็นเวลาติดต่อกันไม่น้อยกว่าเก้าสิบวัน

(5) ผู้สมัครรับเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้งต้องมีลักษณะอย่างใดอย่างหนึ่งดังต่อไปนี้ด้วย คือ

(ก) มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านในจังหวัดที่สมัครรับเลือกตั้งมาแล้วเป็นเวลาติดต่อกันไม่น้อยกว่าหนึ่งปีนับถึงวันสมัครรับเลือกตั้ง

(ข) เคยเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดที่สมัครรับเลือกตั้ง หรือเคยเป็นสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นในจังหวัดนั้น

(ค) เป็นบุคคลซึ่งเกิดในจังหวัดที่สมัครรับเลือกตั้ง

(ง) เคยศึกษาในสถานศึกษาที่ตั้งอยู่ในจังหวัดที่สมัครรับเลือกตั้งเป็นเวลาติดต่อกันไม่น้อยกว่าสองปีการศึกษา

(จ) เคยรับราชการหรือเคยมีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านในจังหวัดที่สมัครรับเลือกตั้งเป็นเวลาติดต่อกันไม่น้อยกว่าสองปี

มาตรา 108 พรรคการเมืองที่ส่งสมาชิกเข้าเป็นผู้สมัครรับเลือกตั้งในการเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งใด จะส่งได้คนเดียวในเขตเลือกตั้งนั้น

มาตรา 109 บุคคลผู้มีลักษณะดังต่อไปนี้ เป็นบุคคลต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร คือ

(1) ดิตยาเสพติดให้โทษ

(2) เป็นบุคคลล้มละลายซึ่งศาลยังไม่สั่งให้พ้นจากคดี

(3) เป็นบุคคลผู้มีลักษณะต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ตามมาตรา 106 (1) (2) หรือ (4)

(4) ต้องคำพิพากษาให้จำคุกและถูกคุมขังอยู่โดยหมายของศาล

(5) เคยต้องคำพิพากษาให้จำคุกตั้งแต่สองปีขึ้นไปโดยได้พ้นโทษมายังไม่ถึงห้าปีในวันเลือกตั้ง เว้นแต่ในความผิดอันได้กระทำโดยประมาท

(6) เคยถูกไล่ออก ปลดออก หรือให้ออกจากราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ เพราะทุจริตต่อหน้าที่หรือถือว่ากระทำการทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการ

(7) เคยต้องคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดิน เพราะร่ำรวยผิดปกติ หรือมีทรัพย์สินเพิ่มขึ้นผิดปกติ

(8) เป็นข้าราชการซึ่งมีตำแหน่งหรือเงินเดือนประจำ นอกจากข้าราชการการเมือง

(9) เป็นสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น

(10) เป็นสมาชิกวุฒิสภา

(11) เป็นพนักงานหรือลูกจ้างของหน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ หรือของราชการส่วนท้องถิ่น หรือเป็นเจ้าหน้าที่อื่นของรัฐ

(12) เป็นกรรมการการเลือกตั้ง ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ ตุลาการศาลปกครอง กรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ หรือกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน

(13) อยู่ในระหว่างต้องห้ามมิให้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองตามมาตรา 295

(14) เคยถูกวุฒิสภามีมติตามมาตรา 307 ให้ถอดถอนออกจากตำแหน่ง และยังไม่พ้นกำหนดห้าปีนับแต่วันที่วุฒิสภามีมติจนถึงวันเลือกตั้ง

มาตรา 112 ภายใต้บังคับบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้ หลักเกณฑ์และวิธีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรให้เป็นไปตามกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา

มาตรา 113 เพื่อให้การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นไปด้วยความสุจริตและเที่ยงธรรม ให้รัฐสนับสนุนการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในเรื่องดังต่อไปนี้

(1) จัดที่ปิดประกาศและที่ติดแผ่นป้ายเกี่ยวกับการเลือกตั้งในสาธารณะสถานซึ่งเป็นของรัฐ

(2) พิมพ์และจัดส่งเอกสารเกี่ยวกับการเลือกตั้งไปให้ผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้ง

(3) จัดหาสถานที่หาเสียงเลือกตั้งให้แก่ผู้สมัครรับเลือกตั้ง

(4) จัดสรรเวลาออกอากาศทางวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ให้แก่พรรคการเมือง

(5) กิจการอื่นที่คณะกรรมการการเลือกตั้งประกาศกำหนด การดำเนินการตาม (1) (4) และ (5) โดยผู้สมัครรับเลือกตั้ง พรรคการเมือง หรือบุคคลอื่นนอกจากรัฐ จะกระทำมิได้

หลักเกณฑ์ เงื่อนไข และวิธีการดำเนินการตามมาตรานี้ ให้เป็นไปตามกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา ซึ่งต้องให้โอกาสโดยเท่าเทียมกัน

มาตรา 114 อายุของสภาผู้แทนราษฎรมีกำหนดคราวละสี่ปีนับแต่วันเลือกตั้ง

มาตรา 115 เมื่ออายุของสภาผู้แทนราษฎรสิ้นสุดลง พระมหากษัตริย์จะได้ทรงตราพระราชกฤษฎีกาให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรใหม่เป็นการเลือกตั้งทั่วไป ซึ่งต้องกำหนดวันเลือกตั้งภายในสี่สิบห้าวันนับแต่วันที่อายุของสภาผู้แทนราษฎรสิ้นสุดลง และวันเลือกตั้งนั้นต้องกำหนดเป็นวันเดียวกันทั่วราชอาณาจักร

มาตรา 116 พระมหากษัตริย์ทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจที่จะยุบสภาผู้แทนราษฎรเพื่อให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรใหม่

การยุบสภาผู้แทนราษฎรให้กระทำโดยพระราชกฤษฎีกา ซึ่งต้องกำหนดวันเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรใหม่เป็นการเลือกตั้งทั่วไปภายในหกสิบวัน และวันเลือกตั้งนั้นต้องกำหนดเป็นวันเดียวกันทั่วราชอาณาจักร

การยุบสภาผู้แทนราษฎรจะกระทำได้เพียงครั้งเดียวในเหตุการณ์เดียวกัน

มาตรา 117 สมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเริ่มตั้งแต่วันเลือกตั้ง

มาตรา 119 เมื่อตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรว่างลงเพราะเหตุอื่นใด นอกจากถึงคราวออกตามอายุของสภาผู้แทนราษฎรหรือเมื่อมีการยุบสภาผู้แทนราษฎร ให้ดำเนินการดังต่อไปนี้

(1) ในกรณีที่ตำแหน่งที่ว่างเป็นตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในบัญชีรายชื่อที่พรรคการเมืองใดจัดทำขึ้นตามมาตรา 99 ให้ประธานสภาผู้แทนราษฎรประกาศในราชกิจจานุเบกษาภายในเจ็ดวันนับแต่วันที่ตำแหน่งนั้นว่างลง ให้ผู้มีชื่ออยู่ในบัญชีรายชื่อของพรรคการเมืองนั้นในลำดับถัดไปเลื่อนขึ้นมาเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแทน

(2) ในกรณีที่ตำแหน่งที่ว่างเป็นตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่มาจากกาเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้งตามมาตรา 102 ให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรขึ้นแทนภายในสี่สิบห้าวันนับแต่วันที่ตำแหน่งนั้นว่าง เว้นแต่อายุของสภาผู้แทนราษฎรจะเหลือไม่ถึงหนึ่งร้อยแปดสิบวัน

สมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรผู้เข้ามาแทนตาม (1) ให้เริ่มตั้งแต่วันที่ถัดจากวันที่ผู้เข้ามาแทนนั้นได้รับการประกาศชื่อ ส่วนสมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรผู้เข้ามาแทนตาม (2) ให้เริ่มตั้งแต่วันเลือกตั้งแทนตำแหน่งที่ว่าง สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรผู้เข้ามาแทนนั้นให้อยู่ในตำแหน่งได้เพียงเท่าอายุของสภาผู้แทนราษฎรที่เหลืออยู่

หมวด 6 รัฐสภา ส่วนที่ 3 วุฒิสภา

มาตรา 121 วุฒิสภาประกอบด้วยสมาชิกซึ่งราษฎรเลือกตั้งจำนวนสองร้อยคน

ในกรณีที่ตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภาว่างลงไม่ว่าด้วยเหตุใด ๆ และยังมีได้มีการเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภาขึ้นแทนตำแหน่งที่ว่าง ให้วุฒิสภาประกอบด้วยสมาชิกวุฒิสภาเท่าที่มีอยู่

มาตรา 122 การเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภา ให้ใช้เขตจังหวัดเป็นเขตเลือกตั้ง การคำนวณเกณฑ์จำนวนสมาชิกวุฒิสภาที่แต่ละจังหวัดจะพึงมี ให้คำนวณตามวิธีที่บัญญัติไว้ในมาตรา 102 วรรคสอง วรรคสาม และวรรคสี่ โดยอนุโลม

มาตรา 123 ผู้มีสิทธิเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภา มีสิทธิออกเสียงลงคะแนนเลือกตั้งผู้สมัครรับเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งนั้นได้หนึ่งคน

การเลือกตั้งให้ใช้วิธีออกเสียงลงคะแนนโดยตรงและลับ

ในกรณีที่จังหวัดใดมีสมาชิกวุฒิสภาได้มากกว่าหนึ่งคน ให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งที่ได้คะแนนสูงสุดเรียงตามลำดับจนครบจำนวนสมาชิกวุฒิสภาที่จะพึงมีได้ในจังหวัดนั้น เป็นผู้ได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกวุฒิสภา

มาตรา 124ให้นำบทบัญญัติมาตรา 105 และมาตรา 106 มาใช้บังคับกับคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของผู้มีสิทธิเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภาด้วยโดยอนุโลม

มาตรา 126 บุคคลผู้มีคุณสมบัติดังต่อไปนี้ เป็นผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกวุฒิสภา

- (1) มีสัญชาติไทยโดยการเกิด
- (2) มีอายุไม่ต่ำกว่าสี่สิบปีบริบูรณ์ในวันเลือกตั้ง
- (3) สำเร็จการศึกษาไม่ต่ำกว่าปริญญาตรีหรือเทียบเท่า
- (4) มีลักษณะอย่างใดอย่างหนึ่งตามมาตรา 107 (5)

มาตรา 126 บุคคลผู้มีลักษณะดังต่อไปนี้ เป็นบุคคลต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครเลือกตั้งเป็นสมาชิกวุฒิสภา

- (1) เป็นสมาชิกหรือผู้ดำรงตำแหน่งอื่นของพรรคการเมือง
- (2) เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร หรือเคยเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและพ้นจากการเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมาแล้วยังไม่เกินหนึ่งปีนับถึงวันสมัครรับเลือกตั้ง
- (3) เป็นหรือเคยเป็นสมาชิกวุฒิสภาตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้ ในอายุสมาชิกวุฒิสภาคราวก่อนการสมัครรับเลือกตั้ง
- (4) ไม่เป็นบุคคลต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งตามมาตรา 109 (1) (2) (3) (4) (5) (6) (7) (8) (9) (11) (12) (13) หรือ (14)

มาตรา 129 ภายใต้อำนาจบังคับบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้ หลักเกณฑ์และวิธีการเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภาให้เป็นไปตามกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา

เพื่อประโยชน์ในการแนะนำผู้สมัครรับเลือกตั้งโดยเท่าเทียมกัน ให้รัฐดำเนินการดังต่อไปนี้

(1) จัดให้มีการปิดประกาศและติดแผ่นป้ายเกี่ยวกับการเลือกตั้งและผู้สมัครรับเลือกตั้ง

(2) พิมพ์และจัดส่งเอกสารเกี่ยวกับการเลือกตั้งและผู้สมัครรับเลือกตั้งไปให้ผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้ง

(3) จัดหาสถานที่ และจัดสรรเวลาออกอากาศทางวิทยุกระจายเสียง และวิทยุโทรทัศน์ เพื่อแนะนำผู้สมัครรับเลือกตั้ง

(4) กิจการอื่นที่คณะกรรมการการเลือกตั้งประกาศกำหนด

หลักเกณฑ์และวิธีการดำเนินการตามวรรคสอง ให้เป็นไปตามกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา

การแนะนำผู้สมัครรับเลือกตั้งโดยผู้สมัครรับเลือกตั้งเองหรือบุคคลอื่นจะกระทำได้เฉพาะเท่าที่มีบัญญัติไว้ในกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภาเท่านั้น

มาตรา 130 อายุของวุฒิสภามีกำหนดคราวละหกปีนับแต่วันเลือกตั้ง

มาตรา 131 เมื่ออายุของวุฒิสภาสิ้นสุดลง พระมหากษัตริย์จะได้ทรงตราพระราชกฤษฎีกาให้มีการเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภาใหม่เป็นการเลือกตั้งทั่วไป ซึ่งต้องกำหนดวันเลือกตั้งภายในสามสิบวันนับแต่วันที่อายุของวุฒิสภาสิ้นสุดลง และวันเลือกตั้งต้องกำหนดเป็นวันเดียวกันทั่วราชอาณาจักร

เพื่อประโยชน์ในการดำเนินการตามมาตรา 168 ให้สมาชิกวุฒิสภาที่ดำรงตำแหน่งอยู่ในวันที่อายุของวุฒิสภาสิ้นสุดลงตามวรรคหนึ่ง ทำหน้าที่ต่อไปจนกว่าสมาชิกวุฒิสภาที่ได้รับเลือกตั้งใหม่จะเข้ารับหน้าที่

มาตรา 132 สมาชิกภาพของสมาชิกวุฒิสภาเริ่มตั้งแต่วันเลือกตั้ง

มาตรา 134 เมื่อตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภาว่างลงเพราะเหตุอื่นใดนอกจากถึงคราวออกตามอายุของวุฒิสภา ให้มีการเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภาขึ้นแทนภายในสี่สิบห้าวันนับแต่วันที่ตำแหน่งนั้นว่างลง เว้นแต่อายุของวุฒิสภาจะเหลือไม่ถึงหนึ่งร้อยแปดสิบวัน

สมาชิกวุฒิสภาผู้เข้ามาแทนนั้นให้อยู่ในตำแหน่งได้เพียงเท่าอายุของวุฒิสภาที่เหลืออยู่

บทเฉพาะกาล

มาตรา 315 นับแต่วันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้ ให้สภาผู้แทนราษฎรตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2534 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมครั้งสุดท้ายโดยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 6) พุทธศักราช 2539 ทำหน้าที่สภาผู้แทนราษฎรตามรัฐธรรมนูญนี้จนถึงวันเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามมาตรา 328 และให้วุฒิสภาตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2534 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมครั้งสุดท้ายโดยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 6) พุทธศักราช 2539 ทำหน้าที่วุฒิสภาตามรัฐธรรมนูญนี้ จนถึงวันที่ครบสี่ปีนับแต่วันที่พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งสมาชิกวุฒิสภาตามวรรคห้า (1) หรือวันเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภาตามวรรคห้า (2) แล้วแต่กรณี

ให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรซึ่งดำรงตำแหน่งอยู่ในวันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้ คงเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้อยู่ต่อไปจนครบอายุของสภาผู้แทนราษฎรหรือเมื่อมีการยุบสภา หรือเมื่อสมาชิกภาพสิ้นสุดลงตามมาตรา 323 แล้วแต่กรณี ในกรณีที่ตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรว่างลงไม่ว่าด้วยเหตุใด ๆ ให้สภาผู้แทนราษฎรประกอบด้วยสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเท่าที่มีอยู่

ให้สมาชิกวุฒิสภาซึ่งดำรงตำแหน่งอยู่ในวันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้ คงเป็นสมาชิกวุฒิสภาตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้จนกว่าสมาชิกภาพของสมาชิกวุฒิสภาจะสิ้นสุดลงตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2534 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมครั้ง

สุดท้ายโดยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 6) พุทธศักราช 2539 หรือสมาชิกภาพของสมาชิกวุฒิสภาลิ้นสุดลงตามมาตรา 323 แล้วแต่กรณี ในกรณีที่ ตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภาว่างลงไม่ว่าด้วยเหตุใด ๆ ให้วุฒิสภาประกอบด้วยสมาชิกวุฒิสภาเท่าที่มีอยู่

มิให้นำบทบัญญัติมาตรา 107 (3) มาตรา 118 (7) มาตรา 121 มาตรา 126 (2) และ (3) มาตรา 126 (2) และ (3) มาตรา 127 มาตรา 130 และมาตรา 134 มาใช้บังคับกับ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามวรรคสองและสมาชิกวุฒิสภาตามวรรคสาม

ในกรณีที่มีเหตุให้สมาชิกภาพของสมาชิกวุฒิสภาตามวรรคสามสิ้นสุดลงพร้อมกัน ทั้งหมด ให้ดำเนินการให้มีการเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภาตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้ ในคราวแรก ดังต่อไปนี้

(1) ในกรณีที่สมาชิกภาพของสมาชิกวุฒิสภาลิ้นสุดลงเมื่อครบสี่ปีนับแต่วันที่พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้ง ให้ดำเนินการเลือกตั้งให้แล้วเสร็จภายในหกสิบวันก่อนวันครบสี่ปี ในกรณีเช่นนี้ให้อายุของวุฒิสภาและสมาชิกภาพของสมาชิกวุฒิสภาที่ได้รับเลือกตั้ง เริ่มนับตั้งแต่วันที่สมาชิกภาพของสมาชิกวุฒิสภาตามวรรคสามสิ้นสุดลง

(2) ในกรณีที่สมาชิกภาพของสมาชิกวุฒิสภาลิ้นสุดลงตามมาตรา 323 ให้ดำเนินการเลือกตั้งตามกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา แต่ถ้ายังไม่มีกฎหมายดังกล่าวให้นำกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรซึ่งมีผลใช้บังคับอยู่ในวันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้ เท่าที่ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญนี้ มาใช้บังคับกับการเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภาด้วย โดยให้ใช้คำว่า "สมาชิกวุฒิสภา" แทนคำว่า "สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร" ทุกแห่ง และให้ประธานกรรมการการเลือกตั้งที่ตั้งขึ้นตามมาตรา 319 เป็นผู้รักษาการตามกฎหมายดังกล่าว และในกรณีที่คณะกรรมการการเลือกตั้งเห็นว่าบทบัญญัติใดของกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรขัดหรือแย้งหรือไม่สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญนี้ คณะกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจกำหนดระเบียบที่จำเป็นขึ้นใช้แทนบทบัญญัตินั้นได้เพื่อให้การเลือกตั้งเป็นไปโดย

สุจริตและเที่ยงธรรม ระเบียบดังกล่าวและความเห็นที่ว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายดังกล่าว นั้นขัดหรือแย้งหรือไม่สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญนี้ ให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาความชอบ ด้วยรัฐธรรมนูญก่อนประกาศใช้ในราชกิจจานุเบกษา

การเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภาตาม (2) ให้กระทำภายในเก้าสิบวันนับแต่วันครบสอง ร้อยสี่สิบวันนับแต่วันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้ และมีให้ดำเนินการเลือกตั้งในวันเดียวกัน กับการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามมาตรา 324

มาตรา 323 ภายในสองร้อยสี่สิบวันนับแต่วันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้ ให้รัฐสภา ดำเนินการพิจารณาและให้ความเห็นชอบร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วย การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา ร่างพระราชบัญญัติประกอบ รัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้งและร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ ว่าด้วยพรรคการเมือง ให้แล้วเสร็จทุกฉบับโดยในระหว่างเวลาดังกล่าวจะยุบสภาผู้แทน ราษฎรมิได้

ในการดำเนินการตามวรรคหนึ่ง ให้ดำเนินการดังต่อไปนี้

(1) ให้สภาผู้แทนราษฎรพิจารณาร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญตาม วรรคหนึ่งให้แล้วเสร็จภายในหนึ่งร้อยสี่สิบวันนับแต่วันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้ ในกรณี ที่พ้นกำหนดเวลาดังกล่าว แต่การพิจารณาร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญตาม วรรคหนึ่งยังไม่แล้วเสร็จทุกฉบับให้สมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสิ้นสุดลง พร้อมกันทั้งหมด และห้ามมิให้มีการดำเนินการเลือกตั้งทั่วไปตามรัฐธรรมนูญนี้ จนกว่าจะ มีการให้ความเห็นชอบร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญตามวรรคหนึ่งแล้วเสร็จทุก ฉบับ หรือเป็นกรณีตามมาตรา 324 ในกรณีนี้ ให้วุฒิสภาทำหน้าที่รัฐสภาและดำเนินการข เสนอแนะพิจารณาร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญดังกล่าวให้แล้วเสร็จภายในช ึ่งสิบวันนับแต่วันถัดจากวันที่ครบกำหนดหนึ่งร้อยสี่สิบวันนับแต่วันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้

(2) ในกรณีที่สภาผู้แทนราษฎรพิจารณาร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ ตามวรรคหนึ่งทุกฉบับแล้วเสร็จภายในกำหนดเวลาตาม (1) ให้วุฒิสภาพิจารณาร่างพ

ราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญดังกล่าวให้แล้วเสร็จภายในหกสิบวันนับแต่วันที่วุฒิสภาได้รับร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญดังกล่าว

(3) ในกรณีที่วุฒิสภาไม่สามารถพิจารณาร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญตามวรรคหนึ่งทุกฉบับให้แล้วเสร็จภายในกำหนดเวลาตาม (1) หรือ (2) ให้สมาชิกภาพของสมาชิกวุฒิสภาสิ้นสุดลงพร้อมกันทั้งหมด ในกรณีที่ร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญใดได้รับความเห็นชอบจากสภาผู้แทนราษฎรแล้ว ให้ถือว่าร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนั้นได้รับความเห็นชอบจากรัฐสภาแล้ว และให้นำมาตรา 93 และมาตรา 94 มาใช้บังคับกับร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญดังกล่าวโดยอนุโลม

ร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญที่รัฐสภาให้ความเห็นชอบแล้ว หรือถือว่ารัฐสภาให้ความเห็นชอบแล้วตามมาตรา 93 ให้นำนายกรัฐมนตรีดำเนินการตามมาตรา 93 โดยพลัน และมีให้นำกำหนดเวลาตามมาตรา 93 มาใช้บังคับ

มิให้นำบทบัญญัติมาตรา 169 เฉพาะส่วนที่ว่าด้วยร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวด้วยการเงินมาใช้บังคับกับการเสนอและการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญตามวรรคหนึ่งของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาตามวรรคสอง (1) และ (2)

ในการดำเนินการตามมาตรา 93 นี้ มิให้นำบทบัญญัติมาตรา 168 มาใช้บังคับ

มาตรา 324 ให้ดำเนินการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามรัฐธรรมนูญนี้เมื่อมีกรณีใดกรณีหนึ่งดังต่อไปนี้

(1) ในกรณีที่รัฐสภาให้ความเห็นชอบร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญทุกฉบับแล้วเสร็จภายในกำหนดเวลาตามมาตรา 323 วรรคหนึ่ง หรือในกรณีที่สภาผู้แทนราษฎรหรือวุฒิสภาซึ่งทำหน้าที่รัฐสภาตามมาตรา 323 พิจารณาให้ความเห็นชอบร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญดังกล่าวทุกฉบับภายในกำหนดเวลาตามมาตรา 323 ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งตามมาตรา 319 ดำเนินการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามรัฐธรรมนูญนี้ภายในหกสิบวันนับแต่วันที่สภาผู้แทนราษฎรสิ้นอายุหรือถูกยุบ หรือเมื่อมีกรณีตามมาตรา 323

(2) ในกรณีที่ทั้งสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภาไม่สามารถพิจารณาและให้ความเห็นชอบร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญตามมาตรา 323 วรรคหนึ่ง ให้แล้วเสร็จภายในกำหนด ให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามรัฐธรรมนูญนี้ภายในเก้าสิบวันนับแต่วันที่พ้นกำหนดเวลาตามมาตรา 323 วรรคหนึ่ง และให้นำกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรซึ่งมีผลใช้บังคับอยู่ในวันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้ เท่าที่ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญนี้ มาใช้บังคับกับการเลือกตั้งดังกล่าว โดยให้ประธานกรรมการการเลือกตั้งที่ตั้งขึ้นตามมาตรา 319 เป็นผู้รักษาการตามกฎหมายดังกล่าว และในกรณีที่คณะกรรมการการเลือกตั้งเห็นว่าบทบัญญัติใดของกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ขัดหรือแย้งหรือไม่สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญนี้ คณะกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจกำหนดระเบียบที่จำเป็นขึ้นใช้แทนบทบัญญัตินั้นได้เพื่อให้การเลือกตั้งเป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม ระเบียบดังกล่าวและความเห็นที่ว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายดังกล่าวนั้นขัดหรือแย้งหรือไม่สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญนี้ ให้ส่งศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยความชอบด้วยรัฐธรรมนูญก่อนประกาศใช้ในราชกิจจานุเบกษา

เมื่อได้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภาขึ้นใหม่ตามรัฐธรรมนูญนี้แล้ว และยังไม่มีพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญตามมาตรา 323 วรรคหนึ่งครบทุกฉบับ ให้สภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภาดำเนินการพิจารณาและให้ความเห็นชอบร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญที่ยังไม่ได้ตราขึ้นตามมาตรา 323 โดยให้เริ่มนับกำหนดเวลานับแต่วันเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรอันเป็นการเลือกตั้งทั่วไป เป็นต้นไป และให้นำความใน (2) และมาตรา 316 วรรคห้า (2) มาใช้บังคับโดยอนุโลม

มาตรา 325 ในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรอันเป็นการเลือกตั้งทั่วไปครั้งแรกภายหลังการประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้ มิให้นำกำหนดเวลาตามมาตรา 107 (4) มาใช้บังคับ

มาตรา 326 นอกจากที่มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญนี้ กฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญ
ที่ด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา อย่างน้อยต้องมีสาระ
สำคัญดังต่อไปนี้

- (1) การแจ้งเหตุที่ทำให้ไม่อาจไปเลือกตั้ง และการอำนวยความสะดวกในการไป
เลือกตั้ง
- (2) การให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งตามมาตรา 105 วรรคสอง ออกเสียงลงคะแนน
- (3) การจัดทำบัญชีรายชื่อผู้สมัครรับเลือกตั้งแบบบัญชีรายชื่อ การตรวจสอบและ
การคัดชื่อผู้สมัครรับเลือกตั้งที่ซ้ำกันออกจากการสมัครรับเลือกตั้ง และการประกาศรายชื่อ
ผู้สมัครรับเลือกตั้งซึ่งอยู่ในบัญชีรายชื่อ
- (4) การกำหนดแบบบัตรเลือกตั้งซึ่งต้องมีที่สำหรับทำเครื่องหมายว่าไม่ลงคะแนน
เลือกตั้งผู้สมัครรับเลือกตั้ง และการประกาศจำนวนผู้ไม่ประสงค์จะลงคะแนนเลือกผู้สมัคร
รับเลือกตั้ง
- (5) การสนับสนุนการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการแนะนำผู้สมัครรับ
เลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภาโดยรัฐ รวมทั้งวิธีการแนะนำผู้สมัครรับเลือกตั้งโดยผู้สมัครรับเลือก
ตั้งเป็นสมาชิกวุฒิสภาเองหรือบุคคลอื่นที่อาจกระทำได้
- (6) การจำกัดวงเงินค่าใช้จ่ายของผู้สมัครรับเลือกตั้ง การแต่งตั้งสมุหบัญชีเลือกตั้ง
โดยผู้สมัครรับเลือกตั้ง การตรวจสอบและการประกาศผลการตรวจสอบค่าใช้จ่ายในการ
เลือกตั้งของผู้สมัครรับเลือกตั้ง
- (7) การนับคะแนนและการประกาศผลการนับคะแนนในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้
แทนราษฎรในแต่ละเขตเลือกตั้ง ซึ่งต้องกระทำโดยเปิดเผย ณ สถานที่แห่งใดแห่งหนึ่งแต่
เพียงแห่งเดียว เว้นแต่เป็นกรณีที่มีความจำเป็นเฉพาะท้องถิ่น คณะกรรมการการเลือกตั้งจะ
กำหนดเป็นอย่างอื่นก็ได้
- (8) การนับคะแนนและการประกาศผลการนับคะแนนในการเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภา

(9) การประกาศรายชื่อผู้ได้รับเลือกตั้งจากผู้สมัครรับเลือกตั้งแบบบัญชีรายชื่อ และการเลื่อนผู้มีรายชื่ออยู่ในลำดับถัดไปขึ้นมาแทนผู้ได้รับเลือกตั้งจากผู้สมัครรับเลือกตั้งแบบบัญชีรายชื่อซึ่งพ้นจากตำแหน่ง

จากบทบัญญัติเกี่ยวกับการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา ดังกล่าวข้างต้น รัฐสภาจึงต้องดำเนินการจัดทำกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา ให้แล้วเสร็จภายในกำหนดเวลา

แนวทางการร่างกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา

จากสภาพปัญหาเกี่ยวกับการเลือกตั้งในประเทศไทย กรอบความคิดเกี่ยวกับกฎเลือกตั้งและบทบัญญัติเกี่ยวกับการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา ในร่างรัฐธรรมนูญของสภาร่างรัฐธรรมนูญ ดังที่ได้กล่าวมาแล้ว แนวทางการร่างกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา จึงน่าจะเป็นดังนี้

1. ให้ยกเลิกพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2522 และพระราชบัญญัติที่แก้ไขเพิ่มเติมทุกฉบับ

2. ให้ประธานกรรมการการเลือกตั้งรักษาการตามกฎหมายนี้ และให้มีอำนาจออกข้อกำหนดหรือระเบียบเพื่อปฏิบัติการตามกฎหมายนี้

3. นายจ้างต้องให้ลูกจ้างไปใช้สิทธิเลือกตั้ง
บทบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับแก่ผู้บังคับบัญชาของหน่วยงานของรัฐและรัฐวิสาหกิจด้วยโดยอนุโลม

4. ผู้เลือกตั้งไม่จำเป็นต้องให้ถ้อยคำว่าจะลงคะแนนเลือกตั้งผู้ใด หรือพรรคการเมืองใดพรรคการเมืองหนึ่ง

5. นับตั้งแต่วเวลา 18.00 นาฬิกา ของวันก่อนวันเลือกตั้งหนึ่งวันจนถึงวันเลือกตั้ง ห้ามมิให้ผู้ใดทำการโฆษณาไม่ว่าด้วยวิธีใด อันเป็นคุณหรือเป็นโทษแก่ผู้สมัครหรือพรรคการเมือง หรือทำด้วยประการใดอันเป็นการรบกวน หรือเป็นอุปสรรคแก่การเลือกตั้ง

6. นับตั้งแต่วเวลา 18.00 นาฬิกา ของวันก่อนวันเลือกตั้งหนึ่งวันจนถึงวันเลือกตั้ง ห้ามมิให้ผู้ใดขาย จำหน่าย จ่ายแจก หรือจัดเลี้ยงสุราทุกชนิดในเขตเลือกตั้ง

7. ห้ามมิให้ผู้ใดเล่น หรือจัดให้มีการเล่นการพนันขั้นต่อว่าผู้สมัครหรือพรรคการเมืองใดได้คะแนนเท่าใด และได้รับเลือกตั้งหรือไม่ได้รับเลือกตั้งหรือไม่

8. ห้ามมิให้ผู้ใดซึ่งมิได้มีสัญชาติไทย กระทำการใดเพื่อประโยชน์แห่งการเลือกตั้ง โดยประการที่เป็นคุณหรือเป็นโทษแก่ผู้สมัครหรือพรรคการเมืองและห้ามมิให้เข้ามีส่วนช่วยเหลือในการเลือกตั้งไม่ว่าด้วยประการใด ๆ ทั้งนี้ เว้นแต่เป็นการกระทำที่คณะกรรมการการเลือกตั้งได้มอบหมายตามอำนาจหน้าที่ตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายนี้ หรือเป็นการประกอบอาชีพตามปกติโดยสุจริตของผู้นั้น

9. ห้ามมิให้ข้าราชการหรือพนักงานส่วนท้องถิ่น ซึ่งมีตำแหน่งหรือเงินเดือนประจำ พนักงานรัฐวิสาหกิจ ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร รองผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร นายกเทศมนตรี นายกเมืองพัทยา เทศมนตรี กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน แพทย์ประจำตำบล สรรวัตร กำนัน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน กรรมการสุขาภิบาล กรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบล หรือกรรมการสภาตำบล ใช้อำนาจในตำแหน่งหน้าที่โดยมิชอบด้วยกฎหมายกระทำการใด เพื่อเป็นคุณหรือเป็นโทษแก่ผู้สมัครหรือพรรคการเมืองใด

10. เพื่อให้การเลือกตั้งเป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งหรือผู้ที่ได้รับมอบหมาย มีอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้

1) มีคำสั่งให้ข้าราชการการเมือง นายกเทศมนตรี นายกเมืองพัทยา เทศมนตรี กรรมการสุขาภิบาล กรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบล หรือกรรมการสภาตำบล ยุติหรือระงับการกระทำใดที่เห็นว่าอาจเป็นคุณหรือเป็นโทษแก่ผู้สมัครรับเลือกตั้งหรือพรรคการเมืองใดได้

2) มีคำสั่งให้บุคคลดังกล่าวข้างต้นที่มีพฤติการณ์อันเป็นคุณหรือเป็นโทษแก่ผู้สมัครหรือพรรคการเมืองใด พ้นจากตำแหน่งเป็นการชั่วคราว แล้วให้ประจำกระทรวง ศาลากลาง หรืออำเภอในเขตเลือกตั้งหรือนอกเขตเลือกตั้ง แล้วแต่กรณีได้

11. คณะกรรมการการเลือกตั้ง มีอำนาจในการสอบสวน ดำเนินการทางวินัย แต่งตั้งข้าราชการ หรือพนักงานส่วนท้องถิ่นของเขตเลือกตั้งได้ในระหว่างตั้งแต่ประกาศให้มีการเลือกตั้งจนกว่าจะมีการประกาศผลการเลือกตั้งของคณะกรรมการการเลือกตั้ง

12. ข้าราชการ พนักงาน หรือลูกจ้างของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือ ราชการส่วนท้องถิ่น หรือเจ้าหน้าที่อื่นของรัฐ ต้องปฏิบัติตามที่คณะกรรมการการเลือกตั้งมีคำสั่งมอบหมายหรือร้องขอในการปฏิบัติตามกฎหมายนี้

13. ในกรณีที่ข้าราชการ พนักงาน หรือลูกจ้างหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือราชการส่วนท้องถิ่น หรือเจ้าหน้าที่อื่นของรัฐไม่ปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้ ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งเป็นผู้มีอำนาจกล่าวโทษและให้มีอำนาจดำเนินการทางวินัยแทนนายกรัฐมนตรี ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร นายกเทศมนตรี ปลัดกระทรวง อธิบดีหรือผู้บังคับบัญชาหน่วยงานนั้น แล้วแต่กรณี

14. เมื่อได้มีประกาศพระราชกฤษฎีกาให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแล้ว เกณฑ์การคำนวณสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อและแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง ให้เป็นไปตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ

ในกรณีที่การเลือกตั้งนั้นเป็นการเลือกตั้งทั่วไป ให้คณะกรรมการการเลือกตั้ง ประกาศเกี่ยวกับการเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง ในเรื่องดังต่อไปนี้

- 1) จำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ที่แต่ละจังหวัดจะพึงมีจากการเลือกตั้ง
- 2) จำนวนเขตเลือกตั้งของแต่ละจังหวัด
- 3) จำนวนอำเภอและตำบลรวมเป็นเขตเลือกตั้งแต่ละเขตเลือกตั้ง

15. การกำหนดเขตเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง ให้ถือเกณฑ์ดังต่อไปนี้

1) ให้กำหนดท้องที่ทั้งหมดของอำเภอหนึ่งอยู่ในเขตเลือกตั้งเดียวกัน

2) ในกรณีที่ไม้อาจดำเนินการตาม 1) ได้ จะแยกตำบลของอำเภอหนึ่งไปรวมกับอีกเขตเลือกตั้งหนึ่งที่มีพื้นที่ติดต่อกันได้ แต่ต้องไม่นำพื้นที่เพียงบางส่วนของตำบลหนึ่งไปรวมกับอีกเขตเลือกตั้งหนึ่ง

16. ทุกปีหลังจากกระทรวงมหาดไทยประกาศจำนวนราษฎรแล้ว ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งประกาศแบ่งเขตเลือกตั้ง จำนวนราษฎรในเขตเลือกตั้ง และจำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งไว้เป็นการล่วงหน้าทันที

17. ในเขตเลือกตั้งใด ถ้ามีผู้สมัครรับเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้งแต่ผู้เดียว ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งประกาศว่าผู้สมัครนั้นเป็นผู้ได้รับการเลือกตั้งโดยไม่ต้องทำการลงคะแนนเลือกตั้ง คงดำเนินการเลือกตั้งเฉพาะการเลือกตั้งแบบบัญชีรายชื่อเท่านั้น

18. บุคคลใดจะมีสิทธิเลือกตั้งหรือมีสิทธิสมัครรับเลือกตั้ง ให้เป็นไปตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ

19. ห้ามมิให้ผู้ใดสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเกินหนึ่งเขตเลือกตั้ง หรือมีรายชื่อในบัญชีรายชื่อเกินหนึ่งบัญชี หรือสมัครรับเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งและมีรายชื่อในบัญชีรายชื่อพร้อมกัน

20. ให้หัวหน้าพรรคการเมืองหรือผู้ที่ได้รับมอบหมาย ส่งบัญชีรายชื่อผู้สมัครรับเลือกตั้งแบบบัญชีรายชื่อพร้อมหนังสือยินยอมของผู้สมัคร และค่าธรรมเนียมการสมัครคนละหนึ่งหมื่นบาท และเงินประกันการสมัครคนละห้าหมื่นบาท ต่อหน้าคณะกรรมการการเลือกตั้งด้วยตนเอง ก่อนวันสมัครรับเลือกตั้ง ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่คณะกรรมการการเลือกตั้งกำหนด

เมื่อหัวหน้าพรรคการเมืองหรือผู้ที่ได้รับมอบหมายส่งบัญชีรายชื่อผู้สมัครรับเลือกตั้งแบบบัญชีรายชื่อแล้ว ให้ถือว่าผู้สมัครรับเลือกตั้งแบบบัญชีรายชื่อได้สมัครรับเลือกตั้งแล้ว

การส่งบัญชีรายชื่อดังกล่าวเกินเวลาที่กำหนดไว้ ให้ถือว่าพรรคการเมืองนั้นไม่มีผู้ใดสมัครรับเลือกตั้ง

21. ผู้สมัครรับเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้งของแต่ละพรรคการเมืองต้องยื่นใบสมัครด้วยตนเองต่อหน้าคณะกรรมการการเลือกตั้งหรือผู้ที่ได้รับมอบหมาย ทั้งนี้ ตามชื่อที่ปรากฏในหนังสือของหัวหน้าพรรคการเมืองที่มีถึงคณะกรรมการการเลือกตั้ง ณ สถานที่คณะกรรมการการเลือกตั้งกำหนดภายในระยะเวลาที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกา พร้อมกับหนังสือของหัวหน้าพรรคการเมืองรับรองว่าพรรคการเมืองนั้นส่งสมาชิกเข้าสมัครรับเลือกตั้ง และค่าธรรมเนียมการสมัครคนละหนึ่งหมื่นบาท เงินประกันการสมัครคนละห้าหมื่นบาท หลักฐานการสมัครและรูปถ่ายหรือรูปภาพที่พิมพ์ชัดเจนเหมือนรูปถ่ายของตนเอง มีจำนวนตามที่กำหนดและต้องปฏิบัติตามวิธีการเกี่ยวกับการสมัครรับเลือกตั้งที่คณะกรรมการการเลือกตั้งกำหนด

ในการสมัครรับเลือกตั้งดังกล่าว ให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งระบุรายชื่อและจำนวนผู้ที่สนับสนุนแบบมากับใบสมัครด้วย

เมื่อคณะกรรมการการเลือกตั้งหรือผู้ที่ได้รับมอบหมายได้รับใบสมัครแล้ว ให้ส่งบันทึกการรับสมัครไว้เป็นหลักฐาน และออกใบรับให้แก่ผู้สมัครในวันนั้นและให้คณะกรรมการการเลือกตั้งตรวจสอบหลักฐานและคุณสมบัติของผู้สมัคร และสอบสวนว่าผู้สมัครจะสมัครรับเลือกตั้งได้หรือไม่ให้เสร็จสิ้นภายในเจ็ดวันนับแต่วันเปิดการรับสมัคร ถ้าได้ ก็ให้ประกาศรับสมัครไว้โดยเปิดเผย ณ ที่กำหนด

การประกาศและวิธีการประกาศให้เป็นไปตามที่คณะกรรมการการเลือกตั้งกำหนด

22. เมื่อคณะกรรมการการเลือกตั้งได้ออกใบรับให้แก่ผู้สมัครแล้ว ให้ค่าธรรมเนียมการสมัครตกเป็นของรัฐและไม่มีการคืนค่าธรรมเนียมให้แก่ผู้สมัครไม่ว่ากรณีใด ๆ สำหรับเงินประกันการสมัครจะคืนให้แก่ผู้สมัครที่ได้รับคะแนนเลือกตั้งไม่น้อยกว่าร้อยละห้าของจำนวนผู้มาลงคะแนนในแต่ละเขตเลือกตั้ง

เมื่อคณะกรรมการการเลือกตั้งได้รับบัญชีรายชื่อผู้สมัครรับเลือกตั้งแบบบัญชีรายชื่อแล้ว ค่าธรรมเนียมการสมัครและเงินประกันการสมัครให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ดังกล่าว

23. ถ้าผู้สมัครใดไม่มีรายชื่อเป็นผู้สมัครดังกล่าวข้างต้น ผู้สมัครมีสิทธิยื่นคำร้องต่อศาลจังหวัดที่เขตเลือกตั้งอยู่ในเขตอำนาจของศาลจังหวัดนั้น หรือต่อศาลแพ่งสำหรับเขตเลือกตั้งในกรุงเทพมหานครได้ภายในเจ็ดวันนับจากวันที่ประกาศนั้นโดยไม่ต้องเสียค่าธรรมเนียมศาลในการดำเนินกระบวนการพิจารณา เมื่อศาลได้รับคำร้องแล้วให้ดำเนินการพิจารณาโดยเร็ว และให้นำประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้บังคับโดยอนุโลม และให้ศาลวินิจฉัยว่าให้รับสมัครหรือไม่ คำสั่งของศาลให้เป็นที่สุดและให้ศาลแจ้งคำสั่งไปยังคณะกรรมการการเลือกตั้ง

ในกรณีที่ศาลสั่งให้รับสมัคร ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งปฏิบัติตามคำสั่งศาล การใดที่คณะกรรมการการเลือกตั้งและกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งได้ปฏิบัติเป็นไปตามคำสั่งเดิมของคณะกรรมการการเลือกตั้งก่อนได้รับทราบคำสั่งศาลเป็นอย่างอื่น เป็นอันสมบูรณ์ตามกฎหมาย

24. ในกรณีที่มีรายชื่อผู้สมัครรับเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้งซ้ำกับรายชื่อในบัญชีรายชื่อที่พรรคการเมืองยื่นต่อคณะกรรมการการเลือกตั้งให้ถือว่าผู้นั้นไม่มีสิทธิได้รับเลือกตั้งแบบบัญชีรายชื่อ

25. เมื่อได้มีการประกาศพระราชกฤษฎีกาให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแล้ว ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งหรือผู้ที่ได้รับมอบหมายจัดทำประกาศบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้งของแต่ละหน่วยเลือกตั้งไว้ ณ ที่ว่าการอำเภอ สำนักงานเทศบาล ที่ทำการผู้ใหญ่บ้าน ที่สาธารณะที่เห็นได้ง่าย และที่เลือกตั้งหรือบริเวณใกล้เคียงกับที่เลือกตั้ง ก่อนวันเลือกตั้งไม่น้อยกว่าสิบห้าวัน

เพื่อประโยชน์ในการจัดทำบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งหรือผู้ที่ได้รับมอบหมาย หรือเทศบาล จัดให้มีรายชื่อผู้เลือกตั้งไว้เป็นประจำและแก้ไขให้ถูกต้องทุกปีแล้วปิดประกาศบัญชีชื่อดังกล่าวภายในวันที่ 30 เมษายน ณ ที่ว่าการ

อำเภอ สำนักงานเทศบาล ที่ทำการผู้ใหญ่บ้าน และเขตชุมชนหนาแน่นที่เห็นสมควร ซึ่งผู้มี
ส่วนได้เสียมีสิทธิตรวจดู และขอยื่นคำร้องแก้ไขให้ถูกต้อง

26. เมื่อได้ประกาศบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้งแล้ว ผู้มีสิทธิเลือกตั้งหรือเจ้าบ้าน
ผู้ใดเห็นว่าตนหรือผู้มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านไม่มีรายชื่ออยู่ในบัญชีผู้เลือกตั้งแห่งหน่วยเลือก
ตั้งที่ตนหรือผู้นั้นสมควรมีชื่อเป็นผู้มีสิทธิเลือกตั้งในหน่วยเลือกตั้งนั้น มีสิทธิยื่นคำร้องต่อ
คณะกรรมการการเลือกตั้งหรือผู้ที่ได้รับมอบหมายก่อนวันเลือกตั้งไม่น้อยกว่าเจ็ดวัน

เมื่อได้รับคำร้องดังกล่าวแล้ว ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งหรือผู้ที่ได้รับมอบหมาย
ตรวจสอบหลักฐาน และถ้าเห็นว่าผู้ยื่นคำร้องหรือผู้มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านเป็นผู้มีสิทธิ
เลือกตั้ง ก็ให้สั่งเติมชื่อตามที่ยื่นคำร้องลงในบัญชีผู้มีสิทธิเลือกตั้งโดยเร็ว ถ้าคณะกรรมการ
การเลือกตั้งหรือผู้ที่ได้รับมอบหมายเห็นว่าผู้ยื่นคำร้องหรือผู้มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านเป็น
ผู้ไม่มีสิทธิเลือกตั้ง ก็ให้สั่งยกคำร้องและแจ้งให้ผู้ยื่นคำร้องทราบภายในสามวันนับแต่วันที่
ได้รับคำร้อง โดยแสดงเหตุผลไว้ด้วย

เมื่อได้รับคำแจ้งดังกล่าวแล้ว ผู้ยื่นคำร้องมีสิทธิยื่นคำร้องต่อศาลจังหวัดที่ตนมี
ภูมิลำเนาอยู่หรือต่อศาลแพ่งสำหรับผู้ที่มิมีภูมิลำเนาอยู่ในกรุงเทพมหานคร โดยไม่ต้องเสีย
ค่าธรรมเนียมศาลในการดำเนินกระบวนการพิจารณาภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่ได้รับคำแจ้ง
เพื่อให้ศาลวินิจฉัยว่าจะให้ลงชื่อตามที่ยื่นคำร้องในบัญชีรายชื่อผู้เลือกตั้งหรือไม่

เมื่อศาลได้รับคำร้องดังกล่าว ให้ศาลดำเนินการพิจารณาโดยเร็ว และให้นำ
ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้โดยอนุโลม คำสั่งของศาลให้เป็นที่สุดและให้
ศาลแจ้งคำสั่งไปยังคณะกรรมการการเลือกตั้งหรือผู้ที่ได้รับมอบหมายเพื่อปฏิบัติการตาม
คำสั่งโดยเร็วที่สุด และในกรณีที่มีการประกาศบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้งไปก่อนได้รับ
คำสั่งศาล ให้แก่บัญชีรายชื่อผู้เลือกตั้งทุกฉบับให้ถูกต้องด้วย

การใดที่ได้ปฏิบัติไปตามคำสั่งเดิมของคณะกรรมการการเลือกตั้ง หรือผู้ที่ได้รับ
มอบหมายก่อนได้รับทราบคำสั่งศาลเป็นอย่างอื่นนั้น เป็นอันสมบูรณ์ตามกฎหมาย

27. ห้ามมิให้ผู้ใดทำการใดที่จะทำให้บุคคลขาดสิทธิเลือกตั้งหรือมิได้ใช้สิทธิเลือกตั้ง เว้นแต่ผู้มีสิทธิเลือกตั้งนั้นได้แสดงเจตนาด้วยตนเองว่าจะไม่ใช้สิทธิเลือกตั้ง

28. นับจากวันถัดจากวันที่มีการประกาศพระราชกฤษฎีกาให้มีการเลือกตั้งจนถึงวันเลือกตั้ง การย้ายถิ่นที่อยู่ ผู้มีสิทธิเลือกตั้งจะต้องดำเนินการด้วยตนเอง

29. ผู้มีสิทธิเลือกตั้งผู้ใดเห็นว่าบัญญัติรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้งที่ได้ประกาศ มีชื่อผู้ซึ่งไม่มีสิทธิเลือกตั้งตามพระราชบัญญัตินี้ หรือเจ้าบ้านผู้ใดเห็นว่าในบัญญัติรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้งปรากฏชื่อบุคคลอื่นอยู่ในทะเบียนบ้านของตนโดยที่ผู้นั้นมิได้มีชื่ออยู่ในทะเบียนดังกล่าวจริง ผู้เลือกตั้งหรือเจ้าบ้านผู้นั้นมีสิทธิยื่นคำร้องต่อคณะกรรมการการเลือกตั้ง หรือผู้ที่ได้รับมอบหมายก่อนวันเลือกตั้งไม่น้อยกว่าเจ็ดวัน เพื่อให้ถอนชื่อผู้ซึ่งไม่มีสิทธิเลือกตั้งผู้นั้นออกจากบัญญัติรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้งดังกล่าว

เมื่อคณะกรรมการการเลือกตั้งหรือผู้ที่ได้รับมอบหมายพิจารณาแล้วเห็นว่าสมควรสั่งถอนชื่อผู้นั้น หรือสมควรยกคำร้องก็ให้มีคำสั่งถอนชื่อผู้นั้นหรือยกคำร้อง แล้วแต่กรณี และให้แจ้งคำสั่งให้ผู้นั้นทราบ

30. เมื่อบุคคลใดต้องคำพิพากษาสั่งให้เพิกถอนสิทธิเลือกตั้งและคดีถึงที่สุดแล้ว ให้ศาลแจ้งไปยังคณะกรรมการการเลือกตั้งหรือผู้ที่ได้รับมอบหมายโดยเร็ว เพื่อบันทึกลงไว้ในทะเบียนและให้คณะกรรมการการเลือกตั้งหรือผู้ที่ได้รับมอบหมายประกาศการเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งตามคำสั่งศาลปิดไว้ ณ สำนักงานเทศบาลหรือที่ว่าการอำเภอโดยเร็ว

31. เมื่อได้มีการประกาศพระราชกฤษฎีกาให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในเขตเลือกตั้งใด ผู้สมัครแต่ละคนต้องใช้จ่ายเกี่ยวกับการเลือกตั้งทั้งหมดตามที่คณะกรรมการการเลือกตั้งกำหนด ทั้งนี้ ไม่รวมค่าธรรมเนียมการสมัครและเงินประกันการสมัคร และผู้สมัครรับเลือกตั้งต้องแต่งตั้งสมุห์บัญชีเพื่อรับผิดชอบจากบุคคลที่มีคุณสมบัติตามที่คณะกรรมการการเลือกตั้งกำหนด และสมุห์บัญชีต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่คณะกรรมการการเลือกตั้งกำหนด

ค่าใช้จ่ายดังกล่าว ให้รวมถึงบรรดาเงินหรือทรัพย์สินอื่นใดที่พรรคการเมืองหรือบุคคลอื่นใดจ่ายให้ หรือรับว่าจะจ่ายแทนหรือนำมาให้ใช้โดยไม่คิดค่าตอบแทน เพื่อประโยชน์ในการหาเสียงเลือกตั้ง ในกรณีนำทรัพย์สินมาใช้ ให้คำนวณตามอัตราค่าเช่าหรือค่าตอบแทนตามปกติในท้องถิ่นนั้น ๆ

32. การใช้จ่ายดังกล่าวข้างต้น ให้ใช้จ่ายได้เฉพาะค่าใช้จ่ายตามที่กำหนดไว้ในประกาศของคณะกรรมการการเลือกตั้ง

33. ภายในกำหนดเก้าสิบวันหลังจากวันประกาศผลการเลือกตั้ง ผู้สมัครต้องยื่นรายการค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการเลือกตั้งให้ถูกต้องครบถ้วนตามความเป็นจริงต่อคณะกรรมการการเลือกตั้ง ซึ่งได้แก่

- 1) ค่าใช้จ่ายทั้งหมดเกี่ยวกับการเลือกตั้งที่ได้จ่ายไปแล้ว
- 2) ค่าใช้จ่ายทั้งหมดเกี่ยวกับการเลือกตั้งที่ยังค้างชำระ
- 3) หลักฐานการจ่ายเงินตาม 1) และหลักฐานการค้างชำระตาม 2) ซึ่งอย่างน้อยต้องมีรายการแสดงชื่อและที่อยู่ของผู้รับหรือเจ้าหนี้

ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งประกาศรายการค่าใช้จ่ายและหลักฐานดังกล่าวลงในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับรายการค่าใช้จ่าย แล้วให้ดำเนินการตรวจสอบและประกาศผลการตรวจสอบตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่คณะกรรมการการเลือกตั้งกำหนด

ในกรณีที่มีการคัดค้านการเลือกตั้งที่กระทำในเขตเลือกตั้งใดว่าผู้สมัครใช้จ่ายเกินกว่าที่กำหนด ให้เก็บรักษารายการค่าใช้จ่ายและหลักฐานดังกล่าวไว้จนกว่าคดีถึงที่สุด คณะกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจตรวจสอบค่าใช้จ่ายดังกล่าว

34. เมื่อได้มีการประกาศพระราชกฤษฎีกาให้เลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเขตเลือกตั้งใดจนถึงวันเลือกตั้ง ห้ามมิให้ผู้สมัคร พรรคการเมือง หรือผู้ใดกระทำการอย่างหนึ่งอย่างใด เพื่อจะจูงใจให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งลงคะแนนเลือกตั้งให้แก่ตนเองหรือผู้สมัคร หรือให้งดเว้นมิให้ลงคะแนนแก่ผู้สมัครใดด้วยวิธีการดังนี้

1) จัดทำ ให้ เสนอให้ หรือสัญญาว่าจะให้ทรัพย์สินหรือผลประโยชน์อื่นใด อัน
ผลคำนวณเป็นเงินได้แก่ผู้ใด

2) ให้ เสนอให้ หรือสัญญาว่าจะให้เงิน ทรัพย์สิน หรือประโยชน์อื่นใดไม่ว่าโดย
ตรงหรือทางอ้อมแก่สมาคม มูลนิธิ วัด สถาบันการศึกษา หรือสถานสงเคราะห์อื่นใด

3) ทำการโฆษณาหาเสียงด้วยการจัดให้มีมหรสพ

4) ทำสิ่งอันเป็นสาธารณประโยชน์หรือสิ่งอื่นใดเพื่อประโยชน์ของบุคคล ชุมชน
สมาคม มูลนิธิ วัด สถาบันการศึกษา หรือสถาบันอื่นใด ทั้งนี้ ไม่ว่าจะเป็ประโยชน์ต่อ
ส่วนรวมหรือไม่ก็ตาม

5) เลี้ยงหรือรับจะจัดเลี้ยงผู้ใด

35. ห้ามมิให้ผู้ใดจัดยานพาหนะนำผู้เลือกตั้งไปยังที่เลือกตั้งหรือนำผู้เลือกตั้งกลับ
ไปจากที่เลือกตั้งเพื่อประโยชน์ของผู้สมัครใด

36. เมื่อคณะกรรมการการเลือกตั้งได้ประกาศหลักเกณฑ์ เงื่อนไข และวิธีการ
สนับสนุนการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในเรื่องใดตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ
แล้ว ห้ามมิให้ผู้ใดดำเนินการเรื่องนั้น

37. ให้คณะกรรมการการเลือกตั้ง กำหนดหน่วยเลือกตั้งที่จะพึงมี
ตามปกติให้ใช้เขตหมู่บ้านหนึ่งเป็นหน่วยเลือกตั้งหน่วยหนึ่ง แต่ในเขตเทศบาล ใน
เขตกรุงเทพมหานคร ในเขตสุขาภิบาล หรือในเขตชุมชนหนาแน่น อาจกำหนดให้ใช้แนว
ถนน ตรอก หรือซอย เป็นเขตของหน่วยเลือกตั้งก็ได้

ให้ถือเกณฑ์จำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้งหน่วยละแปดร้อยคนเป็นประมาณ ถ้าเห็นว่าไม่
เป็นการสะดวกหรือไม่ปลอดภัยในการไปลงคะแนนของผู้มีสิทธิเลือกตั้ง จะกำหนดหน่วย
เลือกตั้งเพิ่มขึ้นโดยไม่คำนึงถึงจำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้งก็ได้

ในกรณีที่มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อ คณะกรรมการ
การเลือกตั้งจะกำหนดหน่วยเลือกตั้งและที่เลือกตั้งให้อยู่นอกหน่วยเลือกตั้งและเขตเลือก
ตั้งได้

เมื่อได้กำหนดหน่วยเลือกตั้งขึ้นแล้วให้ประกาศหน่วยเลือกตั้ง ณ ศาลากลางจังหวัด ที่ว่าการอำเภอ ที่ทำการผู้ใหญ่บ้าน และสำนักงานเทศบาล แต่สำหรับตำบลในเขตเทศบาล ในกรุงเทพมหานคร หรือในบริเวณที่มีชุมชนหนาแน่นนั้น ให้จัดทำแผนที่สังเขปแสดงเขตของหน่วยเลือกตั้งและระบุที่เลือกตั้งไว้ด้วย

การเปลี่ยนแปลงของหน่วยเลือกตั้ง จะกระทำได้โดยประกาศก่อนวันเลือกตั้งไม่น้อยกว่าสิบห้าวัน เว้นแต่ในกรณีฉุกเฉิน จะประกาศเปลี่ยนแปลงเขตของหน่วยเลือกตั้งหรือยุบ หรือรวมหน่วยเลือกตั้ง ก่อนวันเลือกตั้งน้อยกว่าสิบห้าวันก็ได้

38. หน่วยเลือกตั้งหนึ่งให้มีที่เลือกตั้งแห่งหนึ่งที่เลือกตั้งนั้นต้องให้เป็นที่ตั้งประชาชนเข้าออกได้สะดวกเพื่อการลงคะแนนเลือกตั้ง และในวันเลือกตั้งให้กรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งกำหนดบริเวณโดยรอบที่เลือกตั้ง โดยมีป้ายแสดงเขตบริเวณของที่เลือกตั้ง เพื่ออำนวยความสะดวกตามลักษณะของท้องที่และภูมิประเทศในการลงคะแนนเลือกตั้งของผู้มีสิทธิเลือกตั้ง

เมื่อได้มีการประกาศพระราชกฤษฎีกาให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในเขตเลือกตั้งใด ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งประกาศระบุที่เลือกตั้งของแต่ละหน่วยเลือกตั้งไม่น้อยกว่าสิบห้าวันก่อนวันเลือกตั้ง ประกาศดังกล่าวให้ปิด ณ ที่ว่าการอำเภอ สำนักงานเขตเทศบาล ที่ทำการผู้ใหญ่บ้าน ที่สาธารณะที่เห็นได้ง่าย และที่เลือกตั้งหรือบริเวณใกล้เคียงกับที่เลือกตั้ง ในกรณีฉุกเฉิน คณะกรรมการการเลือกตั้งจะประกาศเปลี่ยนที่เลือกตั้งของหน่วยเลือกตั้งเมื่อใดก็ได้

ในท้องที่ตำบลใด ถ้าเห็นว่าจะเป็นการอำนวยความสะดวกแก่ผู้เลือกตั้งหรือความปลอดภัยสาธารณะถูกคุกคาม คณะกรรมการการเลือกตั้งจะประกาศระบุที่เลือกตั้งอื่นนอกเขตของหน่วยเลือกตั้งก็ได้ แต่ต้องอยู่ในบริเวณใกล้เคียงกับหน่วยเลือกตั้งนั้น

ในกรณีที่คณะกรรมการการเลือกตั้งได้กำหนดหลักเกณฑ์ และวิธีการเลือกตั้งของผู้มีสิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั้งแบบการแบ่งเขตเลือกตั้งและแบบบัญชีรายชื่อที่ไม่สามารถจะอยู่ลงคะแนนในหน่วยเลือกตั้งที่ตนมีบัญชีรายชื่ออยู่ ให้คณะกรรมการการ

เลือกตั้งมีอำนาจกำหนดสถานที่เลือกตั้งเพื่อลงคะแนน เจ้าหน้าที่ กรรมการประจำหน่วยเลือกตั้ง วิธีการลงคะแนน การเก็บรักษาหีบบัตร การนับคะแนน และกิจการอื่นที่จะให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งสามารถลงคะแนนได้

39. ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งแต่งตั้งเจ้าพนักงานผู้ดำเนินการเลือกตั้งตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่คณะกรรมการการเลือกตั้งกำหนด เพื่อให้มีอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายนี้

40. ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งแต่งตั้งคณะกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งอย่างน้อยเจ็ดคนประจำทุกหน่วยเลือกตั้งเพื่อปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายนี้

กรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งแต่ละหน่วย ให้แต่งตั้งจากผู้ที่มีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้าม และมีคุณสมบัติอื่นตามที่คณะกรรมการการเลือกตั้งกำหนด ทั้งนี้ ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่คณะกรรมการการเลือกตั้งกำหนด

41. ก่อนเวลาเปิดการรับลงคะแนนครึ่งชั่วโมง ให้คณะกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งเลือกกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งคนหนึ่งขึ้นเป็นประธาน เมื่อประธานไม่อยู่ในที่เลือกตั้งหรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้กรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งเลือกกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งอื่นเป็นประธานไปพลางก่อนจนกว่าประธานที่ได้เลือกตั้งไว้สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้

ในกรณีกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งมาไม่ครบจำนวน และกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งที่เหลือมีจำนวนไม่น้อยกว่าเจ็ดคน ให้กรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งที่เหลือปฏิบัติหน้าที่ต่อไปโดยไม่ต้องมีการแต่งตั้งผู้อื่นเป็นกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งเพิ่มขึ้น แต่ถ้ากรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งมีน้อยกว่าเจ็ดคน ให้กรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งที่อยู่ในที่เลือกตั้งตั้งบุคคลซึ่งมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามเป็นกรรมการ ในกรณีที่ไม่มีกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งปฏิบัติหน้าที่ ให้เจ้าพนักงานผู้ดำเนินการเลือกตั้งประจำหน่วยเลือกตั้งมีอำนาจแต่งตั้งผู้ซึ่งมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามคนหนึ่งเป็นกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้ง และให้กรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งผู้นั้นแต่งตั้งผู้ซึ่งมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามอีกหกคนเป็นกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งไปพลาง

ก่อนจนกว่ากรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งซึ่งคณะกรรมการการเลือกตั้งหรือผู้ที่ได้รับมอบหมายแต่งตั้งไว้สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้

42. การลงมติวินิจฉัยของคณะกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งให้ถือเสียงข้างมาก กรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งคนหนึ่งย่อมมีเสียงหนึ่งในการออกเสียงลงคะแนน ถ้ามีคะแนนเสียงเท่ากันให้ประธานในที่ประชุมออกเสียงเพิ่มขึ้นได้อีกเสียงหนึ่งเป็นเสียงชี้ขาด

43. กรรมการประจำหน่วยเลือกตั้ง ให้แต่งตั้งจากบุคคลผู้มีสัญชาติไทยที่มีสิทธิ์เลือกตั้ง ซึ่งต้องมีความประพฤติดี และสามารถอ่านและเขียนหนังสือไทยได้

ห้ามมิให้แต่งตั้งสมาชิกรัฐสภา สมาชิกสภากรุงเทพมหานคร สมาชิกสภาจังหวัด สมาชิกสภาเทศบาล สมาชิกสภาเมืองพัทยา ปลัดเมืองพัทยา กรรมการสุขาภิบาล กรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบล กรรมการสภาตำบล กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน แพทย์ประจำตำบล สารวัตรกำนัน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ผู้บริหารท้องถิ่นหรือสมาชิกสภาท้องถิ่นอื่น เป็นกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้ง

44. ให้ถือว่าเจ้าพนักงานผู้ดำเนินการเลือกตั้ง กรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งและผู้ซึ่งคณะกรรมการการเลือกตั้งแต่งตั้งให้ปฏิบัติงานตามกฎหมายนี้ เป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญานับแต่วันที่ได้รับการแต่งตั้งจนถึงสิ้นสุดแห่งการงานในหน้าที่

45. กรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งมีอำนาจหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อยในพิธีเลือกตั้ง หากปรากฏว่าผู้ใดกระทำความผิดที่ขัดขวางรบกวนกิจการเลือกตั้งหรือจะทำความไม่เรียบร้อยขึ้น กรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งมีอำนาจสั่งให้ผู้นั้นออกเสียจากที่เลือกตั้งได้ แต่ต้องมีให้ขัดต่อการใช้สิทธิในการเลือกตั้ง

46. หน้าที่ของเจ้าพนักงานผู้ดำเนินการเลือกตั้ง กรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งและผู้ซึ่งคณะกรรมการการเลือกตั้งได้แต่งตั้งให้ปฏิบัติงานในการเลือกตั้งตามกฎหมายนี้ ให้เป็นไปตามที่กำหนดไว้ในข้อบังคับหรือระเบียบของคณะกรรมการการเลือกตั้ง

47. ห้ามมิให้เจ้าพนักงานผู้ดำเนินการเลือกตั้ง กรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งหรือบุคคลใดที่ได้รับการแต่งตั้งให้ปฏิบัติงานตามกฎหมายนี้ จงใจไม่ปฏิบัติตามหน้าที่ หรือ

กระทำการอันใด เพื่อขัดขวางมิให้การเป็นไปตามกฎหมาย ประกาศ คำสั่ง ข้อบังคับ และระเบียบของคณะกรรมการการเลือกตั้ง หรือคำสั่งของศาลอันเกี่ยวกับการเลือกตั้งตามกฎหมายนี้

48. บัตรเลือกตั้งและหีบบัตรเลือกตั้ง และการลงคะแนนเลือกตั้งให้มีลักษณะและขนาดและเป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในประกาศของคณะกรรมการการเลือกตั้ง

49. เวลาในการเปิดและปิดการลงคะแนน ให้เป็นไปตามที่คณะกรรมการการเลือกตั้งกำหนด

50. ขณะจะเปิดการลงคะแนน ให้ประธานกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งเปิดหีบบัตรเลือกตั้งในที่เปิดเผย เพื่อแสดงให้เห็นผู้มีสิทธิเลือกตั้งซึ่งอยู่ ณ ที่เลือกตั้งนั้นเห็นว่าเป็นหีบเปล่า แล้วให้ปิดหีบบัตรเลือกตั้งตามวิธีการในประกาศของคณะกรรมการการเลือกตั้ง และให้คณะกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งบันทึกการเปิดหีบบัตรเลือกตั้ง โดยให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งไม่น้อยกว่าสองคน ซึ่งอยู่ในที่เลือกตั้งในขณะนั้นลงลายมือชื่อเป็นพยานในบันทึกนั้นด้วย

51. ในระหว่างเวลาเปิดการลงคะแนน ให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งที่จะลงคะแนนไปแสดงตนต่อกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้ง โดยแสดงบัตรประจำตัวประชาชน เพื่อให้ตรวจสอบชื่อในบัญชีรายชื่อผู้เลือกตั้ง เมื่อกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งตรวจสอบถูกต้องแล้ว ให้อ่านชื่อและที่อยู่ของผู้นั้นดัง ๆ ถ้าไม่มีผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ผู้สมัครหรือผู้แทนพรรคการเมืองผู้ใดสักท่วง ให้หมายเหตุไว้ในบัญชีรายชื่อผู้เลือกตั้ง โดยให้จดหมายเลขของบัตรประจำตัวประชาชนและสถานที่ออกบัตรประจำตัวประชาชน แล้วลงลายมือชื่อลงในบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้งเป็นหลักฐาน แต่ในกรณีผู้มีสิทธิเลือกตั้งใช้ใบรับคำขอมิบัตรหรือเปลี่ยนบัตรใหม่ ให้พิมพ์ลายนิ้วมือ แล้วแต่กรณี ลงในบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้งเป็นหลักฐานเพิ่มขึ้น ทั้งนี้ ตามวิธีการที่กำหนดไว้ในประกาศของคณะกรรมการการเลือกตั้ง แล้วให้กรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งมอบบัตรเลือกตั้งให้แก่ผู้นั้นไปลงคะแนน

ในกรณีที่ผู้มีสิทธิเลือกตั้งผู้ใดเป็นบุคคลที่ไม่ต้องมีบัตรประจำตัวประชาชนตามกฎหมาย ต้องแสดงหลักฐานอื่นตามที่กำหนดไว้ในประกาศของคณะกรรมการการเลือกตั้ง ต่อกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้ง และให้กรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งปฏิบัติตามวิธีการดังกล่าว แล้วให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งพิมพ์ลายนิ้วมือ แล้วแต่กรณี ในบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้งไว้เป็นหลักฐานด้วย

หากมีผู้ทักท้วง หรือกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งสงสัยว่าผู้มีสิทธิเลือกตั้งที่แสดงตนนั้น ไม่ใช่เป็นผู้มีชื่อในบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ให้คณะกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งมีอำนาจสอบสวนและวินิจฉัยชี้ขาดว่าผู้ทักท้วงหรือผู้ถูกสงสัยมีสิทธิลงคะแนนหรือไม่ คำชี้ขาดของคณะกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งให้เป็นที่สุด ในกรณีที่คณะกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งวินิจฉัยว่าผู้ถูกทักท้วงหรือผู้ถูกสงสัยไม่มีสิทธิลงคะแนน ให้คณะกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งทำบันทึกคำวินิจฉัยและลงลายมือชื่อไว้ด้วย

บัตรประจำตัวดังกล่าว ให้หมายความรวมถึงบัตรประจำตัวประชาชนที่หมดอายุแล้วด้วย

62. ผู้มีสิทธิเลือกตั้งซึ่งมีชื่ออยู่ในบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้งสำหรับหน่วยเลือกตั้งใด ให้ลงคะแนนเลือกตั้งได้เฉพาะหน่วยเลือกตั้งนั้น และให้ลงคะแนนเลือกตั้งได้เพียงแห่งเดียว

ถ้าผู้มีสิทธิเลือกตั้งซึ่งได้รับการแต่งตั้งให้มีหน้าที่ในการเลือกตั้งหรือเกี่ยวข้องกับ การเลือกตั้ง เป็นผู้มีสิทธิเลือกตั้งในเขตนั้น ให้มีสิทธิลงคะแนนเลือกตั้งในหน่วยเลือกตั้งที่ตนต้องประจำปฏิบัติหน้าที่นั้นอยู่โดยไม่ต้องมีชื่ออยู่ในบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้ง

ให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ซึ่งประสงค์จะลงคะแนนเลือกตั้งในหน่วยเลือกตั้งที่ตนต้องปฏิบัติหน้าที่แสดงหลักฐานคำสั่งแต่งตั้งต่อคณะกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งก่อนทำลงคะแนนเลือกตั้ง เมื่อคณะกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งตรวจสอบถูกต้องแล้ว ให้คณะกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งเพิ่มชื่อในบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้งอีกส่วนหนึ่งต่างหาก

53. ผู้มีสิทธิเลือกตั้งผู้ใดไม่มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านของหน่วยเลือกตั้งใดก็ตาม ถ้าไม่มีชื่ออยู่ในบัญชีรายชื่อผู้เลือกตั้ง และไม่ดำเนินการขอเพิ่มชื่อในหน่วยเลือกตั้งนั้น ให้ถือว่ามีสิทธิเลือกตั้งนั้นสละสิทธิการลงคะแนนในหน่วยเลือกตั้งที่ตนมีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้าน

54. ในกรณีที่ผู้มีสิทธิเลือกตั้งไม่ไปลงคะแนน โดยไม่แจ้งเหตุอันสมควรก่อนวันเลือกตั้ง ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจจัดทำประกาศรายชื่อของบุคคลดังกล่าวนี้เปิดเผยต่อสาธารณชนได้ แล้วจำหน่ายชื่อของบุคคลนั้นออกจากบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้งที่จัดทำขึ้นเพื่อการเลือกตั้งในครั้งถัดไปครั้งเดียว เว้นแต่บุคคลนั้นได้แจ้งขอเพิ่มชื่อก่อนวันเลือกตั้งนั้นไม่น้อยกว่าสามสิบวัน

เหตุอันสมควรที่ไม่อาจไปเลือกตั้ง วิธีการแจ้งและอำนาจความสะดวก และแจ้งขอเพิ่มชื่อตามวรรคหนึ่งให้เป็นไปตามลักษณะ เงื่อนไข หลักเกณฑ์และวิธีการที่คณะกรรมการการเลือกตั้งกำหนด

55. ผู้มีสิทธิเลือกตั้งผู้ใดรับบัตรเลือกตั้งเพื่อลงคะแนนแล้ว ไม่ประสงค์จะลงคะแนน ให้ทำเครื่องหมายว่าไม่ลงคะแนนให้กับผู้สมัครรับเลือกตั้งในบัตรเลือกตั้ง แล้วคืนบัตรเลือกตั้งแก่กรรมการประจำหน่วยเลือกตั้ง ให้คณะกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งบันทึกการไม่ลงคะแนนนั้นไว้ในบัญชีรายชื่อผู้เลือกตั้งและผู้เลือกตั้งผู้นั้นจะใช้สิทธิเลือกตั้งในการเลือกตั้งครั้งนั้นอีกไม่ได้

56. ระหว่างเวลาเปิดการลงคะแนน ห้ามมิให้เปิดหีบบัตรเลือกตั้ง เว้นแต่จะมีความจำเป็นเกี่ยวกับการลงคะแนนอันจะหลีกเลี่ยงมิได้ จึงจะให้คณะกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งหรือคณะกรรมการการเลือกตั้งเปิดเพื่อตรวจสอบโดยมิให้เอาบัตรเลือกตั้งออกจากหีบและให้ปิดหีบไว้ตามเดิม ในกรณีเช่นนี้ ให้คณะกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งหรือคณะกรรมการการเลือกตั้งกระทำต่อหน้าผู้มีสิทธิเลือกตั้งซึ่งอยู่ในที่เลือกตั้ง และให้บันทึกแสดงเหตุในการเปิดหีบบัตรเลือกตั้ง โดยให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งไม่น้อยกว่าสองคนซึ่งอยู่ในที่เลือกตั้งในขณะนั้น ลงลายมือชื่อเป็นพยานในบันทึกนั้นด้วย โดยให้เป็นไปตามประกาศหลักเกณฑ์และวิธีการและคณะกรรมการการเลือกตั้ง

57. ผู้มีสิทธิเลือกตั้งซึ่งอยู่นอกเขตเลือกตั้งในวันเลือกตั้ง อาจใช้สิทธิเลือกตั้งได้ตามเงื่อนไขดังต่อไปนี้

- 1) มีคุณสมบัติตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ มาตรา 106 วรรคสอง
- 2) มีเหตุจำเป็นที่ต้องไปประกอบธุรกิจหรือประกอบอาชีพต่างถิ่นซึ่งเดินทางโดยยานพาหนะทางบกหรือทางน้ำใช้เวลาไปและกลับตั้งแต่สิบสองชั่วโมงขึ้นไป
- 3) ต้องแจ้งความจำนงในการไปใช้สิทธิเลือกตั้งภายในสามสิบวันก่อนวันเลือกตั้ง
- 4) ในการแจ้งความจำนงดังกล่าว ต้องระบุรูปแบบในการลงคะแนนว่าจะลงโดยทางไปรษณีย์หรือลงคะแนนในที่ทำการเลือกตั้ง ทั้งนี้ ตามที่คณะกรรมการการเลือกตั้งกำหนด
- 5) ต้องใช้สิทธิลงคะแนนเลือกตั้งให้กับผู้สมัครรับเลือกตั้งในหน่วยเลือกตั้งที่ตนมีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้าน

58. ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งกำหนดแบบคำร้องขอใช้สิทธิเลือกตั้งวิธีการเลือกตั้งและการบริหารงานเลือกตั้ง สำหรับผู้ที่ยื่นนอกเขตเลือกตั้งตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ มาตรา 106 วรรคสอง

59. เมื่อปิดการลงคะแนนเลือกตั้งแล้ว ให้คณะกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งปิดช่องลงคะแนนเลือกตั้งเพื่อส่งไปนับคะแนน

การบรรจุเอกสาร การปิดช่องลงคะแนน การนำส่งหีบบัตรและเอกสาร สถานที่นับส่ง ให้เป็นไปตามที่กำหนดในประกาศของคณะกรรมการการเลือกตั้ง

60. ถ้าการลงคะแนน ณ ที่เลือกตั้งแห่งใดไม่สามารถกระทำได้เนื่องจากเกิดจลาจล อุทกภัย อัคคีภัย หรือเหตุนอกอำนาจอย่างอื่น ให้คณะกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งประกาศงดลงคะแนนสำหรับที่เลือกตั้งแห่งนั้น แล้วรายงานต่อคณะกรรมการการเลือกตั้งโดยด่วน ในกรณีเช่นนี้ ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งประกาศยกเลิกการลงคะแนนแล้ว

กำหนดวันเลือกตั้งใหม่ในหน่วยเลือกตั้งนั้นภายในสามสิบวันนับแต่วันได้รับทราบว่าจะเหตุ
นั้นได้สงบลงแล้ว และต้องประกาศก่อนวันลงคะแนนไม่น้อยกว่าเจ็ดวัน

ในกรณีที่จำนวนผู้เลือกตั้งทั้งหมดของหน่วยเลือกตั้งที่ตกลงคะแนนหรือนับคะแนน
ไว้จะไม่ทำให้ผลการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อเปลี่ยนแปลง
ไม่ต้องประกาศให้มีการเลือกตั้ง

61. เมื่อการลงคะแนนเลือกตั้งในหน่วยเลือกตั้งได้เสร็จสิ้นแล้ว ให้คณะกรรมการ
ประจำหน่วยเลือกตั้งทำให้บัตรเลือกตั้งที่ไม่ได้ใช้ลงคะแนนใช้ไม่ได้ ตามวิธีการที่คณะ
กรรมการการเลือกตั้งกำหนด

62. ในการรับหีบบัตรเลือกตั้ง เมื่อเสร็จสิ้นการเลือกตั้งในเขตเลือกตั้ง ให้คณะ
กรรมการการเลือกตั้งกำหนดสถานที่ที่จะใช้เป็นที่รับหีบบัตรเลือกตั้งเพื่อการนับคะแนน

ในการนับคะแนนจะต้องเป็นไปโดยเปิดเผยและให้ผู้สมัครหรือผู้แทนผู้สมัคร พรรค
การเมืองหรือผู้แทนพรรคการเมืองอยู่ในที่ที่เห็นการนับคะแนน

การนับคะแนนดังกล่าว จะต้องนำบัตรเลือกตั้งทั้งหมดมารวมกัน เพื่อมิให้ทราบได้
ว่าบัตรเลือกตั้งนั้นมาจากหน่วยเลือกตั้งใด เว้นแต่ในกรณีเป็นการลงคะแนนนอกหน่วย
เลือกตั้งหรือเขตเลือกตั้ง

ให้มีการนับคะแนนบัตรที่มีผู้ทำเครื่องหมายว่าไม่ลงคะแนนเลือกตั้งผู้สมัครรับเลือก
ตั้ง และให้ประกาศจำนวนผู้ไม่ประสงค์จะลงคะแนนเลือกผู้สมัครรับเลือกตั้งนี้ด้วย

ทั้งนี้ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจในการกำหนดลักษณะ หลักเกณฑ์ และ
วิธีการนับคะแนน รวมทั้งการแต่งตั้งหรือถอดถอนผู้ปฏิบัติงานเกี่ยวข้องกับการนับคะแนน

63. บัตรเลือกตั้งต่อไปนี้ ให้ถือว่าเป็นบัตรเสีย คือ

- 1) บัตรปลอม
- 2) บัตรที่มีผู้ทำเครื่องหมาย
- 3) บัตรที่ปรากฏว่าได้พับซ้อนกันมากกว่าหนึ่งบัตร
- 4) บัตรที่ไม่อาจทราบได้ว่าลงคะแนนให้กับผู้สมัครหรือพรรคการเมืองใด

6) บัตรที่มีได้เป็นไปตามข้อกำหนดของคณะกรรมการการเลือกตั้ง

บัตรดังกล่าว ให้กรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งสลักหลังว่า “เสีย” และให้กรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งไม่น้อยกว่าสามคนลงลายมือชื่อกำกับไว้

ในการนับคะแนน หากปรากฏว่ามีบัตรเสีย ให้แยกบัตรเสียออกไว้เป็นส่วนหนึ่ง และห้ามมิให้นับบัตรเสียเป็นคะแนนไม่ว่ากรณีใด

64. เมื่อการเลือกตั้งเสร็จสิ้นแล้ว การประกาศผลการเลือกตั้ง การทำลายบัตรเลือกตั้ง เอกสารที่เก็บอยู่ในหีบบัตรเลือกตั้ง และการเก็บรักษาหีบบัตรเลือกตั้ง ให้เป็นไปตามวิธีการในประกาศของคณะกรรมการการเลือกตั้ง

65. เมื่อคณะกรรมการการเลือกตั้ง ประกาศผลการเลือกตั้งแล้วให้แจ้งไปยังรัฐสภา โดยด่วน

66. ในเขตเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้งใด ผู้สมัครผู้ใดได้รับคะแนนเลือกตั้งมากที่สุด ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งประกาศให้ผู้สมัครนั้นเป็นผู้ได้รับการเลือกตั้ง

ในกรณีที่ผู้สมัครจากแบบแบ่งเขตเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งใดมีมากกว่าหนึ่งคนที่ได้รับคะแนนเลือกตั้งเท่ากัน ให้ผู้สมัครนั้นจับสลากกันว่าผู้ใดได้รับเลือกตั้ง

การจับสลาก ให้กระทำต่อหน้าคณะกรรมการการเลือกตั้ง ตามวิธีการที่กำหนดในประกาศของคณะกรรมการการเลือกตั้ง

67. เมื่อการรวมคะแนนแบบบัญชีรายชื่อเรียบร้อยแล้วให้นำผลของคะแนนของแต่ละพรรคการเมืองมารวมกันทั่วประเทศ เพื่อกำหนดอัตราส่วนผู้สมัครที่จะได้รับเลือกตั้งเฉพาะพรรคการเมืองตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ ดังต่อไปนี้

1) ให้รวมผลการนับคะแนนทั่วประเทศของพรรคการเมืองที่สมาชิกมีสิทธิได้รับเลือกตั้งตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ

2) นำผลการนับคะแนนมาเฉลี่ยโดยนำจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อจำนวนหนึ่งร้อยคนหารคะแนนรวม ตาม 1) ถือเป็นเกณฑ์เฉลี่ยต่อสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหนึ่งคน

3) จำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่แต่ละพรรคการเมืองจะพึงได้รับเลือกตั้งนั้นให้นำจำนวนคะแนนเฉลี่ยต่อสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหนึ่งคน ตาม 2) หากคะแนนรวมที่พรรคการเมืองนั้นได้รับ โดยผู้สมัครจะได้รับเลือกตั้งหนึ่งคนทุกจำนวนคะแนนที่ถึงเกณฑ์เฉลี่ยต่อสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหนึ่งคน ตาม 2)

4) เมื่อได้จำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของแต่ละพรรคการเมือง ตาม 3) แล้วยังไม่ครบหนึ่งร้อยคน พรรคการเมืองใดมีเศษที่เหลือจากการคำนวณ ตาม 3) มากที่สุด ให้พรรคการเมืองนั้นมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเพิ่มขึ้นอีกหนึ่งคน และให้เพิ่มจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามวิธีการแก่พรรคการเมืองที่เศษเหลือจากการคำนวณในลำดับรองลงมาตามลำดับจนครบจำนวนหนึ่งร้อยคน

68. การประกาศว่าผู้สมัครใดได้รับเลือกตั้งแบบบัญชีรายชื่อ เป็นหน้าที่ของคณะกรรมการการเลือกตั้ง ในการประกาศ ให้แยกผู้ได้รับเลือกตั้งตามพรรคการเมืองตามจำนวนที่คำนวณ โดยให้ผู้สมัครเรียงลำดับตามบัญชีรายชื่อที่ประกาศไว้

69. ในกรณีที่ตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจากแบบบัญชีรายชื่อว่างลงเพราะเหตุอื่นใด นอกจากถึงคราวออกตามวาระของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร หรือเมื่อมีการยุบสภาผู้แทนราษฎร ให้ดำเนินการตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ

70. เมื่อได้มีการประกาศพระราชกฤษฎีกาให้มีการเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภาแล้ว เกณฑ์การคำนวณจำนวนสมาชิกวุฒิสภาที่แต่ละจังหวัดจะพึงมีให้เป็นไปตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ

ให้นำบทบัญญัติในหมวดว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เฉพาะที่ไม่ขัดหรือแย้งกับการเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภาที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญบังคับใช้โดยอนุโลม ยกเว้นหลักเกณฑ์เงื่อนไขที่บทบัญญัติไว้เป็นการเฉพาะในหมวดว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภา

71. การสมัครรับเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภาให้นำบทบัญญัติในหมวดว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมาใช้บังคับโดยอนุโลม

ในการสมัครรับเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภา ผู้สมัครรับเลือกตั้งต้องระบุรายชื่อและจำนวนผู้ที่จะแนะนำผู้สมัครรับเลือกตั้งแนบมากับใบสมัครด้วย

72. บุคคลใดประสงค์จะสมัครรับเลือกตั้ง ต้องยื่นใบสมัครด้วยตนเองต่อหน้าคณะกรรมการการเลือกตั้งหรือผู้ที่ได้รับมอบหมาย ณ สถานที่ที่กำหนดในจังหวัดที่ตนสมัครภายในเวลาที่กำหนดไว้ในพระราชกฤษฎีกาพร้อมกับค่าธรรมเนียมการสมัครคนละหนึ่งหมื่นบาท และเงินประกันการสมัครคนละห้าหมื่นบาท หลักฐานการสมัครและรูปถ่ายหรือรูปภาพที่พิมพ์ชัดเจนเหมือนรูปถ่ายของตนเองมีจำนวนตามที่กำหนด และต้องปฏิบัติตามวิธีการเกี่ยวกับการสมัครรับเลือกตั้งที่คณะกรรมการการเลือกตั้งกำหนด

73. นอกจากการดำเนินการของรัฐในการแนะนำผู้สมัครรับเลือกตั้งตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญแล้ว ห้ามมิให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งดำเนินการหาเสียงและใช้จ่ายเงินเพื่อหาเสียงเลือกตั้งผิดไปจากบทบัญญัติแห่งกฎหมาย

74. การลงคะแนนเลือกตั้ง ให้ผู้เลือกตั้งมีสิทธิออกเสียงลงคะแนนเลือกผู้สมัครรับเลือกตั้งในจังหวัดได้เพียงหนึ่งคน การลงคะแนนเลือกตั้งให้เป็นไปตามลักษณะ หลักเกณฑ์ และวิธีการที่กำหนดในประกาศของคณะกรรมการการเลือกตั้ง

75. การประกาศว่าผู้สมัครได้รับเลือกตั้ง เป็นหน้าที่ของคณะกรรมการการเลือกตั้ง ประกาศเป็นรายจังหวัด โดยให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งที่ได้คะแนนสูงสุดเรียงตามลำดับเป็นผู้ได้รับเลือกตั้งจนครบจำนวนที่แต่ละจังหวัดจะพึงมีสมาชิกวุฒิสภาได้

76. ในกรณีที่ตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภาว่างลงเพราะเหตุอื่นนอกจากถึงคราวออกตามวาระ ให้ดำเนินการตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ

77. ห้ามมิให้ผู้ใดหรือพรรคการเมืองใดช่วยเหลือและสนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภา นอกเหนือจากที่คณะกรรมการการเลือกตั้งกำหนด

78. ก่อนหรือหลังมีการประกาศผลการเลือกตั้งใด ผู้มีสิทธิเลือกตั้งหรือผู้สมัครในเขตเลือกตั้งนั้นหรือพรรคการเมืองเห็นว่าการเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งนั้น หรือเห็นว่าตนมีบุคคลใดได้รับการเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาจากการเลือกตั้ง

ทั้งในเขตเลือกตั้งนั้น หรือบุคคลใดได้รับการเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามบัญชีรายชื่อเป็นไปโดยมิชอบ อันเป็นการฝ่าฝืนกฎหมาย ผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ผู้สมัครหรือพรรคการเมืองนั้นมีสิทธิยื่นคำร้องคัดค้านต่อคณะกรรมการการเลือกตั้งภายในสามสิบวันนับจากวันประกาศผลการเลือกตั้ง เว้นแต่เฉพาะกรณีร้องคัดค้านเกี่ยวกับค่าใช้จ่ายและภาระหนี้เลือกตั้ง ให้ยื่นคำร้องคัดค้านภายในหนึ่งร้อยยี่สิบวันนับแต่วันประกาศผลการเลือกตั้งเพื่อให้มีการเลือกตั้งใหม่

79. เมื่อคณะกรรมการการเลือกตั้งได้รับคำร้องคัดค้านแล้วให้ดำเนินการพิจารณาโดยไม่ชักช้า และให้คณะกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจดังต่อไปนี้

1) ถ้าเห็นว่าการเลือกตั้งหรือการที่ผู้ใดได้รับการเลือกตั้งเป็นไปโดยมิชอบสมควรจะให้มีการเลือกตั้งใหม่ ให้มีคำสั่งให้มีการเลือกตั้งใหม่ในเขตเลือกตั้งนั้น ในกรณีการเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภามีคำสั่งให้เลือกตั้งใหม่เฉพาะแต่สมาชิกวุฒิสภาคนใดที่ถูกคัดค้านในเขตเลือกตั้งตามคำร้องคัดค้านนั้นได้

2) ถ้าเห็นว่าการเลือกตั้งหรือการที่ผู้ใดได้รับการเลือกตั้งเป็นไปโดยชอบ หรือแม้มิชอบแต่ไม่มีเหตุอันสมควรจะมีการเลือกตั้งใหม่ในเขตเลือกตั้งนั้น หรือเฉพาะสมาชิกวุฒิสภาที่ถูกคัดค้านในเขตเลือกตั้งนั้น ให้มีคำสั่งยกคำร้องคัดค้านเสีย

ในกรณีคณะกรรมการการเลือกตั้งวินิจฉัยดังกล่าว คณะกรรมการต้องมีมติเห็นชอบเป็นเอกฉันท์

80. เมื่อคณะกรรมการการเลือกตั้งมีคำสั่งให้มีการเลือกตั้งใหม่ ให้ถือว่าสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาซึ่งถูกคัดค้านนั้น ขาดจากสมาชิกภาพตั้งแต่วันที่มิคำสั่ง คำสั่งซึ่งเป็นเหตุให้สมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาผู้ใดผู้หนึ่งสิ้นสุดลง ย่อมไม่กระทบกระเทือนกิจการที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรผู้นั้นได้กระทำไปในหน้าที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาก่อนที่ประธานสภาผู้แทนราษฎรหรือประธานวุฒิสภาได้รับแจ้งคำสั่ง และต้องสั่งให้มีการเลือกตั้งใหม่ในเขตนั้นภายในสี่สิบห้าวัน

81. ผู้ใดหรือพรรคการเมืองใด ซึ่งรู้อยู่แล้วว่าตนหรือผู้สมัครไม่มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้ง เข้าสมัครรับเลือกตั้งหรือส่งบัญชีรายชื่อ ต้องระวางโทษจำคุกและปรับ และให้ศาลสั่งเพิกถอนสิทธิเลือกตั้ง

82. ผู้ใดลงคะแนนเลือกตั้งหรือพยายามลงคะแนนเลือกตั้ง โดยรู้อยู่แล้วว่าตนไม่มีสิทธิเลือกตั้งหรือไม่มีสิทธิลงคะแนนเลือกตั้งในหน่วยเลือกตั้งนั้น ได้ลงบัตรหรือพยายามส่งบัตรหรือแสดงบัตรประจำตัวประชาชนหรือหลักฐานอื่นที่มีได้มีไว้สำหรับตนหรือที่ทำปลอมแปลงขึ้นต่อกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งเพื่อลงคะแนนเลือกตั้ง ต้องระวางโทษจำคุกและปรับ และให้ศาลสั่งเพิกถอนสิทธิเลือกตั้ง

83. ผู้ใดใช้บัตรเลือกตั้งซึ่งมิใช่บัตรที่กรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งแห่งที่เลือกตั้งนั้นมอบให้ลงคะแนน หรือนำบัตรเลือกตั้งที่ไม่ใช่ลงคะแนนออกไปจากที่เลือกตั้ง ต้องระวางโทษจำคุกและปรับ และให้ศาลสั่งเพิกถอนสิทธิเลือกตั้ง

84. ผู้ใดทำเครื่องส่งเขตโดยวิธีใดไว้ที่บัตรเลือกตั้ง ต้องระวางโทษจำคุก หรือปรับ หรือทั้งจำทั้งปรับ และให้ศาลสั่งเพิกถอนสิทธิเลือกตั้ง

85. ผู้ใดนำบัตรเลือกตั้งใส่ในหีบบัตรเลือกตั้งโดยไม่มีอำนาจโดยชอบด้วยกฎหมาย หรือการกระทำการใดในบัญชีรายชื่อผู้เลือกตั้งเพื่อแสดงว่ามีผู้มาแสดงตนเพื่อลงคะแนน โดยผิดจากความจริงหรือการกระทำการใดอันเป็นเหตุให้มีบัตรเลือกตั้งเพิ่มขึ้นจากความเป็นจริง ต้องระวางโทษจำคุกและปรับ และให้ศาลสั่งเพิกถอนสิทธิเลือกตั้ง

86. ผู้ใดโดยไม่มีอำนาจโดยชอบด้วยกฎหมาย กระทำการใดเพื่อขัดขวางหรือหน่วงเหนี่ยวมิให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งไป ณ ที่เลือกตั้งหรือเข้าไป ณ ที่ลงคะแนนหรือมิให้ไปถึง ณ ที่ตั้งว่านั้นภายในกำหนดเวลาที่จะลงคะแนนเลือกตั้งได้ ต้องระวางโทษจำคุก หรือปรับ หรือทั้งจำทั้งปรับ และให้ศาลสั่งเพิกถอนสิทธิเลือกตั้ง

87. ผู้เลือกตั้งผู้ใดเรียกหรือรับทรัพย์สินหรือผลประโยชน์อื่นใดสำหรับตนเองหรือผู้อื่น เพื่อจะลงคะแนนเลือกตั้งหรืองดเว้นไม่ลงคะแนนเลือกตั้งผู้ใด ต้องระวางโทษจำคุก หรือปรับ หรือทั้งจำทั้งปรับ และให้ศาลสั่งเพิกถอนสิทธิเลือกตั้ง

88. ผู้ใดกระทำให้ปรากฏด้วยวิธีใดอันเป็นการลวงผู้เลือกตั้งให้สำคัญผิดเกี่ยวกับผู้สมัคร หรือหมายเลขประจำตัว หรือการสังกัดพรรคของผู้สมัครคนใด หรือของตนเองในกรณีที่ตนเป็นผู้สมัครด้วย ต้องระวางโทษจำคุกและปรับ และให้ศาลสั่งเพิกถอนสิทธิเลือกตั้ง

89. ตั้งแต่เวลาเปิดและปิดหีบบัตรเลือกตั้งไว้เพื่อการลงคะแนนแล้ว หรือภายหลังเวลาที่ได้ปิดหีบบัตรเลือกตั้งนั้นเพื่อรักษาไว้ เมื่อการเลือกตั้งได้เสร็จสิ้นแล้ว ผู้ใดเปิดทำลาย ทำให้เสียหาย ทำให้เปลี่ยนแปลง หรือทำให้ไร้ประโยชน์ หรือลักพาไปซึ่งหีบบัตรเลือกตั้งหรือบัตรเลือกตั้ง โดยไม่มีอำนาจโดยชอบด้วยกฎหมาย เพื่อประโยชน์ในการสอบสวนข้อเท็จจริง ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจเปิดหีบบัตรเลือกตั้งเพื่อตรวจสอบบัตรเลือกตั้ง ตรวจนับคะแนนหรืออื่น ๆ ได้ตามประกาศหลักเกณฑ์และวิธีการของคณะกรรมการการเลือกตั้ง ต้องระวางโทษจำคุกและปรับ และให้ศาลสั่งเพิกถอนสิทธิเลือกตั้ง

90. ระหว่างเวลาเปิดการลงคะแนนจนถึงประกาศผลการนับคะแนน เจ้าพนักงานผู้ดำเนินการเลือกตั้ง กรรมการประจำหน่วยเลือกตั้ง แจ่งแก่ผู้ใดให้ทราบจำนวนบัตรเลือกตั้งที่ได้ลงคะแนนไว้ หรือให้ทราบจำนวนคะแนนอันได้ลงไว้สำหรับบุคคลใด หรือให้ทราบว่าผู้ใดลงคะแนนหรือไม่ ต้องระวางโทษจำคุก หรือปรับ หรือทั้งจำทั้งปรับ

91. ผู้ใดกระทำด้วยประการใดให้บัตรเลือกตั้งชำรุดหรือเสียหาย หรือให้เป็นบัตรเสียหรือกระทำด้วยประการใดแก่บัตรเสียเพื่อให้เป็นบัตรที่ใช้ได้ ต้องระวางโทษจำคุกและปรับ และให้ศาลสั่งเพิกถอนสิทธิเลือกตั้ง

92. ผู้สมัครใดใช้จ่ายเกี่ยวกับการเลือกตั้งเกินค่าใช้จ่ายที่กำหนดไว้ต้องระวางโทษจำคุก หรือปรับ หรือทั้งจำทั้งปรับ และให้ศาลสั่งเพิกถอนสิทธิเลือกตั้ง

93. ผู้สมัครผู้ใดไม่ยื่นรายการค่าใช้จ่ายต่อคณะกรรมการการเลือกตั้งภายในกำหนด หรือยื่นรายการค่าใช้จ่ายดังกล่าวเป็นเท็จ ต้องระวางโทษจำคุก หรือปรับ หรือทั้งจำทั้งปรับ และให้ศาลสั่งเพิกถอนสิทธิเลือกตั้ง

94. ผู้ใดฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายนี้ ต้องระวางโทษจำคุก หรือปรับ หรือทั้งจำทั้งปรับ หรือให้ศาลสั่งเพิกถอนสิทธิเลือกตั้ง

95. ผู้ใดไม่ปฏิบัติตามคำสั่ง ประกาศ หรือระเบียบ ของคณะกรรมการการเลือกตั้ง ซึ่งสั่งตามกฎหมายนี้ ต้องระวางโทษจำคุก หรือปรับ หรือทั้งจำทั้งปรับ

เชิงอรรถ

¹ดูรายละเอียดเพิ่มเติมใน อภัสรา จินตะพัฒน์, “รูปแบบและฐานะขององค์กรที่ทำหน้าที่ควบคุมดูแลการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร,” วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2538, หน้า 41-63 และ สุริยา ศรีตะบุตร, “ปัญหาทางกฎหมายขององค์กรกลางในการสอดส่องดูแลการเลือกตั้ง” วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต 2538, หน้า 9-34.

²ธงชัย วินิจจะกุล, การเมืองเรื่องการกำหนดเขตเลือกตั้ง กรณีการเลือกตั้ง กรุงเทพมหานคร เขต 12 และ 13 ในการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2531 (กรุงเทพมหานคร มูลนิธิเพื่อการศึกษาประชาธิปไตยและการพัฒนา, 2531) หน้า 60-62.

³คณะกรรมการติดตามและสอดส่องดูแลการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร 22 มีนาคม พ.ศ. 2535 (กรุงเทพมหานคร บริษัทเยลโล่การพิมพ์, 2535), หน้า 47.

⁴เรื่องเดียวกัน, หน้า 60.

⁵อิสระ สุวรรณกุล และคณะ, กลไกการเลือกตั้ง (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2535), หน้า 66-67.

⁶ไทยรัฐ (20 มีนาคม 2535) : 16.

⁷ฝ่ายวิชาการ คณะกรรมการติดตามและสอดส่องดูแลการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร, คู่มือการสอดส่องพฤติกรรมทุจริตเลือกตั้ง (กรุงเทพมหานคร : โอเอสพริ้นติ้งเฮ้าส์, 2535), หน้า 27-28.

⁸คณะกรรมการติดตามและสอดส่องดูแลการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร 22 มีนาคม 2535, หน้า 60-61.

⁹กนก วงษ์ตระหง่าน, การเมืองในสภาผู้แทนราษฎร (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2530), หน้า 88. Legislative Institutional Repository of Thailand

¹⁰ กฤษฎา ทองธรรมชาติ, “ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับค่าใช้จ่ายในการหาเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร” วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2532), หน้า 121.

¹¹ ถาวร เกียรติทับทิว และคณะ, “รายงานการวิจัยเรื่องปัญหากฎหมายเลือกตั้งของเขตเลือกตั้งในจังหวัดสงขลา”, รัฐสภาสาร 6 (มิถุนายน 2530) : 2-34.

¹² กฤษฎา ทองธรรมชาติ, “ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับค่าใช้จ่ายในการหาเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร”, หน้า 124.

¹³ กนก วงษ์ตระหง่าน, การเมืองในสภาผู้แทนราษฎร, หน้า 88.

¹⁴ เรื่องเดียวกัน, หน้า 208.

¹⁶ กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย, รายงานการดำเนินงานของคณะกรรมการควบคุมการเลือกตั้ง (พระนคร : โรงพิมพ์ส่วนท้องถิ่น, 2519), หน้า (1).

¹⁶ อิศระ สุวรรณบด และคณะ, กลไกการเลือกตั้ง, หน้า 40.

¹⁷ พรชัย เสือนฉวี, “มาตรการทางกฎหมายเพื่อป้องกันการทุจริตและข้อเสียเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร”, รายงานผลการวิจัย ทุมนมหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์, 2534, หน้า 33-34.

¹⁸ รายงานผลการวิจัยเบื้องต้น, เรื่องการข้อเสียเลือกตั้งที่เป็นอันตรายต่อความมั่นคงของชาติ (ม.ป.ท., ม.ป.ป.), หน้า 61.

¹⁹ คมกริช วัฒนเสถียร, ผู้แทนที่เด็ด ที่เด็ดผู้แทน (กรุงเทพมหานคร : ศรีสมบัติการพิมพ์, 2527), หน้า 199.

²⁰ ดูรายละเอียดเพิ่มเติมใน คณะกรรมการสภาวิจัยแห่งชาติ สาขารัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์, “คณะกรรมการการเลือกตั้งแห่งชาติ.” รายงานการวิจัย เสนอต่อคณะกรรมการสภาวิจัยแห่งชาติ, 2528, หน้า 82-83, อภัสรา จินตะพัฒน์, “รูปแบบและฐานะขององค์กรที่ทำหน้าที่ควบคุมดูแลการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร,” หน้า 117-

128 และ สุริยา ศรีตะบุตร, “ปัญหาทางกฎหมายขององค์กรกลางในการสอดส่องดูแลการเลือกตั้ง,” หน้า 74-103

²¹ คณะกรรมการติดตามและสอดส่องดูแลการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร 22 มีนาคม พ.ศ. 2535, หน้า 25-30.

²² สมบัติ จันทรวงศ์, **เลือกตั้งวิกฤติ : ปัญหาและทางออก** (กรุงเทพมหานคร : โครงการจัดพิมพ์คบไฟ, 2536), หน้า 245-255.

²³ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, “รายงานการวิจัยเรื่องการพัฒนากฎหมายเกี่ยวกับ การเลือกตั้ง : ศึกษาเฉพาะกรณีบทบาทและการสนับสนุนพรรคการเมือง”, **เสนอต่อกระทรวงมหาดไทย**, พฤษภาคม 2537, หน้า 315-319.

²⁴ ไพฑูรย์ บุญวัฒน์, **ระบบการเลือกตั้งที่ลดการซื้อเสียงและให้โอกาสคนดีสมัครรับเลือกตั้ง เพื่อทดแทนระบบการเลือกตั้งที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน** (กรุงเทพมหานคร : บริษัท เคล็ดไทย จำกัด, 2538), หน้า 53-59.

²⁵ กองกรรมาธิการ สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา. “รายงานของคณะกรรมการกรรมาธิการวิสามัญศึกษาหามาตรการเพื่อนำมาปรับปรุงให้การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นไปโดยบริสุทธิ์และยุติธรรม วุฒิสภา”, มีนาคม 2539, หน้า 51-56.

²⁶ กระมล ทองธรรมชาติ และคณะ, **การเลือกตั้ง พรรคการเมือง และเสถียรภาพของรัฐบาล** (กรุงเทพมหานคร : มาสเตอร์เพรส, 2531), หน้า 1-2.

²⁷ เรื่องเดียวกัน, หน้า 6.

²⁸ ไทคิน พลกุล, “ปัญหาเกี่ยวกับกฎหมายเลือกตั้ง”, ใน **เอกสารสรุปผลการสัมมนาวิชาการ เรื่องปัญหารัฐธรรมนูญและสถาบันการเมืองในสภาวะการณในปัจจุบัน** (กรุงเทพมหานคร : มิตรนราการพิมพ์, 2517), หน้า 193.

²⁹ ประหยัด หงษ์ทองคำ, “การเลือกตั้ง”, ใน **ประเด็น นันทิยะกุล (บรรณาธิการ) พัฒนาการเมืองการปกครอง** (กรุงเทพมหานคร : บริษัท สยามवलชน จำกัด, 2525) หน้า 146-150.

³⁰ เมธา สดบวรทัต, ประชาธิปไตยและหน้าที่ของผู้แทนราษฎร (ม.ป.ท., ม.ป.ป.), หน้า 52-58.

³¹ อัครเมศวร์ ทองนวล, “ระบบการเลือกตั้งที่เหมาะสมกับประเทศไทย”, รัฐสภาสาร 39 (ธันวาคม 2534) : 6-18.

³² อัครเมศวร์ ทองนวล, “การเลือกตั้งแบบเขตละหนึ่งคน”, รัฐสภาสาร 35 (ตุลาคม 2530) : 52-54.

³³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 64-65.

Legislative Institutional Repository of Thailand

สรุปข่าว

โดย.....ฝ่ายผลิตเอกสารรัฐสภา

📖 ศาลแพ่งจำหน่ายคดี ส.ส.กลุ่ม
งูเห่าฟ้องประธาน ก.ก.ต.

วันที่ 2 กันยายน 2541 ศาลแพ่งได้
มีคำสั่งให้จำหน่ายคดีที่นายวัฒนา อัครเวม
ส.ส.สมุทรปราการ พรรคประชากรไทยและ
ส.ส. กลุ่มงูเห่า รวม 12 คน ยื่นฟ้องนาย
ธีรศักดิ์ วรรณสุต ประธานคณะกรรมการ
การเลือกตั้ง (ก.ก.ต.) ในฐานะนายทะเบียน
พรรคการเมือง กรณีคัดค้านการจด
ทะเบียนรับรองการเปลี่ยนแปลงคณะกรรมการ
การบริหารพรรคประชากรไทยออกจาก
สารบบแล้ว โดยยอมรับตามคำวินิจฉัย
ของศาลรัฐธรรมนูญที่ชี้ว่าเป็นอำนาจของ
นายทะเบียนพรรคการเมือง

📖 คณะกรรมการธิการการคลัง การ
ธนาคาร และสถาบันการเงิน

วันที่ 2 กันยายน 2541 ที่รัฐสภา
มีการประชุมคณะกรรมการธิการการคลัง
การธนาคาร และสถาบันการเงิน สภา

ผู้แทนราษฎร โดยนายอำนาจ ยศสุข
ประธานคณะกรรมการธิการ เปิดเผยภาย
หลังการประชุมว่า ที่ประชุมได้พิจารณา
เรื่องที่มีนักการเมืองเข้าไปพัวพันกับ
ธนาคารกรุงเทพ พาณิชยการ จำกัด
(มหาชน) หรือ บีบีซี ทำให้บีบีซีมีหนี้เสีย
จำนวน 75,000 ล้านบาท โดยคณะกรรมการ
ธิการ ได้เชิญผู้แทนจากธนาคารแห่ง
ประเทศไทย ฝ่ายบังคับคดี ผู้แทนจากกอง
บังคับการสืบสวนสอบสวนคดีเศรษฐกิจ
และผู้แทนจากกรมอัยการ มาชี้แจง ซึ่ง
จากการชี้แจงทำให้ทราบว่าหนี้เสียของ
บีบีซีที่นักการเมืองเข้าไปเกี่ยวข้องมีจำนวน
6,400 ล้านบาท ไม่ใช่ 75,000 ล้านบาท ซึ่ง
ในจำนวน 6,400 ล้านบาท เป็นหนี้ที่อยู่
ระหว่างการดำเนินคดี 2,000 ล้านบาท
ส่วน 4,000 ล้านบาท มีหลักทรัพย์ค้ำ
ประกันถูกต้อง ทั้งนี้ในจำนวนเงิน 2,000
ล้านบาทนั้นนักการเมืองเข้าไปเกี่ยวข้อง
ด้วย คือ นายชูชีพ หาญสวัสดิ์ ส.ส.

ปทุมธานี พรรคความหวังใหม่ นายมาโนช เขาวรัตน์ ส.ส. มหาสารคาม พรรคความหวังใหม่ ซึ่งบีบีซีได้ฟ้องต่อบริษัทแมสคอนสตรักชัน, ในข้อหายักยอกทรัพย์ 806 ล้านบาท นอกจากนี้ ยังมีนายฉัฐวัสส์ มุตตามระ ส.ส. เชียงราย พรรคความหวังใหม่ บีบีซีฟ้องในคดีเชียงแสน คับทรัพย์กลับ ข้อหายักยอกทรัพย์ 1,147 ล้านบาท

ประชุมสภาผู้แทนราษฎร

ที่รัฐสภา วันที่ 2 กันยายน 2541 มีการประชุมสภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 20 ปีที่ 2 ครั้งที่ 19 (สมัยสามัญนิติบัญญัติ) โดยมี นายวันมูหะมัดนอร์ มะทา ประธานสภาผู้แทนราษฎร เป็นประธานการประชุม เริ่มประชุมเวลา 14.00 นาฬิกา ที่ประชุมได้ลงมติเห็นชอบด้วยกับร่างพระราชบัญญัติที่คณะกรรมการร่วมกันพิจารณาเสร็จแล้ว จำนวน 2 ฉบับ คือ

1. ร่างพระราชบัญญัติสถาบันเทคโนโลยีปทุมวัน พ.ศ.
2. ร่างพระราชบัญญัติสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ พ.ศ.

ต่อมา ที่ประชุมได้ลงมติในวาระที่ 3 เห็นชอบด้วยกับร่างพระราชบัญญัติที่คณะกรรมการวิสามัญพิจารณาเสร็จแล้ว จำนวน 7 ฉบับ คือ

1. ร่างพระราชบัญญัติโอนที่ดินซึ่งเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินในท้องที่ตำบลโพหนอง อำเภอเมืองกาฬสินธุ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ ให้แก่นายแป๊ะเรือง ยลวิลาศ พ.ศ.

2. ร่างพระราชบัญญัติเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ ในท้องที่ตำบลบางเตย อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม เพื่อก่อสร้างสถานีขนส่งสินค้าสาธารณะ บริเวณด้านทิศตะวันตกของกรุงเทพมหานคร พ.ศ.

3. ร่างพระราชบัญญัติเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ ในท้องที่ตำบลคลองสี่ อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี เพื่อก่อสร้างสถานีขนส่งสินค้าสาธารณะ บริเวณด้านทิศเหนือของกรุงเทพมหานคร พ.ศ.

4. ร่างพระราชบัญญัติเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ ในท้องที่แขวงคลองสามประเวศ เขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร เพื่อก่อสร้างสถานีขนส่งสินค้าสาธารณะ บริเวณ

ด้านทิศตะวันออกของกรุงเทพมหานคร
พ.ศ.

5. ร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติม
พระราชกำหนดพิกัดอัตราศุลกากร พ.ศ.
2530 (ฉบับที่ ..) พ.ศ.

6. ร่างพระราชบัญญัติธนาคารเพื่อการ
เกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ฉบับที่ ..)
พ.ศ.

7. ร่างพระราชบัญญัติโอนที่ดินซึ่ง
เป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน ในท้องที่
ตำบลสันทราย อำเภอเมืองเชียงราย
จังหวัดเชียงราย ให้แก่การเคหะแห่งชาติ

เลิกประชุมเวลา 19.50 นาฬิกา

ประชุมสภาผู้แทนราษฎร

ที่รัฐสภา วันที่ 3 กันยายน 2541
มีการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 20
ปีที่ 2 ครั้งที่ 20 (สมัยสามัญนิติบัญญัติ)
โดยมีนายสมศักดิ์ เกียรติสุรนนท์ รอง
ประธานสภาผู้แทนราษฎร คนที่สอง
ปฏิบัติหน้าที่แทนประธานสภาผู้แทน
ราษฎร เป็นประธานการประชุม เริ่ม

ประชุมเวลา 13.45 นาฬิกา ที่ประชุมได้
ลงมติในวาระที่ 1 รับหลักการแห่งร่าง
พระราชบัญญัติ จำนวน 8 ฉบับ คือ

1. ร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่ม
เติมประมวลรัษฎากร (ฉบับที่ ..) พ.ศ.
.... (ภาษีธุรกิจ) (รวม 2 ฉบับ)

2. ร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่ม
เติมประมวลรัษฎากร (ฉบับที่ ..) พ.ศ.
.... (การให้บริการขนส่งระหว่างประเทศ
และการรับประกันวินาศภัย)

3. ร่างพระราชบัญญัติโรคระบาด
สัตว์ (ฉบับที่ ..) พ.ศ.

4. ร่างพระราชบัญญัติควบคุม
คุณภาพอาหารสัตว์ (ฉบับที่ ..) พ.ศ.
(รวม 2 ฉบับ)

5. ร่างพระราชบัญญัติกักพืช (ฉบับ
ที่ ..) พ.ศ. (รวม 2 ฉบับ)

ทั้งนี้มีมติให้ตั้งคณะกรรมการ
วิสามัญเพื่อพิจารณาร่างพระราช-
บัญญัติดังกล่าวแต่ละฉบับ จำนวน 27
คน โดยมีกำหนดการแปรญัตติภายใน
7 วัน เลิกประชุมเวลา 20.15 นาฬิกา

๘ แต่งตั้งประธานองคมนตรี

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มีพระบรมราชโองการ โปรดเกล้าฯ แต่งตั้ง พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ เป็นประธานองคมนตรีคนใหม่ แทนนายสัญญาธรรมศักดิ์ ซึ่งได้ขอลาออกจากตำแหน่งดังกล่าว เนื่องจากสุขภาพไม่สมบูรณ์ โดยมีนายวันมูหะมัดนอร์ มะทา ประธานรัฐสภา รับสนองพระบรมราชโองการ (ประกาศ ณ วันที่ 4 กันยายน 2541)

๘ ศาลยกคำร้องคดีทุจริตการเลือกตั้ง ส.ส. เขต 1 สมุทรปราการ

วันที่ 7 กันยายน 2541 ศาลจังหวัดสมุทรปราการ ได้อ่านคำพิพากษาศาลฎีกาในคดีที่นายแพทย์วัลลภ ยิ่งตรง อดีตผู้สมัคร ส.ส.สมุทรปราการ พรรคพลังธรรม กับพวกยื่นคำร้องว่า การเลือกตั้ง ส.ส. เขต 1 จังหวัดสมุทรปราการ เมื่อปี 2539 เป็นไปโดยไม่ชอบ ขอให้ศาลมีคำสั่งให้มีการเลือกตั้งใหม่ ทั้งนี้ ศาลพิเคราะห์แล้วเห็นว่าแม้ตามคำฟ้องและตามการไต่สวน ตลอดจนเปิดหีบเลือกตั้ง และนับคะแนนใหม่ พบว่ามีจำนวนบัตรเลือกตั้ง

ในหีบมากกว่าจำนวนผู้ไปใช้สิทธิเลือกตั้งจริงประมาณ 20,000 คะแนน แสดงว่าการเลือกตั้งเป็นไปโดยไม่ชอบ ซึ่งศาลฎีกาอาจจะมีคำสั่งให้มีการเลือกตั้งใหม่ได้ แต่เนื่องจากในบทเฉพาะกาลของรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน มาตรา 316 วรรค 2 กำหนดไม่ให้มีการเลือกตั้งซ่อมแทนตำแหน่งที่ว่างลง ศาลฎีกาจึงไม่อาจสั่งให้มีการเลือกตั้งใหม่ได้ จึงมีคำสั่งให้ยกคำร้องเสีย

๘ แบ่งเขตเลือกตั้ง

วันที่ 8 กันยายน 2541 นายธีรศักดิ์ กรรณสูต ประธานกรรมการการเลือกตั้ง พร้อมด้วย นายยุวรัตน์ กมลเวช และ นายวิสุทธิ โภธิแทน กรรมการการเลือกตั้ง ร่วมกันแถลงข่าวการแบ่งเขตเลือกตั้งทั่วประเทศ ซึ่งที่ประชุมได้ทำการแบ่งเขตเลือกตั้งทั่วประเทศเสร็จสิ้นแล้ว 400 เขต โดยหลักเกณฑ์การแบ่งเขตนั้น ได้ยึดหลักอำเภอที่มีราษฎรมากเป็นหลัก และการคมนาคมสะดวก ซึ่งทั้ง 400 เขตเลือกตั้ง มี 70 เขตเท่านั้น ที่อำเภอเดียวสามารถเป็นเขตเลือกตั้งได้ 1 เขต โดยไม่ต้องรวมกับอำเภออื่น ส่วนกรุงเทพมหานครจะมี 12

เขต ที่ไม่ต้องรวมกับเขตอื่น ทั้งนี้ จังหวัด
ระนองและสมุทรสงคราม ไม่จำเป็นต้อง
แบ่งเขต เพราะมี ส.ส. ได้เพียง 1 คนเท่านั้น

๒๒ ประชุมสภาผู้แทนราษฎร

ที่รัฐสภา วันที่ 9 กันยายน 2541
มีการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 20 ปี
ที่ 2 ครั้งที่ 21 (สมัยสามัญนิติบัญญัติ) โดย
มี นายวันมูหะมัดนอร์ มะทา ประธานสภา
ผู้แทนราษฎร เป็นประธานการประชุม เริ่ม
ประชุมเวลา 13.55 นาฬิกา เลขาธิการสภา
ผู้แทนราษฎรอ่านพระบรมราชโองการ
ประกาศแต่งตั้ง พลเอก เปรม ติณสูลานนท์
เป็นประธานองคมนตรี

จากนั้นที่ประชุมได้พิจารณาตั้ง
ซ่อมกรรมาธิการวิสามัญ จำนวน 2 คณะ
แทนตำแหน่งที่ว่างลง คือ

1. คณะกรรมาธิการพิจารณาร่างพระ
ราชบัญญัติองค์การมหาชน พ.ศ. ที่
ประชุมได้ลงมติเลือกนายวิเชษฐ์ เกษม
ทองศรี เป็นกรรมาธิการแทน นายประสพ
บุษราคัม

2. คณะกรรมาธิการพิจารณาร่างพระ
ราชบัญญัติการตอบโต้การทุ่มตลาดและ
การอุดหนุนซึ่งสินค้าจากต่างประเทศ
พ.ศ. ที่ประชุมได้ลงมติเลือก นาย
วัฒนา เมืองสุข เป็นกรรมาธิการแทนนาย
ประสพ บุษราคัม

ต่อมาที่ประชุมได้ลงมติในวาระที่ 1
รับหลักการแห่งร่างพระราชบัญญัติ
จำนวน 10 ฉบับ คือ

1. ร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติม
พระราชกำหนดป้องกันการใช้สารระเหย
พ.ศ. 2533 พ.ศ.

2. ร่างพระราชบัญญัติธนาคาร
ออมสิน (ฉบับที่ ..) พ.ศ.

3. ร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติม
ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง
(ฉบับที่ ..) พ.ศ. (คดีมโนสาเร่)

4. ร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติม
ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา
(ฉบับที่ ..) พ.ศ. (สืบพยานเด็ก)

5. ร่างพระราชบัญญัติการประกอบ
โรคศิลปะ พ.ศ. (จำนวน 3 ฉบับ)

6. ร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยการส่งผู้ร้ายข้ามแดนระหว่างราชอาณาจักรไทยกับสาธารณรัฐประชาชนจีน พ.ศ.

7. ร่างพระราชบัญญัติควบคุมยาง พ.ศ. (จำนวน 2 ฉบับ)

นอกจากนี้ที่ประชุมยังได้ลงมติเห็นชอบด้วยกับร่างพระราชบัญญัติ จำนวน 1 ฉบับ คือ

- ร่างพระราชบัญญัติยกเลิกคำสั่งของคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน ฉบับที่ 43 ลงวันที่ 21 ตุลาคม พ.ศ. 2519 พ.ศ.

เลิกประชุมเวลา 20.30 นาฬิกา

ประชุมสภาผู้แทนราษฎร

ที่รัฐสภา วันที่ 10 กันยายน 2541 มีการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 20 ปีที่ 2 ครั้งที่ 22 (สมัยสามัญนิติบัญญัติ) โดยมี นายสมศักดิ์ เทียมสุรนนท์ รองประธานสภาผู้แทนราษฎร คนที่สอง ปฏิบัติหน้าที่แทนประธานสภาผู้แทนราษฎร เป็นประธานการประชุม เริ่มประชุมเวลา 13.55 นาฬิกา ที่ประชุมได้ลงมติในวาระที่ 1 รับหลักการ

แห่งร่างพระราชบัญญัติ จำนวน 4 ฉบับ คือ

1. ร่างพระราชบัญญัติลักษณะการปกครองท้องที่ (ฉบับที่ ..) พ.ศ. (จำนวน 3 ฉบับ) โดยถือเอาร่างของคณะรัฐมนตรีเป็นหลักในการพิจารณา

2. ร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายที่ดิน (ฉบับที่ ..) พ.ศ. (แก้ไขค่าธรรมเนียม)

เลิกประชุมเวลา 18.50 นาฬิกา

คณะกรรมาธิการการเศรษฐกิจ

วันที่ 10 กันยายน 2541 ที่รัฐสภา มีการประชุมคณะกรรมาธิการการเศรษฐกิจ สภาผู้แทนราษฎร โดยนายตรีพล เจาะจิต ประธานคณะกรรมาธิการ เปิดเนยภายหลังการประชุมติดตามความก้าวหน้าในการช่วยเหลือธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ ว่า ในปี 2541 มีที่อยู่อาศัยที่สร้างเสร็จแล้วถึง 383,000 หน่วย ซึ่งเกินความต้องการของประชาชน ทำให้เกิดปัญหาด้านธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ จึงเห็นว่ารัฐบาลควรแก้ไขกฎหมาย 3 ฉบับ คือ ร่าง

พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายที่ดิน ร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติอาคารชุด และร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เพื่อเปิดโอกาสให้คนต่างด้าวเข้ามาซื้ออสังหาริมทรัพย์ในประเทศไทยได้ พร้อมกับเห็นว่ารัฐบาลควรจะให้องค์กรของรัฐเข้าไปช่วยเหลือธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ให้มากขึ้น

☞ ประชุมวุฒิสภา

ที่รัฐสภา วันที่ 11 กันยายน 2541 มีการประชุมวุฒิสภา ครั้งที่ 8 (สมัยสามัญนิติบัญญัติ) โดยมีนายอาษา เมฆสวรรค์ รองประธานวุฒิสภา คนที่หนึ่ง ปฏิบัติหน้าที่แทนประธานวุฒิสภา เป็นประธานการประชุม เริ่มประชุมเวลา 09.45 นาฬิกา ที่ประชุมได้ลงมติให้แก้ไขเพิ่มเติมร่างพระราชบัญญัติ จำนวน 2 ฉบับ คือ

1. ร่างพระราชบัญญัติมาตราซึ่งดวงวัด พ.ศ.
2. ร่างพระราชบัญญัติทางหลวงสัมปทาน พ.ศ.

หลังจากนั้น ที่ประชุมได้ลงมติเห็นชอบด้วยกับสภาผู้แทนราษฎร จำนวน 1 ฉบับ คือ

- ร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมพระราชกำหนดพิภดอัตราศุลกากร พ.ศ. 2530 (ฉบับที่ ..) พ.ศ.

นอกจากนี้ ยังได้ลงมติเห็นชอบด้วยกับหลักการแห่งร่างพระราชบัญญัติ จำนวน 1 ฉบับ คือ

- ร่างพระราชบัญญัติธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ฉบับที่ ..) พ.ศ. ทั้งนี้ มีมติให้ตั้งคณะกรรมการวิสามัญพิจารณา จำนวน 22 คน เลิกประชุมเวลา 12.20 นาฬิกา

☞ รมว. สาธารณสุขขอลาออกจากตำแหน่ง

วันที่ 15 กันยายน 2541 นายรักเกียรติ สุขธนะ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข ได้ทำหนังสือถึงนายชวน หลีกภัย นายกรัฐมนตรี เพื่อขอลาออกจากตำแหน่ง ระบุเพื่อแสดงความรับผิดชอบต่อปัญหาการทุจริตการจัดซื้อยาและ

เวชภัณฑ์ราคาแพงในกระทรวงสาธารณสุข หลังจากนั้นในตอนเย็น นายมนตรี พงษ์พานิช หัวหน้าพรรคกิจสังคม พร้อมด้วย นายรักเกียรติ สุขธนะ และคณะกรรมการบริหารพรรคส่วนหนึ่ง ได้ร่วมกัน แลกข่าวกวสารลาออกจากตำแหน่งครั้งนี้ อย่างเป็นทางการ ณ ที่ทำการพรรค

ประชุมสภาผู้แทนราษฎร

ที่รัฐสภา วันที่ 16 กันยายน 2541 มีการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 20 ปีที่ 2 ครั้งที่ 23 (สมัยสามัญนิติบัญญัติ) โดยมี นายวันมูหะมัดนอร์ มะทา ประธานสภาผู้แทนราษฎร เป็นประธานการประชุม เริ่มประชุมเวลา 10.10 นาฬิกา ที่ประชุมได้พิจารณาร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2542 ซึ่งคณะกรรมการวิสามัญพิจารณาเสร็จแล้ว โดยได้พิจารณาในวาระที่ 2 เริ่มต้นด้วยชื่อร่าง คำปรารภ แล้วเรียงตามลำดับมาตราจนถึงมาตรา 8 กระทรวงการต่างประเทศ จากนั้นจึงได้เลื่อนการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติงบประมาณฯ ไปพิจารณาต่อในคราวประชุมสภาผู้แทน

ราษฎรครั้งต่อไป วันที่ 17 กันยายน 2541 เลิกประชุมเวลา 23.45 นาฬิกา

ประชุมสภาผู้แทนราษฎร

ที่รัฐสภา วันที่ 17 กันยายน 2541 มีการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 20 ปีที่ 2 ครั้งที่ 24 (สมัยสามัญนิติบัญญัติ) โดยมี นายโสมภณ เพชรสว่าง รองประธานสภาผู้แทนราษฎร คนที่หนึ่ง ปฏิบัติหน้าที่แทนประธานสภาผู้แทนราษฎร เป็นประธานการประชุม เริ่มประชุมเวลา 10.10 นาฬิกา ที่ประชุมได้พิจารณาร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2542 โดยเป็นการพิจารณาต่อจากการประชุมสภาผู้แทนราษฎรครั้งที่แล้ว ที่ประชุมได้พิจารณาต่อในมาตรา 8 กระทรวงการต่างประเทศ แล้วเรียงตามลำดับมาตราจนจบมาตรา 16 กระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม จากนั้นจึงได้เลื่อนการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติงบประมาณฯ ไปพิจารณาต่อในคราวประชุมสภาผู้แทนราษฎรครั้งต่อไป วันที่ 18 กันยายน 2541 เลิกประชุมเวลา 01.20 นาฬิกา ของวันที่ 18 กันยายน 2541

ประชุมวุฒิสภา

ที่รัฐสภา วันที่ 18 กันยายน 2541 มีการประชุมวุฒิสภา ครั้งที่ 9 (สมัยสามัญนิติบัญญัติ) โดยมีนายมีชัย ฤชุพันธุ์ ประธานวุฒิสภา เป็นประธานการประชุม เริ่มประชุมเวลา 09.45 นาฬิกา ที่ประชุมได้ลงมติให้แก้ไขเพิ่มเติมร่างพระราชบัญญัติจำนวน 4 ฉบับ คือ

1. ร่างพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ.
2. ร่างพระราชบัญญัติเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ ในท้องที่ตำบลบางเตย อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม เพื่อก่อสร้างสถานีขนส่งสินค้าสาธารณะ บริเวณด้านทิศตะวันตกของกรุงเทพมหานคร พ.ศ.
3. ร่างพระราชบัญญัติเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ ในท้องที่ตำบลคลองสี่ อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี เพื่อก่อสร้างสถานีขนส่งสินค้าสาธารณะ บริเวณด้านทิศเหนือของกรุงเทพมหานคร พ.ศ.
4. ร่างพระราชบัญญัติเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ ในท้องที่แขวงคลองสามประเวศ

เขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร เพื่อก่อสร้างสถานีขนส่งสินค้าสาธารณะ บริเวณด้านทิศตะวันออกของกรุงเทพมหานคร พ.ศ.

นอกจากนี้ ที่ประชุมยังได้ลงมติเห็นชอบด้วยกับสภาผู้แทนราษฎร จำนวน 3 ฉบับ คือ

1. ร่างพระราชบัญญัติโอนที่ดินซึ่งเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน ในท้องที่ตำบลโพธิ์ทอง อำเภอเมืองกาฬสินธุ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ ให้แก่นายเป็รื่อง ยลวิลาส พ.ศ.
 2. ร่างพระราชบัญญัติโอนที่ดินซึ่งเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน ในท้องที่ตำบลสันทราย อำเภอเมืองเชียงราย จังหวัดเชียงราย ให้แก่การคณะแห่งชาติ พ.ศ.
 3. ร่างพระราชบัญญัติยกเลิกคำสั่งของคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน ฉบับที่ 43 ลงวันที่ 21 ตุลาคม พ.ศ. 2519 พ.ศ.
- เลิกประชุมเวลา 12.35 นาฬิกา

ประชุมสภาผู้แทนราษฎร

ที่รัฐสภา วันที่ 18 กันยายน 2541
มีการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 20 ปี
ที่ 2 ครั้งที่ 25 (สมัยสามัญนิติบัญญัติ) โดย
มี นายโสภณ เพชรสว่าง รองประธานสภา
ผู้แทนราษฎร คนที่หนึ่ง ปฏิบัติหน้าที่แทน
ประธานสภาผู้แทนราษฎร เป็นประธาน
การประชุม เริ่มประชุมเวลา 13.50 นาฬิกา
ที่ประชุมได้พิจารณาร่างพระราชบัญญัติ
งบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ
พ.ศ. 2542 โดยเป็นการพิจารณาต่อจากการ
ประชุมสภาผู้แทนราษฎรครั้งที่แล้ว ที่
ประชุมได้พิจารณาต่อในมาตรา 16 กระทรวง
ศึกษาธิการ แล้วเรียงตามลำดับมาตราจน
จบร่าง จากนั้นได้ลงมติเห็นชอบในวาระที่ 3
เพื่อเสนอให้วุฒิสภาพิจารณาต่อไปตามรัฐ
ธรรมนูญฯ ทั้งนี้ ที่ประชุมได้ลงมติเห็นชอบ
ด้วยกับข้อสังเกตของคณะกรรมการฯ
โดยตัดข้อสังเกต ข้อ 5 ออก และแจ้งไปยัง
คณะรัฐมนตรีเพื่อพิจารณาดำเนินการต่อไป
เลิกประชุมเวลา 18.35 นาฬิกา

รมช. สาธารณสุขลาออกจาก ตำแหน่ง

วันที่ 21 กันยายน 2541 นาย
ธีระวัฒน์ ศิริวันสานนท์ รัฐมนตรีช่วยว่า
การกระทรวงสาธารณสุข ส.ส. นครสวรรค์
พรรคกิจสังคม ได้ยื่นใบลาออกจาก
ตำแหน่งดังกล่าวต่อนายชวน หลีกภัย
นายกรัฐมนตรี ภายหลังจากคณะกรรมการ
สอบสวนชุดนายแพทย์บรรลุ ศิริพานิช
เป็นประธาน สรุปผลว่า มีการทุจริตการจัด
ซื้อยาและเวชภัณฑ์ในกระทรวงสาธารณสุข
จริง ระบุถูกพาดพิงว่ามีนักการเมืองที่
ทุจริตมีความสัมพันธ์ใกล้ชิด โดยหนึ่งใน
สองนักการเมืองนั้นมีตำแหน่งเป็นที่
ปรึกษาของตน แต่การแต่งตั้งที่ปรึกษาดังกล่าว นายรักเกียรติ สุขธนะ รัฐมนตรี
ว่าการกระทรวงสาธารณสุขในขณะนั้นเป็น
ผู้แต่งตั้ง และได้แจ้งขอยืมตัวไปใช้งาน
ดังนั้นที่ปรึกษาของตนจึงไม่เคยทำหน้าที่
ตามตำแหน่งและทำงานเกี่ยวข้องกับตน
แต่อย่างใด

ประชุมสภาผู้แทนราษฎร

ที่รัฐสภา วันที่ 23 กันยายน 2541 มีการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 20 ปีที่ 2 ครั้งที่ 26.(สมัยสามัญนิติบัญญัติ) โดยมี นายวันมูหะมัดนอร์ มะทา ประธานสภาผู้แทนราษฎร เป็นประธานการประชุม เริ่มประชุมเวลา 13.55 นาฬิกา ที่ประชุมได้พิจารณาตั้งชื่อบุคลากรวิสามัญจำนวน 2 คณะ แทนตำแหน่งที่ว่างลง คือ

1. คณะกรรมการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. ที่ประชุมได้ลงมติเลือก นายบุญช่วย ภูจินาพันธ์ เป็นกรรมการแทน นายวิจิต แสงทอง

2. คณะกรรมการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ ..) พ.ศ. (สืบพยานเด็ก) ที่ประชุมได้ลงมติเลือก นางปวีณา หงสกุล เป็นกรรมการแทน นางรัตนา จงสุทธานามณี

จากนั้น ที่ประชุมได้ลงมติเห็นชอบด้วยกับร่างพระราชบัญญัติที่คณะกรรมการวิสามัญพิจารณาเสร็จแล้ว เพื่อเสนอให้วุฒิสภาพิจารณาต่อไป จำนวน 4 ฉบับคือ

1. ร่างพระราชบัญญัติคุ้มครองการดำเนินงานของคณะมนตรีความร่วมมือทางศุลกากร พ.ศ.

2. ร่างพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล (ฉบับที่ ..) พ.ศ.

3. ร่างพระราชบัญญัติเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ ในท้องที่ตำบลเมืองคอง ตำบลสัมปอญ อำเภอราชสีห์ และตำบลเมืองน้อย อำเภอกันทรารมย์ จังหวัดศรีสะเกษ เพื่อสร้างทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 2168 สายแยกทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 2083 (ราชสีห์) - กันทรารมย์ พ.ศ.

4. ร่างพระราชบัญญัติองค์การมหาชน พ.ศ.

ต่อมาที่ประชุมได้ตั้งกรรมการร่วมกันพิจารณาร่างพระราชบัญญัติที่วุฒิสภาแก้ไขเพิ่มเติม จำนวน 6 ฉบับคือ

1. ร่างพระราชบัญญัติมาตราชั่งตวงวัด พ.ศ. ตามมาตรา 175 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

2. ร่างพระราชบัญญัติทางหลวงสัมปทาน พ.ศ. ตามมาตรา 175 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

3. ร่างพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. ตาม

มาตรา 176 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

4. ร่างพระราชบัญญัติเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ ในท้องที่ตำบลบางเตย อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม เพื่อก่อสร้างสถานีขนส่งสินค้าสาธารณะ บริเวณด้านทิศตะวันตกของกรุงเทพมหานคร พ.ศ. ตามมาตรา 175 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

5. ร่างพระราชบัญญัติเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ ในท้องที่ตำบลคลองสี่ อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี เพื่อก่อสร้างสถานีขนส่งสินค้าสาธารณะ บริเวณด้านทิศเหนือของกรุงเทพมหานคร พ.ศ. ตามมาตรา 175 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

6. ร่างพระราชบัญญัติเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ ในท้องที่แขวงคลองสามประเวศ เขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร เพื่อก่อสร้างสถานีขนส่งสินค้าสาธารณะ บริเวณด้านทิศตะวันออกของกรุงเทพมหานคร พ.ศ. ตามมาตรา 176 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

หลังจากนั้น ที่ประชุมได้ลงมติในวาระที่ 1 รับหลักการแห่งร่างพระราชบัญญัติ จำนวน 1 ฉบับ คือ

- ร่างพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล (ฉบับที่ ..) พ.ศ.

ทั้งนี้ มีมติให้ตั้งคณะกรรมการพิจารณา จำนวน 27 คน เพื่อพิจารณา กำหนดการแปรญัตติภายใน 7 วัน เลิกประชุมเวลา 19.55 นาฬิกา

ประชุมสภาผู้แทนราษฎร

ที่รัฐสภา วันที่ 24 กันยายน 2541 มีการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 20 ปีที่ 2 ครั้งที่ 27 (สมัยสามัญนิติบัญญัติ) โดยมี นายไถภณ เพชรสว่าง รองประธานสภาผู้แทนราษฎร คนที่หนึ่ง ปฏิบัติหน้าที่แทนประธานสภาผู้แทนราษฎร เป็นประธานการประชุม เริ่มประชุมเวลา 13.35 นาฬิกา ที่ประชุมได้ลงมติในวาระที่ 1 รับหลักการแห่งร่างพระราชบัญญัติ จำนวน 8 ฉบับ คือ

1. ร่างพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลล้มละลาย และวิธีพิจารณาคดีล้มละลาย พ.ศ.

2. ร่างพระราชบัญญัติล้มละลาย (ฉบับที่ ..) พ.ศ. (รวม 3 ฉบับ) โดยถือเอาร่างของคณะรัฐมนตรีเป็นหลักในการพิจารณา

3. ร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พ.ศ. (รวม 4 ฉบับ) โดยถือเอาร่างของคณะรัฐมนตรีเป็นหลักในการพิจารณา ซึ่งที่ประชุมได้อนุมัติให้แก้ไขชื่อร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการจัดตั้งแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองในศาลฎีกาและวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พ.ศ. ซึ่งคณะรัฐมนตรี เป็นผู้เสนอ เป็นชื่อร่างดังกล่าวตามที่คณะรัฐมนตรีร้องขอ ทั้งนี้ มีมติให้ตั้งคณะกรรมการวิสามัญเพื่อพิจารณาร่างพระราชบัญญัติดังกล่าวแต่ละฉบับ จำนวน 27 คน โดยมีกำหนดการแปรญัตติภายใน 7 วัน เลิกประชุมเวลา 19.35 นาฬิกา

๒ ประชุมวุฒิสภา

ที่รัฐสภา วันที่ 25 กันยายน 2541 มีการประชุมวุฒิสภา ครั้งที่ 10 (สมัยสามัญนิติบัญญัติ) โดยมี นายมีชัย ฤชุพันธุ์ ประธานวุฒิสภา เป็นประธานการประชุม เริ่มประชุมเวลา 09.45 นาฬิกา ที่ประชุมได้

ลงมติให้แก้ไขเพิ่มเติมร่างพระราชบัญญัติจำนวน 1 ฉบับ คือ

- ร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา พ.ศ.

จากนั้น ที่ประชุมได้ลงมติเห็นชอบด้วยกับร่างพระราชบัญญัติที่คณะกรรมการร่วมกันพิจารณาเสร็จแล้ว จำนวน 1 ฉบับ คือ

- ร่างพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ.

ต่อมา ที่ประชุมได้พิจารณาดังขอมติกรรมาธิการวิสามัญศึกษาการใช้บังคับกฎหมายแทนตำแหน่งที่ว่างลง 1 ตำแหน่ง ซึ่งที่ประชุมได้มีมติให้ พลเอก จรัส กุลละวณิชย์ เป็นกรรมาธิการแทนตำแหน่งที่ว่าง เลิกประชุมเวลา 12.16 นาฬิกา

๒ ก.ก.ต.รับรองการตั้งคณะกรรมการบริหารพรรคประชากรไทย

วันที่ 25 กันยายน 2541 นายธีรศักดิ์ กรวรรณสุต ประธานกรรมการเลือกตั้ง (ก.ก.ต.) ในฐานะนายทะเบียน

พรรคการเมือง แถลงว่า จากการที่พรรค
ประชากรไทยได้แจ้งการเปลี่ยนแปลงคณะ
กรรมการบริหารเมื่อวันที่ 8 มิถุนายนที่ผ่าน
มา โดยมีนายวัฒนา อิศวเหม รัฐมนตรี
ช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย แกนนำ
ส.ส. กลุ่มงูเห่า พรรคประชากรไทย และ
พวกเป็นผู้คัดค้านในสวนที่ให้ออกจากกร
เป็นกรรมการบริหารพรรคประชากรไทย
และการตั้งคณะกรรมการชุดใหม่ ภายหลัง
ที่ ก.ก.ต.พิจารณาแล้ว จึงมีมติเป็นเอก
ฉันท์ว่า นายทะเบียนพรรคการเมืองมีเหตุ
ผลเพียงพอที่จะตอบรับการเปลี่ยนแปลง
คณะกรรมการบริหารของพรรคประชากร
ไทยได้ ตามที่พรรคประชากรไทยเสนอมา

ประชุมวุฒิสภา

ที่รัฐสภา วันที่ 28 กันยายน 2541
มีการประชุมวุฒิสภา ครั้งที่ 11 (สมัย
สามัญนิติบัญญัติ) เป็นพิเศษ โดยมี นาย
มีชัย ฤชุพันธุ์ ประธานวุฒิสภา เป็น
ประธานการประชุม เริ่มประชุมเวลา 09.45
นาฬิกา ที่ประชุมได้พิจารณาเรื่องตาม
ระเบียบวาระ เรื่องด่วน คือ ร่างพระราช
บัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบ

ประมาณ พ.ศ. 2542 ซึ่งสภาผู้แทนราษฎร
ลงมติเห็นชอบแล้ว และได้ลงมติเห็นชอบ
ด้วยกับร่างพระราชบัญญัติฉบับดังกล่าว
เลิกประชุมเวลา 14.35 นาฬิกา

หัวหน้าพรรคกิจสังคมออก จากตำแหน่ง

วันที่ 29 กันยายน 2541 นาย
มนตรี พงษ์พานิช หัวหน้าพรรคกิจสังคม
ได้แถลงข่าวการลาออกจากตำแหน่งหัวหน้า
พรรค ที่บ้านพักซอยพรรณีว่า เพื่อแสดง
ความรับผิดชอบต่อการกระทำของสมาชิก
พรรคบางคน ซึ่งไม่พอใจการพิจารณาปรับ
คณะรัฐมนตรีในสวนของพรรคก่อนหน้านี้

ประชุมสภาผู้แทนราษฎร

ที่รัฐสภา วันที่ 30 กันยายน 2541
มีการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 20 ปี
ที่ 2 ครั้งที่ 28 (สมัยสามัญนิติบัญญัติ) โดย
มี นายโสภณ เพชรสว่าง รองประธานสภา
ผู้แทนราษฎร คนที่หนึ่ง ปฏิบัติหน้าที่แทน
ประธานสภาผู้แทนราษฎร เป็นประธาน
การประชุม เริ่มประชุมเวลา 14.05 นาฬิกา
ที่ประชุมได้ลงมติไม่เห็นชอบด้วยกับร่าง

พระราชบัญญัติซึ่งคณะกรรมการร่วมกันพิจารณาเสร็จแล้ว จำนวน 1 ฉบับ คือ ร่างพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. อย่างไรก็ตาม เนื่องจากร่างพระราชบัญญัติที่ถูกยับยั้งฉบับนี้เป็นร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวกับการเงิน นายปรีชา สุวรรณทัต จึงได้เสนอญัตติขอให้ยกร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้ขึ้นมาพิจารณาใหม่ ทั้งนี้ ที่ประชุมได้เห็นชอบให้นำญัตติขอให้ยกร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้ขึ้นมาพิจารณาใหม่ไปบรรจุระเบียบวาระในคราวประชุมสภาผู้แทนราษฎร ครั้งที่ 30 (สมัยสามัญนิติบัญญัติ) วันที่ 7 ตุลาคม 2541 จากนั้น ที่ประชุมได้ลงมติเห็นชอบกับร่างพระราชบัญญัติเพื่อเสนอให้วุฒิสภาพิจารณาต่อไป จำนวน 1 ฉบับ คือ ร่างพระราชบัญญัติการตอบโต้การทุ่มตลาดและการอุดหนุนซึ่งสินค้าจากต่างประเทศ พ.ศ. ต่อมาที่ประชุมได้พิจารณาระเบียบวาระ เรื่องด่วน คือ พิจารณากรณีวุฒิสภาแก้ไขเพิ่มเติมร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา พ.ศ. ตามมาตรา 176 ของรัฐธรรมนูญฯ และได้ลงมติไม่เห็น

ชอบด้วยกับการแก้ไขเพิ่มเติมของวุฒิสภา ทั้งนี้ ได้ลงมติกำหนดจำนวนบุคคลที่จะประกอบเป็นกรรมาธิการร่วมกันเพื่อพิจารณาร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้ จำนวน 20 คน และตั้งกรรมาธิการร่วมกันฝ่ายสภาผู้แทนราษฎร จำนวน 10 คน ส่วนญัตติขอให้ให้นำร่างพระราชบัญญัติแรงงานรัฐวิสาหกิจสัมพันธ์ พ.ศ. ขึ้นมาพิจารณาใหม่ ซึ่งนายชิงชัย มงคลธรรม เป็นผู้เสนอ และญัตติขอให้ยกร่างพระราชบัญญัติซึ่งต้องยับยั้งไว้โดยบทบัญญัติมาตรา 176 ของรัฐธรรมนูญฯ ขึ้นมาพิจารณาใหม่ (ร่างพระราชบัญญัติแรงงานรัฐวิสาหกิจสัมพันธ์ พ.ศ.) ซึ่งนายนิพนธ์ บุญญามณี เป็นผู้เสนอ ประธานสภาผู้แทนราษฎรได้หารือต่อที่ประชุมเพื่อนำเรื่องดังกล่าวไปพิจารณาในคราวประชุมสภาผู้แทนราษฎร ครั้งที่ 30 วันที่ 7 ตุลาคม 2541 ซึ่งที่ประชุมเห็นชอบ หลังจากนั้นที่ประชุมได้ลงมติในวาระที่ 1 รับหลักการแห่งร่างพระราชบัญญัติ จำนวน 3 ฉบับ คือ

1. ร่างพระราชบัญญัติรายนตร์ (ฉบับที่ ..) พ.ศ.

2. ร่างพระราชบัญญัติการขนส่งทางบก (ฉบับที่ ..) พ.ศ.

3. ร่างพระราชบัญญัติจราจรทางบก (ฉบับที่ ..) พ.ศ.

ทั้งนี้มมีมติให้ตั้งคณะกรรมการการศึกษาวิจัยเพื่อพิจารณาร่างพระราชบัญญัติดังกล่าวแต่ละฉบับ จำนวน 27 คน โดยกำหนดการแปรญัตติภายใน 7 วัน เลิกประชุมเวลา 19.35 นาฬิกา

คณะกรรมการติดตามผลการปฏิบัติตามมติของสภาผู้แทนราษฎร

วันที่ 30 กันยายน 2541 เวลา 14.30 นาฬิกา ณ ห้องแถลงข่าว ชั้น 1 อาคารรัฐสภา 1 นายสมัย เจริญช่าง ประธานคณะกรรมการติดตามผลการปฏิบัติตามมติของสภาผู้แทนราษฎร ได้แถลงข่าวภายหลังการประชุมว่า ที่ประชุมได้พิจารณาเรื่องการจัดตั้งเขตส่งเสริมอาหารมุสลิมจังหวัดปัตตานี ซึ่งมีพื้นที่อยู่ 100 ไร่ ซึ่งคณะกรรมการฯ ได้เชิญเจ้าหน้าที่จากกระทรวงอุตสาหกรรม องค์การส่งเสริมการลงทุน และสำนักงานสภา

พัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ มาประชุมเพื่อหารือในเรื่องดังกล่าว และที่ประชุมมีมติเห็นชอบให้จัดตั้งเขตส่งเสริมดังกล่าว ทั้งนี้ เห็นว่าประเทศไทยกำลังประสบปัญหาวิกฤตเศรษฐกิจ จึงต้องระดมเงินต่างประเทศให้เข้าประเทศมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศไทยเป็นแหล่งวัตถุดิบ และต้องการเป็นประเทศอุตสาหกรรมส่งออก ซึ่งชาวต่างชาติที่เป็นมุสลิมนั้นมีมากกว่า 140 ล้านคน ที่ต้องการอาหารประเภทนี้

รมต.ศึกษาธิการลาออกจากตำแหน่ง ส.ส.

วันที่ 30 กันยายน 2541 นายชุมพล ศิลปอาชา รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการได้เดินทางมาที่รัฐสภา เพื่อยื่นหนังสือถึงนายวันมูหะมัดนอร์ มะทา ประธานสภาผู้แทนราษฎร ขอลาออกจากตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จังหวัดสุพรรณบุรี โดยให้เหตุผลว่ามีปัญหาเรื่องสุขภาพ จึงขอลาออกตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม 2541 เป็นต้นไป

ประกาศสภาผู้แทนราษฎร
เรื่อง แต่งตั้งข้าราชการรัฐสภาสามัญ

มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งให้

1. นางพรพิมล ธิระคุณโกวิท ตำแหน่งผู้ช่วยเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร (นักบริหาร 9) ตำแหน่งเลขที่ 824 ดำรงตำแหน่งรองเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร (นักบริหาร 10) ตำแหน่งเลขที่ 2 สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร
2. นายศิริชัย ไชยทิพย์อาสน์ ตำแหน่งผู้ช่วยเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร (นักบริหาร 9) ตำแหน่งเลขที่ 4 ดำรงตำแหน่งรองเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร (นักบริหาร 10) ตำแหน่งเลขที่ 3 สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

ทั้งนี้ ตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม 2541 เป็นต้นไป

ประกาศ ณ วันที่ 12 ตุลาคม พ.ศ. 2541

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

ประธานสภาผู้แทนราษฎร

คำสั่งสภาผู้แทนราษฎร

ที่ 27/2541

เรื่อง บรรจุข้าราชการรัฐสภาสามัญ

ด้วยได้มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้ง นางศิริลักษณ์ ปันนังรุณกิจ ข้าราชการรัฐสภาสามัญ ตำแหน่งรองเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร (นักบริหาร 10) ตำแหน่ง เลขที่ 2 ให้ดำรงตำแหน่งเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร (นักบริหาร 11) ตำแหน่งเลขที่ 1 ตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม 2541 และ นายมนตรี ตันชาวิรัตน์ ข้าราชการรัฐสภาสามัญ ตำแหน่งรองเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร (นักบริหาร 10) ตำแหน่งเลขที่ 3 จะพ้นจากราชการเนื่องจากเกษียณอายุ ตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม 2541 และประธานสภาผู้แทนราษฎร ได้นำความกราบบังคมทูลเพื่อทรงทราบแล้ว

ฉะนั้น อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 28 (1) แห่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายรัฐสภา พ.ศ. 2518 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายรัฐสภา (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2535 ประกอบกับหนังสือคณะกรรมการข้าราชการฝ่ายรัฐสภา ที่ 30/2541 ลงวันที่ 22 กันยายน 2541 จึงบรรจุข้าราชการรัฐสภาสามัญ จำนวน 2 ราย ดังนี้

1. นางพรพิมล ธิระคุณโกวิท ข้าราชการรัฐสภาสามัญ ตำแหน่งผู้ช่วยเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร (นักบริหาร 9) ตำแหน่งเลขที่ 824 สำนักงานเลขาธิการสภา

LIERT

ผู้แทนราษฎร ให้ดำรงตำแหน่งรองเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร (นักบริหาร 10) ตำแหน่ง
เลขที่ 2 สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

2. นายศิริชัย ไชยทิพย์อาสน์ ข้าราชการรัฐสภาสามัญ ตำแหน่งผู้ช่วย
เลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร (นักบริหาร 9) ตำแหน่งเลขที่ 4 สำนักงานเลขาธิการสภา
ผู้แทนราษฎร ให้ดำรงตำแหน่งรองเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร (นักบริหาร 10) ตำแหน่ง
เลขที่ 3 สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

ทั้งนี้ ตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม 2541 เป็นต้นไป

สั่ง ณ วันที่ 23 กันยายน พ.ศ. 2541

(นายวันมูหะมัดนอร์ มะทา)
ประธานสภาผู้แทนราษฎร

คำสั่งสภาผู้แทนราษฎร

ที่ 31/2541

เรื่อง แต่งตั้งข้าราชการรัฐสภาสามัญ

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 21 มาตรา 28 (2) แห่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายรัฐสภา พ.ศ. 2518 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายรัฐสภา (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2535 มาตรา 30 และมาตรา 31 แห่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายรัฐสภา พ.ศ. 2518 ประกอบกับหนังสือคณะกรรมการข้าราชการฝ่ายรัฐสภา ที่ 31/2522 ลงวันที่ 26 กรกฎาคม 2522 ที่ 15/2527 ลงวันที่ 6 มกราคม 2527 ที่ 63/2537 ลงวันที่ 20 ธันวาคม 2537 และที่ 1/2538 ลงวันที่ 17 มกราคม 2538 จึงแต่งตั้งข้าราชการรัฐสภาสามัญ จำนวน 3 ราย ดังนี้

1. นางสุภารัตน์ จละภาคย์ ที่ปรึกษา (เจ้าหน้าที่ฝึกอบรม 9) สถาบันพระปกเกล้า ตำแหน่งเลขที่ 1087 รับอัตราเงินเดือน อันดับ ท.9 ชั้น 32,680 บาท แต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งผู้ช่วยเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร (นักบริหาร 9) ตำแหน่งเลขที่ 4 รับอัตราเงินเดือนอันดับ ท.9 ชั้น 32,680 บาท (โดยให้ขาดจากตำแหน่งและอัตราเงินเดือนเดิม)

2. นางอุมาสิวี สอาดเยี่ยม ผู้อำนวยการกองกลาง (เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป 8) ตำแหน่งเลขที่ 44 รับอัตราเงินเดือน อันดับ ท.8 ชั้น 30,270 บาท แต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งผู้ช่วยเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร (นักบริหาร 9) ตำแหน่งเลขที่ 824 รับอัตราเงินเดือนอันดับ ท.9 ชั้น 32,050 บาท (โดยให้ขาดจากตำแหน่งและอัตราเงินเดือนเดิม)

3. นายคัมภีร์ ดิษฐากรณ์ ผู้อำนวยการสำนักงานประธานสภาผู้แทนราษฎร (เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป 8) ตำแหน่งเลขที่ 20 รับอัตราเงินเดือน อันดับ ท.8 ขั้น 27,000 บาท แต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งที่ปรึกษา (เจ้าหน้าที่ฝึกอบรม 9) สถาบันพระปกเกล้า ตำแหน่งเลขที่ 1087 รับอัตราเงินเดือน อันดับ ท.9 ขั้น 28,390 บาท (โดยให้ขาดจากตำแหน่งและอัตราเงินเดือนเดิม)

ทั้งนี้ ตั้งแต่วันที่ 16 ตุลาคม 2541 เป็นต้นไป

สั่ง ณ วันที่ 12 ตุลาคม พ.ศ. 2541

(นายวันมูหะมัดนอร์ มะทา)

ประธานสภาผู้แทนราษฎร

คำสั่งสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

ที่ 1732/2641

เรื่อง มอบหมายการบริหารราชการ

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 8 ทวิ แห่งพระราชบัญญัติจัดระเบียบ
ปฏิบัติราชการฝ่ายรัฐสภา พ.ศ. 2518 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติจัดระเบียบ
ปฏิบัติราชการฝ่ายรัฐสภา (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 จึงให้ยกเลิกคำสั่งสำนักงานเลขาธิการ
สภาผู้แทนราษฎร ที่ 1108/2537 ลงวันที่ 20 กันยายน 2537 ที่ 1372/2537 ลงวันที่ 6
ธันวาคม 2537 ที่ 1609/2538 ลงวันที่ 17 พฤศจิกายน 2538 ที่ 1397/2539 ลงวันที่ 8
สิงหาคม 2539 และที่ 960/2540 ลงวันที่ 12 พฤษภาคม 2540 เรื่อง มอบหมายการบริหาร
ราชการ และมอบหมายการบริหารราชการในสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ดังนี้

1. รองเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร (นายศิริชัย ไชยทิพย์อาสน์ มีหน้าที่
ช่วยเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร บริหารราชการในสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร
โดยควบคุมดูแลและรับผิดชอบการปฏิบัติราชการในกองคลังและพัสดุ กองสถานที่ กอง
การประชุม กองกรรมาธิการ 1 กองกรรมาธิการ 2 และศูนย์ข่าวเลขและพิมพ์ดีด

2. รองเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร (นางพรพิมล ธิระคุณโกวิท) มีหน้าที่
ช่วยเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร บริหารราชการในสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร
โดยควบคุมดูแลและรับผิดชอบการปฏิบัติราชการในกองการประชาสัมพันธ์ สถานีวิทยุ
กระจายเสียงรัฐสภา และกองการพิมพ์

3. รองเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร (นางอุศราชม สานะเสน พันธุ์คำ) มีหน้าที่ช่วยเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร บริหารราชการในสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร โดยควบคุมดูแลและรับผิดชอบการปฏิบัติราชการในหอสมุดรัฐสภา และศูนย์คอมพิวเตอร์

4. รองเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร (นางสาวจรรยาพร สุวรรณพันธุ์) มีหน้าที่รับผิดชอบด้านกฎหมายและด้านกิจการพิเศษ ตามที่เลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร มอบหมาย และช่วยเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร บริหารราชการในสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร โดยควบคุมดูแลและรับผิดชอบการปฏิบัติราชการในศูนย์บริการทางวิชาการและกฎหมายและงานที่ปรึกษากฎหมาย

5. ผู้ช่วยเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร (นางอุมาสิวี สอาดเยี่ยม) มีหน้าที่ช่วยเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร บริหารราชการในสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร โดยควบคุมดูแลและรับผิดชอบการปฏิบัติราชการในสำนักงานประธานสภาผู้แทนราษฎร กองกลาง และสำนักงานเลขานุการ ก.ร.

6. ผู้ช่วยเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร (นายจินดา เจริญพรรณ) มีหน้าที่ช่วยเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร บริหารราชการในสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร โดยควบคุมดูแลและรับผิดชอบการปฏิบัติราชการในกององค์การรัฐสภาระหว่างประเทศ และกองความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

7. ผู้ช่วยเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร (นายพิฑูร พุ่มหิรัญ) มีหน้าที่ช่วยเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร และรองเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร บริหารราชการในสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร โดยควบคุมดูแลและรับผิดชอบการปฏิบัติราชการในกองคลังและพัสดุ กองสถานที่ กองการประชุม กองกรรมมาธิการ 1 กองกรรมมาธิการ 2 และศูนย์ข่าวและพิมพ์ดีด

8. ผู้ช่วยเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร (นางสุภาวรัตน์ วาสะภาคย์) มีหน้าที่ช่วยเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร และรองเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร บริหารราชการใน

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร โดยควบคุมดูแลและรับผิดชอบการปฏิบัติราชการ
ในกองการประชาสัมพันธ์ สถาบันวิทยุกระจายเสียงรัฐสภา และกองการพิมพ์

๑. ผู้ช่วยเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร (นายทวี พวงทะวาย) มีหน้าที่ช่วย
เลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร และรองเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร บริหารราชการใน
สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร โดยควบคุมดูแลและรับผิดชอบการปฏิบัติราชการ
ในหอสมุดรัฐสภา และศูนย์คอมพิวเตอร์

ให้รองเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรและผู้ช่วยเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรที่
ขึ้นตรงเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ปฏิบัติราชการและสั่งการแทนเลขาธิการสภาผู้แทน
ราษฎร ในการปฏิบัติราชการของหน่วยงานที่ได้รับมอบหมาย

ส่วนการปฏิบัติงานที่ต้องเสนอประธานรัฐสภา หรือประธานสภาผู้แทน
ราษฎร งานนโยบาย งานบริหารงานบุคคล หรืองานที่มีความสำคัญที่มีผลกระทบต่อสภา
ผู้แทนราษฎร หรือสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรให้นำเสนอต่อเลขาธิการสภา
ผู้แทนราษฎร เพื่อวินิจฉัยสั่งการก่อน

เมื่อรองเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร และผู้ช่วยเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร
ที่ขึ้นตรงเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ได้ดำเนินการตามที่ได้รับมอบหมายแล้ว ให้เสนอ
รายงานพร้อมสำเนาเรื่องให้เลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรทราบทุกสัปดาห์

ทั้งนี้ ตั้งแต่วันที่ 16 ตุลาคม 2541 เป็นต้นไป

สั่ง ณ วันที่ 16 ตุลาคม พ.ศ. 2541

(นางศิริลักษณ์ บันบัวรุ่งกิจ)
เลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

LIRT